



๒๕๕๙

๑๐๐ ปี สหกรณ์ไทย





๒๕๕๙

๑๐๐ ปี สภกระนวนไทย

พระบรมราชโองการ/พระราชดำรัส

สภานายกรัฐมนตรี

๑๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- ๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ กับการสหกรณ์
- ๑๔ พระราชวรรังษีเธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์
- ๑๗ หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี

๑๐๐ ปี ก้าวแห่งคุณค่า การพัฒนาขบวนการสหกรณ์

วิวัฒนาการของสหกรณ์สากล

- ๒๐ ประวัติสหกรณ์สากล
- ๒๒ วิวัฒนาการหลักการสหกรณ์

วิวัฒนาการของสหกรณ์ไทย

- ๓๓ การสหกรณ์ในประเทศไทย
- ๓๖ วิวัฒนาการประเภทสหกรณ์
- ๔๐ วิวัฒนาการกฎหมายสหกรณ์
- ๔๘ ชุมนุมสหกรณ์ระดับจังหวัด และระดับประเทศ
- ๕๔ การเติบโตของสหกรณ์จากอดีตถึงปัจจุบัน
- ๕๘ ปัญหาการพัฒนาสหกรณ์
- ๖๐ ทิศทางการพัฒนาสหกรณ์สู่อนาคต

สารบัญ

๓

ภาคผนวก ๑๐๐ ปี บันทึกอันทรงเกียรติ

๑๒๐ สหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ (ปีพ.ศ.๒๕๑๗-๒๕๕๘)

๑๐๐ ปี บอกเล่าเรื่องชาวสหกรณ์

๘๐ เรื่องเล่าชาวสหกรณ์

๑๐๕ การเริ่มธุรกิจประกันชีวิตของขบวนการสหกรณ์

๑๐๐ ปี พลังเคียงคู่ สู่การกินดีมีสุข

๖๔ บัญญัติมาตรฐานเกี่ยวกับสหกรณ์ในรัฐธรรมนูญ

๖๗ กรมส่งเสริมสหกรณ์

๗๓ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

๗๕ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

๗๗ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร



สาร
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี
เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี สหกรณ์ไทย
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

เนื่องในโอกาสวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ เป็นวันครบรอบ ๑๐๐ ปี สหกรณ์ไทย ผมขอส่งความ
ปรารถนาดี และความระลึกถึงมายังมวลสมาชิกสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน

สหกรณ์ถือเป็นรากฐานในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจตั้งแต่ฐานรากของประเทศ ซึ่งสหกรณ์มีการ
บริหารงานโดยการรวมกำลัง รวมทุนของสมาชิกเข้าด้วยกัน โดยใช้หลักการช่วยเหลือตนเอง และการช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในเรื่องของการจัดการ ตลอดระยะเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา สหกรณ์
ได้ช่วยแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งการส่งเสริมการออมและการทำประโยชน์ด้านการเงินให้แก่
สมาชิกสหกรณ์ รวมทั้งการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ตอบแทนคืนสู่สังคม สหกรณ์จึงเป็นองค์กร
ภาคประชาชนที่มีพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคง

ในการขับเคลื่อนประเทศด้วยกลไก “ประชารัฐ” ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และ
ประชาชน สหกรณ์สามารถเป็นโซ่กลางในการสื่อสารความต้องการของประชาชนในพื้นที่มายังรัฐบาลและส่งผ่าน
การสนับสนุนของภาครัฐสู่ประชาชนในพื้นที่ ทำให้ประชาชนช่วยเหลือตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพารัฐตลอดเวลา
รัฐบาลจึงส่งเสริมการพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อสร้างความเจริญมั่นคงของเศรษฐกิจระดับฐานราก
ของประเทศ

เนื่องในโอกาส “วันสหกรณ์แห่งชาติ” ประจำปี ๒๕๕๙ และครบรอบ ๑๐๐ ปี ของสหกรณ์ไทย
ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากล โปรดดลบันดาลให้สมาชิกสหกรณ์
คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่
สมบูรณ์แข็งแรง เพื่อร่วมเป็นพลังสำคัญในการพัฒนากิจการสหกรณ์ และร่วมผลักดันให้ประเทศไทยมีความเจริญ
ก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกรัฐมนตรี

๑๐๐๐ ปี

พระบรมมภ์กเกล้าชาวลหกรณ

พระมหากษัตริย์ที่ ๕ - ๗

ด้วยพระมหากษัตริย์ที่พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี
ทรงสนพระราชหฤทัยในการพัฒนาความเป็นอยู่ของพสกนิกรด้วยการสหกรณ์
อย่างต่อเนื่องมาถึง ๖ รัชกาล ดังนี้



ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยในความ

เป็นอยู่ของชาวนา ซึ่งเป็นชนชั้นส่วนใหญ่ของประเทศ ทรงเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ แบบถดถอย มีข้าวเป็นรากฐานที่สำคัญ โภคทรัพย์ของประเทศเพิ่มพูนมหาศาล ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ ไทยยังเป็นประเทศส่งออกสินค้าไม้ แร่ธาตุ เครื่องเทศ และสมุนไพร ปลายรัชสมัยของพระองค์ ไทยเป็นประเทศเศรษฐกิจแห่งเกษตรกรรม ส่งออกข้าวเป็นรายใหญ่รายหนึ่งของโลก แต่ชาวนาต้องตกอยู่ในภาวะยากจน มีหนี้สินมาก ทรงมีพระราชดำริให้ศึกษาหาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาของชาวนาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นการจัดตั้งธนาคารชาวนา และทรงขอให้กระทรวงเกษตรพยายามที่จะจัดการ แนะนำชาวนาให้เข้าใจถึงการกสิกรรมและพาณิชย์กรรมให้มากยิ่งขึ้น ดังพระราชดำรัสที่อัญเชิญมานี้ แต่การดำเนินการต่าง ๆ ยังไม่ทันสำเร็จตามแนวพระราชดำริ พระองค์เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. ๒๔๕๓



พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๓)
ณ สระปทุมวัน (สระปทุม) สถานที่เปิดการแสดงกสิกรรมและพานิชกรรม ครั้งที่ ๑

“...อำนาจใหญ่แลความสมบูรณ์ไม่ได้อยู่กับผู้ที่มีอาณาเขตกว้างขวาง แลอำนาจความสมบูรณ์ย่อมมีแก่ประเทศที่เจริญด้วยกสิกรรมแลพานิชการ เพราะเหตุฉะนั้นถึงว่าจะเปนการที่ยากปานใด เราควรที่จะพยายามบำรุงกสิกรรมให้เจริญขึ้น เพราะเปนที่ตั้งแห่งความสมบูรณ์ ความสมบูรณ์เปนที่ตั้งแห่งกำลัง กำลังย่อมเปนที่ตั้งแห่งอำนาจ...”

“...ในประเทศเรา รัฐบาลยอมออกหน้าแนะนำราษฎรในกิจการทั้งปวงทุกอย่างมาแต่ไหนแต่ไร ขอให้กระทรวงเกษตรพยายามที่จะจัดการแนะนำชาวเราให้เข้าใจ แลพยายามในการกสิกรรมพานิชการยิ่งขึ้น อันจะเปนที่ตั้งแห่งความสมบูรณ์ แลเปนที่ตั้งแห่งกำลังแลความมั่นคงของชาติ เราควรจะเปนที่พอใจเปนอันมาก ซึ่งได้มีการติดต่อกับนานาประเทศอันรุ่งเรืองด้วยวิชาทั้งสองประการนี้ ย่อมเปนเหตุที่จะแนะนำชักจูงประชาชนของเราให้ถึงความสมบูรณ์ขึ้นได้ด้วยอาศัยการสมาคมกับพ่อค่านานาประเทศ ซึ่งได้แลกเปลี่ยนประโยชน์กันแลกัน ขอให้กระทรวงเกษตรได้ทราบความพอใจของเราแลขอขอบใจท่านทั้งหลายผู้ที่ได้ ช่วยให้การแสดงกสิกรรมและพานิชการนี้สำเร็จแลขออำนวยการให้การที่เริ่มแล้ว ด้วยดีนี้ สำเร็จเปนผลอันดีสืบไปภายหน้า เรามีความยินดีที่จะสั่งให้การแสดงกสิกรรมแลพานิชการนี้เปิดให้มหาชนดู ตั้งแต่วันนี้สืบไป...”

“...พานิชการนั้น ทุกชาติทุกภาษาย่อมนิยมกันว่า เปนสิ่งสำคัญแห่งชาติ เปรียบประหนึ่งกำลังการของบุคคลหนึ่งในโลกนี้บุคคลใดมีกำลังกายบริบูรณ์อยู่ก็อาจจะมีความเจริญทันเพื่อนบ้านได้ ถ้าผู้ใดยังมีกำลังกายมากก็ยังมีหนทางจำเริญได้มาก แลรวดเร็วขึ้นเปนลำดับดังนี้ฉนั้นใด พานิชการก็เปนกำลังของชาติบ้านเมืองฉนั้นนั้น เมืองใดมีพานิชการก็เหมือนมีกำลังพานิชการยิ่งมากกำลังแลอำนาจแห่งชาติก็ ยิ่งมากขึ้นเปนลำดับ...”

“...ในประเทศเราไม่มีสิ่งไรจะสำคัญเท่ากสิกรรม ถ้าไม่คิดบำรุงกสิกรรมให้เจริญก่อนแล้ว พานิชการก็จะบำรุงขึ้นได้โดยยาก ถึงแม้ว่าจะจัดให้เฟื่องฟูขึ้นได้ ก็คงจะเปนไปได้พักหนึ่ง ๆ เท่านั้น ถ้าไม่มีกสิกรรมหนุนอยู่แล้ว จะให้พานิชการมั่นคงไปยืนยาวไม่ได้ บุคคลใดจะเปนแต่ผู้ซื้อ ไม่เปนผู้ขายบ้างเลยแล้ว ก็คงซื้อไปไม่ได้นานถึงประเทศที่เข่นกัน ถึงจะมีสินค้าเข้ามามากปานใด ถ้าสินค้าขายออกไม่มีเพียงพอแล้ว ก็คงจะไม่ทนสินค้าเข้ามาได้นานอีกก็มากนัก เพราะฉนั้นจึงแลเห็นได้ว่า ทั้งกสิกรรมแลพานิชการเปนสิ่งจำเป็นที่จะต้องบำรุงให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น...”





ที่มา : <https://lifestyle.campus-star.com/app/uploads/๒๐๑๖/๐๔/๖.jpg>

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสืบสานต่อพระราช

กรณียกิจและแนวทางพระราชดำริของล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ ทรงโปรดเกล้าให้มหาอำมาตย์เอกพระจันทบุรีนฤนาถ และมหาอำมาตย์โทพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ เข้ามาดูแลการพาณิชย์ ซึ่งรวมถึงการสหกรณ์ ด้วย ทรงโปรดเกล้าให้ตั้งกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ขึ้นมาส่งเสริมการพาณิชย์ จัดทำสถิติพยากรณ์ และจัดงานสหกรณ์ พระองค์ทรงเห็นชอบให้มีการเผยแพร่ความรู้เรื่องการสหกรณ์ขึ้นในที่ประชุมเสนาบดีและสมุหเทศาภิบาลเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๔๕๘ ณ หอรัษฎากรพิพัฒน์ ตามบันทึกคำกราบบังคมทูลของพระจันทบุรีนฤนาถ ในเรื่องของการช่วยเหลือราษฎรด้วยวิธีสหกรณ์ และจัดตั้งสหกรณ์วัดจันทร์ ไม่จำกัดสินใช้ เป็นสหกรณ์ประเภทหาทุนขึ้นเป็นสมาคมแรก ในจังหวัดพิษณุโลก และทรงมีพระราชดำรินำพระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติมพ.ศ.๒๔๕๙ ตอนหนึ่ง ความว่า



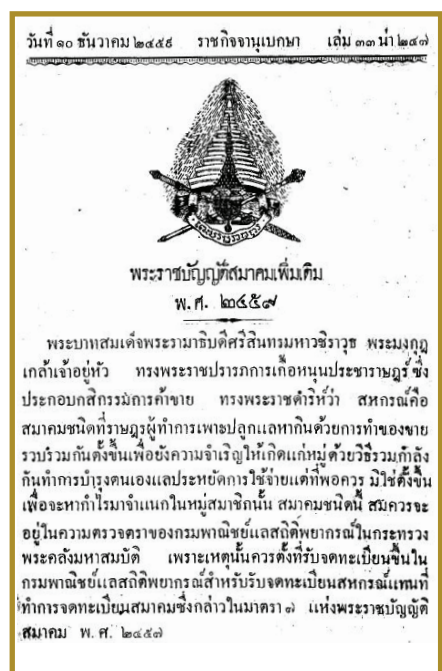
พระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖
ในพระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๕๙
วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๙

“...สหกรณ์ คือ สมาคมชนิดที่ราษฎรผู้ทำการเพาะปลูก แลหากินด้วยการทำของขาย รวบรวมกันตั้งขึ้นเพื่อความจำเป็นให้เกิดแก่หมู่ด้วยวิธีรวมกำลังกันทำการบำรุงตนเองแลประหยัดค่าใช้จ่ายแต่ที่พอควรมิใช่ตั้งขึ้นเพื่อจะหากำไรมาจำแนกในสมาชิกนั้น สมาคมชนิดนี้สมควรจะอยู่ในความตรวจตราของกรมพาณิชย์แลสถิติพยากรณ์ในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ...”



เนื่องจากการจัดสหกรณ์เป็นงานใหม่ในประเทศไทย และสหกรณ์ประเภทหาทุนนี้เป็นสหกรณ์ชนิดไม่จำกัดสินใช้ ซึ่งสมาชิกต้องรับผิดชอบในหนี้สินของสหกรณ์ร่วมกัน และแทนกันโดยไม่จำกัด ราษฎรยังไม่เข้าใจและยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการสหกรณ์ จึงมีความหวาดกลัวในเรื่องความรับผิดชอบ การรวบรวมเกษตรกรเพื่อจัดตั้งเป็นสหกรณ์จึงต้องใช้เวลานาน ในครั้งนั้น กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ได้จัดส่งพระประดิษฐ์สหากร (นายประดิษฐ์ สุจริตกุล) พระเสริมพาณิชย์ (นายเสริมชูโต) และนายสตีบ วีรเจียร (ยังไม่มีตำแหน่งในครั้งนั้น) ไปสำรวจและพิจารณาดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ มีผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก (พระกัลยาวัฒนวิศิษฐ) และนายอำเภอเมือง (พระประสงค์ เกษมราษฎร์) ให้การสนับสนุนช่วยเหลืองานนี้เป็นอันมาก จนสามารถดำเนินการได้สำเร็จ ในพิธีแจกใบสำคัญจดทะเบียนสหกรณ์และการประชุมใหญ่ครั้งแรกของสหกรณ์ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ นายทะเบียนสหกรณ์พระองค์แรก ได้เสด็จไปทรงเป็นประธานในพิธี



ที่มา : <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/๑๖๓๕๖>



ที่มา : <https://scoop.mthai.com/specialdays/๕๔๗๑๑.html>

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่พระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมมณฑลฝ่ายเหนือ ในระหว่างทางได้ประทับแรมหลายราตรีที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นจังหวัดแรกในระยะทางเสด็จพระราชดำเนิน ครั้งนั้น ได้ทรงพระอนุสรถึงการสหกรณ์ซึ่งสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในจังหวัดพิษณุโลกนี้แล้ว มีพระราชประสงค์จะใคร่ทอดพระเนตรกิจการของสหกรณ์และความเป็นอยู่ของสมาชิกสหกรณ์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชโองาสให้สมาชิกสหกรณ์บ้านดอน ไม่จำกัดสินใช้ และกรรมการอำนวยการซึ่งเป็นผู้แทนสหกรณ์ในจังหวัดพิษณุโลกทุกสมาคม จำนวน ๒๕ สมาคม ฝ่าฝืนละอองธุลีพระบาท ในวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙ ณ พระราชมณเฑียร วังนางพญา อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยมี พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน (ขณะนั้นดำรงพระยศเป็นกรมหลวง) ได้ทรงกล่าวเปิดประชุม และทรงเปิดตัวนายทะเบียนสหกรณ์เข้าเฝ้า ได้นำสมุดข้อบังคับบัญชีเอกสารต่าง ๆ ของสหกรณ์ทุกเกล้าฯ ถวายเพื่อทอดพระเนตร ทั้งยังประทับฟังการประชุมของสหกรณ์ด้วยความสนพระราชหฤทัยจนสิ้นกระแสความ ทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง มีพระบรมราชโองาสให้สมาชิกสหกรณ์ในครั้งนั้น และในโอกาสเดียวกันนั้นได้ทรงบันทึกพระราชหัตถเลขาในสมุดบันทึก การตรวจราชการของสหกรณ์บ้านดอน ไม่จำกัดสินใช้ ดังนี้



พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙
ณ พระราชมณเฑียร วังนางพญา อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

“ ข้าพเจ้าได้มาเห็นการประชุมสหกรณ์บ้านดอน ในวันนี้เป็นครั้งแรก ทำให้แลเห็นประโยชน์ของการสหกรณ์นี้ยิ่งขึ้น การสหกรณ์นี้ นอกจากเป็นการช่วยเหลืออย่างสำคัญในการทำมาหากินของราษฎร ยังเป็นประโยชน์ในทางศึกษาอย่างยิ่ง เพราะทำให้คนรู้จักใช้ความคิดในทางทำมาหากิน ทำให้รู้สึกถึงความซื่อตรงต่อหมู่คณะ ทำการงาน คิดการงานสำหรับประโยชน์ของคณะ ดังนี้เห็นว่าสหกรณ์จะเป็นเครื่องนำความเจริญมาสู่ประเทศสยามเป็นแน่นอน และจะทำให้ราษฎรมีความมั่นคงสมบูรณ์ และรู้จักรักหมู่คณะ และบ้านเมืองยิ่งขึ้น การสหกรณ์เป็นการสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่รัฐบาลได้จัดขึ้น ในการประชุมวันนี้ รู้สึกว่าราษฎรชาวบ้านดอน มีความเข้าใจดีในการสหกรณ์ และมีความคิดในทางการค้า ทำมาหากินดีมากเข้าใจเศรษฐกิจดีทีเดียว ”



ทรงมีพระราชโองาสโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ นับเป็นกฎหมายสหกรณ์ฉบับแรกขึ้นเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ ความสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ได้เปิดโอกาสให้มีการรับจดทะเบียนสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง โดยมีเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

วันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙.

ฉันได้เห็นและเห็นคุณประโยชน์ของบ้านดอนในอันที่พิเศษครั้งแรก ที่ในเวลานั้นยังไม่เคยมีสหกรณ์ที่อื่นที่ กรมหลวงฯ นี้ นอกจากเป็นกรณีของเมืองศรีอยุธยาในกรมที่มหาดไทยของราษฎร อันเป็นประโยชน์ในทางศึกษาอย่างอื่น นอกจากในอันที่รู้จักใช้ความคิดในทางทำมาหากิน ที่ในอันที่รู้จักความซื่อตรงต่อหมู่คณะ ทำการงาน คิดการงานสำหรับประโยชน์ของคณะ ดังนี้เห็นว่าสหกรณ์จะเป็นเครื่องนำความเจริญมาสู่ประเทศสยามเป็นแน่นอน และเห็นในอันที่ราษฎรมีความมั่นคงสมบูรณ์ และรู้จักรักหมู่คณะ และบ้านเมืองยิ่งขึ้น. พระสมุหกระหม่อม (กรมหลวงฯ) จึงมีพระราชหัตถเลขาโปรดเกล้าฯ ให้บันทึกการประชุม

ในทรงปลงพระชนม์ที่ วังจักตั้งราษฎร ทั่วบ้านดอน มีคนเห็นใจในอันที่สหกรณ์ และมีความคิดในทางค้าขายทำมาหากินดีมาก เห็นว่าอันนี้ของราษฎรที่ดีแล้ว.

พระเจ้าอยู่หัว



ที่มา : <https://lifestyle.campus-star.com/knowledge/๔๓๐๓๔.html>

ในสมัยรัชกาลที่ ๘ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จ

พระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในจังหวัดต่าง ๆ และทรงเยี่ยมชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นครั้งแรก ณ สำเพ็ง พระนคร พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดความขัดแย้งกันระหว่างชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีนจนเกือบเกิดสงครามกลางเมือง เมื่อพระองค์ทรงทราบเรื่องได้ทรงมีพระราชดำริว่า หากปล่อยความขุ่นข้องบาดหมางไว้เช่นนี้ จะเป็นผลร้ายตลอดไป จึงทรงตัดสินพระทัยเสด็จพระราชดำเนินสำเพ็งซึ่งใช้ระยะเวลาประมาณ ๔ ชั่วโมง และพระองค์ทรงพระราชดำเนินด้วยพระบาทเป็นระยะทางประมาณ ๓ กิโลเมตร การเสด็จพระราชดำเนินสำเพ็งในครั้งนี้ จึงเป็นการประสานรอยร้าวที่เกิดขึ้นให้หมดไป และทรงพระราชทานพระราชดำรัส ตอนหนึ่ง ความว่า



พระราชดำรัส

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ ๘
พ.ศ. ๒๔๖๘ - ๒๔๘๙

“ถ้าคนไทยทุกคน ถือว่าตนเป็นเจ้าของชาติบ้านเมือง และต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและถูกต้องตามทำนองคลองธรรมแล้ว ความทุกข์ยากของบ้านเมืองก็จะผ่านพ้นไปได้”



ในรัชสมัยของพระองค์ มีการจัดตั้งสหกรณ์รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อเป็นการทดลองดูผล เช่น สหกรณ์เช่าซื้อที่ดินบริเวณทุ่งหลวงรังสิต สหกรณ์ผู้บริโภคนคร (ร้านสหกรณ์กรุงเทพ) สหกรณ์นิคมกสิกรรมที่อำเภอสนทวาย จังหวัดเชียงใหม่ สหกรณ์นิคมเกลือที่จังหวัดสมุทรสาคร สหกรณ์นิคมกสิกรรมที่คลองมะพลับ จังหวัดสุโขทัย สหกรณ์บำรุงที่ดิน สหกรณ์ขายข้าวและพืชผล เป็นต้น ปรากฏว่าเมื่อวันสิ้นปี ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ มีสหกรณ์รูปต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น ๒,๙๙๘ สมาคม



ที่มา : <https://www.flickr.com/photos/plynoi/๑๘๓๑๓๔๘๑๖/>



ที่มา : http://www.photoontour.com/SpecialPhotos_HTML/data_king_family/King_photo_๑๐.htm

ในสมัยรัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานับประการเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรชาวไทย พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทั่วทุกท้องถิ่นของประเทศเพื่อเยี่ยมเยียนประชาชน รับทราบและศึกษาข้อมูลที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งพระราชทานพระราชดำรัสอันสูงส่งด้วยพระเมตตา และพระปรีชาสามารถเพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ อาทิเช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชาติ การบริหารทรัพยากรและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันยังประโยชน์แก่พสกนิกรมากที่สุด



การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยการสหกรณ์ หลักการ วิธีการสหกรณ์อาจกล่าวได้ว่าเริ่มต้นมาตั้งแต่การจัดตั้งหมู่บ้านหูกะพง ภายหลังจากที่ได้มีการคัดเลือกพื้นที่บริเวณตำบลเขาใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ประมาณ ๑๒,๐๐๐ ไร่ ซึ่งเดิมมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรมพื้นที่แห้งแล้ง พื้นที่ดินเกือบทั้งหมดเป็นดินเลว นำมาจัดสรรให้แก่เกษตรกรที่ยากจน ได้ครอบครองทำกิน โดยมีให้กรรมสิทธิ์ ครอบครัวยุค ๒๕ ไร่ จำนวน ๔๐๐ ครอบครัว ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนาที่ดิน และให้เกษตรกรปลูกพืชที่จะสามารถทำรายได้ตลอดทั้งปีอย่างต่อเนื่อง โดยการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน พืชที่ได้รับการส่งเสริม ได้แก่ พืชผักชนิดต่างๆ เช่น หน่อไม้ฝรั่ง ข้าวโพดอ่อน ข้าวโพดหวาน กระจับแดง มะเขือเทศ มะม่วงหิมพานต์ ป่านครนารายณ์ และอื่นๆ สำหรับยุคปฏิวัติสนั้น ได้พระราชทานคำแนะนำให้ปลูกเป็นแนวเขตและแนวตำบล ส่วนที่ดินที่กันไว้สร้างสวนป่านั้นก็ให้ปลูกกระถินยักษ์ เพราะเป็นไม้โตเร็ว และให้ความร่มรื่น ชุ่มชื้นแก่ดิน ทั้งยังมีรายได้จากการจำหน่ายเป็นไม้ฟืน และอาหารสัตว์ พื้นที่ดินส่วนหนึ่ง ทรงมีพระราชประสงค์ให้จัดทำเป็นแปลงสาธิตการเกษตร เพื่อการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่แห้งแล้ง ให้เกษตรกรในโครงการได้เรียนรู้ รู้จักช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในลักษณะ “หมู่บ้านสหกรณ์” และทรงมีพระราชดำรัสให้เกษตรกรในโครงการ ร่วมมือกันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรหูกะพง จำกัดขึ้น เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพให้มีรายได้ดี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ความว่า

“ทำไปทำมาเขาไปรวมกลุ่มทำ.....รวมพวกได้มากขึ้นจนเกิดเป็นกลุ่มเกษตรกรร่วมกับกลุ่มสวนผัก.....เราไป บอกว่าสหกรณ์นี้ดี ก็ช่วยกันทำไปส่งเสริมเขา..... ”

การจัดหมู่บ้านที่หูกะพง จึงเป็นหมู่บ้านตัวอย่างในโครงการตามพระราชประสงค์ ซึ่งจัดในรูปแบบสหกรณ์ที่สมบูรณ์แบบแห่งแรกในประเทศไทย และต่อมาได้ขยายผลความสำเร็จ นำรูปแบบและวิธีการสหกรณ์ไปเผยแพร่ ปลูกฝัง ให้ความรู้ แก่ประชาชนในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชน บนพื้นฐานแห่ง “การช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

นอกจากนี้วิธีการสหกรณ์ยังเป็นพื้นฐานของการสร้างระบอบประชาธิปไตย พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ให้นำวิธีการสหกรณ์ไปใช้ให้แพร่หลายในสถาบันทุกเหล่า ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นปึกแผ่นมั่นคง

“...ประเทศไทยพูดโดยส่วนรวมก็เป็นประเทศที่อาศัยการเกษตรในทุกสาขาเป็นหลักเพื่อให้ประเทศชาติมีความมั่นคง จึงต้องมีวิธีการที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติงานเกษตรนี้สามารถที่จะผลิตได้มากที่สุด และมีความสุขความเจริญความมั่นคงมากที่สุด การใช้วิธีของสหกรณ์นี้ดีที่สุดแล้ว เพราะว่าผู้ที่ปฏิบัติงานในด้านเกษตรก็จะได้รับประโยชน์ทั่วถึงกันทุกคน คือไม่ได้แบ่งเป็นนายงานกับลูกจ้าง ไม่ได้แบ่งเป็นพวกที่เป็นนายแล้วก็พวกที่เป็นบ่าว ทุกคนเป็นนายของตัวเอง แต่เมื่อทุกคนเป็นนายของตัวเองก็ต้องร่วมมือกัน มิฉะนั้นก็ไม่มีวินัย ไม่มีระเบียบ ก็จะกลายเป็นสิ่งไม่ดี เพราะว่าจะต้องมีการเบียดเบียนกัน ถ้าทุกคนร่วมมือกันดีเชื่อว่าทุกคนก็ได้รับความสุขความมั่นคงได้ ดังที่กล่าวไว้แล้วว่าแต่ละคนก็จะต้องมีปัจจัยทุกด้าน ทั้งในด้านทางอาหาร ทางที่อยู่อาศัย ทางเครื่องนุ่งห่ม ทางยารักษาโรค ทั้ง ๔ อย่างนี้จะต้องอาศัยวิชาการทุกด้าน แล้วก็เราอยู่ร่วมกันก็ต้องมีระเบียบ ฉะนั้น การที่ราชการได้ช่วยจัดให้สหกรณ์เกิดขึ้น และเมื่อเกิดขึ้นแล้วได้ดำเนินให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด...”



สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจนานัปการโดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต อาชีพ และความเป็นอยู่ของบุคคลผู้ยากไร้และประชาชนในชนบทห่างไกล โดยได้เสด็จพระราชดำเนินตามพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชไปทั่วทุกหนแห่งในแผ่นดินไทย ทรงส่งเสริมให้เกิดกลุ่มสตรีทหารายได้เพิ่มให้แก่ครัวเรือน อาทิจานาส่งเสริมศิลปอาชีพ กลุ่มสตรีอาชีพหัตถกรรมป่านครนารายณ์ในหมู่บ้านสหกรณ์หุบกะพง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์” ปัจจุบันได้กระจายอยู่ทั่วทุกภาค และมีโครงการส่งเสริมศิลปาชีพในหลายจังหวัดทั่วประเทศ

ที่มา : http://www.photoontour.com/king_pic/kingspic_part๓๕/๓๕๐๘.jpg

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

เมื่อครั้งทรงพระยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานให้จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์พระราชทานในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จำกัด ขึ้น เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๘ ทรงมีพระราชดำริให้ข้าราชการบริพาร ได้มีวินัยการออมทรัพย์ และมีวินัยการใช้จ่ายลดภาระหนี้สินเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยในข้อบังคับของสหกรณ์ หมวด ๒ ได้กำหนดพระราชประสงค์ไว้ดังนี้

๑. พระราชโอบายส่งเสริมให้กำลังพล ออมทรัพย์ตามกำลังของตนโดยสมัครใจ โดยวางแผนการใช้จ่าย สหกรณ์ออมทรัพย์ดูแลเรื่องการฝาก - ถอน ให้ผลตอบแทนดี ลดภาระหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ

๒. พระราชทานเป็นสวัสดิการลดภาระค่าใช้จ่ายที่ กำลังพลมีภาระต้องดูแลทายาท ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นทั้งระบบ

๓. พระราชทานแนวทางแก้ไขปัญหาให้แก่กำลังพล เพื่อให้สามารถบริหารจัดการปัญหาการเงินได้เองภายในหน่วยอย่างยั่งยืน

๔. พระราชโอบายในการให้พิจารณาในการรับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานความช่วยเหลือหนี้สินของกำลังพล ในด้านการศึกษา และหนี้สินทางด้านการเกษตร โดยพระราชทานความช่วยเหลือโดยเท่าเทียมกัน



ที่มา : http://www.prd.go.th/images/article/news๑๕๑๓๔๑/๑๒๐๑๖๒๑๐๓๐๐๐๐๘_๘๓๘๙๐.jpg

๕. พระราชทานแนวทางให้เป็นไปตามแนวทางการดำเนินกิจการสหกรณ์
๖. ร่วมมือกับสหกรณ์อื่น สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ชุมนุมสหกรณ์ องค์กร ชุมชน ภาคเอกชน และหน่วยงานของรัฐเพื่อส่งเสริม และปรับปรุงกิจการของสหกรณ์
๗. การรับพระราชทานเงินให้กู้ โดยได้รับพระราชทานจากองค์ประธาน

กฎเหล็ก

๘. การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยสมัครใจ
๙. การรับพระราชทานเงินให้กู้ต้องได้รับพิจารณาถึงความจำเป็นจากผู้บังคับบัญชาและคณะกรรมการดำเนินการเพื่อเข้ารับพระราชทานจากองค์ประธาน
๑๐. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระราชทานทรัพย์ จำนวน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ทรงซื้อหุ้นในพระนามาภิไธย และทรงมีพระราชานุญาตให้นำเงินปันผลส่วนพระองค์ไปใช้ช่วยเหลือข้าราชการที่เป็นสมาชิก ที่มีความเดือดร้อน (โดยขอรับพระราชวินิจฉัยเมื่อมีการปันผลในปีนั้นๆ)
๑๑. ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์จากบัญชีวิญญูพระราชทาน เพื่อเป็นเงินยืมสงเคราะห์พระราชทาน(ไม่มีดอกเบี้ย) ในการลดภาระที่เกิดจากการกู้ยืมเงินสหกรณ์(เงินเจือหรือเจือจาง “ผลกระทบ” ของการแบกหนี้) โดยให้สหกรณ์ออมทรัพย์พระราชทานในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จำกัด เป็นผู้ดำเนินการพิจารณาความเดือดร้อนของข้าราชการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน มากน้อย นำความกราบบังคมทูล เพื่อขอรับพระมหากรุณาธิคุณต่อไป
๑๒. แยกกันในเม็ดเงินแต่ผูกเรื่องไว้ด้วยกันในโปรแกรมการกู้ยืม บริหารโดย Team สหกรณ์เดียวกัน และให้วางกฎเหล็กให้สอดคล้องกันว่ากู้แบบไหน ใช้เงินตามสัดส่วน



สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารทั่วทุกภาคของประเทศไทยตั้งแต่ยังเยาว์พระชันษา ทรงพบเห็นสภาพปัญหาและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนขาดแคลนอาหารที่จะบริโภคเป็นโรคขาดสารอาหาร ตลอดจนขาดการศึกษาและดำเนินชีวิตอยู่สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ทรงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารเหล่านี้ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ที่มา : http://www.photoontour.com/SpecialPhotos_HTML/data_king_family/Prathep_๐๑.htm



พระราชินพันธุ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เกี่ยวกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พ.ศ. ๒๕๕๐

“...เรื่องสหกรณ์โรงเรียน ก็เป็นงานหนึ่งที่ข้าพเจ้าพยายามจัดให้มีขึ้นทุกแห่ง เมื่อเริ่มโครงการข้าพเจ้ากำชับไว้ว่า ผลผลิตที่เกิดจากงานเกษตรห้ามขายเด็ดขาด ต้องให้นักเรียนรับประทานเพื่อบำรุงร่างกาย ซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักของโครงการ ถึงแม้ว่าจะมีปริมาณเกินกว่าที่จะบริโภคได้หมด ก็ให้ทำการถนอมอาหารเก็บไว้ หรือแจกให้นักเรียนไปรับประทานที่บ้าน ต่อมาเมื่อโครงการประสบความสำเร็จพอสมควรแล้ว ก็ยอมให้ขายได้ส่วนหนึ่งเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนให้โครงการบางส่วนเลี้ยงตัวเองได้ ทั้งนี้ต้องไม่ให้มีผลกระทบต่อภาวะโภชนาการ เมื่อมีการซื้อขาย ก็ต้องเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจ ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าระบบที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งโรงเรียน ตชด. มากที่สุดก็คือ ระบบสหกรณ์ เพราะแต่ละคนมีเงินน้อย เมื่อร่วมกันจึงพอลงทุนธุรกิจใดๆได้ ในหนังสือเรียนชั้นประถมศึกษา ก็มีบทที่ว่าด้วยการสหกรณ์อยู่แล้ว จึงสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจริงในโรงเรียน กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้มาช่วยจัดกิจกรรมสหกรณ์ โดยให้สหกรณ์ที่อยู่ใกล้เคียง ช่วยเป็นพี่เลี้ยงดูแล และนำให้กรรมการสหกรณ์เด็กนักเรียนไปดูงานถ้าเป็นไปได้...”



สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล็งเห็นว่าการปลูกฝังหลักการสหกรณ์ แก่เด็กและเยาวชนโดย เริ่มจากโรงเรียนเป็นอันดับแรก จะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจในกลุ่มของเด็กนักเรียน ตลอดจนครูและประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงทรงมีพระราชกระแสแก่อธิบดีกรมตำรวจ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านภูต่าง อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ให้ดำเนินการสหกรณ์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และทรงมีพระราชกระแสแก่อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ (นายเสงี่ยม มาหมีนไวย) ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ ให้ส่งเสริมวิธีการสหกรณ์ให้แพร่หลายไปยังเด็กนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงได้เริ่มดำเนินโครงการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นมา โดยกำหนดให้วันที่ ๗ มิถุนายนของทุกปี เป็นวันสหกรณ์นักเรียน

ในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ได้กำหนดให้ความรู้เรื่องการสหกรณ์แก่ครู และนักเรียน และมีการจัดกิจกรรมการผลิต กิจกรรมร้านค้า กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมสวัสดิการและการศึกษา จัดมุมสหกรณ์ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติการทำงานตามระบบสหกรณ์ ซึ่งในเบื้องต้นดำเนินการให้จัดการเรียนการสอนสหกรณ์ในทุกโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จากนั้นจึงขยายไปสู่โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนในด้านสหกรณ์เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตต่อไป



ที่มา : [http://img.tnews.co.th/userfiles/image/๒๒\(๓๔๘\).jpg](http://img.tnews.co.th/userfiles/image/๒๒(๓๔๘).jpg)

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ในการสร้างเสริมความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม โดยนอกจากจะทรงได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติในพระปรีชาสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์แล้ว พระองค์ยังทรงนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นกิจการด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย งานเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การจัดการป่าไม้ การจัดการสิ่งแวดล้อม การเพาะเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลรวมไปถึงงานส่งเสริมสถานภาพทางสังคมของสตรีไทย ตลอดจนทรงส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มประชาชน จัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในโครงการหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา และโครงการหมู่บ้านทับทิมสยาม เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวด้วยการจัดสรรที่ทำกินเป็นของตนเอง พัฒนาอาชีพให้เกษตรกรมีรายได้ที่ยั่งยืนมั่นคง ขณะเดียวกันก็ให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ให้คงสภาพสมบูรณ์ควบคู่กันไปด้วย มีสหกรณ์เกิดขึ้นในโครงการหมู่บ้านดังกล่าวแล้วจำนวน ๙ สหกรณ์ ในพื้นที่ ๕ จังหวัด ได้แก่ สระแก้ว ตราด ศรีสะเกษ สุรินทร์ และยะลา



ที่มา : http://๑๑๙.๔๖.๑๖๖.๑๖๖/self_all/selfaccess๑๑/m๕/farm๕_๑/lesson๒/more/p๑๘.php

เจ้าฟ้าทณิงอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ทรงมีความห่วงใยในปัญหาด้านการศึกษาของเด็กและโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร ซึ่งขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ซึ่งทำให้เด็กในพื้นที่เหล่านั้นไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเทียบเท่าเกณฑ์มาตรฐานกับโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนเมือง พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริให้มีการดำเนินโครงการโรงเรียนเพียงหลวงขึ้น โดยทรงมีพระกรุณาโปรดให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาเด็กยากจนขาดแคลน โดยให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนนำร่อง เพื่อพัฒนาองค์ประกอบด้านการเรียนการสอน ได้แก่ สื่อการเรียนที่ทันสมัย อุปกรณ์การพัฒนาเด็กด้านต่างๆ ตลอดจนช่วยให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และทรงพระกรุณาให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ ดำเนินการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพียงหลวง ในจังหวัดที่มี พื้นที่ติดชายแดน จำนวน ๓๑ จังหวัด ได้แก่ จังหวัด กาญจนบุรี จันทบุรี ชุมพร เชียงใหม่ เชียงราย ตาก ตราด นครพนม นราธิวาส น่าน บุรีรัมย์ บึงกาฬ ประจวบคีรีขันธ์ พะเยา พิษณุโลก เพชรบุรี แม่ฮ่องสอน มุกดาหาร ยะลา ระนอง ราชบุรี เลย ศรีสะเกษ สตูล สงขลา สระแก้ว สุรินทร์ หนองคาย อุบลราชธานี อุตรดิตถ์ และจังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ของเด็กในชนบทที่ขาดแคลนให้ได้รับการพัฒนาด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้น



พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ : พระบิดาแห่งการสหกรณ์ไทย

ด้วยพระวิริยะอุตสาหะในการส่งเสริมจัดตั้งสหกรณ์จนประสบผลสำเร็จ และทรงวางแนวทางการสืบทอดการส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อสร้างสรรค์ความเข้มแข็ง ความมั่นคงยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ประชาชนบนผืนแผ่นดินไทย

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้ารัชนิ แจ่มจรัส ต้นสกุล รัชนิ เป็นโอรสในกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ กับ เจ้าจอมมารดาเลี่ยม ทรงเป็นผู้รอบรู้ในสรรพวิชา ทรงเป็นนักพัฒนา นักเศรษฐศาสตร์ นักสหกรณ์

นักหนังสือพิมพ์ นักปาฐกถา นักกีฬาและกวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยพระอัจฉริยภาพของพระองค์ได้ถวายงานใกล้ชิดแด่เบื้องพระยุคลบาทล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ เมื่อครั้งยังทรงพระชนมายุ ๑๖ พรรษา ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตามเสด็จพระราชดำเนินประพาสทวีปยุโรป เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๐ ปีนั้น และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เสด็จอยู่ทรงเล่าเรียนต่อในประเทศอังกฤษ ผู้ดูแลนักเรียนหลวงจัดให้ท่านไปเรียนอยู่ที่แฟมิลี่ ต่อมาถึงแม้จะมีเวลาในการเตรียมพระองค์ไม่มากนัก แต่ด้วยทรงมีความวิริยะอุตสาหะและตั้งพระทัยอย่างแน่วแน่ ทำให้ทรงสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ได้ ระหว่างที่ทรงศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยก็ทรงตั้งใจหาความรู้ใส่พระองค์อยู่ตลอดเวลาแต่ทรงศึกษาอยู่เพียง ๓ เทอม ก็ถูกเรียกตัวกลับประเทศไทยในวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๒

พระองค์ได้เสด็จเข้ารับราชการเป็นผู้ช่วยกรมตรวจและกรมสารบัญชี ในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๔ ทรงย้ายไปมีตำแหน่งเป็นปลัดกรมธนบัตร ซึ่งเป็นเวลาที่กระทรวงพระคลังเริ่มจะจัดพิมพ์ธนบัตรออกใช้แทนเงินกษาปณ์เป็นครั้งแรก พระองค์เจ้ารัชนีจึงได้รับมอบให้จัดตั้งระเบียบราชการในกรมใหม่นั้นขึ้น ทรงเป็นแม่กองปรึกษากันในการคิดแบบลวดลายและสีของธนบัตรแต่ละชนิด ทรงมีส่วนในการตราพระราชบัญญัติเงินตราสมัยนั้น การวางกฎเสนาบดีในการควบคุมธนบัตรและทรงวางหลักบัญชี เป็นต้น ต่อจากนั้น คือในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๖ พระองค์เจ้ารัชนี ก็ทรงเลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้แทนเจ้ากรมธนบัตร และทรงย้ายไปทรงเป็นเจ้ากรมกองที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๖ เสด็จอยู่ในตำแหน่งนั้นได้ ๑๔ เดือน ในวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ ทรงย้ายไปรับราชการในตำแหน่งอธิบดีกรมกษาปณ์สิทธิการ ทรงปฏิบัติราชการแผนกนั้นอยู่ ๓ ปีเศษ ก็มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายพระองค์เจ้ารัชนีมาเป็นอธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชี เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๑ และทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตรวจและ

กรมสารบัญชี ซึ่งเป็นกรมใหญ่และสำคัญกรมหนึ่งในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ อยู่จนสิ้นรัชกาลที่ ๕ และทรงดำรงตำแหน่งเดิมนั้นต่อไปอีก ๕ ปี ในรัชกาลที่ ๖ (ภายหลังกรมตรวจและกรมสารบัญชีเปลี่ยนชื่อเป็นกรมบัญชีกลาง) รวมเวลาที่พระองค์เจ้ารัชนี ทรงรับราชการในรัชกาลที่ ๕ เป็นเวลา ๑๗ ปี จนมีพระชันษาได้ ๓๓ ปี

ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระองค์เจ้ารัชนีเป็นองคมนตรี เนื่องด้วยพระองค์เจ้ารัชนีทรงมีพระสติปัญญาสามารถในราชการและเป็นผู้แตกฉานทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ตลอดจนเป็นกวีที่มีสำนวนพิเศษ ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระยศพระองค์เจ้ารัชนี เป็นพระองค์เจ้าต่างกรมมีพระนามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์มุขสิขินาม ทรงศักดินา ๑๑,๐๐๐ ไร่ ตามพระราชกำหนดพระองค์เจ้าต่างกรมในพระราชวังบวร ในวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกกรมสถิติพยากรณ์ขึ้นเป็นกรมชั้น มีอธิบดีเป็นหัวหน้าอยู่ในสังกัดกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีชื่อว่า “กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์” ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์เป็นอธิบดี ต่อมาได้เริ่มจัดงานสำคัญขึ้นอีกแผนกหนึ่ง ด้วยคำนึงว่าชาวนาเป็นส่วนสำคัญของการพาณิชย์ เพราะข้าวเป็นสินค้าสำคัญของประเทศ แต่ชาวนามีหนี้สินมาก ทำนาได้ข้าวมาอย่างน้อยเท่าใดก็ต้องขายใช้หนี้เกือบหมด ถึงกระนั้นหนี้สินก็ยังพอกพูน กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์เห็นด้วยกับการช่วยกู้ฐานะชาวนาให้พ้นอุปสรรคคือ วิธีการจัดตั้งสหกรณ์ ซึ่งก็รวมเข้าในวิธีการส่วนหนึ่งแห่งการอุดหนุนพาณิชย์ของประเทศด้วย จึงทรงพระนิพนธ์เรื่องสหกรณ์ เพื่อเผยแพร่ในที่ประชุมเสนาบดีและสมุหเทศาภิบาลเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มชาวนา จัดตั้งเป็นสหกรณ์แห่งแรกขึ้น ชื่อสหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้ ที่ตำบลวัดจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๙ พระองค์ทรง
เป็นนายทะเบียนสหกรณ์และรับจดทะเบียนสหกรณ์
เป็นแห่งแรกขึ้น

ในปี ๒๔๖๐ เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๔๖๐ ประเทศไทยประกาศสงครามกับประเทศ
เยอรมันและฮังการี คือ สงครามโลกครั้งที่ ๑ อธิบดี
กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ได้รับแต่งตั้งให้เป็น
เจ้าพนักงานผู้พิทักษ์ทรัพย์ของชาติศัตรู พระราช
วรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ต้องทรงรับหน้าที่นี้
โดยตำแหน่ง พระองค์ทรงได้รับการสรรเสริญว่า พิทักษ์
ทรัพย์ด้วยความสุจริตยุติธรรมและรอบคอบในระหว่าง
ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งกรมพาณิชย์และสถิติ
พยากรณ์ขึ้นเป็นกรมชั้นมีอธิบดีเป็นหัวหน้า ราชการ
บางอย่างได้หยุดชะงักไปชั่วคราว เพราะอธิบดีและ
ข้าราชการหลายคนในกรมฯ ดิตราชการผู้พิทักษ์ทรัพย์
ศัตรูซึ่งต้องใช้เวลาเป็นปี ๆ แต่เมื่อราชการผู้พิทักษ์
ทรัพย์ค่อยเรียบร้อยลงก็เริ่มแข่งขันทางการพาณิชย์
ต่อไป กรมพาณิชย์ฯ ได้ขยายงานกว้างขวางออกไป
อีกหลายแผนกด้วยอธิบดีกรมพาณิชย์ฯ ทรงเห็นการณ์
ไกลว่า พาณิชย์ของประเทศย่อมขยายวงกว้างออกไป
ไปทุกทีตามความเจริญของบ้านเมือง และมีพระบรม
ราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศแต่งตั้งกรมพาณิชย์
และสถิติพยากรณ์ขึ้นเป็น “กระทรวงพาณิชย์” เมื่อวันที่
๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ ให้อยู่ในความควบคุมของ
สภาเผยแพร่พาณิชย์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้
พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์เป็นอุปนายก
แห่งสภานั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้มีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยา
ลงกรณ์เป็นรองเสนาบดี กระทรวงพาณิชย์ ทรงมี
ตำแหน่งในที่ประชุมเสนาบดีสภาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๓
จนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ อันเป็นการ
ประชุมเสนาบดีครั้งสุดท้ายในรัชกาลที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๖๕
สภานายกแห่งสภาเผยแพร่พาณิชย์ได้มีรับสั่งให้
พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ผู้เป็น

นายทะเบียนสหกรณ์พร้อมด้วยมิสเตอร์เลอเมย์
ที่ปรึกษาหลวงพิจารณาพาณิชย์ และหลวงประกาศ
สหกรณ์ออกไปดูงานสหกรณ์ที่ประเทศพม่าและอินเดีย
เป็นเวลา ๕ เดือนเศษ เมื่อเสด็จกลับประเทศไทย
ทรงเขียนรายงานเสนอต่อสภานายกในเรื่องสหกรณ์
แบบต่าง ๆ ที่เสด็จไปพิจารณา ทรงชี้แจงว่าสหกรณ์
ในสองประเทศนั้นมีประเภทใดบ้าง ประเภทไหนควร
จะนำมาจัดได้ในประเทศไทย ก็ได้ทรงรายงานไว้ถ้อย
ตอนหนึ่งในรายงานนั้นทรงกล่าวว่า “ประเทศเรา
เคราะห์ดีที่จัดสหกรณ์ด้วยความรอบคอบที่สุดและจัด
ทีหลังประเทศอื่น ๆ แทบทั่วโลก ข้อบกพร่องต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้นในเรื่องสหกรณ์ เราจึงป้องกันได้ทุกทาง ด้วย
ทราบเยี่ยงอย่างความบกพร่องที่เกิดขึ้นแล้วแก้สหกรณ์
ประเทศนั้น ๆ เช่น การควบคุมทางกฎข้อบังคับและทาง
กฎหมาย เป็นต้น ในที่สุดทรงยืนยันว่า สหกรณ์ที่จัด
ขึ้นในประเทศไทยนี้ไม่ผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่งเลย”
จากงานสหกรณ์ที่พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยา
ลงกรณ์ ทรงเป็นผู้ปูพื้นฐานและทรงเป็นกำลังสำคัญใน
การเผยแผ่ดังกล่าวนี้ ในเวลาต่อมาขบวนการสหกรณ์
จึงได้พร้อมใจกันยกย่องให้พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่น
พิทยาลงกรณ์ เป็น “พระบิดาแห่งการสหกรณ์ไทย”
นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงมีหน้าที่
สำคัญ ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอีกหลาย
ประการ ทรงเป็นนักหนังสือพิมพ์ นักประพันธ์ และกวี
ที่สำคัญพระองค์หนึ่ง ทรงใช้พระนามแฝงว่า น.ม.ส ทรง
นิพนธ์เรื่องสำคัญ ๆ ไว้หลายเรื่อง เช่น จดหมายจางวาง
หรั้ พระนลคำฉันท์ นิทานเวตาล เป็นต้น

ในด้านชีวิตส่วนพระองค์ของพระราช
วรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงเชกสมรสกับ
หม่อมเจ้าหญิงพรพิมลพรรณ (วรวรรณ) ในพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงมีพระธิดา
และพระโอรส คือ หม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต และ
หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี



หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี

หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี ทรงเป็นองค์ประธานมูลนิธิโครงการหลวงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงปัจจุบัน ทรงเป็นพระโอรสในพระราชารวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ และทรงเป็นผู้ใกล้ชิดและทรงงานสนองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ในด้านต่าง ๆ มาอย่างยาวนาน ที่สำคัญคือ ด้านการเกษตร ทรงเริ่มต้นจากการเป็นข้าราชการบริพารในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ปฏิบัติงานในโครงการฟาร์มส่วนพระองค์หาดทรายใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และยังทรงเป็นผู้บุกเบิกโครงการหลวงในพระราชดำรินบอดยสูงมาแต่ครั้งเริ่มแรกจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า ๕๐ ปี ทรงส่งเสริมการปลูกพืชเมืองหนาวแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูงเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งส่งผลให้ลดการทำลายธรรมชาติลงและเป็นการรักษาผืนดิน ด้วยการส่งเสริมการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ การผลิตพืชเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจจึงได้เกิดขึ้นในพื้นที่โครงการหลวง

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี และคณะทำงานได้ตัดสินใจเลือกบริเวณดอยอ่างขางเป็นสถานีวิจัยแห่งแรก และได้รับพระราชทานชื่อในเวลาต่อมาว่า สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง และได้ทรงส่งเสริมให้ขยายพื้นที่ไปอีกหลายศูนย์ อาทิ โครงการหลวงดอยอินทนนท์ โครงการหลวงขุนวาง เป็นต้น ปัจจุบันมูลนิธิโครงการหลวง มีสถานีวิจัย ๔ แห่ง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา และลำพูน จำนวน ๓๘ ศูนย์ ทำงานวิจัยพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมในแต่ละสภาพพื้นที่เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีและส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปปลูก ปัจจุบันมีพืชผัก ผลไม้ ดอกไม้ที่ทรงส่งเสริมรวมกันมากกว่า ๓๕๐ ชนิด มีเกษตรกรที่เป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในพื้นที่โครงการหลวง จำนวน ๑๓ เผ่า รวมทั้งคนเมืองอยู่ในโครงการรวมกันกว่า ๓๐,๐๐๐ ครอบครัว จำนวนกว่า ๑๕๐,๐๐๐ คน ครอบคลุมพื้นที่ ๑๔๙,๒๕๗.๑๒ ไร่ ทรงยึดหลักสำคัญในการทำงาน คือ การช่วยเหลือพวกเขาเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต ฉะนั้น โครงการหลวงจึงให้ความสำคัญของงานส่งเสริมและพัฒนาทางอาชีพ งานด้านสังคมเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานราชการในพื้นที่อย่างใกล้ชิด งานส่งเสริมและพัฒนาฯ ยังลงไปสู่กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยร่วมกับหน่วยงานของรัฐและองค์กรอื่น ๆ ในการพัฒนาสุขอนามัยให้กับชุมชนชาวเขา พัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนเพื่อด้านยาเสพติด ส่งเสริมและพัฒนาทางการศึกษา พัฒนาโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส เพื่อให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับการศึกษาชั้นสูง นอกจากนี้ โครงการหลวงยังจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง ในรูปสหกรณ์ขึ้นในพื้นที่ชุมชนเหล่านั้น ปัจจุบันมีสหกรณ์การเกษตรตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการหลวง จำนวน ๕๑ สหกรณ์ มีกลุ่มเกษตรกร ๔ กลุ่ม และมีกลุ่มเตรียมสหกรณ์ อีก ๑๓ กลุ่ม อยู่ในพื้นที่ ๙ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน พะเยา น่าน กำแพงเพชร ตาก และกาญจนบุรี



๑๐๐๐ ปี

ก้าวแห่งคุณค่า

การพัฒนาของหน่วยงานราชการ

ประวัติสหกรณ์สากล

ในช่วงระหว่างศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ ได้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นในยุโรป มีการนำเอาเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ คือ เกิดภาวะการว่างงาน และเศรษฐกิจตกต่ำในวงกว้าง การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงครั้งนี้ เริ่มต้นจากประเทศอังกฤษ เนื่องจากชาวอังกฤษประสบปัญหาความเดือดร้อนอย่างมากจากการที่นายทุนใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน และปลดคนงานออกจากโรงงาน ส่วนผู้ประกอบการรายย่อยต้องเลิกกิจการไป สภาพสังคมทั่วไปมีการแบ่งชนชั้นออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายนายทุนและทางฝ่ายกรรมกร นายทุนพยายามแสวงหากำไรจากการลงทุนมากที่สุด โดยการเอาเปรียบฝ่ายกรรมกรทุกวิถีทาง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในครั้งนี้ส่งผลให้บรรดากรรมกรที่ถูกบีบคั้น เริ่มแสวงหาหนทางที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ยากของพวกตน ประกอบกับเวลานั้นมีนักเศรษฐศาสตร์ที่มีความคิด อยากจะช่วยพยุฐานะของสังคมให้ดีขึ้น ได้เสนอแนวทางปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม โดยการร่วมมือกันระหว่างผู้ที่เดือดร้อนให้รู้จักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แนวความคิดดังกล่าวได้ก่อให้เกิดระบบสหกรณ์ขึ้นในเวลาต่อมา



ที่มา : https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/ef/ef/Portrait_of_Robert_Owen.png

บุคคลแรกที่สอนให้คนทั่วไปรู้จักคำว่า “สหกรณ์” คือ โรเบิร์ต โอเวน (Robert Owen) ชาวอังกฤษ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้กำเนิดการสหกรณ์ขึ้นในโลก และได้ชื่อว่า เป็น “บิดาแห่งการสหกรณ์” เดิมโอเวนเป็นคนที่ยากจน แต่มีความเฉลียวฉลาดและรู้จักวิธีการทำมาหากิน จึงทำให้เขามีโอกาสได้เป็นผู้จัดการและมีหุ้นส่วนเป็นเจ้าของโรงงาน เขาเป็นนายจ้างที่มีความหวังดีต่อกรรมกร จึงได้ปรับปรุง

สภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของคนงานให้ดีขึ้น หลังจากนั้น โอเวนได้หาวิธีช่วยเหลือกรรมกรอื่น ๆ โดยสอนให้รู้จักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อขจัดปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการของระบบสหกรณ์ โอเวนเสนอให้จัดตั้ง “ชมรมสหกรณ์” (Co-operative Community) ขึ้น เพื่อผลิตสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ใช้เอง โดยไม่ใช้เครื่องจักร ทรัพย์สินของชมรมถือเป็นของส่วนรวม เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพนายทุนปะปนอยู่ในชมรม การจัดตั้งชมรมสหกรณ์นี้ จะต้องใช้เงินทุนและที่ดินเป็นจำนวนมาก โอเวนได้พยายามเผยแพร่แผนการจัดตั้งชมรมสหกรณ์อย่างจริงจัง เพื่อให้คนทั่วไปเข้าใจว่า สหกรณ์ในฐานะสมาคมเพื่อเศรษฐกิจ แต่โอเวนยังไม่สามารถจัดตั้งชมรมสหกรณ์ในประเทศอังกฤษได้ เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพสังคมในสมัยนั้น โอเวนจึงได้เดินทางไปประเทศสหรัฐอเมริกา และทดลองจัดตั้ง “ชมรมสหกรณ์” ขึ้นเป็นครั้งแรกที่ นิวฮาร์โมนี รัฐอินเดียนา เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๖๘ ในชื่อว่า นิวฮาร์โมนี (New Harmony) แต่ได้ล้มเลิกไปในเวลาต่อมา เนื่องจากไม่ได้คัดเลือกสมาชิกและไม่มีกิจกรรมเพียงพอให้คุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการปกครองและศาสนา อย่างไรก็ตาม แนวความคิดของโอเวนก็มีอิทธิพลต่อนักปฏิรูปเศรษฐกิจ เขาได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความ

ร่วมมือร่วมใจระหว่างมนุษย์ ในอันที่จะช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อยกมาตรฐานความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น



ที่มา : [https://en.wikipedia.org/wiki/William_King_\(physician\)](https://en.wikipedia.org/wiki/William_King_(physician))

ต่อมา นายแพทย์ วิลเลียม คิง (Dr. William King) ซึ่งอาศัยอยู่ในเมือง ไบรท์ตัน ประเทศอังกฤษ ผู้ซึ่งนิยมในแนวความคิดทางสหกรณ์ของโอเวน แต่เห็นว่าโครงการของโอเวนต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้เป็นจริงได้ยาก นายแพทย์คิงจึงเริ่มต้นจากการชี้แจงให้คนงานรวมทุนกันคนละเล็กคนละน้อย จัดตั้ง “สมาคมการค้า” (Trading Association) ในรูปสหกรณ์ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๐ เป็นรูปร้านสหกรณ์จำหน่ายสินค้า แต่มีข้อแตกต่างไปจากร้านสหกรณ์ในปัจจุบัน คือ กำไรที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจของร้าน สหกรณ์นี้จะไม่นำมาแบ่งปันกัน แต่จะเก็บสมทบไว้เป็นทุนเพื่อใช้ขยายงานของร้านสหกรณ์ต่อไป จนสามารถจัดตั้งชมรมสหกรณ์ ตามแบบโอเวนได้ ทำให้ร้านค้าแบบสหกรณ์ในรูปแบบนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากการเก็บกำไรทั้งหมดไว้ไม่จ่ายคืนแก่สมาชิก ทำให้สมาชิกไม่ศรัทธาสหกรณ์ อย่างไรก็ตามกิจการของนายแพทย์คิงมีความคล้ายคลึงกับร้านสหกรณ์ในปัจจุบัน ฉะนั้น ในวงการร้านสหกรณ์สมัยนี้จึงให้เกียรตินายแพทย์คิงมาก

สหกรณ์สมาคมแห่งแรกที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จ และเป็นแบบฉบับในโลก คือ ร้านสหกรณ์แห่งเมืองรอชเดล ประเทศอังกฤษ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๗ โดยกรรมกรช่างทอผ้าจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีรายได้น้อยและประสบปัญหาในด้านการซื้อหาเครื่องอุปโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพ เช่น ราคาแพง มีการปลอมปนและถูกเบียดเบียนในเรื่องชั่ง ตวง และวัด ประกอบกับการได้รับแนวความคิดจากโรเบิร์ต

โอเวน ในการรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์เพื่อช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอุตสาหกรรมและพ่อค้า ที่มีอำนาจการผลิตทางการค้าในสมัยนั้น จึงได้รวมกันจัดตั้งเป็นสมาคมประกอบด้วยผู้ริเริ่ม จำนวน ๒๘ คน ได้รวมทุนกันจัดตั้งร้านค้าเครื่องอุปโภคบริโภคขึ้น จากนั้นนำเงินทุนที่รวบรวมได้ไปซื้อสิ่งของที่จำเป็นแก่การครองชีพโดยจัดซื้อในราคาขายส่งมาขายให้แก่สมาชิก และให้สมาชิกเสียสละเวลามาช่วยกิจการของร้าน

ต่อมาเมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้น ทำให้ธุรกิจการค้าขยายใหญ่ขึ้น และยังทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกด้วย นักสหกรณ์รอชเดลหรือที่เรียกกันว่า “ผู้นำแห่งรอชเดล” ได้กำหนดหลักปฏิบัติไว้ ๑๐ ประการ ซึ่งมีสาระสำคัญหลายประการที่ถูกยึดถือเป็นหลักสหกรณ์สากลมาจนถึงปัจจุบัน แม้เวลาจะล่วงเลยมานาน แต่ร้านสหกรณ์รอชเดลก็ยังคงอยู่ และกลายเป็นร้านที่มีขนาดใหญ่ ยิ่งกว่านั้นวิธีการของร้านสหกรณ์สำหรับผู้บริโภคแบบนี้ ได้แพร่หลายไปสู่ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ ปัจจุบันร้านสหกรณ์ที่ถือหลักการสำคัญ ๆ อย่างเดียวกันนี้ มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

ส่วนสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ เช่น สหกรณ์ที่ช่วยเหลือสมาชิกให้กู้ยืมเงินไปทำทุน หรือสหกรณ์เครดิต หรือสหกรณ์สินเชื่อก็เช่นเดียวกัน สหกรณ์เหล่านี้เกิดจากความขัดสนและความเดือดร้อนของเกษตรกรและกรรมกร เนื่องจากหาเงินกู้ยืมมาประกอบอาชีพได้ยาก ถึงแม้ว่าจะกู้มาได้ก็ต้องเสียดอกเบี้ยแพงจนไม่สามารถหารายได้มาให้เพียงพอกับการชำระดอกเบี้ยและเงินต้นได้ เป็นเหตุให้มีหนี้สินมาก เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๕๓ นายเฮอรัลด์ ชูลซ์ ชาวเยอรมัน ผู้พิพากษาแห่งเมืองเดลิทซ์ ได้คิดจัดตั้งสหกรณ์ ประเภทหาทุนขึ้นในหมู่ชาวเมือง ผู้เป็นช่างฝีมือและพ่อค้าขนาดเล็ก โดยรวบรวมขึ้นเป็นองค์การเพื่อจัดหาทุนให้สมาชิกกู้ยืม และเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๐๕ นายฟริดริค วิลเฮล์ม ไรฟ์ไฟเซน (Friedrich Wilhelm Raiffisen) ชาวเยอรมัน นายกเทศมนตรี เมืองเฮตเตสดอร์ฟ ได้จัดตั้งสหกรณ์หาทุนขึ้นในหมู่ชาวชนบท ซึ่งเป็นเกษตรกร โดยจัด

ตั้งเป็นองค์กร เพื่อจัดหาทุนให้แก่สมาชิกผู้ยืมเช่น ไปยังประเทศต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์และเป็นตัวอย่างเดียวกัน ในเวลาต่อมาการรวมกันเป็นสหกรณ์ เพื่อ ในการจัดตั้งสหกรณ์แก่ชาวบ้าน และชาวเมืองมาจนถึงแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนได้แพร่หลาย ปัจจุบัน



ที่มา : <http://thepandorasociety.com/this-day-in-history-december-๒๑st-๑๘๔๔/>

วิวัฒนาการหลักการสหกรณ์สากล

ทั่วโลกถือกันว่า การสหกรณ์ในปัจจุบันเริ่มต้นมาจากการ ก่อกำเนิด สมาคมของผู้นำอันเที่ยงธรรมแห่งรอชเดล (The Rochdale Society of Equitable Pioneers) ที่กลุ่มคนงานโรงงานทอผ้า จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๔๔ (พ.ศ. ๒๓๘๗) ซึ่งคนงานเหล่านี้ได้แนวความคิดพื้นฐานจากโรเบิร์ต โอเวน และนายแพทย์วิลเลียม คิง สมาคมของกลุ่มคนงานเหล่านั้น ประสบความสำเร็จ ได้มีการประมวลหลักการปฏิบัติจาก ประสบการณ์ที่เรียกว่า Rule of Conducts หรือ The Rochdale Practices เพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับสมาคมอื่น ได้เรียนรู้ ต่อไป

George Jacob Holy-Oake ผู้ค้นเคยและศึกษางานของกลุ่มผู้นำแห่ง รอชเดล พบว่า หลักปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จนั้นสรุปได้ ๑๔ ประการดังนี้

๑. Open membership (เนื่องจากเป็นสหกรณ์ร้านค้า ฉะนั้นสมาชิก ยิ่งมากยิ่งดี)

๒. One man one vote (ผู้ก่อตั้งเป็นคนงานยากจน พวกเขามีแต่ตัว มีฐานะใกล้เคียงกัน ฉะนั้นการถือหุ้นคนละหนึ่งปอนด์เท่าเทียมกัน ทั้งคนและเงิน จึงใช้หลักหนึ่งคนหนึ่งเสียงเท่า ๆ กัน)

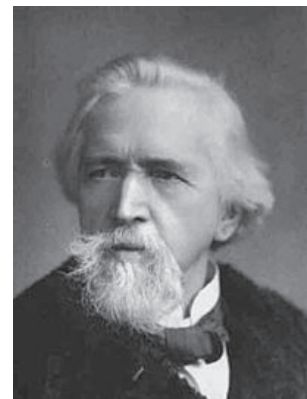
๓. Cash trading (ขายเงินสด ถือว่าการซื้อเชื่อเป็นการสร้างนิสัยที่ไม่ ดี และเพื่อคงสภาพคล่องทางการเงิน)

๔. Member education (สหกรณ์เป็นเรื่องใหม่ ต้องทำความเข้าใจกันและพวกเขาเป็นผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา จึงต้องเน้นเรื่องการศึกษา)

๕. Political and religious neutrality (เป็นกลางเรื่องศาสนาและการเมือง เพราะทั้งสองเรื่องนั้น ก่อให้เกิดการขัดแย้งกันได้ง่าย)

๖. No unusual risk assumption (เพราะมีทุนน้อย หากพลาดพลั้งจะไม่มีโอกาสแก้ตัว และสหกรณ์ก็ไม่ใช่องค์การแสวงกำไร)

๗. Limited interest on stock (ให้ผลตอบแทนทุนเป็นค่าเสียโอกาสหรือค่าป่วยการของเงิน แม้ให้ก็โดยจำกัด)

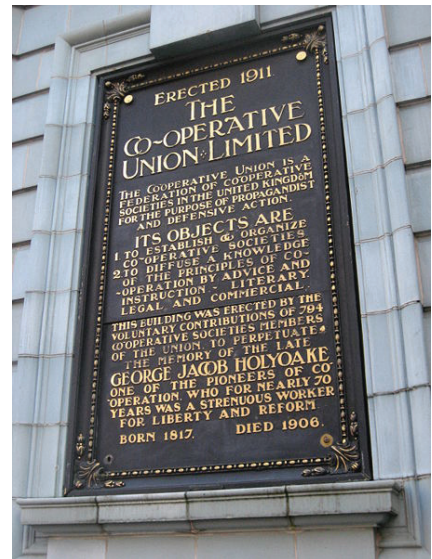


ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/George_Holyoake

๘. Goods sold at market price (ขายราคาตลาด เพื่อป้องกันสงครามราคาจากพวกนายทุน)
๙. Limited number of share owned (เมื่อเริ่มตั้ง ถือหุ้นใกล้เคียงกัน จึงเท่าเทียมกัน แต่ภายหลังถือหุ้นเพิ่มไม่เท่ากัน จึงหาทางป้องกันปัญหาการที่บุคคลมีหุ้นมากมามีอิทธิพลภายหลัง)
๑๐. Net margins distributed (การทำธุรกิจต้องมีกำไร/ส่วนเกิน เมื่อมีส่วนเกิน จึงคืนสมาชิกตามส่วนธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ ทั้งนี้ไม่รวมถึงส่วนเกินที่เกิดจากบุคคลภายนอก)
๑๑. The management should be in hand of committee elected periodically (คณะกรรมการผู้ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิก เป็นผู้แทน ผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการ)
๑๒. Frequent financial statement and balance sheet should presented to members (ต้องแสดงบัญชี ขอบคูล ฐานะการเงินแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ ถูกต้องโปร่งใส จึงจะได้ศรัทธาจากสมาชิก)
๑๓. Only purest provision procurable should be supplied to members (จัดหาสินค้าที่คุณภาพดี ไม่ปลอมปน มาบริการสมาชิก)
๑๔. Full weight and measure should given (สหกรณ์ต้องเที่ยงตรง ไม่คดโกงคุณภาพ ไม่โกงตาชั่ง)

ส่วนหลักปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในพิพิธภัณฑ์ร็อคเดล (The rochdale pioneers Museum) เมืองร็อคเดลนั้น ระบุไว้ ๗ ประการ คือ

๑. การเปิดรับสมาชิกทั่วไป (Open membership)
๒. การควบคุมแบบประชาธิปไตย (หนึ่งคนหนึ่งเสียง) (Democratic control - one man one vote)
๓. การเฉลี่ยคืนส่วนเกินตามส่วนแห่งการซื้อ (Distribution of surplus in proportion to trade)
๔. การจ่ายดอกเบี้ยแก่เงินทุนในอัตราจำกัด (Payment of limited interest on capital)
๕. การเป็นกลางทางการเมืองและศาสนา (Political and religious neutrality)
๖. ทำการค้าด้วยเงินสด (Cash trading)
๗. การส่งเสริมการศึกษา (Promotion of education)



ที่มา : <http://gerald-massey.org.uk/holyoake/>

The Co-operative Movement was Started by some poor English workers

ขบวนการสหกรณ์ได้เริ่มขึ้น โดยกลุ่มคนงานชาวอังกฤษ รอคเคส.....เมืองเล็ก ๆ ใน อังกฤษ ปี ค.ศ.1844เงินพอนไม่ได้แล้ว.....สามี จึงถูกให้ออกจากงาน.....ที่บ้าน ก็ไม่มีอาหารจะกิน.....ร้านขาย ของเขาก็ไม่ให้เชื่ออีกจนกว่า จะชำระของเก่าเสียก่อน..... โอ.....พระเจ้าช่วยฉันที..... นี่เป็นสภาพของชาวอังกฤษ สมัยนั้น จากภาพยนตร์เรื่อง

The men from Rochdale ซึ่งได้ถ่ายทอดให้เห็นชีวิตของ คนงาน สภาพการทำงาน การตกงาน ครอบครัวถูกข่า เดิมโดยพ่อค้าซึ่งกำหนดราคา สินค้าตามใจชอบทั้งที่คุณภาพ แขนงเลวร้ายกับอาหารสัตว์ การรัง ควาง วัคก็เอาเปรียบ ความอดอยากหิวโหย ที่อยู่ ซากก็แสนจะหาญ ประชารณ เงินได้ไม่พอ การบังคับขูดงาน

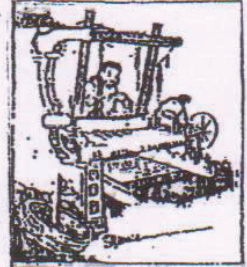
เพื่อต้องการที่ไม่ได้เพราะคน ตกงานมีมาก.....คนงานได้แต่ หารอกับหลายครั้งหลายหนก็ สิ้นใจไม่มีทางออก ตกเด็กของคืนอันหนาวเหน็บ คนงานคนหนึ่งผลุนผลันลุกขึ้น สลัดผ้าที่หมอนอนออกจากข้างกาย พัดน้ำร้องตะโกนด้วยความคิดใจว่า "คิดออกแล้วมีทางออกแล้ว?"นี่ก็คือสิ่งที่พาดอกใจคือการ ตั้งร้านค้าของคนงานขึ้นเอง โดยคนงานร่วมกันเป็นเจ้าของ

และร่วมกับบริหารงาน..... ในที่สุด.....ในวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ.1844 ความ สิ้นก็กลายเป็นจึงคนงาน สามารถซื้อสินค้าจากร้านของ เค้าเองในราคาที่เป็นธรรมกว่า ร้านของพ่อค้า.....ส่วนเกินที่เกิด ขึ้นนั้นส่วนหนึ่งก็จ่ายคืนให้ผู้ซื้อ ตามส่วนธุรกิจที่กระทำกับร้าน ของคน อีกส่วนหนึ่งก็กินเอาไว้ สำหรับการขยายกิจการต่อไป...

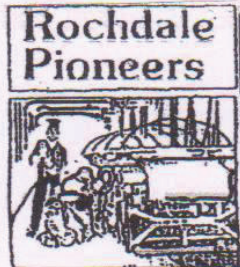
MASTERS OF THEMSELVES
There were many who did not believe in the venture, and the shopkeepers did all they could to make it fail. They did not succeed. The enterprise only grew and grew.
By organizing as consumers, the Rochdale Pioneers did what nobody had thought possible: not only to better their situation, but to master it.



Drawn by Sturle Kaasa.



แต่เดิมชาวเมืองรอเคสทอผ้า ด้วยมือ
used money to buy food.



ต่อมาเครื่องจักรทอผ้าเข้ามา แทนที่ทอผ้าได้เร็วกว่าถูกกว่า
it was found it hard to sell their hand-woven cloth.



คนเหล่านี้เป็นคนงานเจ้าของ โรงงานขอโอกาสจ้างผู้หญิง และเด็กเพราะค่าแรงถูกกว่า



ผู้หญิงและเด็กต้องทำงานหนัก วันละ 16-18 ชั่วโมง
often employed at adult work.



สภาพการทำงานซ้ำแล้วซ้ำอีก 4-5 ชั่วโมง ก็ต้องทำงาน ในสภาพเดียวกัน
children and infants most affected by the miserable conditions.



โรงงานมีร้านขายของเพื่อหา กำไรให้มากที่สุด



บังคับคนงานซื้อผ้าไม่เรื่องจะถูก ไล่ออก
they got in line goods at prices fixed by the factory owner.



ร้านค้าปลอมปนสินค้าและโกง น้ำหนัก
tea with dried leaves. False weights and measures were used as well - always the poor and helpless were the victims.



ที่อยู่อาศัยของคนงานก็ทรุดโทรม บางคนพักใต้ถนนอาคาร มีคื่นและ



เด็ก ๆ ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ ขาดแคลนอาหาร หิวโหย
could get enough to eat, one could see them rummage in bins of refuse, looking for scraps of food.



เจ้าของโรงงานควบคุมทุก อย่างทั้งโรงงานและร้านค้า
the manufacturer controls the production and shop-owners the consumer goods.



ทางออกของคนงานมีร้านค้า เองมีขาดแคลนเงินทุนก็ให้ ออมเงิน 2 เพนนีต่อปีค่านี จะสะสมได้ครบ 28 ปอนด์



คนงานได้เปิดร้านค้าที่รอกคางคก เมื่อ 21 ธ.ค. 1844 โดยมีสินค้าคือแป้งสาลี เนย น้ำตาล ข้าวโอ๊ต เทียนโร
flour, butter, sugar, and oatmeal, and on December 21 1844, their first shop was opened.



หลักการจัดการที่สำคัญที่สุด ก็คือบริหารแบบประชาธิปไตย สมาคมของนายนวนั้นบริหารจัดการ ขึ้นอยู่กับผู้ถือหุ้นมากอันถือ ว่าป็นมติจัดการของหุ้น
ship of money



ในสหกรณ์นั้นสมาชิกแต่ละคนมี หนังสือ เมื่อมีการตัดสินใจก็ เป็นเรื่องของตัวเองคนไม่ใช่เงิน ดังนั้นถ้าเป็นประชาธิปไตยหา เศรษฐกิจ
the member journal of The Norwegian Wholesale Society.

การปรับปรุงหลักสหกรณ์รอชเดล ไปสู่หลักการสหกรณ์สากล

จากหลักการหรือหลักปฏิบัติของกลุ่มผู้นำอันเที่ยงธรรมแห่งรอชเดลตามที่กล่าวมานั้น ได้รับการยอมรับเป็นบรรทัดฐานและถือใช้กันมา แม้โลกจะมีการเปลี่ยนแปลงไปและมีสหกรณ์รูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมายก็ตาม ครั้นเมื่อมีการก่อตั้ง องค์การสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (The International Cooperative Alliance : ICA) เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๙๕ (พ.ศ. ๒๔๓๘) (ตั้งภายหลังจากสหกรณ์รอชเดล ๕๑ ปี) มีการพิจารณาหลักเกณฑ์ที่จะรับสหกรณ์ในประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมในกิจกรรมของ ICA ก็ได้อาศัยหลักสหกรณ์ รอชเดลเป็นแนววินิจฉัยความเป็นสหกรณ์ โดยยังมีได้มีการปรับปรุงหลักการเดิม

ในระยะต่อมา ICA ได้มีการปรับปรุงหลักการสหกรณ์ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปรวม ๓ ครั้ง คือ

การปรับปรุงครั้งที่ ๑

ค.ศ. ๑๙๓๗ (พ.ศ. ๒๔๘๐)

(๙๓ ปี หลังกำเนิดสหกรณ์รอชเดล)

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ และก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก สหกรณ์ในประเทศต่าง ๆ ก็ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ICA ได้หยิบยกเอาหลักการสหกรณ์ขึ้นมาพิจารณาอย่างเป็นทางการครั้งแรก เพื่อให้สหกรณ์ทั้งหลายที่ยังคงยึดแนวทางปฏิบัติตามหลักการของรอชเดล ได้มีแนวทางปฏิบัติที่ผ่อนคลายเป็นพิเศษ โดยได้มีการประชุมสมัชชา (ครั้งที่ ๑๕) ที่นครปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อ ปี ค.ศ. ๑๙๓๗ ได้นำเอาหลักการสหกรณ์ของรอชเดลมาพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสถานการณ์ ได้แก้ไขปรับปรุงถ้อยคำและอื่น ๆ กำหนดเป็นหลักการ ๗ ข้อ และเห็นควรแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ที่มีความสำคัญต่างกัน

กลุ่มที่ ๑ เรียกว่า หลักมูลฐาน (Fundamental Principles) เป็นหลักการที่มีความสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงคุณลักษณะของสมาคมสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์ทั้งปวงจะต้องถือปฏิบัติ จะขาดมิได้ ประกอบด้วย

๑. หลักการเปิดรับสมาชิกทั่วไป
๒. หลักการควบคุมแบบประชาธิปไตย
๓. หลักการจำกัดดอกเบี้ยให้แก่ทุนเรือนหุ้น
๔. หลักการเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์

กลุ่มที่ ๒ เรียกว่า หลักประกอบ (Subsidiary Principles) เป็นหลักการที่มีความสำคัญรองลงมาจากกลุ่มแรก สหกรณ์ทั้งหลายจะถือปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและเหมาะสม การไม่ปฏิบัติตามหลักประกอบ ๓ หลักนี้ ก็ไม่เป็นเหตุให้เสียความเป็นสหกรณ์ไป ประกอบด้วย



Prime Minister of India, Shri Jawaharlal Nehru, being welcomed by Dr Mauritz Bonow, President of ICA, November 14, 1960.

๑. หลักการส่งเสริมการศึกษา (ในหมู่สมาชิก)
๒. หลักการเป็นกลางทางการเมืองและศาสนา
๓. หลักการค้ำเป็นเงินสด (และขายในราคาตลาด)

การปรับปรุงครั้งที่ ๒

ค.ศ. ๑๙๖๖ (พ.ศ. ๒๕๐๙)

(๒๕ ปี หลังการปรับปรุงครั้งแรก)

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศต่าง ๆ ได้ฟื้นฟูความเสียหาย มีประเทศเกิดใหม่หลายประเทศ เกิดขึ้นจำนวนมาก ระหว่างกลุ่มประเทศประชาธิปไตยและกลุ่มประเทศสังคมนิยม มีการแข่งขันทางธุรกิจข้ามชาติ ฯลฯ มีผลกระทบต่อสหกรณ์อย่างมากด้วย

สมาชิกของ ICA ได้นำหลักการสหกรณ์ที่กำหนดไว้มาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่ ๒ เพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง การประชุมครั้งที่ ๒๓ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๖๖ (พ.ศ. ๒๕๐๙) ได้รับรองหลักการสหกรณ์สากลใหม่ ๖ ข้อ **ที่มีความสำคัญเท่ากัน** ประกอบด้วย

๑. การเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ (Open membership)
๒. การควบคุมตามหลักประชาธิปไตย (Democratic control)
๓. การจำกัดดอกเบี้ยทุนเรือนหุ้น (Limited Interest on capital)
๔. การจัดสรรเงินได้สุทธิโดยธรรม (Equitable distribution of surplus)
๕. การส่งเสริมการศึกษาทางสหกรณ์ (Cooperative education)
๖. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ทั้งปวง (Cooperation among cooperatives)

การปรับปรุงครั้งที่ ๓

ค.ศ. ๑๙๙๕ (พ.ศ. ๒๕๓๘)

(๒๕ ปี หลังการปรับปรุงครั้งที่ ๒)

เมื่อหลักการสหกรณ์ทั้ง ๖ ข้อ ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติร่วมกันของสหกรณ์ทั่วโลก ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๖ ในช่วงนี้โลกได้พัฒนาไปมาก แต่ขณะเดียวกันก็ทำลายระบบนิเวศของโลก สังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกไร้พรมแดน ICA ได้ประชุมสมาชิก ครั้งที่ ๓๑ ที่เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ เมื่อ ๒๓ กันยายน ค.ศ. ๑๙๙๕ ซึ่งตรงกับวันครบรอบ ๑๐๐ ปีของ ICA ด้วย จึงได้ทบทวนหลักการสหกรณ์สากลอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ในการประชุมครั้งนี้ได้ออกแถลงการณ์ ซึ่งเรียกว่า **แถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของสหกรณ์ (The statement of cooperative Identity) คำนิยาม สหกรณ์ (Definition) หลักการสหกรณ์ (Cooperative principles) และคุณธรรมสหกรณ์ (Cooperative values)**

ในการประชุมสมาชิกเพื่อปรับปรุงหลักการสหกรณ์ครั้งที่ ๓ นี้ ที่ประชุมได้กำหนดหลักการไว้ ๗ หลักการ คือ



ที่มา : <http://www.amblerfoodcoop.org/coreprinciples>

หลักการที่ ๑ การเข้าเป็นสมาชิกโดยความสมัครใจของสมาชิกเองและเปิดกว้างในการรับสมาชิก (Voluntary and Open Membership)

สหกรณ์เป็นองค์กรแห่งความสมัครใจที่เปิดรับบุคคลซึ่งสามารถใช้บริการของสหกรณ์ได้ โดยปราศจากการกีดกันทางเพศ สังคม เชื้อชาติ การเมือง หรือศาสนา และบุคคลนั้นต้องเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิก

อธิบายขยายความ สมาชิกจะมารวมกลุ่มกันต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของตนเองโดยอิสระ มีศรัทธาในวิธีการสหกรณ์ ถ้อยคำแต่ละคนเพื่อหมู่คณะ หมู่คณะเพื่อแต่ละคน มิได้ถูกบังคับ ช่มชู้ หลอกลวง ทุกคนต้องยอมรับกติกากลุ่ม พันธะที่จะใช้บริการของสหกรณ์ สหกรณ์เป็นองค์กรของคนที่เกิดแก้ปัญหาโดยมุ่งมั่นช่วยตนเอง ด้วยตัวเองและโดยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มิใช่รวมกันเพื่อขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น สมาชิกมีความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ตน เช่นการสะสมหุ้น การควบคุมการใช้เงินทุน การใช้บริการของสหกรณ์อย่างรักดี

สหกรณ์จะรับผู้ที่สามารถใช้บริการของสหกรณ์ได้ โดยไม่กีดกันทางเพศ สังคม เชื้อชาติ การเมือง ศาสนา อย่างไรก็ตาม แม้จะสมัครใจเข้ากลุ่มก็ต้องสมัครใจรับด้วย

หลักการข้อนี้เป็นการนำคุณธรรมสหกรณ์ เรื่องการช่วยตนเอง (โดยมารวมกลุ่มกัน) **ความสมัครใจ** **ความรับผิดชอบต่อตนเอง** **ความเปิดเผย** (จริงใจต่อกัน) มาสู่การปฏิบัติ

สัจธรรมในหลักการนี้ ชี้ให้เห็นว่า สหกรณ์เป็นองค์กรของ **มนุษยชาติอย่างแท้จริง** ไม่เห็นแก่ตัว อาศัยความสมัครใจ ไม่แบ่งชั้นวรรณะ และมีใจกว้างไม่กีดกันใคร มีอิสระเสรีในการเข้า-ออก ไม่ว่าจะคนรวย คนจน เข้ามารวมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์เท่านั้น..... สด กุรมะโรหิต นักเขียนนักเผยแพร่สหกรณ์บอกว่า ...สหกรณ์ทุกแห่งเปิดประตูโล่งคอยรับประชาชนผู้เดือดร้อน ไม่ว่าจะเขาจะเป็นใคร สหกรณ์ยินดีต้อนรับเขาในฐานะเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน หลักการเช่นนี้ย่อมหาได้ยากในองค์กรแบบอื่น



ที่มา : <http://www.weci.net/content/en-cooperative-principles>

การนำหลักการที่ ๑ ไปปฏิบัติ คุณสมบัติของสมาชิกและวิธีการรับสมาชิก จะกำหนดไว้ในข้อบังคับตามแนวทางข้างต้น แม้มีผู้สมัครใจเข้ากลุ่มก็ต้องสมัครใจรับด้วย

หลักการที่ ๒ การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (Democratic Member Control)

สหกรณ์เป็นองค์การแบบประชาธิปไตย ที่ควบคุมโดยมวลสมาชิก ซึ่งมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของสหกรณ์ ไม่ว่าจะชายหรือหญิงที่ได้รับเลือกเป็นตัวแทนสมาชิก ต้องมีความรับผิดชอบต่อมวลสมาชิก ในสหกรณ์ชั้นปฐม สมาชิกมีสิทธิออกเสียงเท่าเทียมกัน (หนึ่งคนหนึ่งเสียง) ส่วนสหกรณ์ในระดับอื่นก็จัดให้เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย

อธิบายขยายความ การบริหารสหกรณ์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย ตั้งแต่โครงสร้างขององค์การแบบสหกรณ์ก็อยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย สมาชิกเป็นทั้งเจ้าของและผู้ให้บริการ สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารและควบคุมสหกรณ์อย่างเท่าเทียมกันและเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด สมาชิกจะออกเสียงได้เพียงหนึ่งคน หนึ่งเสียงและออกเสียงแทนกันไม่ได้ (เพื่อให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจด้วยตนเองทุกคน สำหรับสหกรณ์ชั้นปฐม) ทั้งหญิงและชายที่ได้รับเลือกเป็นผู้แทนสมาชิกต้องรับผิดชอบต่อมวลสมาชิก

ย้ำว่าหัวใจสำคัญของสหกรณ์คือ ประชาธิปไตย นักสหกรณ์รุ่นแรก ๆ ถึงกับกล่าวว่า สมาคมของนายทุนนั้น การจัดการขึ้นอยู่กับผู้มีหุนมาก อันถือว่าเป็นเผด็จการของทุน ในสหกรณ์เมื่อมีการตัดสินใจจะเป็นเรื่องของคนไม่ใช่เงิน อันถือเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ

หลักการในข้อนี้แสดงว่า ได้นำเอาคุณธรรมสหกรณ์ในเรื่องประชาธิปไตย (สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเท่าเทียมกัน) ความเปิดเผย (บริหารอย่างเปิดเผย) โปร่งใส ความรับผิดชอบต่อตนเอง (รับผิดชอบต่อขอบเขตหน้าที่ของตน) ความเสมอภาคในฐานะที่เป็นมนุษย์มาสู่การปฏิบัติ เพราะสหกรณ์เป็นโรงเรียนสอนประชาธิปไตย เป็นห้องทดลองประชาธิปไตย และเป็นโรงฝึกประชาธิปไตย

สัจธรรมในข้อนี้แสดงถึงความมีจิตใจสูงส่ง ยอมรับสิทธิมนุษยชน ยอมรับความเห็น เคารพสิทธิผู้อื่น สร้างความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ซึ่งเรื่องนี้ย่อมเป็นที่ต้องการของทุกสังคมโลก

การนำหลักการที่ ๒ ไปปฏิบัติ การออกเสียงหรือลงมติใด ๆ โดยเสียงข้างมาก (เว้นแต่กรณีการแก้ไขข้อบังคับ การเลิกสหกรณ์ ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓) ในการพิจารณาตัดสินใจ สหกรณ์กำหนดวิธีการไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับหรือระเบียบ เช่น การเลือกตั้ง การถอดถอนกรรมการ ไว้เป็นหลักเกณฑ์ที่แน่นอน

หลักการที่ ๓ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก (Member Economic Participation)

มวลสมาชิกพึงร่วมทุนกับสหกรณ์ของตนอย่างเท่าเทียมกันและควบคุมการใช้เงินทุนตามวิถีประชาธิปไตย โดยปกติอย่างน้อยส่วนหนึ่งของทุนเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของสหกรณ์ และสมาชิกพึงได้ผลตอบแทนจากเงินทุน (ถ้ามี) อย่างจำกัด ภายใต้เงื่อนไขของความเป็นสมาชิก เหล่าสมาชิกจะจัดสรรส่วนเกินเพื่อจุดมุ่งหมายบางอย่างหรือทั้งหมดดังต่อไปนี้ เพื่อพัฒนาสหกรณ์ของตน โดยอาจจัดเป็นเงินทุนสำรอง ซึ่งอย่างน้อยส่วนหนึ่งจะไม่นำมาแบ่งปันกัน เพื่อจัดสรรประโยชน์ให้สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่ตนทำกับสหกรณ์ และเพื่อสนับสนุนกิจกรรมอื่น ๆ ที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

อธิบายขยายความ สหกรณ์เป็นเรื่องของการร่วมกันทำธุรกิจ สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการให้ทุนแก่สหกรณ์ (การถือหุ้น) รวมทั้งต้องควบคุมการใช้เงินให้บังเกิดผลดีแก่สมาชิก

เมื่อดำเนินธุรกิจแล้วมีกำไรเกิดขึ้น สหกรณ์ก็มีวิธีการแบ่งปัน/จัดสรรกำไรอย่างเป็นธรรมโดยสมาชิกทั้งมวลในที่ประชุมใหญ่ ให้เป็นเงินทุนสำรอง ซึ่งส่วนหนึ่งจะแบ่งปันกันมิได้ เพราะจัดไว้เป็นทุนส่วนรวมหรือทุนทางสังคม เป็นเงินปันผลตามหุ้นโดยจำกัด เป็นเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนการทำธุรกิจกับสหกรณ์ระหว่างปี และเป็นทุนอื่น ๆ เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกและสังคม

สัจธรรมในเรื่องนี้ แสดงถึงความยุติธรรมในจิตใจของคนในสหกรณ์ แม้มีผลประโยชน์เกิดขึ้นก็ไม่กันไว้สำหรับตนเท่านั้นแต่จะกันไว้เป็นเงินกองกลางเพื่อขยายกิจการสำหรับคนรุ่นต่อไป เป็นเงินทำบุญเพื่อประโยชน์สาธารณะ แสดงถึงความมีเมตตา เผื่อแผ่ เป็นการให้ อันจะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชนหรือสังคม

อนึ่ง เงินปันผล/เงินเฉลี่ยคืน ก็จ่ายให้ด้วยวิธีที่ยุติธรรม เฉลี่ยและคืนให้เฉพาะส่วนที่ทำกับสมาชิกเท่านั้น ส่วนเงินทุนคือหุ้นนั้น จะได้รับเป็นค่าป่วยการของเงินเท่านั้น (ในไทยไม่เกินร้อยละ ๑๐) จึงกล่าวกันว่าสหกรณ์นั้น เมื่อเกิดก็ใจกว้าง เปิดรับสมาชิกทั่วไป เมื่อโตก็แบ่งปันให้แก่สมาชิก เป็นเงินปันผลหรือเงินเฉลี่ยคืนแก่สมาชิกผู้ใช้บริการ เมื่อตายก็ยกทรัพย์สินให้แก่ส่วนรวม มิได้เอาทรัพย์สินมาแบ่งปันกัน แสดงถึงความไม่เห็นแก่ตัวของสหกรณ์

หลักการนี้ สอดคล้องกับคุณธรรมสหกรณ์เรื่อง**ความเที่ยงธรรม**ในการแบ่งปันผลประโยชน์ **ความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น** **ความเปิดเผย** มาสู่การปฏิบัติจริงในสหกรณ์

การนำหลักการที่ ๓ ไปปฏิบัติ สหกรณ์กำหนดให้สมาชิกต้องถือหุ้นเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของและสิทธิได้รับบริการจากสหกรณ์ โดยได้รับผลตอบแทนในอัตราที่จำกัดและไม่ยอมให้ผู้ใดเข้ามาแสวงหากำไรจากการถือหุ้นและไม่ให้สมาชิกคนใดถือหุ้นเกินหนึ่งในห้าของหุ้นทั้งหมด หลักเกณฑ์ทั้งหมดเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ และข้อบังคับของแต่ละสหกรณ์ซึ่งเป็นหลักสากล

หลักการเรื่องนี้นับเป็นจุดขายหรือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของสหกรณ์ที่ทำมากกว่า ๑๕๐ ปี ตั้งแต่เกิดสหกรณ์แห่งแรกในโลก ในปี พ.ศ. ๒๓๘๗ และเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้สมาชิกมีความภักดีต่อสหกรณ์ของตนด้วย

หลักการที่ ๔ การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ (Autonomy and Independence)

สหกรณ์เป็นองค์การอิสระที่ช่วยตนเอง ภายใต้การควบคุมของสมาชิก หากสหกรณ์นั้น ๆ ทำข้อตกลงกับองค์การอื่น ๆ รวมถึงรัฐบาลด้วย หรือแสวงหาทุนจากแหล่งภายนอก ต้องมั่นใจได้ว่าการกระทำของสหกรณ์เช่นนั้น อยู่ใต้การควบคุมแบบประชาธิปไตย โดยมวลสมาชิก รวมถึงดำรงความเป็นอิสระไว้ได้

อธิบายขยายความ สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจของประชาชน มีความเป็นอิสระเหมือนองค์การทางเศรษฐกิจทั่วไป ไม่ว่าจะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน การปกครองตนเองแสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่ (Adult ที่บรรลุนิติภาวะ) มีอิสระในการตัดสินใจเอง และยอมรับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวจากการกระทำของตนเอง กำหนดชะตากรรมของตนเอง ทั้งในเรื่องการรวมกับสหกรณ์อื่น ร่วมมือกับสหกรณ์อื่น ไม่เป็นทาสใคร และยังระบุชัดว่า แม้จะได้รับความช่วยเหลือ เช่น รัฐบาลก็ตาม ต้องไม่มีเงื่อนไขที่ทำให้เสียความเป็นอิสระ

สัจธรรมในเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นจิตใจที่เป็นอิสระ เสรี ภายใต้กรอบกฎหมาย ต้องการพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริงเช่นเดียวกับองค์การเศรษฐกิจอื่น

หลักการในข้อนี้เป็นกรนำเรื่องราวที่ว่าด้วยการ **ช่วยตนเอง** **รับผิดชอบต่อตนเอง** มาใช้ในสหกรณ์ เป็นการส่งเสริมความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์

การนำหลักการที่ ๔ ไปปฏิบัติ ในการปกครองตนเอง สหกรณ์มีโครงสร้างบริหารที่มีระบบการตรวจสอบที่ชัดเจน ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายตรวจสอบ เช่น ผู้ตรวจสอบกิจการโดยที่ประชุมใหญ่เป็นผู้เลือกตั้ง แต่การจะสามารถไปถึงการปกครองตนเองและมีอิสระ สหกรณ์ต้องมีความสามารถดูแลตนเอง คุ้มครองตนเอง บริหารงานเอง และต้องอยู่ภายใต้กรอบแห่งกฎหมาย

หลักการที่ ๕ การศึกษา ฝึกอบรมและสารสนเทศ (Education, Training and Information)

สหกรณ์พึงให้การศึกษาศึกษาและฝึกอบรมบรรดาสมาชิก ผู้แทนจากการเลือกตั้ง ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ สามารถช่วยพัฒนาสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สหกรณ์พึงให้ข่าวสารความรู้แก่ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เยาวชนและผู้นำทางความคิด เกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณประโยชน์ของสหกรณ์

อธิบายขยายความ หลักการข้อนี้เป็นหลักการที่เป็นหัวใจของสหกรณ์ที่มีมาตั้งแต่การจัดตั้งสหกรณ์แรก ตามแนวคิดของการสร้างความก้าวหน้าของสังคม รวมทั้งเป็นหลักการที่ทำให้หลักการข้ออื่น ๆ เป็นจริงได้จากการที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องได้ข้อมูลตรงกัน เข้าใจตรงกัน เพราะถือว่าสหกรณ์เป็นสมาคมสว่างไม่ใช่สมาคมมืด

สหกรณ์ฝึกอบรมสมาชิกให้มีความคิดรอบคอบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การอาชีพ ประชาธิปไตย ฝึกอบรมกรรมการให้รู้จักการบริหารและควบคุมองค์การ ฝึกอบรมฝ่ายจัดการให้มีคุณภาพ แข่งขันกับธุรกิจอื่นได้อีก การให้ข่าวสารแก่สาธารณะ เรื่องคุณลักษณะและคุณประโยชน์ของสหกรณ์ เน้นเยาวชนและผู้นำทางความคิดด้วย ในเกือบทุกประเทศ เช่น ญี่ปุ่น จะมีองค์การของสหกรณ์ที่ทำหน้าที่จัดทำข่าวสารหรือสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่ทุกคนในขบวนการสหกรณ์โดยเฉพาะ รวมทั้งนอกขบวนการด้วย

แท้จริง สหกรณ์มุ่งพัฒนาคนโดยเอาปัญหาเศรษฐกิจมาเป็นสื่อชักนำให้คนมารวมกลุ่มกัน เอาเงินมาเป็นอุปกรณ์สอนคนในเรื่องคุณธรรมปัญญาในการแก้ปัญหา เป็นการสร้างทรัพย์ภายในเพื่อการสร้างทรัพย์ภายนอก

สัจธรรมในข้อนี้ แสดงถึงคุณธรรมที่สร้างปัญญา ต้องการสอนให้คนไม่รู้ เป็นการพัฒนามนุษย์ ส่งเสริมความเลอเลิศให้แก่มนุษยชาติ โดยการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งยกระดับมนุษยชาติให้สูงขึ้นกว่าวัตถุและสัตว์ทั้งปวง รวมทั้งการศึกษา ฝึกอบรมมีผลเป็นการสืบทอดความคิดทางสหกรณ์ให้คงอยู่และแพร่หลายต่อไป

การนำหลักการที่ ๕ ไปปฏิบัติ สหกรณ์จะจัดสรรกำไรสุทธิ เพื่อการศึกษาอบรมอย่างเหมาะสมและพอเพียง โดยสหกรณ์แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาเพื่อรับผิดชอบในเรื่องนี้ บางสหกรณ์ถือว่าการศึกษาอบรมเป็นสิ่งจำเป็นถึงกับตั้งเป็นเงื่อนไขในการให้เงินกู้ หรือการสมัครเข้าดำรงตำแหน่งในสหกรณ์ เป็นต้น บางสหกรณ์จะมีฝ่ายสมาชิกสัมพันธ์เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับรู้ความเคลื่อนไหวของสหกรณ์โดยสม่ำเสมอ

หลักการที่ ๖ การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Cooperation among Cooperatives)

สหกรณ์พึงให้บริการแก่มวลสมาชิกอย่างเต็มที่ และสร้างความเข้มแข็งแก่ขบวนการสหกรณ์ โดยร่วมมือกันเป็นขบวนการตามโครงสร้างระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ

อธิบายขยายความ การผนึกกำลังกันหาพันธมิตร ไม่โดดเดี่ยว จะทำให้สหกรณ์มีโอกาสบริการสมาชิกได้ดีขึ้น ในทางธุรกิจเป็นการทำให้เกิดการประหยัดโดยขนาด ซึ่งสหกรณ์สามารถจะร่วมมือกันทั้งทางแนวนอนและทางแนวตั้ง ทำให้องค์การสหกรณ์เข้มแข็งและแข่งขันกับธุรกิจอื่นได้

สัจธรรมข้อนี้ ชี้ให้เห็นว่าการร่วมมือกันย่อมก่อให้เกิดสันติสุข แต่การแข่งขันย่อมก่อให้เกิดการขัดแย้ง การร่วมมือย่อมแสดงถึงน้ำใจที่มีความผูกพันกัน เมตตาต่อกัน สามัคคีกัน ไม่เบียดเบียนกัน เสริมสร้างสังคมโลกให้เป็นสุข อันเป็นความปรารถนาของทุกคนในโลก

หลักการข้อนี้เป็นการนำเอาคุณธรรมสหกรณ์ในเรื่องการช่วยตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาปรับใช้ ซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะตัวบุคคลเท่านั้นแต่รวมถึงองค์การสหกรณ์ด้วย

การนำหลักการที่ ๖ ไปปฏิบัติ สหกรณ์มีการรวมตัวกันเพื่อเชื่อมโยงธุรกิจกันระหว่างสหกรณ์ เช่น รวมกันซื้อ รวมกันขาย การสร้างเครื่องหมายการค้า การขนส่งร่วมกัน สหกรณ์ในระดับเดียวกันสามารถควบเข้ากันเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ขึ้น สหกรณ์ในระดับท้องถิ่นสามารถรวมกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ ระดับจังหวัด ระดับชาติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของขบวนการสหกรณ์ เพิ่มปริมาณธุรกิจเพื่อลดต้นทุนต่อหน่วย การแพร่ขยายอุดมการณ์สหกรณ์ คือ การช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันไปสู่ทุกหนทุกแห่งในโลก

หลักการที่ ๗ การเอื้ออาทรชุมชน (Concern for Community)

สหกรณ์พึงดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนของตนตามนโยบายที่มวลสมาชิกให้ความเห็นชอบ

อธิบายขยายความ สหกรณ์เป็นองค์การทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่สหกรณ์ตั้งอยู่ ฉะนั้น การดำเนินการของสหกรณ์จึงเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม การช่วยเหลือเกื้อกูลพึ่งพาอาศัย เอื้ออาทรกันระหว่างสหกรณ์กับชุมชนจะส่งผลให้การพัฒนาสหกรณ์และชุมชนเข้มแข็งไปพร้อม ๆ กัน

สหกรณ์ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต กิจกรรมการแปรรูปที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นพิษเป็นภัยแก่ชุมชน เช่น ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่จำเป็น สนับสนุนให้มีการลดการใช้สารเคมี การปลูกจิตสำนึกเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม อนึ่ง อาศัยหลักภราดรภาพ หมายถึง การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ เป็นพี่เป็นน้อง อยู่อย่างมีแบบแผน มีความรักใคร่กลมเกลียว เคารพกฎกติกา ของสังคม มีความเป็นประชาธิปไตย ที่นำมาซึ่งสันติสุขของชุมชน

การนำหลักการที่ ๗ ไปปฏิบัติ สหกรณ์มีการจัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนสาธารณะเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่เป็นวัฒนธรรม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี การปลูกป่าชุมชน การขุดลอกแหล่งน้ำ การสร้างศาลาชุมชน การดำเนินธุรกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์ ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

อนึ่ง หลักการที่ ๗ นี้ ICA ได้กำหนดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อสนับสนุนมาตรการลดภาวะโลกร้อนที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้นหลังการประชุมที่กรุงริโอ เด จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ (ค.ศ. ๑๙๙๒) และจะมีการประชุมที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ด้วย

สรุปวิวัฒนาการหลักการสหกรณ์สากล

การปรับปรุงหลักการสหกรณ์สากลนั้น ใช้หลักปฏิบัติ (Cooperative Practices) ที่กลุ่มผู้นำอันเที่ยงธรรมแห่งรอชเดลกำหนดไว้จากประสบการณ์ของพวกเขา ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๔๔ องค์การ ICA (ตั้งขึ้นภายหลังสหกรณ์แห่งแรก ๕๑ ปี) ได้นำหลักปฏิบัตินั้นมาปรับปรุงต่อมา รวม ๓ ครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับปรุงครั้งที่ ๑ ทำขึ้นภายหลังสหกรณ์รอชเดล ๙๓ ปี ครั้งที่ ๒ ภายหลังปรับปรุงครั้งแรก ๒๙ ปี และครั้งที่ ๓ ภายหลังปรับปรุงครั้งที่ ๒ เป็นเวลา ๒๙ ปี สรุปได้ดังนี้

การปรับปรุง	ประชุมสมัชชา (Congress)	ปี (ค.ศ.)	จำนวนข้อที่กำหนด
	<i>The Rochdale society</i>	๑๘๔๔ (พ.ศ. ๒๓๘๗)	๗/๑๑/๑๔ ข้อ
ครั้งที่ ๑	ICA ปารีส, ฝรั่งเศส	๑๙๓๗ (พ.ศ. ๒๔๘๐)	๗ (๔+๓) ข้อ
ครั้งที่ ๒	ICA เวียนนา, ออสเตรีย	๑๙๖๖ (พ.ศ. ๒๕๐๙)	๖ ข้อ
ครั้งที่ ๓	ICA แมนเชสเตอร์, อังกฤษ	๑๙๙๕ (พ.ศ. ๒๕๓๘)	๗ ข้อ (๑๐๐ ปี ICA)

ครั้งที่ ๑	ครั้งที่ ๒	ครั้งที่ ๓
(หลักมูลฐาน)		
๑. เปิดรับสมาชิกโดยทั่วไป	๑. เปิดรับสมาชิกด้วยความสมัครใจ	๑. เปิดรับสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง
๒. การควบคุมแบบประชาธิปไตย	๒. การควบคุมแบบประชาธิปไตย	๒. การควบคุมโดยสมาชิกแบบประชาธิปไตย
๓. การจำกัดดอกเบี้ยเงินทุน	๓. การจำกัดดอกเบี้ยแก่ทุนเรือนหุ้น	๓. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก
๔. การเฉลี่ยคืนเงินส่วนเกิน	๔. การเฉลี่ยคืนเงินส่วนเกิน	๔. การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ
(หลักประกอบ)		
๕. การส่งเสริมการศึกษา	๕. การศึกษาอบรมทางสหกรณ์	๕. การศึกษา การฝึกอบรม และข่าวสาร
๖. การเป็นกลางทางการเมืองและศาสนา	๖. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์	๖. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์
๗. การค้าเงินสด	-	๗. ความเอื้ออาทรต่อชุมชน

การสหกรณ์ในประเทศไทย

การสหกรณ์ในประเทศไทย มีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากประเทศไทยได้เริ่มมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ระบบเศรษฐกิจของชนบทค่อย ๆ เปลี่ยนไปจากระบบเศรษฐกิจแบบเพื่อเลี้ยงตัวเองมาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเพื่อการค้า ความต้องการเงินทุนในการขยายการผลิตและการครองชีพจึงมีเพิ่มขึ้น ชาวนาที่ไม่มีทุนของตนเอง ได้หันไปกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่น ทำให้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง และยังถูกเอาเปรียบจากพ่อค่านายทุนทุกวิถีทาง ชาวนาจึงเสียเปรียบอยู่ตลอดเวลา และทำนาได้ข้าวเท่าใด ก็ต้องขายใช้หนี้เกือบหมด นอกจากนี้ ผลผลิตที่ได้ก็ไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ถ้าปีไหนผลผลิตเสียหาย ก็จะทำให้หนี้สินพอกพูนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนชาวนาบางรายต้องโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่เจ้าหนี้ และกลายเป็นผู้เช่านา หรือเร่ร่อนรับจ้าง เพราะไม่มีที่ดินทำกินไปในที่สุด

จากสภาพปัญหาความยากจนของชาวนาในสมัยนั้น ทำให้ทางราชการคิดหาวิธีช่วยเหลือด้วยการจัดหาเงินทุนมาให้กู้และคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ โดยกำหนดวิธีการที่จะช่วยชาวนาในด้านเงินทุนไว้ ๒ วิธี คือ

๑. จัดตั้งธนาคารเกษตรเพื่อให้เงินกู้แก่ชาวนา แต่ขัดข้องในเรื่องเงินทุนและหลักประกันเงินกู้ ความคิดนี้จึงระงับไป

๒. วิธีการสหกรณ์ประเภทหาทุน วิธีนี้เกิดจากรัฐบาล โดยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ หรือกระทรวงการคลังในปัจจุบัน ได้เชิญ เซอร์เบอร์นาร์ต ฮันเตอร์ (Sir Bernard Hunter) หัวหน้าธนาคารแห่งมัตราช ประเทศอินเดีย เข้ามาสำรวจหาช่องทางช่วยเหลือชาวนา ได้เสนอว่าควรจัดตั้ง “ธนาคารให้กู้ยืมแห่งชาติ” ดำเนินการให้กู้ยืมแก่ราษฎรโดยมีที่ดินและหลักทรัพย์อื่นเป็นหลักประกัน เพื่อป้องกันมิให้ชาวนาที่กู้ยืมเงินทอดทิ้งที่นาหลบ



หนังสือ ส่วนการควบคุมเงินกู้และการเรียกเก็บเงินกู้ ได้แนะนำให้จัดตั้งเป็นสมาคมที่เรียกว่า “โคออปอเรทีฟ โซไซตี้” (Cooperative Society) โดยมีหลักการร่วมมือกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งคำนี้พระราชวรรังค์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ ได้ทรงบัญญัติศัพท์เป็นภาษาไทยว่า “สมาคมสหกรณ์” จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยเริ่มศึกษาวิธีการสหกรณ์ขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ แต่ก็ยังมีได้ดำเนินการอย่างไร จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้ปรับเปลี่ยนกรมสถิติพยากรณ์เป็นกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ เพิ่มงานสหกรณ์เข้าไปด้วย กล่าวคือ ให้มีภารกิจ การพาณิชย์ การสถิติพยากรณ์ และการสหกรณ์

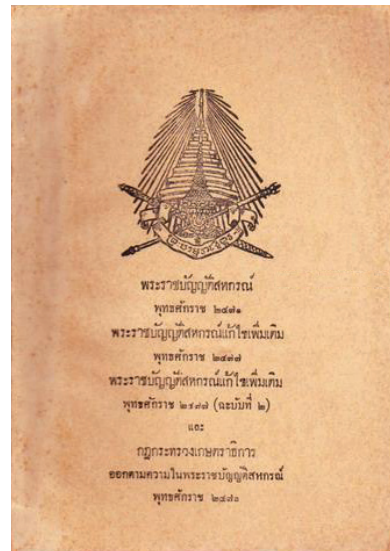


การจัดตั้งส่วนราชการสหกรณ์นี้ เพื่อจะให้ มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการทดลองจัดตั้งสหกรณ์ขึ้น และพระราช วรรังค์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ ในฐานะทรงเป็นอธิบดี กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ ได้ทรงพิจารณาเลือกรูปแบบ สหกรณ์เครดิตที่จัดตั้งในต่างประเทศหลายแบบ ในที่สุดทรง เลือกแบบไรฟ์ไฟเฟิน และทรงยืนยันไว้ในรายงานสหกรณ์ ฉบับแรกว่า เมื่อได้พิจารณาละเอียดแล้ว ได้ตกลงเลือกสหกรณ์ ชนิดที่เรียกว่า ไรฟ์ไฟเฟิน ซึ่งเกิดขึ้นในเยอรมัน เพราะมีจุด มุ่งหมายที่จะอุปถัมภ์คนจนผู้ประกอบกิจการย่อย ๆ และ เห็นว่าเป็นสหกรณ์ชนิดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทย จากการที่พระองค์ทรงเป็นผู้บุกเบิกริเริ่มงานสหกรณ์ขึ้นใน ประเทศไทย บุคคลทั้งหลายในขบวนการสหกรณ์ต่างสำนึกใน พระกรุณาธิคุณ ที่พระองค์ทรงวางรากฐานการสหกรณ์ไทยไว้ อย่างมั่นคง จึงพร้อมใจกันสดุดีถวายพระเกียรติให้ทรงเป็นพระ บิดาแห่งการสหกรณ์ไทย

สำหรับรูปแบบของไรฟ์ไฟเฟิน คือ สหกรณ์เพื่อการกู้ยืมเงินที่มีขนาดเล็ก สมาชิกจะได้มีความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้สะดวกแก่การควบคุม ท้องที่ที่ได้รับการพิจารณาให้จัดตั้งสหกรณ์ คือ จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีผู้คนไม่หนาแน่นและเป็นราชฎที่เพิ่งอพยพมาจากทางใต้ จึงต้องการช่วยเหลือผู้อพยพซึ่ง ประกอบอาชีพการเกษตรให้ตั้งตัวได้ รวมทั้งเพื่อจูงใจราษฎรในจังหวัดอื่นที่มีผู้คนหนาแน่นให้อพยพมาในจังหวัด นี้และเข้าทำประโยชน์ในที่ดินอย่างเต็มที่ ต่อมากรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ ได้ทดลองจัดตั้งสหกรณ์หาทุนขึ้น ณ ท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ชื่อว่า “สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้” และจดทะเบียน เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๙ มีพระราชวรรังค์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ เป็นนายทะเบียนสหกรณ์พระองค์แรก นับ เป็นการเริ่มต้นการสหกรณ์ในประเทศไทยอย่างสมบูรณ์

ในระยะแรกตั้ง สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้ มีสมาชิกจำนวน ๑๖ คน ทุนดำเนินงาน ๓,๐๘๐ บาท ซึ่งเป็นเงินจากค่าธรรมเนียมแรกเข้า จำนวน ๘๐ บาท และเงินทุน จำนวน ๓,๐๐๐ บาท ได้อาศัยเงินกู้จากแบงค์ สยามกัมมาจล จำกัด หรือธนาคารไทยพาณิชย์ในปัจจุบัน โดยมีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นผู้ค้ำประกัน และ เสียดอกเบี้ยให้ธนาคารในอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี แต่คิดดอกเบี้ยจากสมาชิก ในอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี ซึ่งกำหนดให้ สมาชิกส่งคืนเงินต้นในปีแรก จำนวน ๑,๓๐๐ บาท แต่เมื่อครบกำหนดสมาชิกสามารถส่งคืนเงินต้นได้ถึง จำนวน ๑,๕๐๐ บาท และส่งดอกเบี้ยได้ครบทุกราย แสดงให้เห็นว่าการนำวิธีการสหกรณ์เข้ามาช่วยแก้ไขความเดือดร้อน

ของชาวนาได้ผล และจากความสำเร็จดังกล่าว รัฐบาลจึงได้คิดขยายกิจการ สหกรณ์ไปยังจังหวัดอื่น ๆ แต่การจัดตั้งสหกรณ์ในระยะแรกนั้น นอกจากจะมีข้อจำกัดเรื่องเงินทุนแล้ว ยังมีข้อจำกัดในทางกฎหมายด้วย เพราะพระราช บัญญัติเพิ่มเติมสมาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ ทำให้การจัดตั้งสหกรณ์ไม่กว้างขวาง พอที่จะขยายสหกรณ์ออกไป หากจะให้การจัดตั้งสหกรณ์เจริญก้าวหน้าและ มีความมั่นคง จะต้องออกกฎหมายควบคุมให้มีขอบเขตกว้างขึ้น ดังนั้น ใน เวลาต่อมาทางราชการจึงได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติเพิ่มเติมสมาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ แล้วประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ นับเป็น กฎหมายสหกรณ์ฉบับแรก พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้เปิดโอกาสให้มีการรับ จัดทะเบียนสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ จากนั้นได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราช บัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ อีก ๓ ครั้ง เป็นการช่วยให้การจัดตั้งสหกรณ์ แพร่ขยายออกไปอีกมาก



ที่มา : http://su-usedbook.com/product_detail_๑๕๖๗๓_th_๔๐๕๔๒๘

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ จัดตั้งสหกรณ์เช่าซื้อที่ดินที่จังหวัดปทุมธานี และได้จัดตั้งสหกรณ์ประเภทใหม่ ๆ ขึ้นอีกหลายประเภท เช่น สหกรณ์บำรุงที่ดิน สหกรณ์ชาย สหกรณ์นิคมฝ้าย สหกรณ์หาทุนและบำรุงที่ดิน เป็นต้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ จัดตั้งร้านสหกรณ์แห่งแรกที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชื่อว่า ร้าน สหกรณ์บ้านเกาะจำกัดสินใช้ มีสมาชิกแรกตั้ง จำนวน ๒๗๙ คน และได้มีการจัดตั้งร้านสหกรณ์ในลักษณะนี้อีก หลายแห่งเพื่อช่วยเหลือประชาชนเกี่ยวกับปัญหาค่าครองชีพ โดยจัดตั้งขึ้นทั้งในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และ ส่วนของประชาชน

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่สุดของขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย คือ การควบสหกรณ์หาทุน เข้าด้วยกัน โดยทางราชการได้ออกพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ เปิดโอกาสให้สหกรณ์หาทุนขนาดเล็ก ที่ดำเนินธุรกิจเพียงอย่างเดียวควบเข้ากันเป็นขนาดใหญ่ สามารถขยายการดำเนินธุรกิจเป็นแบบอเนกประสงค์ เพราะว่าจะเกิดประโยชน์แก่สมาชิกได้มากกว่า ด้วยเหตุนี้ สหกรณ์หาทุนจึงแปรสภาพเป็นสหกรณ์การเกษตร จน ปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังได้กำเนิดสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยขึ้นมา เพื่อเป็นสถาบันสำหรับให้การศึกษาแก่ สมาชิกสหกรณ์ทั่วประเทศ มีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับสถาบันสหกรณ์ต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ และความช่วยเหลือ ร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์สากลในด้านอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ โดยมีสหกรณ์ ทุกประเภทเป็นสมาชิก

นับตั้งแต่สหกรณ์ได้กำเนิดขึ้นในประเทศไทยจวบจนปัจจุบัน ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ สร้างความเชื่อถือ เป็นที่ไว้วางใจของสมาชิก จนทำให้จำนวนสหกรณ์ จำนวนสมาชิก ปริมาณเงินทุน และผล กำไรของสหกรณ์เพิ่มขึ้นทุกปี สหกรณ์จึงเป็นสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ช่วยแก้ไขปัญหาค่าครองชีพของประชาชนที่ยากจน และช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน จึงถือว่าสหกรณ์ ในประเทศไทยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ

วิวัฒนาการประเภทสหกรณ์

ครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๕๙)

ออกตามความในพระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๕๙ มีจำนวน ๑ ประเภท คือ ประเภทสหกรณ์หาทุน เนื่องจากส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์หาทุนเพียงประเภทเดียว

ครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๙๔)

ออกตามความในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๙๑ มาตรา ๖ กำหนดให้เสนาบดีประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นคราว ๆ ว่าจะยอมรับจดทะเบียนสหกรณ์ชนิดใด และประเภทใดบ้าง ซึ่งในระยะแรกได้กำหนดให้มีประเภทสหกรณ์จำนวน ๘ ประเภท เพราะการจัดตั้งสหกรณ์หาทุนประสบความสำเร็จ จึงได้ขยายการส่งเสริมสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ

๑. สหกรณ์หาทุน (อเนกประสงค์)
๒. สหกรณ์เช่าซื้อที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (อเนกประสงค์)
๓. สหกรณ์นิคมกสิกรรม (อเนกประสงค์)
๔. สหกรณ์ผู้บริโภคหรือร้านสหกรณ์ (อเนกประสงค์)
๕. สหกรณ์ขายข้าวและพืชผล (อเนกประสงค์)
๖. สหกรณ์บำรุงที่ดิน (สหกรณ์ชลประทาน) (อเนกประสงค์)
๗. สหกรณ์หาทุนและบำรุงที่ดิน (อเนกประสงค์)
๘. สหกรณ์อุตสาหกรรมในครัวเรือน (อเนกประสงค์)

ครั้งที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๐๕)

ออกตามความแห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๐๑ มีจำนวน ๒๐ ประเภท จาก ๓ กลุ่มสหกรณ์หลัก เนื่องจากประชาชนมีความต้องการจัดตั้งสหกรณ์หลายประเภทมากขึ้น

๑. กลุ่มสหกรณ์ธนกิจ (สหกรณ์การเงิน) ประกอบด้วยสหกรณ์ ๔ ประเภท คือ สหกรณ์หาทุน สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม สหกรณ์ออมทรัพย์และเครดิตสำหรับคนมีเงินเดือน และธนาคารสหกรณ์จังหวัด (ชุมนุมสหกรณ์การเงินระดับจังหวัด)

๒. กลุ่มสหกรณ์ที่ดิน (สหกรณ์เพื่อการจัดหาที่ดินเกษตรกรรม และโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ สำหรับเกษตรกร) ประกอบด้วยสหกรณ์ ๖ ประเภท คือ สหกรณ์บำรุงที่ดิน สหกรณ์นิคมกสิกรรม สหกรณ์นิคมเกลือ สหกรณ์ (นิคม) การประมง สหกรณ์การเช่าซื้อที่ดิน และสหกรณ์ผู้เช่าที่ดิน

๓. กลุ่มสหกรณ์พาณิชย์ ประกอบด้วยสหกรณ์ ๑๐ ประเภท คือ สหกรณ์ขายข้าว สหกรณ์ขายพืชผลและผลิตภัณฑ์ สหกรณ์ขายเกลือ สหกรณ์ผู้บริโภค (สหกรณ์ร้านค้า) สหกรณ์อุตสาหกรรม สหกรณ์บริการ-สาธารณูปโภค สหกรณ์บำรุงและค้าสัตว์ สหกรณ์ประมงและสหกรณ์ประมงกลาง สหกรณ์รูดโป้น (เบ็ดเตล็ด) และชุมชนสหกรณ์ขายข้าวและพืชผล

ครั้งที่ ๔ กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๑)

ออกตามความในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ มีจำนวน ๘ ประเภท โดยกฎหมายบัญญัติให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นคราว ๆ ว่า จะรับจดทะเบียนสหกรณ์ประเภทใดในท้องที่ใด รวมทั้งอาชีพของผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์แต่ละประเภท ทำให้จำนวนประเภทลดจาก ๒๐ ประเภทเหลือจำนวน ๘ ประเภท



๑. สหกรณ์การธนาคาร (มาจากสหกรณ์หาทุน สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม สหกรณ์ออมทรัพย์และเครดิตชุมชนสหกรณ์ธนาคารเดิม)
๒. สหกรณ์การซื้อ (มาจากร้านสหกรณ์ และสหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทยเดิม)
๓. สหกรณ์การขาย (มาจากสหกรณ์ขายข้าว สหกรณ์ขายพืชผล สหกรณ์ขายเกลือ สหกรณ์บำรุงและค้าสัตว์ สหกรณ์ประมงกลาง สหกรณ์ประมงเดิม)
๔. สหกรณ์บริการ (มาจากสหกรณ์บริการสาธารณสุข สหกรณ์อุตสาหกรรม สหกรณ์เดินรถ และสหกรณ์เคหสถานเดิม)
๕. สหกรณ์การเช่าที่ดิน (มาจากสหกรณ์เช่าที่ดินเกษตรกรรมเดิม)
๖. สหกรณ์การเช่าซื้อที่ดิน (มาจากสหกรณ์ผู้เช่าซื้อที่ดินเกษตรกรรมเดิม)
๗. สหกรณ์นิคม (มาจากสหกรณ์กสิกรรม สหกรณ์นิคมฝ่าย สหกรณ์นิคมเกลือ และสหกรณ์นิคมประมงเดิม)
๘. สหกรณ์อเนกประสงค์ (มาจากสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรมเดิม)

ครั้งที่ ๕ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๖)

ออกตามความแห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๖ มีจำนวน ๖ ประเภท เนื่องจากข้อจำกัดของความหมายสหกรณ์แต่ละประเภทก่อให้เกิดปัญหาไม่สะดวกในทางปฏิบัติ จึงเปลี่ยนประเภทสหกรณ์ใหม่ให้มีจำนวน ๖ ประเภท โดยยึดวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ รวมทั้งอาชีพหรือกิจกรรมหลักของสมาชิกในการแบ่งประเภท

๑. สหกรณ์การเกษตร: ดำเนินธุรกิจอเนกประสงค์ มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม
๒. สหกรณ์ประมง: ดำเนินธุรกิจอเนกประสงค์ มีสมาชิกทั้งหมดเป็นชาวประมง มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนชาวประมง
๓. สหกรณ์นิคม: ดำเนินธุรกิจอเนกประสงค์ มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรหรือชาวนาเกลือ มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการเกี่ยวกับการถือครองที่ดินทำกินของสมาชิกสหกรณ์
๔. สหกรณ์ร้านค้า: ดำเนินธุรกิจค้าปลีกและค้าส่ง มีสมาชิกได้หลากหลายอาชีพ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้บริโภค

๕. สหกรณ์บริการ: ดำเนินธุรกิจผลิตสินค้าหรืออำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกผู้ใช้บริการโดยตรง

๖. สหกรณ์ออมทรัพย์: ดำเนินธุรกิจอเนกประสงค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการออมทรัพย์และให้สินเชื่อแก่สมาชิก สหกรณ์เครดิตยูเนียนจะรวมอยู่ในประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์

ครั้งที่ ๖ กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๔๘)

ออกตามความแห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีจำนวน ๗ ประเภท เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินตามประกาศกระทรวงการคลัง จึงทำให้ต้องแยกสหกรณ์เครดิตยูเนียนออกมา เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์



๑. สหกรณ์การเกษตร: ดำเนินธุรกิจอเนกประสงค์ มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกร เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรกรรวม จัดตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ชื่อ “สหกรณ์วัดจันทร์ ไม่จำกัดสินใช้” ที่จังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์หาทุน มีสมาชิกแรกตั้ง ๑๖ คน ทุนดำเนินงานจำนวน ๓,๐๘๐ บาท เป็นค่าธรรมเนียมนแรกเข้าจำนวน ๘๐ บาท และเงินกู้จากแบงก์สยามกัมมาจล จำนวน ๓,๐๐๐ บาท ต่อมา มีการควบสหกรณ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นสหกรณ์การเกษตรชนิดไม่จำกัด และจดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตรชนิดจำกัด เมื่อวันที่ ๑ ต.ค. ๒๕๑๗



๒. สหกรณ์ประมง: ดำเนินธุรกิจอเนกประสงค์ มีสมาชิกทั้งหมดเป็นชาวประมง มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนชาวประมง สหกรณ์ประมงแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ชื่อว่า “สหกรณ์ประมงพิษณุ จำกัด” ในท้องที่ลำคลองกระบังโป่งนก อำเภอพรมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์ประมงประเภทน้ำจืด สมาชิกแรกตั้งจำนวน ๕๔ คน ดำเนินการจัดสรรที่ทำกิน การจำหน่าย การแปรรูปสัตว์น้ำ และขออนุญาตสัมปทานให้สมาชิกจับสัตว์น้ำได้โดยสะดวก จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ทางราชการมีนโยบายให้คลองต่าง ๆ ที่ว่าราชการเป็นที่สาธารณะ การจับสัตว์น้ำจึงเป็นไปโดยเสรี การดำเนินงานสหกรณ์จึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงได้ควบเข้ากับ “สหกรณ์การเกษตรพรมพิราม จำกัด”



๓. สหกรณ์นิคม: ดำเนินธุรกิจอเนกประสงค์ มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรหรือชาวนาเกลือ มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการเกี่ยวกับการถือครองที่ดินทำกินของสมาชิกสหกรณ์ โดยเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้ดำเนินการจัดซื้อที่นาราชพัสดุที่อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จากกระทรวงการคลัง เนื้อที่ ๔,๑๐๙ ไร่เศษ มาจัดสรรให้เกษตรกร จำนวน ๖๙ ครอบครัวเช่าซื้อ และให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์การเช่าซื้อที่ดินลำลูกกา จำกัด ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ทางราชการได้จัดตั้งนิคมสหกรณ์ที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ ๘,๙๑๓ ไร่ เพื่อจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรตามเงื่อนไขและให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์นิคมสันทราย จำกัด และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ทางราชการได้เช่าที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรมในท้องที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื้อที่ ๔๖,๙๗๔ ไร่ มาจัดสรรให้เกษตรกรเช่า และให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์การเช่าที่ดินบางสะพาน จำกัด



๔. สหกรณ์ร้านค้า: ดำเนินธุรกิจค้าปลีกและค้าส่ง มีสมาชิกได้หลากหลายอาชีพ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้บริโภค โดยเริ่มจากร้านสหกรณ์บ้านเกาะ จำกัดสินไช้ สมาชิกแรกตั้ง ๒๗๙ คน ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ในหมู่ชาวนบพของอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ต้องเลิกกลับไป ต่อมาได้มีการจัดตั้งร้านสหกรณ์เพิ่มขึ้นอีกหลาย ๆ แห่ง เนื่องจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ส่งเสริมให้ประชาชนจัดตั้งร้านสหกรณ์ขึ้นทุกจังหวัดทั่วประเทศ และแนะนำให้ร้านสหกรณ์ทุกจังหวัดขยายสาขาไปยังอำเภอต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ร้านสหกรณ์ที่ดำเนินงานประสบความสำเร็จมักอยู่ในสถานที่ที่ประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่น และตั้งอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ



๕. สหกรณ์บริการ: ดำเนินธุรกิจผลิตสินค้าหรืออำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกผู้ใช้บริการโดยตรง สหกรณ์บริการแห่งแรกตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔ จากการรวมตัวกันของกลุ่มผู้มีอาชีพทำรม ชื่อ “สหกรณ์ผู้ทำรมบ่อสร้าง จำกัดสินไช้” ที่ตำบลต้นเปา อำเภอสนักำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้จัดตั้ง “สหกรณ์บริการไฟฟ้าหนองแขม จำกัด” ที่อำเภอหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นสหกรณ์ที่ให้บริการด้านสาธารณูปโภค ซึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เข้าไปดำเนินการแทนตามกฎหมายสหกรณ์นี้ จึงได้เปลี่ยนประเภทเป็นสหกรณ์ร้านค้า และเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้จัดตั้ง “สหกรณ์มีตอร์ัญญิก จำกัด” ที่ตำบลทุ่งช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลังจากนั้นสหกรณ์บริการก็ได้มีการจัดตั้งเพิ่มขึ้นตลอดมา



๖. สหกรณ์ออมทรัพย์: ดำเนินธุรกิจจอบเนกประสงค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการออมทรัพย์และให้สินเชื่อแก่สมาชิก สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรกในประเทศไทย คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ข้าราชการสหกรณ์และพนักงานธนาคารเพื่อการพัฒนาสหกรณ์ (ปัจจุบันคือ “ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร”) จัดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๔๙๒ ชื่อ “สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัดสินไช้” ปัจจุบันชื่อ “สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด”



๗. สหกรณ์เครดิตยูเนียน: ดำเนินธุรกิจจอบเนกประสงค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการออมทรัพย์ของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งช่วยเหลือในการรวบรวมผลิตภัณฑ์หรือจำหน่ายสิ่งของให้แก่บรรดาสมาชิก โดยเกิดจากการรวมคนจากย่านชุมชนแออัดห้วยขวาง ดินแดง เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๘ ใช้ชื่อว่า “เครดิตยูเนียนแห่งศูนย์กลางเทวา” แต่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ สหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนแห่งแรก คือ “สหกรณ์เครดิตยูเนียนแม่มูล จำกัด” จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๒ ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ ต่อมาได้รับการกำหนดให้เป็นประเภท “สหกรณ์เครดิตยูเนียน” ตามกฎกระทรวง กำหนดประเภทสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ. ๒๕๔๘

วิวัฒนาการกฎหมายสหกรณ์

เป็นที่ทราบทั่วกันว่า กลุ่มบุคคลใดจะดำเนินกิจกรรมการสหกรณ์ ต้องถูกบังคับให้จดทะเบียนเป็น “นิติบุคคล” จึงจะมีสิทธิตามบทบัญญัติกฎหมาย ในรอบหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมาประเทศไทย ได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์แล้วจำนวน ๔ ฉบับ ช่วง ๕๐ ปีแรก ๒ ฉบับ ๕๐ ปีหลัง ๒ ฉบับ

พระราชบัญญัติสหกรณ์ที่ใช้บังคับครั้งแรกของศตวรรษ ฉบับแรกประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๙ แต่ไม่ได้เรียกชื่อพระราชบัญญัติสหกรณ์โดยตรง กฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้รับด่วนเพื่อวัตถุประสงค์จะรับจดทะเบียนกลุ่มกิจการสหกรณ์เป็นนิติบุคคล แต่ยังมีข้อกำหนดรูปแบบการดำเนินการไว้เป็นการเฉพาะ ต้องอาศัยการจดทะเบียนนิติบุคคลและดำเนินการที่มีความใกล้เคียง เวลานั้นคือ “สมาคม” จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสมาคมแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๕๙ ผนวกเรื่องการจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์และวิธีดำเนินการเป็นการเฉพาะแต่บางส่วนก็ต้องอาศัยดำเนินการตามพระราชบัญญัติสมาคมโดยอนุโลม

การสหกรณ์ภายหลังจัดตั้งเป็นนิติบุคคลตามแบบสมาคมแล้วมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เป็นลำดับ สมควรให้สหกรณ์เป็นนิติบุคคลมีรูปแบบวิธีการบริหารจัดการเป็นการเฉพาะจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ ขึ้น ถือว่าเป็นกฎหมายบังคับใช้เรื่องกิจการสหกรณ์ฉบับที่สอง กฎหมายฉบับนี้ยังคงกำหนดเรื่องการจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลกลุ่มกิจการสหกรณ์และมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการสหกรณ์มากขึ้น มีบทบัญญัติ ๓๔ มาตรา ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติออกมาแก้ไข ๓ ครั้ง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ หนึ่งครั้ง พ.ศ. ๒๔๗๗ สองครั้ง

กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ดังกล่าวนี้เห็นผลว่ามีความสำคัญควรยึดถือเป็นรากฐานเจตนารมณ์การจัดตั้งและการดำเนินกิจการสหกรณ์คือ พระราชปรารภพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ในพระราชบัญญัติสมาคมแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๕๙

“การเกื้อหนุนประชาราษฎร์ ซึ่งประกอบกสิกรรมการค้าขายทรงพระราชดำริที่ว่า สหกรณ์คือสมาคมชนิดที่ราษฎรผู้ทำการเพาะปลูกและหากินด้วยการทำของขายรวบรวมกันตั้งขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดแก่หมู่ด้วยวิธีรวบรวมกำลังกันบำรุงตนเอง และประหยัดค่าใช้จ่ายแต่ที่พอควร มิใช่ตั้งขึ้นเพื่อจะหากำไรมาจำแนกในสมาคมนั้น”

พระราชปรารภพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ มีความว่า

“ประชาราษฎร์ผู้ประกอบการเพาะปลูกและจำพวกอื่น ๆ ที่มีกำลังทรัพย์น้อยแต่มีความต้องการอย่างเดียวกันทรงพระราชดำริที่ว่าหมู่ชนนั้น ๆ ควรได้รับอุดหนุนให้ตั้งสหกรณ์ขึ้นอีกเพื่อยังให้เกิดการประหยัดทรัพย์ การช่วยซึ่งกันและกันและการช่วยตนเอง เป็นทางอีกทางหนึ่ง ซึ่งเผยแผ่ความจำเริญทรัพย์และจำเริญธรรมในบ้านเมืองให้ยิ่งขึ้น”

กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ประกาศใช้ช่วงครึ่งหลังของศตวรรษ ได้แก่ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ มีแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศปฏิบัติ ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ และพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๔ ทั้งหมดนี้ถูกยกเลิกไปและประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๔๒ และได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ มีเหตุผลการประกาศใช้ว่า กิจการของสหกรณ์ได้ขยายตั้งขึ้นเป็นลำดับแก่การกฎหมายสหกรณ์ว่าด้วยสหกรณ์ที่ใช้อยู่ปัจจุบันเป็นกฎหมายที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๑

และแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ จึงสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกาลสมัยเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์ให้ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ มีรายละเอียดบังคับใช้มากถึง ๑๑๙ มาตรา แบ่งเป็นหมวดหมู่ใช้เป็นระบบสะดวกต่อการปฏิบัติและนำมาบังคับใช้ได้แม่นยำและมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม กฎหมายฉบับนี้ได้จัดโครงสร้างกฎหมายจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

(๑) ส่วนว่าด้วยบททั่วไป บัญญัติเกี่ยวกับนิยามการแต่งตั้งนายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ ให้มีสหกรณ์ ๒ ชนิด ชนิดจำกัดกับไม่จำกัด การได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม ห้ามใช้คำว่าสหกรณ์เป็นชื่อหรือส่วนหนึ่งของชื่อในการประกอบธุรกิจโดยมิได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

(๒) ส่วนสหกรณ์จำกัด บัญญัติเกี่ยวกับการจดทะเบียนจัดตั้ง การดำเนินงานของสหกรณ์ การควบคุมสหกรณ์ และการเลิกสหกรณ์

(๓) ส่วนสหกรณ์ไม่จำกัด บัญญัติเกี่ยวกับการจดทะเบียน การดำเนินงาน การควบคุม และการเลิกสหกรณ์ไม่จำกัด

(๔) ส่วนชุมนุมสหกรณ์ บัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งและการดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์

(๕) ส่วนการควบสหกรณ์ บัญญัติเกี่ยวกับการจดทะเบียนควบสหกรณ์ตั้งแต่ ๒ สหกรณ์ชนิดเดียวกันเป็นสหกรณ์ใหม่

(๖) ส่วนการชำระบัญชี บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการและข้อปฏิบัติกรณีเมื่อมีสหกรณ์เลิก

(๗) ส่วนสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย กฎหมายบัญญัติให้ตั้งขึ้นเป็นนิติบุคคล แยกจากสหกรณ์ที่จดทะเบียนเป็นการตั้งขึ้นครั้งแรก โดยกำหนดบทเฉพาะกาลให้ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัดสินใช้ที่มีอยู่ก่อนกฎหมายใช้บังคับเป็นสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

(๘) ส่วนกำหนดโทษ มีบทบัญญัติการลงโทษและกำหนดโทษที่กระทำฝ่าฝืนกฎหมาย

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นกฎหมายบังคับใช้กับกลุ่มกิจกรรมการสหกรณ์ ปัจจุบันออกประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๒ มีเหตุผลการประกาศใช้ไว้ว่า

“โดยที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว ทำให้บทบัญญัติหลายประการไม่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาสหกรณ์ให้ทันต่อสภาพการแข่งขันกับระบบธุรกิจในปัจจุบัน ประกอบกับพระราชบัญญัติดังกล่าวได้รวมบทบัญญัติเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร ซึ่งสมควรปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงเห็นสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ที่ใช้บังคับอยู่เดิมทั้งหมด โดยจัดระบบสหกรณ์ให้สหกรณ์มีชนิดเดียว คือ สหกรณ์ที่สมาชิกมีความรับผิดชอบจำกัดเท่าจำนวนหุ้นที่ถือ เพื่อให้สหกรณ์พัฒนาไปด้วยความมั่นคง ในด้านการกำกับและส่งเสริมกิจการสหกรณ์ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติขึ้น เพื่อทำหน้าที่เสนอความเห็นต่อรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์ จัดให้มีกองทุนเพื่อพัฒนาสหกรณ์เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่บรรดาสหกรณ์ ปรับปรุงองค์ประกอบและวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย นอกจากนี้ ได้ปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้มีการพัฒนาไปสู่การจัดตั้งสหกรณ์อย่างเป็นระบบ ตลอดจนปรับปรุงบทกำหนดโทษให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

ต่อมากฎหมายฉบับนี้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓ รวมแล้วกฎหมายฉบับนี้มีเนื้อหาอันเป็นข้อกำหนด และการบังคับใช้แบ่งได้ ๕ ส่วน ดังนี้

๑. ส่วนว่าด้วยสหกรณ์
๒. ส่วนองค์กรสนับสนุนสหกรณ์
๓. ส่วนกำกับดูแลสหกรณ์
๔. ส่วนกำหนดโทษ
๕. ส่วนว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร

๑. ส่วนว่าด้วยสหกรณ์

๑.๑ การจัดตั้งสหกรณ์

๑.๑.๑ สหกรณ์จะจัดตั้งขึ้นเป็นนิติบุคคล ต้องได้รับการจดทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ผู้ได้รับมอบหมายเท่านั้น การยื่นขอจดทะเบียนต้องดำเนินการประการตามที่กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์กำหนดในมาตรา ๓๔-๓๘ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒

ลักษณะความเป็นสหกรณ์ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก และต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยหลักการวิธีการสหกรณ์ คือ ช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๑.๑.๒ จดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ได้ แต่เฉพาะสหกรณ์ชนิด “จำกัด” เท่านั้นและกำหนดประเภทใดประเภทหนึ่งใน ๗ ประเภท ดังนี้

(๑) ประเภทการเกษตร เกิดจากการรวมกันของบุคคลผู้มีอาชีพด้านการเกษตร

(๒) ประเภทประมง เกิดจากการรวมกันของบุคคลผู้มีอาชีพด้านการประมง

(๓) ประเภทนิคม เกิดจากการรวมกันของบุคคลผู้มีอาชีพด้านการเกษตรและทำกินบนที่ดินที่รัฐจัดสรรให้หรือหน่วยงานของรัฐให้เช่าหรือได้มาด้วยการรวมกันซื้อหรือได้มาด้วยประการใดซึ่งที่ดินผืนใหญ่

(๔) ประเภทออมทรัพย์ เกิดจากการรวมกันของบุคคลผู้มีรายได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง

(๕) ประเภทร้านสหกรณ์ เกิดจากการรวมกันของบุคคลที่ต้องการบริโภคสินค้าหรือบริการเพื่อการอุปโภคบริโภคสำหรับครัวเรือน

(๖) ประเภทบริการ เกิดจากการรวมกันของบุคคลผู้มีอาชีพด้านให้บริการหรือประสงค์ขอรับบริการ

(๗) ประเภทเครดิตยูเนียน เกิดจากการรวมกันของบุคคลทั่วไปที่ประสงค์การออมทรัพย์และการเครดิต

๑.๑.๓ สหกรณ์ต้องมีสมาชิกเป็นบุคคลธรรมดา บรรลุนิติภาวะ มีคุณสมบัติตามข้อบังคับและจะรับสมาชิกสมทบด้วยก็ได้ สมาชิกสมทบ คือ ผู้ที่ไม่มีคุณสมบัติอย่างเดียวกับสมาชิก แต่มีความประสงค์จะดำเนินกิจกรรมการสหกรณ์ร่วมกับสมาชิก สมาชิกสมทบต้องเป็นบุคคลธรรมดา บรรลุนิติภาวะเช่นเดียวกับสมาชิก ส่วนที่แตกต่างกันได้แก่คุณสมบัติสิทธิและหน้าที่ โดยเฉพาะสมาชิกสมทบห้ามมิให้เป็นกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ห้ามออกเสียงลงคะแนนในเรื่องใด ๆ และห้ามนับชื่อเข้าเป็นองค์ประชุมใหญ่

๑.๑.๔ สิทธิประโยชน์ที่สหกรณ์พึงจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย คือ

(๑) ยกเว้นสำหรับค่าธรรมเนียมนจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมการได้มา หรือจำหน่ายไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์

(๒) ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องหรืออายัดหุ้นของสมาชิก ถ้าสมาชิกภาพยังไม่สิ้นสุด

(๓) สหกรณ์มีสิทธินำเงินค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่มาหักลบหนี้ของสมาชิกนั้นได้ ถ้าสมาชิกภาพสิ้นสุดแล้วในฐานะสหกรณ์เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินค่าหุ้น

(๔) สหกรณ์มีสิทธิเรียกชำระหนี้ของสมาชิกจากเงินเดือนหรือค่าจ้างที่หน่วยงานหรือส่วนราชการต้องจ่ายแก่สมาชิกนั้นโดยสมาชิกให้ความยินยอมเป็นหนังสือต่อสหกรณ์

๑.๒ การดำเนินกิจการของสหกรณ์

๑.๒.๑ สิทธิและหน้าที่ดำเนินการของสหกรณ์ ต้องอยู่ในขอบเขตวัตถุประสงค์ซึ่งกำหนดให้ข้อบังคับสหกรณ์และดำเนินภายใต้กรอบอำนาจระทำการ ดังนี้

(๑) ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ของสมาชิก

(๒) ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว

(๓) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก

(๔) ขอรับหรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการหน่วยงานของต่างประเทศหรือบุคคลใด

(๕) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่น หรือสมาคม ฅาปนกิจสงเคราะห์ซึ่งสมาชิกของสมาคมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ผู้รับฝากเงิน ทั้งนี้ ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

(๖) ใ้กู้ ใ้สินเชื่อ ใ้ยืม ใ้เช่า ใ้เช่าซื้อ โอนทรัพย์สินแก่สมาชิก รับจ้างหรือรับจ้างนำทรัพย์สินของสมาชิก

(๗) จัดใ้ได้มาซึ่งทรัพย์สินด้วยการซื้อ ถือกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินที่ครอบครองใ้ยืมเช่า เช่าซื้อ รับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จ้างหรือจ้างนำขายหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใด

(๘) ใ้สหกรณ์อื่นใ้ยืมเงินใ้ได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

(๙) ดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวข้องกับหรือเนื่องในการจัดใ้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

๑.๒.๒ ที่ประชุมใหญ่ คือ การรวมกันของบรรดาสมาชิกสหกรณ์ที่จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของสหกรณ์ด้วยการออกเสียงลงคะแนนตามหลักประชาธิปไตยหนึ่งคนหนึ่งเสียง เรื่องซึ่งกฎหมายกำหนดใ้ที่ประชุมใหญ่ต้องพิจารณาเลือกหรือมีมติ เช่น

(๑) เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการและผู้ตรวจสอบกิจการ

(๒) แก้ไขข้อบังคับ

(๓) อนุมัติงบการเงินและจัดสรรกำไรสุทธิ

(๔) เลิกสหกรณ์

(๕) การร่วมก่อตั้งชุมนุมสหกรณ์ ควบและแยกสหกรณ์

(๖) อื่น ๆ ที่กำหนดในข้อบังคับ

การประชุมใหญ่แบ่งเป็น ๒ ลักษณะได้แก่ ประชุมใหญ่สามัญต้องมีปีละ ๑ ครั้ง ภายใน ๑๕๐ วัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีสหกรณ์ และประชุมใหญ่วิสามัญ เกิดขึ้นระหว่างปีบัญชีประชุมก็ครั้งก็ได้ตามความจำเป็น ดังบัญญัติในมาตรา ๕๔ - ๕๙ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒

๑.๒.๓ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้แทนของสหกรณ์ (ผู้แทนนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยนิติบุคคล) มีอำนาจหน้าที่

(๑) ดำเนินกิจการภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ โดยใช้อำนาจดำเนินการของสหกรณ์ตามข้อ ๑.๒.๑ และกฎหมายข้อบังคับ

(๒) เป็นผู้แสดงเจตนาแทนสหกรณ์ในการดำเนินการใด ๆ หรือการก่อตั้งนิติกรรมสัญญาหรือนิติสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ประกอบด้วยประธาน ๑ คน และกรรมการอื่นอีกไม่เกิน ๑๔ คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก มีวาระดำรงตำแหน่งวาระละ ๒ ปี แต่ถูกจำกัดใ้ให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องติดต่อกันเกินกว่า ๒ วาระ สมาชิกคนใดมีลักษณะต่อไปนี้ห้ามเป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ

(๑) เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดใ้จำคุก แต่ไม่รวมถึงการถูกจำคุกในความผิดกระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ

(๒) เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือใ้ออกจากหน่วยงานรัฐหรือเอกชนเพราะทุจริตต่อหน้าที่

(๓) เคยถูกนายทะเบียนสหกรณ์สั่งใ้พ้นจากตำแหน่งกรรมการดำเนินการสหกรณ์

(๔) เคยถูกที่ประชุมใหญ่มีมติถอดถอนออกจากตำแหน่งกรรมการดำเนินการสหกรณ์เพราะทุจริตต่อหน้าที่

๑.๒.๔ สหกรณ์ต้องมีผู้ตรวจสอบกิจการ เลือกตั้งมาโดยที่ประชุมใหญ่ ทำหน้าที่ตรวจสอบกิจการ ของสหกรณ์และรายงานผลการตรวจสอบเสนอที่ ประชุมใหญ่ ผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ที่ประชุมใหญ่ เลือกมา เช่นเดียวกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่อยู่ใน กำกับของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

๑.๒.๕ การควบสหกรณ์ สหกรณ์ตั้งแต่ ๒ สหกรณ์ขึ้นไป สามารถควบเข้าเป็นสหกรณ์เดียวได้แต่ ต้องเป็นมติของที่ประชุมใหญ่ นายทะเบียนสหกรณ์ให้ ความเห็นชอบและได้รับการยินยอมจากเจ้าหนี้สหกรณ์ หรือถ้าเจ้าหนี้ไม่ยินยอมสหกรณ์ได้ชำระหนี้เจ้าหนี้ นั้นเสร็จสิ้นแล้ว การดำเนินควบสหกรณ์ตามบทบัญญัติ มาตรา ๙๐ - ๙๕

๑.๒.๖ การแยกสหกรณ์ หมายถึงสหกรณ์ หนึ่งจะแยกออกเป็นหลายสหกรณ์และเป็นอิสระต่อกัน การแยกจะกระทำได้ต่อเมื่อสหกรณ์เดิมมีเหตุดังต่อไปนี้

(๑) มีการเปลี่ยนแปลงแยกเขตปกครอง ท้องถิ่น หรือ

(๒) แบ่งหน่วยงานหรือสถานประกอบการ ทั้งสองเหตุดังกล่าวต้อง มีความจำเป็น หรือเหตุให้ไม่สะดวกแก่การดำเนินงาน การดำเนินการ แยกสหกรณ์ตามบทบัญญัติมาตรา ๙๖ - ๑๐๐

๑.๒.๗ ชุมนุมสหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์ ที่มีสมาชิกประกอบด้วยสหกรณ์เป็นสมาชิกเท่านั้น การ จัดตั้งสหกรณ์ตั้งแต่ ๕ สหกรณ์ขึ้นไป โดยมติดินมัตที่ ประชุมใหญ่ของแต่ละสหกรณ์ให้ร่วมกันจัดตั้งชุมนุม สหกรณ์และผู้แทนของแต่ละสหกรณ์ สหกรณ์ละ ๑ คน

เป็นผู้ยื่นขอจดทะเบียนจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ กฎหมาย แบ่งชุมนุมสหกรณ์เป็น ๒ ระดับ คือ ระดับภูมิภาคและ ระดับประเทศ การดำเนินการเกี่ยวกับชุมนุมสหกรณ์ เป็นไปตามมาตรา ๑๐๑ ถึง ๑๐๗

๑.๒.๘ การเลิกสหกรณ์ สหกรณ์ต้องเลิก เมื่อมีเหตุตามที่กำหนดในข้อบังคับ เหลือสมาชิกน้อยกว่า ๑๐ คน ที่ประชุมใหญ่ลงมติให้เลิก สัมละลาย หรือ นายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้เลิก นายทะเบียนสหกรณ์ จะสั่งให้สหกรณ์เลิกถ้าสหกรณ์ได้ละเว้นปฏิบัติอย่าง ใดอย่างหนึ่งและนายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาแล้วว่า สมควรสั่งเลิก ข้อละเว้น คือ

(๑) สหกรณ์ไม่ดำเนินการภายในหนึ่ง ปีนับแต่วันได้รับจดทะเบียน

(๒) สหกรณ์หยุดดำเนินการติดต่อกัน เป็นเวลา ๒ ปี

(๓) สหกรณ์ไม่ส่งสำเนางบและรายงาน ประจำปีต่อนายทะเบียนสหกรณ์เป็นเวลาสามปีติดต่อกัน

(๔) สหกรณ์ไม่อาจดำเนินการให้เป็น ผลดี

(๕) ดำเนินกิจการก่อให้เกิดความเสียหาย แก่สหกรณ์ หรือประโยชน์ส่วนรวม

ถ้าเลิกไม่ว่าด้วยเหตุใด เว้นแต่ล้มละลาย ต้องมีผู้ชำระบัญชีเป็นผู้แทนสหกรณ์ชำระบัญชี เพื่อ รวบรวมทรัพย์สินของสหกรณ์เท่าที่มีอยู่เฉลี่ยชำระหนี้ ให้เจ้าหนี้ที่จนกระทั่งทรัพย์สินของลูกหนี้หมดสิ้น การ ปฏิบัติการชำระบัญชีมีข้อกำหนดในมาตรา ๗๔ - ๘๙

๒. ส่วนองค์กรการสนับสนุนสหกรณ์

องค์กรสนับสนุนสหกรณ์ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้มีองค์กรเพื่อการสนับสนุนการดำเนินการสหกรณ์และสหกรณ์แห่งชาติ (คพช.) กองทุนพัฒนาสหกรณ์ (กพส.) และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย (สสท.) ทั้งหมดมิได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์

๒.๑ คณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ มีขึ้นครั้งแรกเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นองค์กรกำหนดแผนงานและนโยบายการพัฒนาเกี่ยวกับการสหกรณ์ สหกรณ์ และธุรกิจการดำเนินกิจการของสหกรณ์ เพื่อให้การพัฒนาการสหกรณ์ของชาติทำอย่างมีระบบ แผนงาน นโยบายอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะขององค์กรดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการจาก ๓ ภาค ส่วน คือ ส่วนภาครัฐ ส่วนภาคสหกรณ์และส่วนผู้ทรงคุณวุฒิ รวมแล้วจำนวนรวม ๒๖ คน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นเลขานุการ กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงเป็นหน่วยงานฝ่ายเลขานุการ คพช. โดยปริยาย คพช. มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในเรื่องนโยบายและแผนการพัฒนาสหกรณ์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

(๒) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการสหกรณ์ให้สอดคล้องกับระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๓) กำหนดแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการขยายธุรกิจและกิจการของสหกรณ์ รวมทั้งร่วมมือกับภาคเอกชนให้มีส่วนในการพัฒนาการสหกรณ์

(๔) กำหนดแนวทางในการประสานงานระหว่างส่วนราชการรัฐวิสาหกิจหรือภาคเอกชน เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสหกรณ์

(๕) พิจารณาแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

ตลอดจนข้อขัดข้องที่ทำให้นโยบายและแผนการพัฒนาสหกรณ์ไม่อาจบรรลุตามเป้าหมาย

(๖) พิจารณาเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับสหกรณ์ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

(๗) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒

๒.๒ กองทุนพัฒนาสหกรณ์ (กพส.) เกิดขึ้นเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ เช่นกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐจัดสรรงบประมาณเป็นทุนหมุนเวียนให้สหกรณ์ที่เข้าไม่ถึงแหล่งทุนที่เป็นสถาบันธุรกิจการเงิน ลักษณะองค์กรเป็นกองทุนการเงินของภาครัฐตั้งไว้ที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ บริหารจัดการกองทุนในรูปของคณะกรรมการเรียกว่า “คณะกรรมการบริหาร กพส.” บทบาทหน้าที่ของกองทุน กพส. คือ ให้กู้ยืมเงินแก่สหกรณ์เพื่อเป็นทุนส่งเสริมกิจการของสหกรณ์ ดำเนินงานเกี่ยวกับ กพส. เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๗ – ๓๒ แห่งพรบ.สหกรณ์ ๒๕๔๒

๒.๓ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย (สสท.) เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ และเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็ยังคง สสท. ไว้ตามเดิม ต่อมา สสท. มีปัญหาข้อกฎหมายในการดำเนินงานจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้ต้องแก้ไขกฎหมาย ซึ่งปรากฏตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓ ลักษณะของ สสท. เป็นองค์กรนิติบุคคล เกิดโดยอาศัยกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ก่อตั้งขึ้น มีสหกรณ์ซึ่งจดทะเบียนตั้งขึ้นด้านกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ทุกสหกรณ์เป็นสมาชิก เสียค่าบำรุงรายปีคิดอัตราร้อยละ ๕ ของกำไรสุทธิประจำปีแต่ละสหกรณ์ แต่ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงฯ การบริหาร สสท. ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ

(๑) ส่วนที่ประชุมใหญ่ ประกอบด้วยผู้แทนสหกรณ์ทุกสหกรณ์ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการปฏิบัติของ สสท. กำกับดูแลให้ดำเนินตามนโยบาย เลือกตั้งผู้แทนสหกรณ์เป็นคณะกรรมการดำเนินการ สสท. และนโยบายของ สสท.

(๒) ส่วนคณะกรรมการดำเนินการ สสท. ประกอบด้วยผู้แทนสมาชิกชุมชนสหกรณ์ระดับประเทศ ประเภทละ ๑ คน มีจำนวน ๗ คน เป็นกรรมการโดยตำแหน่งที่ประชุมใหญ่ สสท. เลือกตั้งจากผู้ที่เป็นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์อีก ๗ คน รวมเป็นคณะกรรมการ สสท. และคณะกรรมการ สสท. เลือกประธานคณะกรรมการ สสท. กับรองประธาน สสท.

(๓) ส่วนผู้อำนวยการ สสท. เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสำนักงาน สสท. การดำเนินงานของ สสท. ต้องอยู่ในขอบเขตวัตถุประสงค์ โดยให้มีอำนาจหน้าที่และวิธีการดำเนินการตามบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดในมาตรา ๑๐๘ - ๑๑๘ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓

๓. ส่วนกำกับดูแลสหกรณ์

การกำกับดูแลนิติบุคคล ซึ่งภาครัฐจัดทะเบียนจัดตั้ง ถือเป็นเรื่องจำเป็นและไปตามหลักการควบคุมปกติเพราะภาครัฐต้องทำหน้าที่ดูแลมิให้เกิดการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน รัฐจึงต้องมีเครื่องมือกำกับดูแลนิติบุคคลแต่ละชนิดแต่ละประเภทแตกต่างกันไปเพราะแต่ละนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งและอำนาจหน้าที่กระทำการไม่เหมือนกัน สำหรับสหกรณ์เครื่องมือกำกับที่บัญญัติในกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์อาจแบ่งได้ ๒ ประการ คือ กำกับด้วยการออกกฎและกำกับโดยใช้อำนาจตรวจสอบสั่งการ

๓.๑ กำกับด้วยการออกกฎ ได้แก่ มาตรา ๔๘ ออกกฎกระทรวงให้สหกรณ์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง มาตรา ๖๐ ออกกฎกระทรวงกำกับสหกรณ์จ่ายปันผล มาตรา ๖๒ ออกประกาศ คพช. กำกับการใช้เงินสหกรณ์เพื่อการลงทุนรวมทั้งระเบียบประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ที่อาศัยอำนาจตามกฎหมาย

๓.๒ กำกับด้วยการออกคำสั่ง ได้แก่ การออกคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ ร้องนายทะเบียนสหกรณ์ เช่น มาตรา ๒๐ เพิกถอนหรือยับยั้งมติที่ประชุมใหญ่หรือคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มาตรา ๒๑ ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ มาตรา ๒๒ ให้แก้ไขข้อบกพร่อง ระวังการปฏิบัติหรือหยุดปฏิบัติหน้าที่หรือให้พ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มาตรา ๔๔ รับหรือไม่รับจดทะเบียนแก้ไขข้อบังคับสหกรณ์ มาตรา ๔๕ วินิจฉัยข้อบังคับสหกรณ์ เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบระเบียบการรับฝากเงิน วงเงินกู้ยืม ชื้อหุ้น ตาม มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๖๒ เป็นต้น

สำหรับในขั้นการตรวจสอบสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์ ร้องนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์หรือผู้สอบบัญชี สามารถสั่งการเพื่อให้สหกรณ์ส่งเอกสารรายงานการประชุมหรือให้บุคคลมาชี้แจงหรืออำนวยความสะดวก

๔. ส่วนกำหนดโทษ

บทกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ สหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ที่ ออกตามความในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แก่

๔.๑ ใช้สหกรณ์เป็นชื่อหรือส่วนหนึ่งของชื่อในทางธุรกิจโดยมิได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์

๔.๒ ไม่ส่งเอกสาร รายงานการประชุม หรือมาชี้แจงตามคำสั่ง นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์หรือผู้สอบบัญชี

๔.๓ ขัดขวางการเข้าตรวจสอบใน สำนักงานสหกรณ์หรือไม่ให้ข้อเท็จจริงในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์หรือผู้สอบบัญชี

๔.๔ ฝ่าฝืนไม่แก้ไขข้อบกพร่องตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์

๔.๕ ไม่จัดการรักษาทรัพย์สินของ สหกรณ์ หรือไม่ส่งมอบทรัพย์สิน สมุดบัญชีเอกสาร ให้ผู้ชำระบัญชี กรณีสหกรณ์นั้นเลิก

๕. ส่วนว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกร คือ นิติบุคคลอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดจากการรวมกลุ่มของบรรดาผู้มีอาชีพทางการเกษตรดำเนินกิจกรรมไม่แตกต่างจากสหกรณ์ภาค การเกษตร หากแต่กลุ่มผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตร เหล่านั้นไม่ประสงค์จะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแบบ สหกรณ์ และถ้ากลุ่มเกษตรกรใดพร้อมจะเป็นสหกรณ์ กฎหมายมีบทบัญญัติให้จดทะเบียนเปลี่ยนได้โดยไม่ยุ่ง ยาก

การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเป็นนิติบุคคลเริ่ม ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยมีประกาศคณะปฏิวัติฉบับ ที่ ๑๔๐ และ ๑๔๑ ออกเป็นกฎหมายเพิ่มเติมพระราช บัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติ กฎหมายว่าด้วยกลุ่มเกษตรกรผนวกเป็นส่วนหนึ่ง ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ เมื่อประกาศใช้พระราช บัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้นำกฎหมายว่าด้วยกลุ่ม เกษตรกรมากำหนดไว้ในพระราชบัญญัติด้วย

กฎหมายส่วนที่เป็นบทบัญญัติกลุ่ม เกษตรกรมีโครงสร้างไม่แตกต่างจากส่วนที่เป็น สหกรณ์ คือมีเรื่องการจัดตั้งการดำเนินงาน การเลิก กลุ่ม และการกำกับดูแล แต่เนื้อหาไม่ซับซ้อนเหมือนกับสหกรณ์

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นความเปลี่ยนแปลง เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งและการบริหาร จัดการกลุ่มกิจกรรมทางด้านสหกรณ์ของประเทศ ในรอบศตวรรษที่เริ่มต้นมีขึ้นในประเทศไทย การรวม กลุ่มกันทำกิจกรรมการสหกรณ์เป็นปรากฏการณ์ทาง เศรษฐกิจและสังคม เมื่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นที่แน่นอนว่ากิจกรรมสหกรณ์ต้องเปลี่ยนแปลง ตามไปด้วย ที่สุดกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ก็ต้องแก้ไข ปรับปรุงต่อไปไม่มีที่สิ้นสุดเช่นกัน เป็นสังขธรรมเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป

ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ



ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสท.) เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของชุมนุมสหกรณ์ระดับจังหวัดทั่วประเทศซึ่งมีสมาชิกเป็นสหกรณ์การเกษตรและเกษตรกร ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕ มีสถานะเป็นนิติบุคคล ใช้ชื่อว่า "สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย จำกัดสินใช้" และขอจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็น "ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด" เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๘ เป็นต้นมา ใช้ชื่อย่อว่า "ชสท." โดยมีสมาชิกเป็นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหรือ ชุมชนสหกรณ์จังหวัด ครอบคลุมสหกรณ์การเกษตร จำนวนประมาณ ๓,๙๐๐ สหกรณ์ มีสมาชิกรวมกันกว่า ๖,๐๐๐,๐๐๐ ครัวเรือน

ในครั้งเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕ "สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย จำกัดสินใช้" มีสำนักงานตั้งอยู่ในตำบลลุมพินี อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร ตาม พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ (จดทะเบียนที่กระทรวงสหกรณ์ ซึ่งต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๖ ยุบเลิกกระทรวงสหกรณ์และโอนงานทั้งหมดไปเป็นของกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ)

"สหกรณ์ ขายส่งแห่งประเทศไทย จำกัดสินใช้" จัดได้ว่าเป็นสหกรณ์ระดับสูงหรือศูนย์กลางของร้านสหกรณ์ทั่วประเทศ ทำหน้าที่ซื้อสินค้า เครื่องอุปโภค บริโภค ส่งให้แก่สหกรณ์ในอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีสหกรณ์ที่จะทะเบียนเป็นจำนวนมากในสมัยนั้น (พ.ศ. ๒๕๔๗ มีสหกรณ์ได้รับการจดทะเบียนถึง ๑๐,๓๓๘ สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ ประเภทต่าง ๆ ถึง

๒๒ ประเภท ตั้งอยู่ในท้องที่ ๖๕ จังหวัด) โดยการสั่งซื้อสินค้าจากโรงงาน แหล่งผลิตหรือร้านขายส่งขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ และใกล้เคียงเป็นการลดต้นทุนของสหกรณ์ ได้มีการติดต่อกับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย (เซ็นโ) มีการรวบรวมผลผลิต เช่น ข้าวโพด ถั่ว เพื่อส่งออกและมีการนำสินค้าเข้าจากต่างประเทศเพื่อจำหน่าย ผลปรากฏว่าได้ผลดี แต่เมื่อมีกำไรไม่สามารถปันผลคืนกำไรให้กับสหกรณ์ด้วยกันได้เพราะผิดข้อบังคับ เพราะเหตุนี้จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขข้อบังคับของสหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย จำกัดสินใช้ และขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อต่อกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติในขณะนั้น โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “ชุมนุมสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด” เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

โดยโอนสมาชิกเดิมมาเป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์ใหม่ และต่อมาได้มีการขยายรับสหกรณ์ท้องถิ่นเป็นสมาชิกทั่วประเทศ มีทั้งสหกรณ์การเกษตร (สหกรณ์หาทุนที่ควบกัน) สหกรณ์นิคม, สหกรณ์เช่าซื้อที่ดิน รวมทั้งชุมนุมสหกรณ์ระดับจังหวัด ธุรกิจในช่วงนี้ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ได้มีการติดต่อกับสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยเป็นประจำ มีการนำเข้าปุ๋ยมาจำหน่าย จนกระทั่งได้มีการเจรจาเกี่ยวกับการร่วมทุนระหว่างสหกรณ์ไทยกับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นและขอจดทะเบียนก่อตั้ง บริษัทร่วมลงทุนขึ้น เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๓ ใช้ชื่อว่า “บริษัท ที.เจ.ซี. เคมี จำกัด” เพื่อประกอบกิจการโรงงานผลิตยาปราบศัตรูพืช เพื่อจำหน่ายแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป ทุนจดทะเบียนครั้งแรก ๕ ล้านบาท ต่อมาเพิ่มเป็น ๖๐ ล้านบาท ฝ่ายไทยถือหุ้น ๕๑% ฝ่ายญี่ปุ่นถือหุ้น ๔๙% การดำเนินงานของบริษัท มีความก้าวหน้า จนถึงปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ชุมชนสหกรณ์ฯ มีโครงการซื้อไซโลเพื่อเก็บและอบข้าวโพดส่งไปขายต่างประเทศ จำเป็นต้องกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แต่ข้อบังคับของธนาคารฯ ไม่

สามารถให้กู้ได้เพราะชุมนุมสหกรณ์ฯมีร้านสหกรณ์เป็นสมาชิก (จะให้กู้เฉพาะสถาบันที่มีเกษตรกรเป็นสมาชิกเท่านั้น) จึงจำเป็นต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่และมีมติให้คืนหุ้นที่ร้านสหกรณ์ถือไว้ให้แก่ร้านสหกรณ์ทั้งหมด คงเหลือไว้แต่หุ้นของสหกรณ์การเกษตร และขอจดทะเบียนเปลี่ยนข้อบังคับและเปลี่ยนชื่อเป็น “ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด” เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๘ เป็นต้นมา

ปัจจุบัน ชสท. ได้ย้ายที่ทำการจากแขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร (เดิม คือ ตำบลลุมพินี อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร) มาก่อสร้างสำนักงานแห่งใหม่ที่ ๗๙ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐ (ตรงข้ามมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

“ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด” มีวัตถุประสงค์ ส่งเสริมให้สหกรณ์สมาชิกดำเนินกิจการร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามวิธีการสหกรณ์ที่ไม่หวังผลกำไร เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สหกรณ์และสังคมส่วนรวมทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยใช้หลักคุณธรรมพื้นฐานของสังคมและจริยธรรมอันดีงามอันมีการประหยัด เป็นต้น รวมทั้งในข้อต่อไปนี้

- ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการและอุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ของชุมนุมสหกรณ์
- ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว
- ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก
- ขอหรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศ หรือบุคคลอื่นใด
- ให้สินเชื่อ ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับจํานองหรือรับจํานํา ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก
- จัดให้ได้มา ซื้อ ถิ่นกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สิน ครอบครอง กู้ ยืม เช่า เช่าซื้อ รับโอนสิทธิ

การเช่า หรือ สิทธิการเช่าซื้อ จ้างนองหรือจ่านำ ขาย หรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่งทรัพย์สิน

- ดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวข้อง กับหรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตาม วัตถุประสงค์ของ ชุมนุมสหกรณ์

- ส่งเสริมการพัฒนาสังคม ได้แก่ การ ศึกษา การพละนามัยและทางจิตใจ ให้รวมกันเป็นสังคม ที่มีสันติสุข

- การกระทำต่างๆ ตามที่ชุมนุมสหกรณ์ กำหนดไว้ใช้บังคับหรือระเบียบของชุมนุมสหกรณ์ ชุมนุม สหกรณ์อาจร่วมธุรกิจหรือร่วมลงทุนกับสหกรณ์สมาชิก หรือสหกรณ์อื่น หรือชุมนุมสหกรณ์อื่น หรือนิติบุคคล

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับจังหวัด แต่เดิมนอกจากการส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ระดับประถม แล้ว รัฐยังมีการสนับสนุนให้จัดตั้งชุมนุมสหกรณ์การเกษตรในระดับจังหวัดด้วย ซึ่งมีการส่งเสริมอย่างจริงจังเมื่อ ประมาณปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อดำเนินการในลักษณะของขบวนการเชื่อมโยงขยายธุรกิจของสหกรณ์ท้องถิ่น เข้าด้วยกัน ปัจจุบันความจำเป็นของชุมนุมระดับจังหวัดหมดไป เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรมีศักยภาพและดำเนิน ธุรกิจกว้างขวางมากขึ้น ความจำเป็นที่ต้องมีชุมนุมสหกรณ์ระดับจังหวัดจึงหมดไป ปัจจุบันคงเหลือชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรระดับจังหวัด จำนวน ๗๐ ชุมนุม (ข้อมูล ณ เดือน กรกฎาคม ๒๕๖๐)

อื่น หรือบุคคลอื่น ตามที่กำหนดไว้ ในระเบียบของ ชุมนุมสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่

ในปี พ.ศ.๒๕๕๒ คณะกรรมการดำเนินการ ชุตที่ ๓๒ มีนายศิริชัย ออสุวรรณ เป็นประธาน กรรมการดำเนินการ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ว่า ชสท. เป็นศูนย์กลางความร่วมมือของสหกรณ์การเกษตรที่ ให้บริการแก่สมาชิกอย่างครบวงจร ในด้านการส่งเสริม การผลิต จัดหาปัจจัยการผลิต การตลาด ให้อำนาจความรู้และสวัสดิการ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางด้านเศรษฐกิจและ สังคม

ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด



คณะผู้จัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ได้ให้เหตุผลในการขอจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์เพื่อให้ชุมนุมสหกรณ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเงินของบรรดาสหกรณ์ออมทรัพย์โดยทั่วไป โดยใช้ชื่อว่า “ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด” ได้มีการประชุมผู้แทนสหกรณ์ ๘๑ สหกรณ์ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๕ เพื่อดำเนินการขอจดทะเบียนชุมนุมสหกรณ์ โดยมี นายสุขุม ศรีธัญรัตน์ ผู้แทน สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด เป็นประธานคณะผู้จัดตั้ง

ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด (ชสอ.) ได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๑๕ และได้เริ่มประกอบธุรกิจ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๖

ชสอ. มีสำนักงานแห่งแรกอยู่ที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ เทเวศร์ โดยอาศัยพื้นที่ส่วนหนึ่ง พร้อมทั้งบุคลากรของงานสหกรณ์ออมทรัพย์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นสำนักงานชั่วคราว มี นายทะเบียน บริสุทธิ์ พนักงานทะเบียนสหกรณ์โท (สมัยนั้น) ทำหน้าที่ผู้จัดการ และมี นางสาวสิริวรรณ รัตนานูบาล เป็นเจ้าหน้าที่ ชสอ.คนแรก (ต่อมาได้เลื่อนตำแหน่งเป็นรองผู้จัดการ ในปี ๒๕๒๔)

ในระยะแรกของปี ๒๕๑๖ ชสอ.มีทุนดำเนินงานเพียง ๑.๙ ล้านบาท ได้มาจากเงินกู้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย (สสท.) เงินรับฝากและหุ้น

เพียงเล็กน้อย ทำให้ ชสอ.มีเงินทุนไม่เพียงพอในการบริหารงาน

ปี ๒๕๑๗ ชสอ. ได้ขอยืมเงินจาก สสท. อีก ๑ ล้านบาท และให้ยืมบุคลากรเป็นเจ้าหน้าที่ ชสอ. อีก ๑ คน เป็นเวลา ๑ ปี

ช่วงระยะ ๕ ปีแรก ชสอ. ประสบปัญหาในเรื่องทุนดำเนินงานทำให้การขยายงานเป็นไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป แต่ก็เป็นที่น่าพอใจที่ คณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการได้พยายามช่วยกันที่จะสร้างรากฐานความมั่นคงให้แก่ ชสอ. โดยสละเวลาและหาทางสนับสนุน ชสอ.โดยมิได้หวังค่าตอบแทน

ปีที่ ๖ เป็นต้นมา ชสอ. ได้เริ่มงานด้านตรวจสอบกิจการ โดยเริ่มปี ๒๕๑๘ ในเขตกรุงเทพมหานคร และงานด้านวิชาการ โดยการจัดสัมมนาในเรื่องการบริหารงาน บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ จัดโครงการฝึกอบรมครั้งแรก ที่จังหวัดกำแพงเพชร และได้ทยอยจัดโครงการตามภูมิภาคต่างๆ ในการจัดสัมมนาแต่ละครั้ง ชสอ. จะได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายจาก บริษัท ซีโนโย ประเทศไทย จำกัด ซึ่งเป็นตัวแทนจำหน่ายเครื่องคอมพิวเตอร์

ธุรกิจของ ชสอ. ปี ๒๕๑๗-๒๕๑๘ ได้เน้นไปในด้านการรับฝากเงิน ให้เงินกู้ จำหน่ายเครื่องเขียนแบบพิมพ์

ปี ๒๕๑๙ ชสอ. ได้มีการเพิ่มจำนวนกรรมการดำเนินการจากเดิม ๙ คน เป็น ๑๑ คน และปี ๒๕๒๐ เพิ่มเป็น ๑๕ คน และยังมีภาระระดมเงินทุนเข้ามานอกเหนือจากรับเงินฝากประเภทประจำแล้ว ยังได้มีการออกตั๋วสัญญาใช้เงิน โดยนายไพเราะ ไพโรจน์นัต เป็นผู้ออกแบบตัว ในระยะที่ออกตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น ผลการดำเนินงานยังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้เนื่องจากในขณะนั้นมีข่าวทรัพย์สินล้ม และรูปแบบของตั๋วสัญญาใช้เงินยังไม่เป็นที่น่าพอใจ แต่อย่างไรก็ดี ชสอ. ก็มีทุนดำเนินงานเพิ่มขึ้นจากตั๋วสัญญาใช้เงินด้วยเหมือนกัน

ชุมนุมร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด



ชุมนุมร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลประเภทสหกรณ์ร้านค้าในรูปแบบชุมนุมสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติในขบวนการสหกรณ์ประเภทร้านค้า ดำเนินกิจการภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ในชื่อ “สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย จำกัดสินไช้” และได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็น “ชุมนุมสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด” เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

ต่อมาได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อและเปลี่ยนข้อบังคับเป็นชื่อ “ชุมนุมร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด” และมีชื่อย่อว่า “ชรสท.” และเป็นภาษาอังกฤษว่า “CCFT” เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ มีร้านสหกรณ์และสหกรณ์ประเภทอื่นเป็นสมาชิกทั่วประเทศ

ชุมนุมร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สหกรณ์สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สหกรณ์สมาชิก และส่วนรวมทั้งเศรษฐกิจและสังคม โดยสรุปดังนี้

- จัดหาสินค้าของที่สหกรณ์สมาชิกต้องการมาจำหน่ายและอำนวยความสะดวกแก่สหกรณ์สมาชิก
- รับฝากหรือรับซื้อผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์สมาชิก สถาบันและหน่วยงานอื่น เพื่อจำหน่ายตามวิธีการที่เห็นสมควรและเป็นประโยชน์แก่สหกรณ์สมาชิก
- ส่งเสริมการศึกษาและความรู้ทางสหกรณ์

ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด



ความเป็นมาของชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้มีการตั้งกลุ่มเครดิตยูเนียนแห่งแรกชื่อว่า “กลุ่มเครดิตยูเนียน แห่งศูนย์กลางเทวา” และจากนั้นแนวคิดการพัฒนาแบบเครดิตยูเนียนก็ได้แพร่ไปอย่างรวดเร็ว

พ.ศ. ๒๕๑๑ สภาคาทอริกสังคมนครราชสีมา ซึ่งให้การสนับสนุนเครดิตยูเนียนอยู่มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง มีหน้าที่ส่งเสริมขบวนการเครดิตยูเนียนให้แพร่หลายและเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น เรียกว่า “คณะกรรมการเครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย”

พ.ศ. ๒๕๑๒ มีการตั้งสำนักงานชื่อ “ศูนย์กลางเครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย” ซึ่งมีที่ทำการอยู่ที่ตึกศูนย์กลางเทวา มีหน้าที่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมเครดิตยูเนียนในระดับภาค เพื่อจะได้รวมตัวกันเป็นระดับประเทศ

พ.ศ. ๒๕๑๔ เข้าเป็นสมาชิกสมทบของสมาคมสมาพันธ์สหกรณ์ออมทรัพย์และเครดิตในเอเชีย

พ.ศ. ๒๕๑๕ ผู้แทนกลุ่มเครดิตยูเนียนทั่วประเทศ ประมาณ ๖๐ กลุ่ม ได้เข้าประชุมที่บ้านเซเวียร์ เพื่อก่อตั้ง “ชุมนุมกลุ่มออมทรัพย์พัฒนาแห่งประเทศไทย” โดยเลือกผู้แทนกลุ่มเป็นคณะผู้บริหารงาน

พ.ศ. ๒๕๑๖ สมครเป็นสมาชิกสามัญของสมาคมสมาพันธ์สหกรณ์ออมทรัพย์และเครดิตในเอเชีย

พ.ศ. ๒๕๑๗ เปลี่ยนชื่อเป็น “สันนิบาตเครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย” และได้เริ่มโครงการสวัสดิการเงินกู้-เงินสะสม โดยได้รับความสนับสนุนจากคิวน่ามีวอล

พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับช่วยเหลือจากองค์การมีเซรืออร์ ประเทศเยอรมันตะวันตกในการสร้างสำนักงานและศูนย์ฝึกอบรมบริเวณถนนรามคำแหง เขตสะพานสูง กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๕๒๑ ย้ายสำนักงานจากตึกเก่าที่ศูนย์กลางเทวา มาอยู่ที่สำนักงานใหม่

พ.ศ. ๒๕๒๒ สหกรณ์เครดิตยูเนียนที่จดทะเบียนแล้ว ๑๔ สหกรณ์ ได้ร่วมประชุมจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติ และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์โดยใช้ชื่อว่า “ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด” เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๒

ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด มีวิสัยทัศน์ในการเป็นสถาบันกลางที่ให้บริการครบวงจรของขบวนการสหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยมีพันธกิจในการพัฒนาคนอย่างมีอาชีพ พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาบริการที่หลากหลายสอดคล้องความต้องการของสมาชิก มีวัตถุประสงค์ส่งเสริมการออมทรัพย์ของสมาชิก จัดหาทุนและบริการสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ ทำหรือจัดหาปัจจัยการผลิต รวมซื้อรวมขายสินค้าและบริการของสมาชิก รวมทั้งจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคหรือแปรรูปผลผลิตของสมาชิก ร่วมมือกับสหกรณ์อื่น ชุมชนสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย องค์กรชุมชน ภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐ เพื่อส่งเสริมและปรับปรุงกิจการของสหกรณ์ และส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและชุมชน

การเติบโตของสหกรณ์ จากอดีตถึงรอบร้อยปี

จำนวนสหกรณ์ (Active) และจำนวนสมาชิกสหกรณ์ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ - ๒๕๕๙

ปี	จำนวนสหกรณ์ Active (สหกรณ์)	จำนวนสหกรณ์ทั้งหมด (สหกรณ์)	จำนวนสมาชิกสหกรณ์ (คน)
๒๕๔๐	๕,๑๗๙		๗,๓๕๕,๖๘๕
๒๕๔๑	๕,๓๖๗		๗,๖๓๓,๔๗๓
๒๕๔๒	๕,๕๔๙		๗,๘๓๕,๘๑๑
๒๕๔๓	๕,๖๑๐		๘,๐๘๖,๒๖๓
๒๕๔๔	๕,๓๔๑		๘,๒๔๙,๖๑๙
๒๕๔๕	๕,๖๒๙		๘,๔๕๑,๔๕๔
๒๕๔๖	๖,๐๙๖		๘,๘๑๖,๒๘๖
๒๕๔๗	๖,๒๔๗		๘,๙๓๖,๓๙๖
๒๕๔๘	๖,๕๕๓		๙,๓๕๑,๗๕๖
๒๕๔๙	๖,๗๑๒		๙,๕๗๓,๕๐๑
๒๕๕๐	๖,๘๗๒		๙,๙๐๒,๙๐๖
๒๕๕๑	๖,๘๖๘	๗,๖๕๑	๑๐,๑๐๔,๑๐๔
๒๕๕๒	๖,๙๒๘	๗,๖๘๒	๑๐,๓๔๒,๓๔๗
๒๕๕๓	๖,๙๖๒	๗,๗๒๓	๑๐,๓๒๙,๐๓๖
๒๕๕๔	๖,๙๖๓	๗,๘๓๗	๑๐,๕๖๓,๓๗๕
๒๕๕๕	๗,๐๑๘	๗,๙๖๔	๑๐,๘๒๗,๔๙๐
๒๕๕๖	๗,๑๓๔	๘,๐๘๗	๑๑,๑๑๑,๑๑๗
๒๕๕๗	๗,๒๑๔	๘,๑๖๑	๑๑,๒๗๕,๘๐๔
๒๕๕๘	๗,๑๖๕	๘,๑๗๓	๑๑,๔๗๐,๐๑๓
๒๕๕๙	๗,๑๒๙	๘,๒๖๓	๑๑,๔๔๗,๔๐๕

หมายเหตุ

ข้อมูล ณ ๑ มกราคม ของทุกปี

Active (สหกรณ์ที่มีสถานะยังไม่เริ่มดำเนินการ และดำเนินการ)

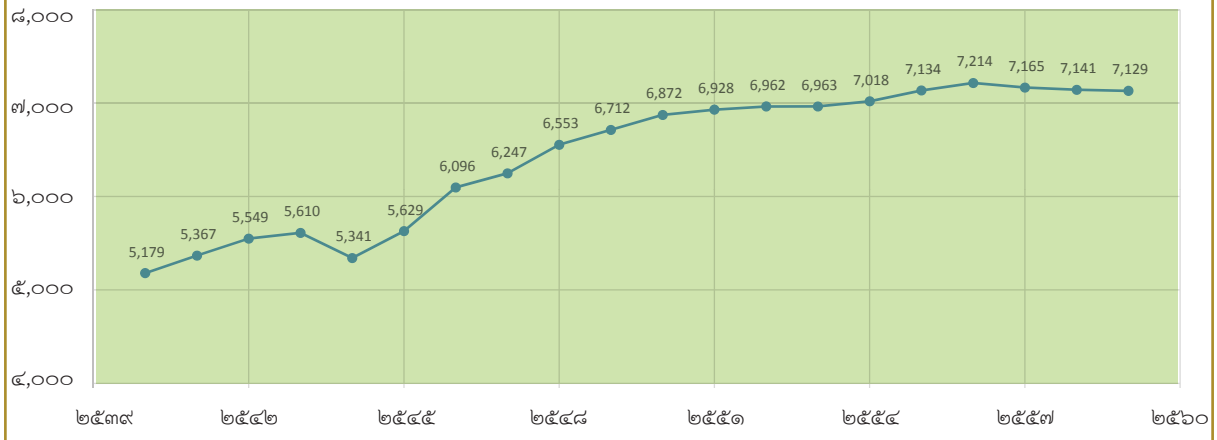
Non-Active (สหกรณ์ที่มีสถานะเลิกสหกรณ์ อยู่ระหว่างชำระบัญชี)

ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ เริ่มมีการเก็บข้อมูล ทั้ง Active และ Non Active รวมเป็นสหกรณ์ทั้งหมด

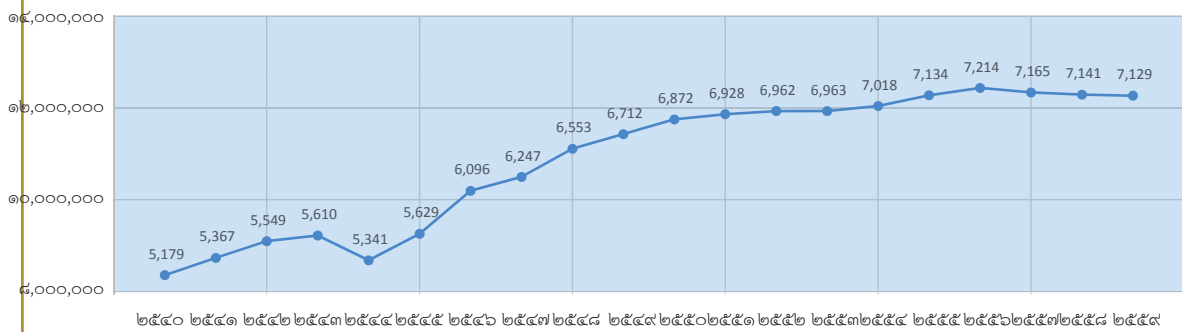
จำนวนสมาชิกสหกรณ์ เป็นจำนวนสมาชิกของสหกรณ์ที่มีสถานะ Active

อ้างอิงข้อมูลจาก <http://web.cpd.go.th/itc/index.php/๗๙-๒๐๑๗-๐๔-๑๑-๐๔-๓๖-๒๐/๑๘๒-๓๑-๒๕๕๙>

จำนวนสภกรณ ACTIVE (สภกรณ) ปีพ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙



จำนวนสภกรณ ACTIVE (สภกรณ) ปีพ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙



จำนวนสภกรณทั้งหมด แยกประเภทสภกรณ ตั้งแต่วันที่ ๒๕๕๓ - ๒๕๕๙

ประเภทสภกรณ	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙
สภกรณการเกษตร	๔,๓๕๒	๔,๓๓๗	๔,๓๖๑	๔,๔๐๑	๔,๔๔๔	๔,๔๓๙	๔,๔๒๘
สภกรณประมง	๙๙	๑๐๓	๑๐๑	๑๐๒	๑๐๑	๑๐๔	๑๐๗
สภกรณนิคม	๙๗	๙๖	๙๖	๙๖	๙๖	๙๕	๙๖
สภกรณออมทรัพย์	๑,๔๔๔	๑,๔๔๑	๑,๔๕๒	๑,๔๗๑	๑,๔๗๘	๑,๔๘๗	๑,๔๘๕
สภกรณร้านค้า	๓๐๗	๒๙๓	๒๗๕	๒๗๑	๒๖๔	๒๕๗	๒๔๖
สภกรณบริการ	๑,๐๐๑	๑,๐๓๓	๑,๑๑๑	๑,๑๕๓	๑,๒๐๒	๑,๒๖๑	๑,๒๗๒
สภกรณเครดิตยูเนียน	๓๘๒	๔๒๐	๔๔๑	๔๗๐	๕๐๒	๕๑๘	๕๓๙
รวม	๗,๖๘๒	๗,๗๒๓	๗,๘๓๗	๗,๙๖๔	๘,๐๘๗	๘,๑๖๑	๘,๒๖๓

หมายเหตุ : เริ่มเก็บข้อมูลแยกประเภทสภกรณออกเป็น ๗ ประเภท ในปี ๒๕๕๒



จำนวนสหกรณ์(Active) แยกประเภทสหกรณ์ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๘

ประเภทสหกรณ์	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	๒๕๖๕	๒๕๖๖	๒๕๖๗	๒๕๖๘
สหกรณ์การเกษตร	๓,๐๙๗	๓,๒๒๖	๓,๓๕๔	๓,๓๗๐	๓,๒๓๙	๓,๕๑๙	๓,๗๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕	๓,๙๕๕
สหกรณ์ประมง	๖๔	๗๒	๗๕	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖	๗๖
สหกรณ์นิคม	๙๙	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐
สหกรณ์ออมทรัพย์	๑,๑๙๙	๑,๒๕๔	๑,๒๘๓	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕	๑,๒๙๕
สหกรณ์ร้านค้า	๓๗๑	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙	๓๖๙
สหกรณ์บริการ	๓๔๙	๓๕๖	๓๗๘	๔๐๐	๓๙๘	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐	๔๐๐
สหกรณ์เครดิตยูเนียน																			
รวม	๕,๑๗๙	๕,๓๖๗	๕,๕๔๙	๕,๖๑๐	๕,๓๔๑	๕,๖๒๙	๖,๐๙๖	๖,๒๕๗	๖,๔๑๑	๖,๕๖๖	๖,๗๒๑	๖,๘๗๖	๖,๙๙๑	๗,๑๔๖	๗,๓๐๑	๗,๔๕๖	๗,๖๑๑	๗,๗๖๖	๗,๙๒๑

จำนวนสมาชิกสภารณณ์ แยกประเภทสภารณณ์ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๘

ปี (พ.ศ.)	สภารณณ์การเกษตร	สภารณณ์ประมง	สภารณณ์นิคม	สภารณณ์ออมทรัพย์	สภารณณ์ร้านค้า	สภารณณ์บริการ	สภารณณ์เศรษฐกิจชุมชน	รวม
๒๕๕๐	๕,๓๓๘,๐๙๕	๑๐,๗๒๒	๑๓๒,๙๑๙	๑,๙๙๘,๒๗๒	๗๖๙,๙๕๕	๑๕๕,๙๓๒	-	๗,๓๕๕,๖๙๕
๒๕๕๑	๕,๕๐๗,๐๙๒	๑๒,๒๑๕	๑๕๐,๐๗๖	๒,๐๖๗,๐๒๒	๗๙๑,๓๗๓	๑๒๕,๗๐๕	-	๗,๖๓๓,๕๑๓
๒๕๕๒	๕,๖๕๙,๐๗๐	๑๓,๐๖๑	๑๕๕,๑๐๙	๒,๐๙๖,๕๒๕	๗๙๙,๕๕๕	๑๓๒,๗๐๑	-	๗,๙๓๕,๙๑๑
๒๕๕๓	๕,๗๙๙,๕๙๓	๑๓,๙๕๙	๑๕๗,๓๙๒	๒,๑๖๙,๙๑๙	๘๑๙,๐๒๑	๑๕๖,๖๙๙	-	๘,๐๙๖,๒๖๓
๒๕๕๔	๕,๙๖๙,๙๖๒	๑๓,๖๕๐	๑๕๑,๗๗๓	๒,๑๙๑,๗๑๗	๗๒๓,๙๖๐	๑๙๙,๖๕๗	-	๘,๒๕๙,๖๑๙
๒๕๕๕	๕,๐๙๕,๕๕๕	๑๕,๑๑๓	๑๕๖,๕๐๒	๒,๒๕๓,๙๓๙	๗๐๙,๗๕๑	๒๓๑,๖๖๖	-	๘,๕๕๑,๕๕๕
๒๕๕๖	๕,๓๕๐,๕๓๖	๑๒,๓๙๙	๑๕๙,๓๖๒	๒,๓๒๓,๙๙๓	๗๒๙,๖๖๖	๒๕๑,๖๐๐	-	๘,๙๑๖,๒๙๖
๒๕๕๗	๕,๕๑๙,๒๕๐	๑๓,๖๑๕	๑๕๓,๐๐๑	๒,๓๙๑,๕๙๐	๗๗๗,๗๗๙	๒๖๑,๑๖๑	-	๘,๙๙๖,๓๙๖
๒๕๕๘	๕,๖๕๕,๓๙๕	๑๖,๒๙๙	๑๖๐,๗๕๑	๒,๕๑๕,๑๓๕	๗๖๙,๙๖๕	๒๗๕,๙๐๕	-	๙,๓๕๑,๗๕๖
๒๕๕๙	๕,๘๙๗,๗๗๓	๑๓,๙๖๙	๑๗๗,๕๗๐	๒,๕๕๑,๑๓๕	๗๖๙,๙๖๕	๒๙๙,๕๐๕	๒๐๙,๓๓๗	๙,๕๗๓,๕๐๑
๒๕๕๐	๕,๙๖๕,๑๗๙	๑๕,๒๙๕	๑๘๕,๐๕๙	๒,๕๙๑,๓๕๖	๗๙๓,๙๓๗	๓๒๕,๕๐๓	๒๕๙,๖๙๙	๙,๙๐๗,๙๐๖
๒๕๕๑	๕,๙๙๕,๒๖๓	๑๕,๖๙๙	๑๘๒,๖๓๒	๒,๕๙๑,๓๕๖	๗๙๓,๖๕๙	๓๓๗,๐๙๒	๓๑๑,๕๐๕	๑๐,๑๐๕,๑๐๕
๒๕๕๒	๖,๐๗๙,๐๐๕	๑๕,๒๙๑	๑๘๗,๑๒๙	๒,๕๗๐,๙๑๗	๗๙๑,๖๕๒	๓๕๙,๖๓๐	๓๑๑,๕๐๕	๑๐,๓๕๗,๓๕๗
๒๕๕๓	๕,๙๖๙,๓๕๙	๑๕,๐๙๙	๑๘๙,๕๖๙	๒,๖๑๙,๕๐๑	๗๕๖,๐๙๒	๓๕๐,๒๗๓	๕๓๑,๓๒๕	๑๐,๓๖๙,๐๓๖
๒๕๕๔	๖,๑๑๖,๑๒๑	๑๕,๓๗๙	๑๘๓,๕๐๒	๒,๖๓๙,๖๕๑	๗๖๖,๑๕๓	๓๕๙,๖๑๒	๕๙๕,๖๐๗	๑๐,๕๖๗,๓๗๕
๒๕๕๕	๖,๒๒๕,๒๓๐	๑๕,๕๒๐	๑๙๐,๙๕๙	๒,๖๕๐,๖๖๕	๗๙๓,๓๐๕	๓๕๙,๖๓๐	๕๙๕,๖๐๗	๑๐,๘๖๗,๕๙๐
๒๕๕๖	๖,๓๓๙,๖๙๑	๑๕,๒๗๙	๑๘๗,๑๓๒	๒,๗๑๑,๓๕๑	๗๖๖,๑๑๒	๓๕๙,๖๓๐	๖๕๗,๖๓๙	๑๑,๑๑๑,๑๑๑
๒๕๕๗	๖,๓๓๗,๗๕๑	๑๕,๓๗๗	๑๘๙,๕๒๗	๒,๗๑๑,๓๕๑	๗๖๖,๑๑๒	๓๕๙,๖๓๐	๖๕๗,๖๓๙	๑๑,๒๗๕,๙๐๕
๒๕๕๘	๖,๕๐๐,๕๕๓	๑๖,๐๕๕	๑๘๙,๙๕๐	๒,๘๕๙,๙๐๕	๗๓๕,๖๖๕	๔๑๓,๒๑๙	๗๓๕,๗๙๙	๑๑,๕๗๐,๐๓๓
๒๕๕๙	๖,๓๓๗,๙๑๒	๑๕,๑๕๙	๑๘๕,๕๑๗	๒,๙๓๕,๕๑๗	๖๕๒,๗๑๒	๔๙๒,๙๖๖	๗๓๕,๖๖๕	๑๑,๕๕๗,๕๐๕

ปัญหาการพัฒนาสหกรณ์

ภาคสหกรณ์

๑. สหกรณ์มีหลากหลายประเภทและหลายขนาด มีจุดกำเนิดจากประชาชนที่แตกต่างกัน ทำให้มีปัญหาที่แตกต่างกัน และสหกรณ์ขนาดเล็กจำนวนมากไม่มีทุนดำเนินการ ไม่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการดำเนินธุรกิจ ทำให้สหกรณ์ไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร
๒. สหกรณ์แต่ละประเภททำธุรกิจให้บริการสมาชิกตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์แต่ละประเภท ซึ่งบางประเภทมีข้อจำกัดของขอบเขตการดำเนินธุรกิจ ทำให้ไม่มีความหลากหลาย และมีความเสี่ยง
๓. สหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่มีการดำเนินธุรกิจที่ครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ทำให้ไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือสมาชิกได้อย่างแท้จริง
๔. สหกรณ์ในแต่ละระดับ สหกรณ์ระดับปฐม ระดับชาติ มีความซ้ำซ้อนในการดำเนินธุรกิจ ทำให้เกิดการแข่งขันกันมากกว่าร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
๕. เครือข่ายสหกรณ์ทั้งด้านการเงิน การค้า และการผลิต มีลักษณะเป็นเครือข่ายแบบหลวม ๆ เป็นเครือข่ายในพื้นที่เดียวกัน และในชุมชนสหกรณ์แต่ละประเภท
๖. ชุมชนสหกรณ์ของสหกรณ์แต่ละประเภท มีบทบาทให้ความช่วยเหลือสมาชิกทั้งด้านการเงิน การทำธุรกิจ แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน จึงยังไม่ได้ได้รับความเชื่อมั่นจากสหกรณ์สมาชิกทั้งหมด
๗. คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสหกรณ์อย่างแท้จริง และขาดความรู้ความชำนาญและทักษะในการบริหารงาน การบริหารการเงิน และการบริหารเชิงธุรกิจแบบสหกรณ์
๘. สหกรณ์ยังมีปัญหาการทุจริตค่อนข้างมาก และดำเนินงานนอกกรอบวัตถุประสงค์ ทำให้สหกรณ์ได้รับความเสียหาย
๙. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์บางส่วนมีลักษณะเป็นอาชีพมากกว่าเป็นมืออาชีพ มีการบริหารแบบการเมืองมากกว่าการบริหารเพื่อความมั่นคงยั่งยืนของสหกรณ์ และความมั่งคั่งของสมาชิก
๑๐. สหกรณ์ขาดผู้นำสหกรณ์ที่ดี ขาดผู้นำที่มีจริยธรรม คุณธรรม และขาดธรรมาภิบาล
๑๑. สมาชิกสหกรณ์ขาดความรู้ ความเข้าใจจุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ ทำให้ขาดการร่วมมือและมีส่วนร่วมร่วมกับสหกรณ์ ทั้งด้านการร่วมทำธุรกิจ ร่วมประชุมกลุ่ม ประชุมใหญ่ และร่วมกันตรวจสอบสหกรณ์เพื่อพิทักษ์รักษาสิทธิและผลประโยชน์ของตนเองและมวลสมาชิก

ภาครัฐ

๑. บุคลากรภาครัฐมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอในการส่งเสริมและการกำกับดูแลสหกรณ์
๒. หน่วยงานภาครัฐ ขาดการกำหนดแบบรายงานที่ครอบคลุมธุรกิจและครอบคลุมกิจกรรมที่มีนัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างแท้จริง
๓. พระราชบัญญัติสหกรณ์ที่ถือใช้มีเพียงฉบับเดียว ใช้กับสหกรณ์ทุกประเภทซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน ทำให้ไม่เอื้อต่อระบบการกำกับดูแลสหกรณ์แต่ละประเภทได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งไม่ได้ให้อำนาจในการออกกฎระเบียบ คำสั่งที่ครอบคลุม และช่วยลดความเสี่ยงของสหกรณ์
๔. บุคลากรภาครัฐขาดทักษะในการกำกับดูแลธุรกรรมทางการเงิน และความเสี่ยงของสหกรณ์
๕. หน่วยงานภาครัฐ ขาดการบูรณาการในการปฏิบัติงานการส่งเสริมและการกำกับดูแลสหกรณ์
๖. ภาครัฐขาดการพัฒนาเครื่องมือหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
๗. หน่วยงานภาครัฐขาดการติดตามประเมินผลการส่งเสริมสหกรณ์ที่สะท้อนปัญหาและกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสหกรณ์ได้อย่างตรงจุด
๘. สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ขาดการดูแลสหกรณ์ในส่วนภูมิภาคได้ไม่ทั่วถึง ทำให้ความศรัทธาต่อสันนิบาตฯ มีลดน้อยลง
๙. ขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสหกรณ์อย่างต่อเนื่องจริงจัง ทำให้ไม่สามารถสร้างเครือข่ายที่มีพลังในการต่อรองได้
๑๐. ภาครัฐขาดงานวิจัยเชิงพัฒนาและเชิงคุณภาพ
๑๑. ขาดการพัฒนาเทคโนโลยีระบบสารสนเทศในขบวนการสหกรณ์ให้เป็นระบบเดียวกัน เชื่อมโยงกัน เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน
๑๒. ขาดการจัดตั้งองค์กรกลางทางการเงินของขบวนการสหกรณ์หรือสถาบันการเงินของสหกรณ์ เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาด้านการเงิน ปัญหาขาดสภาพคล่องของสหกรณ์

ทิศทางการพัฒนาสหกรณ์สู่อนาคต

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ “สหกรณ์” ได้ถูกนำมาใช้ในระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย พัฒนาการของสหกรณ์ในประเทศไทยก้าวหน้ามาตามลำดับ โดยการส่งเสริมสหกรณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๕๒ ไม่ได้กำหนดแผนทิศทางการพัฒนาสหกรณ์เป็นการเฉพาะ ทิศทางการพัฒนายังคงยึดตามทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก จนกระทั่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ มีผลบังคับใช้ กำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ (คพช.) ตามมาตรา ๙ จะต้องกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการสหกรณ์ให้สอดคล้องกับระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามมาตรา ๑๐(๒) ซึ่ง คพช. ได้จัดทำแผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙) ซึ่งได้กำหนดทิศทางการพัฒนาสหกรณ์ให้ “เป็นองค์กรช่วยเหลือตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยึดมั่นในคุณค่าสหกรณ์ มีการร่วมมือกันเชื่อมโยงเครือข่ายพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร และความเป็นธรรมาภิบาลเพื่อสร้างความเข้มแข็งของสมาชิก ชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน” แผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาสหกรณ์ให้เป็น “ระบบสหกรณ์ที่มีคุณค่า เพื่อนำพาไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข” และแผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาสหกรณ์ให้เป็น “กลไกหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก”

อย่างไรก็ตาม แม้มีแผนพัฒนาการสหกรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน ระบบสหกรณ์ในประเทศไทยน่าจะมีความเข้มแข็งและเป็นองค์กรหลักทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก แต่ระบบสหกรณ์ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคที่จะต้องได้รับการพัฒนา เช่น ปัญหาด้านการบริหารจัดการ สหกรณ์หลายแห่งยังมีปัญหาการทุจริตและมีข้อบกพร่อง ระบบการควบคุมภายในต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ปัญหาด้านบุคลากร กรรมการสหกรณ์ยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหาร สมาชิกยังขาดความรู้ ขาดการมีส่วนร่วม ปัญหาเงินทุน ขาดสภาพคล่องทางการเงิน ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก และปัญหาด้านการกำกับดูแล ขาดระบบการกำกับและตรวจสอบที่เข้มแข็ง เป็นต้น

จากสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงดังกล่าว ทิศทางการพัฒนาสหกรณ์สู่อนาคต จำเป็นต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สหกรณ์มีความเข้มแข็ง โดยสหกรณ์จะต้องเป็นองค์กรหลักทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกอย่างแท้จริง ซึ่งสหกรณ์ต้องมีสมาชิกที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสหกรณ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ มีเสถียรภาพทางการเงินในระดับมั่นคงมาตรฐาน มีระบบควบคุมภายในระดับดี ไม่มีข้อบกพร่องจากการดำเนินงาน และสัดส่วนเงินออมต่อหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของสมาชิกสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น โดยมีแนวทางพัฒนาสหกรณ์สู่อนาคต

๖. เครือข่ายสนับสนุน

- องค์กรนำของขบวนการสหกรณ์
 - สันนิบาตสหกรณ์
 - ชุมนุมสหกรณ์
- สถาบันการศึกษา
- หน่วยงานภาครัฐ
 - ปปง
 - ธปท
- สถาบันการเงิน
 - ธกส
 - ธ.ออมสิน
 - กค
- หน่วยงานภาคเอกชน
 - หอการค้า
 - สภาอุตสาหกรรม
 - SME

๕. มาตรการสนับสนุน

- การพัฒนาบุคลากร (ธ.ค.๕๘)
 - จัดตั้งสถาบันพัฒนากรรมการ
 - จัดตั้งโรงเรียนผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์
 - จัดตั้งโรงเรียนผู้ตรวจสอบบัญชี
- ระบบ IT
 - ฐานข้อมูลสมาชิกสหกรณ์ (เม.ย.๕๙)
 - สร้างระบบรายงานธุรกรรมทางการเงินสหกรณ์ (เม.ย.๕๙)
- จัดตั้งกองทุนรักษาเสถียรภาพทางการเงินสหกรณ์ (เม.ย.๕๙)
- จัดระดับความน่าเชื่อถือของสหกรณ์ (เม.ย.๕๙)
- สนับสนุนให้สหกรณ์เข้าสู่ Credit Bureau (ธ.ค.๕๘)
- สนับสนุนเงินกู้จาก กฟส.(๔,๐๐๐ ลบ.)
- การวิจัยและพัฒนา
 - มาตรฐานสินค้า
 - ตราสินค้า

สหกรณ์เข้มแข็ง

- สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐
- มีเสถียรภาพทางการเงินในระดับมั่นคงมาตรฐานขึ้นไป
- มีระบบการควบคุมภายในในระดับดี ถึงดีมาก
- ไม่มีข้อบกพร่องจากการดำเนินงาน
- สัดส่วนเงินออมต่อหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น

๔. มาตรการกำกับและตรวจสอบ

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

การกำกับ (ธ.ค. ๕๘)

- ทุกสหกรณ์ต้องมีผู้ตรวจสอบบัญชี
- วางระบบกำกับสหกรณ์ที่สอบบัญชีสหกรณ์โดยภาคเอกชน

การตรวจสอบ

- จัดทีมตรวจสอบเฉพาะกิจเข้าตรวจสอบสหกรณ์ที่มีปัญหาพิเศษ เช่น การทุจริต

กรมส่งเสริมสหกรณ์

การกำกับ

๑. แก้ไข พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่ออำนาจให้นายทะเบียนสหกรณ์
 - ออกระเบียบในการกำกับ
 - มีอำนาจฟ้องบุคคลภายนอกได้
๒. กำหนดแนวทางในการใช้อำนาจของรองนายทะเบียนสหกรณ์ให้ชัดเจน
๓. ออกระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ กำกับการบริหารงานของสหกรณ์

การตรวจสอบ

๑. ให้สหกรณ์รายงานธุรกรรมทางการเงินทุกเดือน
๒. ทีมตรวจสอบระดับจังหวัดตรวจสอบสหกรณ์ทุกแห่งอย่างเข้มข้นให้ครบ ภายใน ๓ ปี
๓. ตั้งทีมตรวจการสหกรณ์เฉพาะกิจในส่วนกลางตรวจสอบสหกรณ์ที่ส่งไปทางทุจริต

๑. มาตรการสร้างความเข้มแข็งของสมาชิก

- ๑ และ ๒
 - พัฒนาอาชีพแก่สมาชิก
 - เสริมสร้างสมาชิก
 - ส่งเสริมการออม
 - พัฒนาความรู้ด้านการเงิน
 - ส่งเสริมการมีส่วนร่วม
 - สร้างจิตสำนึกทำให้เกิดความเป็นเจ้าของ

๒. มาตรการเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจ

- ๑ และ ๒
 - ศูนย์รวบรวมผลผลิตทางการเกษตรระดับอำเภอ
 - ศูนย์จำหน่ายปัจจัยการผลิตที่ยุติธรรม
 - สนับสนุนให้มีตลาดกลางสินค้าเกษตรและประมง
 - การบริการทางการเงินระบบ E Co-op
 - เพิ่มประสิทธิภาพการบริการทางการเงิน
 - ให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นศูนย์กลางการเงินและสวัสดิการในชุมชน
 - เชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ทุกระดับ
 - ผลักดันสหกรณ์ร้านค้าให้เป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าสหกรณ์
 - ผลักดันการบริการรองรับการท่องเที่ยว

๓. มาตรการพัฒนาการบริหารจัดการและระบบธรรมาภิบาล

- ๑ และ ๒, ๓
 - เสริมสร้างความรู้ไปรษณีย์ให้สหกรณ์โดยการสอนทันทัน
 - ยกระดับการบริหารจัดการ
 - พัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยง
 - ยกระดับมาตรฐานความมั่นคงทางการเงิน
 - การเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรม แก่ผู้บริหารสหกรณ์
 - จัดระเบียบสหกรณ์แท้กซี่
 - พัฒนาศักยภาพผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์
 - กำหนดคุณสมบัติและวิธีการสรรหาคณะกรรมการและผู้ตรวจสอบกิจการ
 - แก้ไขข้อบกพร่องของสหกรณ์

ปปง.

- แลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่าง ๓ หน่วยงาน
- ร่วมตรวจสอบธุรกรรมทางการเงินของสหกรณ์
- ร่วมกันพัฒนาบุคลากร



วิสัยทัศน์กรมส่งเสริมสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี

สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและรักษาสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับฐานรากของประเทศ

พันธกิจกรมส่งเสริมสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี

๑. พัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรและระบบการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรและกรมส่งเสริมสหกรณ์
๒. ส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรด้วยการบริหารจัดการและเทคโนโลยีสมัยใหม่
๓. พัฒนาระบบการกำกับดูแลสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรด้วยระบบการจัดการคุณภาพตามมาตรฐานสากล
๔. พัฒนาระบบการรักษาเสถียรภาพของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรและสร้างภาพลักษณ์ที่ดี

ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔

เป็นองค์กรที่มุ่งเน้นพัฒนาส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดี และพัฒนาขีดความสามารถของสหกรณ์ ด้วยระบบบริหารจัดการคุณภาพ บุคลากรมืออาชีพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑

การพัฒนาความเข้มแข็งของสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ ๕

การพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ และการกำกับดูแล

ปี ๒๕๖๕-๒๕๖๙

เป็นองค์กรที่นำระบบบริหารจัดการสมัยใหม่ เทคโนโลยี และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้สหกรณ์มีความสามารถทางการแข่งขันและมีภาพลักษณ์ที่ดี

ยุทธศาสตร์ที่ ๒

การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพด้านการสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ ๖

สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนรักษาเสถียรภาพของสหกรณ์

ปี ๒๕๗๐-๒๕๗๔

เป็นองค์กรที่ยกระดับความสามารถของขบวนการสหกรณ์ให้สามารถกำกับและพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ยุทธศาสตร์ที่ ๓

การสร้างภาพลักษณ์องค์กร

ยุทธศาสตร์ที่ ๗

การพัฒนาระบบคุณภาพมาตรฐานสากล

ปี ๒๕๗๕-๒๕๗๙

เป็นองค์กรที่รักษาความสมดุลของสหกรณ์ให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและสังคมในระดับฐานรากของประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ ๔

การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ ๘

การสร้างความยั่งยืนด้วยหลักธรรมาภิบาลและภูมิปัญญาสหกรณ์

๑๐๐๐ ปี

พลังเคียงค์ สักการกนิทมิสุข

บัญญัติมาตราเกี่ยวกับ สหกรณ์ในรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕

หมวดที่ ๒ สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม

มาตรา ๑๔ ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมายบุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ

.....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๘

หมวดที่ ๒ สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๑๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะ พรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย

.....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวดที่ ๓ สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๒๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพโดยบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การอาชีพ ทั้งนี้ ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย

.....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๓

หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นสมาคม เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคมย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หมวดที่ ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๖๙ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการประกอบเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มพูนผลิตผลทั้งในทางปริมาณและคุณภาพ และพึงสนับสนุนการสหกรณ์เพื่อผลเช่นว่านั้นด้วย

.....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑

หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นสมาคม เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคมย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

.....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๓

หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

หมวดที่ ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๘๓ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสหกรณ์

.....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑

หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่นย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หมวดที่ ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๖๗ รัฐพึงดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น

รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตโดยวิธีการประกันราคาหรือยุบราคาตลอดจนการจัดระบบและควบคุมการผลิตและการจำหน่ายให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดหรือโดยวิธีการอื่น และพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นสหกรณ์หรือวิธีอื่น

.....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔

หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น การรวมกัน การจัดตั้งหรือเงื่อนไขของการจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หมวดที่ ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๗๖ รัฐพึงดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึงเพื่อประกอบเกษตรกรรมโดยการปฏิรูปที่ดิน จัดรูปที่ดินหรือวิธีอื่น

รัฐพึงจัดหาและดูแลการใช้น้ำของเกษตรกรให้มีเพียงพอและเหมาะสมแก่เกษตรกรรม

รัฐพึงส่งเสริมคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิต การเก็บรักษาและการจำหน่ายผลผลิต เพื่อให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม และพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ดังกล่าวโดยจัดตั้งเป็นสหกรณ์หรือวิธีอื่น

.....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

หมวดที่ ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา ๘๕ รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๖๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

หมวดที่ ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา ๘๔ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

(๙) ส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นอิสระ และการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพตลอดทั้งการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อดำเนินกิจการด้านเศรษฐกิจ

กรมส่งเสริมสหกรณ์



การส่งเสริมสหกรณ์ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ คือ การส่งเสริมให้ประชากรที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยความสมัครใจ ยึดมั่นในอุดมการณ์การช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาของประชากรได้อย่างเหมาะสมตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งได้แก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะทำให้สมาชิกสหกรณ์มีรายได้สูงขึ้น และสามารถพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้นได้

รัฐบาลจึงได้กำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทและประสานงานกันอย่างมีระบบแบบแผน เพื่อช่วยเหลือให้สถาบันสหกรณ์มีความเข้มแข็งและยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง ตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

กรมส่งเสริมสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ มีประวัติความเป็นมาโดยเริ่มจากหน่วยงานที่รับผิดชอบงานสหกรณ์ คือ แผนกการสหกรณ์ กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ (พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๖๓) เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๕๘ เหตุที่จัดตั้งแผนกสหกรณ์ขึ้นในส่วนราชการแห่งนี้ เพราะว่ากรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาค และการจัดตั้งสหกรณ์ในระยะแรกก็ได้อาศัยเงินกู้จาก แบงก์สยามกัมมาจล ทุนจำกัต (ธนาคารไทยพาณิชย์ในปัจจุบัน) โดยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็น ผู้ค้ำประกันอยู่

จึงจำเป็นที่จะต้องให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติทำการควบคุม และดูแลผลการดำเนินงานของสภกรณ์อย่างใกล้ชิด ในขณะที่นั้นมี พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีและ นายทะเบียน สภกรณ์เป็นพระองค์แรก

กรมสภกรณ์กระทรวงพาณิชย์ (พ.ศ. ๒๔๖๓ - ๒๔๗๗)

หลังจากที่ได้จัดตั้งแผนกสภกรณ์ ก็ได้มีการจัดตั้งสภกรณ์ขึ้น ปรากฏว่าได้ผลดี สภกรณ์จึงได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากทางราชการยิ่งขึ้นเพราะสามารถ ทำประโยชน์ให้กับสมาชิกทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัด ประกอบกับกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ได้ยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงพาณิชย์ ใน พ.ศ. ๒๔๖๓ จึงเป็นผลให้แผนกสภกรณ์ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกรมสภกรณ์ โดยมีพระราชวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็นนายทะเบียนสภกรณ์สืบต่อมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ ต่อมาในพ.ศ. ๒๔๖๙ กระทรวงพาณิชย์ได้รวมกับกระทรวงคมนาคม เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม” มีหม่อมเจ้าฉัตรลลิตาเสวีเป็นปลัดทูลฉลองฯ และทรงดำรงตำแหน่ง นายทะเบียนสภกรณ์ด้วยในตอนปลายปี พ.ศ. ๒๔๖๙ นั้นเองพระยาพิพิธสมบัติ (ตาบ กุวานนท์) ก็ได้เข้ารับตำแหน่งปลัดทูลฉลองฯ และ นายทะเบียนสภกรณ์ ต่อจากหม่อมเจ้าฉัตรลลิตาเสวีจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

ในขณะที่แผนกการสภกรณ์ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกรมสภกรณ์แล้วแต่ก็ยังไม่มีการแต่งตั้งอธิบดีมีเพียงนายทะเบียนสภกรณ์ ซึ่งมีตำแหน่งเทียบเท่าอธิบดีกรม เป็นหัวหน้าบังคับบัญชา ในตอนกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๕ หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พระยาโทณวนิกมนตรี (วิสุทธ์ โทณวนิก) ก็ได้ เข้ามารักราชการแทนพระยาพิพิธสมบัติในตำแหน่งนายทะเบียนสภกรณ์ ประมาณ ๑ เดือน จึงได้มีการประกาศของคณะราษฎร ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๔๗๕ ว่ามีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้หลวงเดชสภกรณ์ (ม.ล.เดช สนิทวงศ์) เป็นนายทะเบียนสภกรณ์ สำหรับในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงเกษตรพาณิชย์การ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงเศรษฐกิจ และมีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เพิ่มเติมได้แบ่งหน้าที่การงานในกระทรวงเศรษฐกิจออกเป็น ๒ ทบวง คือ

กรมสภกรณ์ กระทรวงเกษตรราธิการ (พ.ศ. ๒๔๗๘ - ๒๔๙๕)

เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๗ ฉบับที่ ๓ ยกฐานะทบวงเกษตรราธิการเป็น กระทรวงเกษตรราธิการ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๘ หลวงเดชสภกรณ์ ได้ดำรงตำแหน่งปลัด กระทรวงฯ และพระพิจารณ์พาณิชย์ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้รักราชการ ตำแหน่งอธิบดีกรม สภกรณ์ และนายทะเบียนสภกรณ์อยู่ชั่วระยะหนึ่งจึงมี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระประกาศ สภกรณ์ และดำรง ตำแหน่งนายทะเบียนสภกรณ์ เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๘ จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๕ จึงได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งปลัด กระทรวงเกษตรราธิการ และโปรดเกล้าฯ ให้พระ พิจารณ์พาณิชย์ ผู้ช่วยอธิบดี ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมและนายทะเบียนสภกรณ์จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๒ จึงพ้นจาก ตำแหน่งเพราะครบเกษียณอายุ และได้แต่งตั้งให้ ม.ล.อุดม ทินกร ณ อยุธยา เป็นผู้รักราชการแทนนายทะเบียน สภกรณ์ชั่วระยะหนึ่ง จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายพงส์ สรีวรรธนะ ดำรงตำแหน่งอธิบดี กรมและ นายทะเบียนสภกรณ์เมื่อ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๔๙๓ สำหรับสถานที่ตั้งกรมสภกรณ์ ขณะที่ตั้งกรม สภกรณ์ กระทรวงเกษตรราธิการ ในชั้นแรกอาศัยอยู่ในบริเวณกระทรวงเกษตรราธิการ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๑ ปริมาณงาน และ จำนวนข้าราชการสภกรณ์เพิ่มมากขึ้น จึงได้ย้ายสถานที่ไปเช่าอยู่ที่วังพระบรมวงศ์เธอกรมหมื่นพิชัยมหินทรโรดม ถนนมหาราช ตำบลพระราชวัง อำเภอบางนาคร

กระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ. ๒๔๙๕ - ๒๕๐๖)

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๘ - ๒๔๙๔ กิจการสาธารณสุขได้ขยายกว้างขวางขึ้นเป็น อันมากทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ สามารถช่วยเหลือราษฎรให้มีมาตรฐาน การครองชีพสูงขึ้น ในระดับที่น่าพึงพอใจ คณะรัฐบาลสมัย นั้นจึงถือเอาการสาธารณสุขเป็นนโยบายหลักอันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และเพื่อให้ การสาธารณสุขในประเทศไทยเจริญรุดหน้าสมาคมความมุ่งหมายของรัฐบาลในการแก้ไข ภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น จึงได้ ยกฐานะกรมสาธารณสุขเป็นกระทรวง การสาธารณสุขใน พ.ศ. ๒๔๙๕ โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี รักษา ราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการสาธารณสุข และในวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ คณะรัฐมนตรี ได้มีมติแต่งตั้งให้พลอากาศตรี มุนีมหาสัมพันธะเวษยันต์รังสฤษดิ์ รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ สาธารณสุข ต่อจาก จอมพล ป. พิบูลสงคราม จนกระทั่งวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ จึงได้มีประกาศพระบรม ราชโองการ แต่ง ตั้งให้ พลเรือตรีหลวงยุทธศาสตร์โกศล รน. เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการสาธารณสุข และมี นายพงษ์ สรีวรรณนะ เป็นนายทะเบียนสาธารณสุขตามเดิม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ กระทรวงการสาธารณสุข ได้เปลี่ยน ชื่อเป็น กระทรวงสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๔๙๖ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๔๙๖ มีผู้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ คือ

- พลเรือเอกหลวงยุทธศาสตร์โกศล รน ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
- นายพงษ์ สรีวรรณนะ ดำรงตำแหน่ง ปลัดกระทรวงสาธารณสุขและนายทะเบียนสาธารณสุข
- นาวาอากาศโทพระเทวีอุบลอนวยเดช ดำรงตำแหน่ง อธิบดีกรมส่งเสริมสาธารณสุข
- นายเชื้อ วายวานนท์ ดำรงตำแหน่ง อธิบดีกรมสาธารณสุขธนกิจ
- นายพจน์ สังขะฤกษ์ ดำรงตำแหน่ง อธิบดีกรมสาธารณสุขพาณิชย์
- ม.ล.อุดม ทินกร ณ อยุธยา ดำรงตำแหน่ง อธิบดีกรมตรวจบัญชีสาธารณสุข

ส่วนสถานที่ตั้งกระทรวงสาธารณสุข ภายหลัง ว่างกรมหมื่นพิชัยมหิทธิโรดมบอก เลิกสัญญาเช่าแล้ว จึงได้ย้ายไปอยู่ที่โรงเรียนตั้งตรงจิตร บริเวณวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) เป็นการชั่วคราวก่อน ต่อมา จึงได้สร้างกระทรวงสาธารณสุข ขึ้นข้างวัดปรีณายก เชิงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ และเข้าอยู่เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ นายพงษ์ สรีวรรณนะ ครบเกษียณอายุพ้นจากตำแหน่งจึง ได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้นายเชื้อ วายวานนท์ ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงสาธารณสุข อีกตำแหน่งหนึ่ง และให้นายทนุ สาตราภัย ผู้อำนวยการกอง เศรษฐกิจการสาธารณสุข ดำรงตำแหน่งนายทะเบียนสาธารณสุข ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๒ ซึ่งในช่วงระยะเวลา ดังกล่าว ได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรี และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พระประกาศสาธารณสุข (สดับ วีรเสียร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๒ จึงได้มี คำสั่งแต่งตั้งให้ นายเชื้อ วายวานนท์ ดำรงตำแหน่งนายทะเบียนสาธารณสุขจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๕

ส่วนราชการสาธารณสุขในกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๑๕)

ใน พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ให้ยุบเลิก กระทรวงสาธารณสุข และโอนงานทั้งหมดไปเป็นของกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติที่ตั้งขึ้นใหม่ โดยให้แยกส่วนราชการสาธารณสุขออกมา ดังนี้ คือ กองที่เกี่ยวกับการ สาธารณสุขให้ขึ้นกับสำนักงานปลัดกระทรวงฯ นอกจากนี้ก็จัดให้มีกรมสาธารณสุขที่ดิน กรม สาธารณสุขพาณิชย์และธนกิจ กรมตรวจบัญชีสาธารณสุข สำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่ง นายทะเบียนสาธารณสุขในยุคนั้นมี ดังนี้ คือ

- นายทนุ สาตราภัย ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๑๐

- พลโทชาญ อังศุโชติ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๐ – ๒๕๑๑
- พันเอกสุรินทร์ ชลประเสริฐ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๑ – ๒๕๑๕
- นายสัมฤทธิ์ เลิศบุศย์ ใน พ.ศ. ๒๕๑๕

นับตั้งแต่ได้จัดตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติขึ้นใหม่ รัฐบาลก็ได้มีการศึกษาการสหกรณ์มากขึ้น จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย และออกพระราชบัญญัติ สหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยเปิดโอกาสให้มีการควบสหกรณ์เข้าด้วยกัน ตลอดจนได้จัดแบ่งสหกรณ์ตามกฎหมายกระทรวง ออกเป็น ๖ ประเภท

กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. ๒๕๑๕ - พ.ศ. ๒๕๔๕)

ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีคำสั่งคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕ ยกเลิก พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๐๖ ตั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขึ้นและยกเลิกกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ พร้อมนี้ได้มีคำสั่งคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๗ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕ ให้โอนอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการสหกรณ์ของ สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ กรมสหกรณ์ที่ดิน กรมสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจ เป็นกรมส่งเสริม สหกรณ์ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมี พันเอกสุรินทร์ ชลประเสริฐ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมส่งเสริม สหกรณ์และนายทะเบียนสหกรณ์เป็นคนแรก

กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ปัจจุบัน)

กรมส่งเสริมสหกรณ์ตามโครงสร้างใหม่โดยอาศัย กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๕

กรมส่งเสริมสหกรณ์ มีวิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ให้มีความเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน และทันต่อการเปลี่ยนแปลง” โดยมีพันธกิจในการขยายเครือข่ายความร่วมมือและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อพัฒนาระบบสหกรณ์ เร่งรัดการจัดที่ดินและส่งเสริมอาชีพในเขตนิคมสหกรณ์ ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกความเป็นสหกรณ์ และการมีส่วนร่วม ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่าย พันธมิตรทางด้านการบริหารจัดการ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในระบบสหกรณ์ สนับสนุนและคุ้มครองสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภายใต้หลักการสหกรณ์สากล และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐและบุคลากรให้เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาระบบสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ กฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพเฉพาะใน ส่วนที่เกี่ยวกับการนิคมสหกรณ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
๒. ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการตามที่นายทะเบียนสหกรณ์มอบหมายในการรับจดทะเบียน ส่งเสริม แนะนำ กำกับ และดูแลสหกรณ์ รวมทั้งตามอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ที่นายทะเบียนสหกรณ์สั่งการให้เป็นไป ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์
๓. ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา และคุ้มครองระบบสหกรณ์
๔. ส่งเสริม เผยแพร่ และให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ให้แก่บุคลากร สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และประชาชนทั่วไป

๕. ศึกษา วิเคราะห์ และวิจัย เพื่อพัฒนาระบบสหกรณ์ การบริหารจัดการองค์กร และการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

๖. ศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสหกรณ์ให้กับคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ

๗. ศึกษา วิเคราะห์ ความต้องการของตลาดสินค้าสหกรณ์และสร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์สหกรณ์กับเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๘. ส่งเสริมและสนับสนุนด้านเงินทุน ข้อมูลสารสนเทศ เทคโนโลยี และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เหมาะสมในการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

๙. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมส่งเสริมสหกรณ์หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

รายชื่อ นายทะเบียนสหกรณ์

๑. พระราชวรพงศ์เจือ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์	พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๖๘
๒. มหาอำมาตย์โท หม่อมเจ้าฉลาดลบลเอสร	พ.ศ. ๒๔๖๙
๓. มหาอำมาตย์ตรี พระยาพิพิธสมบัติ	พ.ศ. ๒๔๖๙ - ๒๔๗๕
๔. พระยาโทณวนิกมนตรี (วิสุทธ์ โทณวนิก)	พ.ศ. ๒๔๗๕
๕. รองอำมาตย์เอก หลวงเดชสหกรณ์	พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๗๘
๖. พระพิจารณ์พาณิชย์ (พิจารณ์ ปณยวงษ์)	พ.ศ. ๒๔๗๘
๗. พระประกาศสหกรณ์ (สดับ วีระเชียร)	พ.ศ. ๒๔๗๙ - ๒๔๘๕
๘. พระพิจารณ์พาณิชย์ (พิจารณ์ ปณยวงษ์)	พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๙๒
๙. ม.ล. อุดม ทินกร ณ อยุธยา	พ.ศ. ๒๔๙๒
๑๐. นายพงส ศรีวรรธนะ	พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๕๐๐
๑๑. นายทนต์ สาตราภัย	พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๐๒
๑๒. นายเชื้อ วายวานนท์	พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๕๐๕
๑๓. นายทนต์ สาตราภัย	พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๑๐
๑๔. พล.ต. ชาญ อังสุโชติ	พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๑
๑๕. พ.อ. สุรินทร์ ชลประเสริฐ	พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๔
๑๖. นายสมฤทธิ เลิศบุศย์	พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๕
๑๗. พ.อ. สุรินทร์ ชลประเสริฐ	พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๒๐
๑๘. นายอดุล นิยมวิภาต	พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๒
๑๙. พ.อ. สุรินทร์ ชลประเสริฐ	พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๓
๒๐. นายเถลิง อังรวงนาสวัสดิ์	พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๓๐
๒๑. นายจูลนภ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๓
๒๒. นายยุกติ สาริกะภูติ	พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๓๕
๒๓. นายสมหมาย สุรกุล	พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๙
๒๔. นายทวีศักดิ์ เสสเวช	พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๑
๒๕. นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา	พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๕
๒๖. นายบุญมี จันทรวงศ์	พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙
๒๗. นางสาวสุพัตรา ธนเสนีวัฒน์	พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๒

- ๒๘. นายศุภชัย บานพับทอง
- ๒๙. นายฉกรรจ์ แสงรักษาวงศ์
- ๓๐. นายสมชาย ชาญณรงค์กุล
- ๓๑. ดร.จุมพล สงวนสิน
- ๓๒. นายโอภาส กลั่นบุศย์
- ๓๓. ดร.วิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข

- พ.ศ. ๒๕๕๒
- พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓
- พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖
- พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗
- พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘
- พ.ศ. ๒๕๕๘ - ปัจจุบัน

รายชื่ออธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์



๑



๒



๓



๔



๕



๖



๗



๘



๙



๑๐



๑๑



๑๒



๑๓



๑๔



๑๕



๑๖



๑๗

- ๑. พ.อ.สุรินทร์ ชลประเสริฐ (พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๒๐)
(พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๖)
- ๒. นายอดุลย์ นิยมวิภาต (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๒)
- ๓. นายเชิฐ บำรุงวงศ์ (พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๕๓๐)
- ๔. นายทรงยศ นาคชำนาญ (พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๒)
- ๕. นายเสงี่ยม มาหมื่นไวย (พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๖)
- ๖. นายอวยผล กนกวิจิตร (พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๓๘)
- ๗. นางสาวพีรรัตน์ อังกรรัตน์ (พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๔๐)
- ๘. นายวัลลภ วิทย์ประพัฒน์ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๑)
- ๙. นายบุญมี จันทรวงศ์ (พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๔)
(พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙)
- ๑๐. นายชวาลวุฒ ไชยนวัติ (พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๕)
- ๑๑. นางสาวสุพัตรา ธนเสนีวัฒน์ (พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๒)
- ๑๒. นายศุภชัย บานพับทอง (พ.ศ. ๒๕๕๒)
- ๑๓. นายฉกรรจ์ แสงรักษาวงศ์ (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓)
- ๑๔. นายสมชาย ชาญณรงค์กุล (พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖)
- ๑๕. นายจุมพล สงวนสิน (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗)
- ๑๖. นายโอภาส กลั่นบุศย์ (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ปัจจุบัน)
- ๑๗. ดร.วิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข พ.ศ. ๒๕๕๘ - ปัจจุบัน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์



งานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๙ อยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ซึ่งในขณะนั้นงานการตรวจบัญชีสหกรณ์ อยู่ในความรับผิดชอบของ แผนงานสหกรณ์ กรมพาณิชย์ และสถิติพยากรณ์ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงกระทรวง ทบวงกรมใหม่ จึงได้รับการ เลื่อนฐานะเป็น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อยู่ในสังกัดของกระทรวงการสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ซึ่งต่อมาก็ได้เปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ และเมื่อมีการยุบกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ก็เปลี่ยนมาขึ้นอยู่กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จนถึงปัจจุบันนี้

ระบบการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ แต่เดิมนั้น ผู้ตรวจสอบบัญชีทั้งหมดจะรวมกันอยู่ที่สำนักงานใหญ่ของกรมฯ ในกรุงเทพฯ เพียงแห่งเดียว และจะเดินทางออกไปเพื่อทำการตรวจสอบบัญชี ในจังหวัดต่าง ๆ เพียงปีละครั้งหรือสองครั้งเท่านั้น แต่แต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ ๖๐ ถึง ๙๐ วัน ซึ่งก็เป็นผลให้การปฏิบัติงานไม่คล่องตัวเท่าที่ควร จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงได้เริ่มกระจายงานการตรวจสอบบัญชีออกไปยังส่วนภูมิภาค โดยการจัดตั้งสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ประจำจังหวัด ขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแนะนำด้านการเงิน การบัญชี ให้สถาบันเกษตรกรได้อย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น ปัจจุบัน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีสำนักงานตรวจ

บัญชีสหกรณ์ประจำอยู่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยมีสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ ๑ - ๑๐ ทำหน้าที่คอยกำกับดูแลการปฏิบัติงานของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ซึ่งอยู่ในสังกัด

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีพันธกิจในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พัฒนาระบบบัญชีและการสอบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานและสอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พัฒนาระบบการกำกับดูแลผู้สอบบัญชีและสหกรณ์ที่สอบบัญชีโดยผู้สอบบัญชีภาคเอกชน พัฒนาระบบการตรวจสอบกิจการและสมรรถนะของผู้ตรวจสอบกิจการ ให้คำปรึกษาแนะนำและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชี แก่คณะกรรมการ และฝ่ายจัดการของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและรายงานภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เสริมสร้างความรู้และส่งเสริมการจัดทำบัญชีแก่สมาชิกสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรกลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเป้าหมายตามโครงการพระราชดำริ เกษตรกรและประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีภารกิจตามกฎหมาย ดังนี้

๑. ดำเนินการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดระบบบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชีให้เหมาะสมกับธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
๓. ให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความรู้ด้านการบริหารการเงินและการบัญชีแก่คณะกรรมการและสมาชิกของสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและบุคลากรเครือข่าย
๔. ถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมการจัดทำบัญชีให้แก่สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเป้าหมายตาม โครงการพระราชดำริ เกษตรกร และประชาชนทั่วไป
๕. กำกับดูแลการสอบบัญชีสหกรณ์โดยผู้สอบบัญชีภาคเอกชน
๖. จัดทำรายงานภาวะเศรษฐกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร
๗. ปฏิบัติการอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย



สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย คือ สถาบันสูงสุดของขบวนการสหกรณ์ไทย (Apex Organization) เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑ โดยกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ในขณะนั้น (ปัจจุบัน คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) ได้มีแนวคิดและพยายามในการจัดตั้ง “สหภาพสหกรณ์” ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๙๒ เป็นต้นมา เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมกิจการสหกรณ์ให้สามารถพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด ตลอดทั้งเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของส่วนราชการที่จะส่งเสริมกิจการของสหกรณ์ให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยมีทุนจัดตั้งเริ่มแรกมาจากการเรียกเก็บเงิน “ค่าธรรมเนียมในการตรวจบัญชี” ที่เปลี่ยนมาเป็น “ทุนสะสมช่วยจัดสหภาพสหกรณ์” ที่คิดในอัตราพันละหนึ่งของทุนดำเนินงานสหกรณ์ในวันสิ้นสุดปีทางบัญชีแต่ไม่เกิน ๑,๐๐๐.- บาท ซึ่งได้ฝากไว้กับ

ธนาคารเพื่อการสหกรณ์ (ปัจจุบัน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร) มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าแก่กิจการสหกรณ์ทุกประเภททั่วราชอาณาจักรอันมิใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย มีหน้าที่ ดังนี้

๑. ส่งเสริมและเผยแพร่กิจการสหกรณ์ตลอดจนทำการวิจัยและรวบรวมสถิติเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์
๒. แนะนำช่วยเหลือทางวิชาการแก่สหกรณ์และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างสหกรณ์กับส่วนราชการหรือบุคคลอื่น
๓. ให้การศึกษาและฝึกอบรมวิชาการเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์
๔. ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์ของต่างประเทศหรือองค์การต่างประเทศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ทำนองเดียวกัน

๕. ชื่อ จัดทำ จำหน่าย ฝึกอบรมสิทธิ์ ครอบครอง หรือทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินใด ๆ

๖. ดำเนินการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือตามที่ส่วนราชการมอบหมาย

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ได้ข้อสรุปแนวทางการจัดตั้ง สหภาพสหกรณ์ เป็น “สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย” แทน แต่เพื่อป้องกันความสับสนคำว่าสหภาพ (Union) กับสหภาพแรงงานในขณะนั้น จึงจัดตั้งขึ้นเป็นสมาคมสหกรณ์ประเภท “ชุมนุมสหกรณ์” (ประเภทที่ ๑๖) จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ ในชื่อว่า “สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัดสินใช้” ขึ้นกับกรมสหกรณ์พาณิชย์ ธนกิจ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ สถานะของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ไม่จำกัดสินใช้ จึงเปลี่ยนสภาพเป็นสถาบันหนึ่งตามกฎหมาย ชื่อว่า “สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย” ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นสหกรณ์มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าแก่กิจการสหกรณ์ทุกประเภททั่วราชอาณาจักร อันมิใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้แบ่งปันกัน

พันธกิจของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย คือ

๑. ส่งเสริมและพัฒนาขบวนการสหกรณ์
๒. ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสหกรณ์ทั้งในและต่างประเทศ
๓. พัฒนาการบริหารจัดการสันนิบาตสหกรณ์ฯ
๔. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจที่ต้องมีเงินทุนสำหรับดำเนินงาน ในธุรกิจทั่วไปจะใช้เงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ แต่กรณีสหกรณ์นั้นในทุกประเทศ จะมีการจัดตั้งแหล่งเงินทุนขึ้นในระบบสหกรณ์ต่างหาก ซึ่งจะมี ๒ ลักษณะ คือ ธนาคารเพื่อการสหกรณ์ (Bank for cooperative) เป็นธนาคารของรัฐ สนับสนุนโดยรัฐ ตั้งขึ้นมาเพื่อให้บริการทางการเงินแก่สหกรณ์ อีกลักษณะหนึ่ง คือ ธนาคารสหกรณ์ (Cooperative bank) เป็นธนาคารของสหกรณ์เอง มีสหกรณ์เป็นเจ้าของ



สำหรับประเทศไทยก่อนที่จะมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) นั้น เราเคยมีธนาคารเพื่อการสหกรณ์ ตั้งขึ้นในปี ๒๔๙๐ เป็นธนาคารของรัฐ เพื่อบริการทางการเงินให้แก่สหกรณ์ ซึ่งระยะนั้นส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์หาทุน ๆ และในปี ๒๔๙๔ และ ๒๔๙๖ มีการจัดตั้งธนาคารสหกรณ์ในจังหวัด ๒ จังหวัด คือ ธนาคารสหกรณ์เชียงใหม่ ๆ และ ธนาคารสหกรณ์อุตรดิตถ์ ๆ โดยอาศัยพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ ทั้งนี้ธนาคารเพื่อการสหกรณ์ในกรุงเทพฯ ให้บริการทางการเงินแก่สหกรณ์ทั่วไป และทำหน้าที่เป็นธนาคารกลางให้แก่ธนาคารสหกรณ์จังหวัดทั้งสองนั้นด้วย

ธนาคารสหกรณ์จังหวัด มีลักษณะเป็นชุมนุมสหกรณ์ชนิดผสม มีสมาชิกประกอบด้วยสหกรณ์ท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่สหกรณ์หาทุนชนิดไม่จำกัดสินใช้และสหกรณ์ประเภทอื่น เช่น สหกรณ์ขายข้าว ร้านสหกรณ์ รวมทั้งบุคคลธรรมดาเข้าเป็นสมาชิกด้วย ซึ่งผลการดำเนินงานของธนาคารสหกรณ์ทั้งสองธนาคารได้ผลเป็นที่พอใจ เป็นธนาคารของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน เป็นลักษณะธนาคารสหกรณ์อย่างแท้จริง กรมสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจ กระทรวงสหกรณ์ในสมัยนั้น มีนโยบายขยายธนาคารเช่นนี้ไปในทุกจังหวัด

แต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ ระบบสถาบันการเงินของสหกรณ์ซึ่งกำลังจะขยายตัวต้องหยุดดำเนินธุรกิจลง จากผลของพระราชบัญญัติธนาคาร พ.ศ. ๒๕๐๕ ออกมาใช้บังคับ โดยมีบทบัญญัติว่า “ธนาคารพาณิชย์จะตั้งขึ้นได้ก็แต่ในรูปบริษัทจำกัด...” และธนาคารต้องเปลี่ยนประเภทเป็นสหกรณ์ประเภทชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ และชุมนุมหันไปทำธุรกิจด้านการตลาด และให้บริการให้แก่สหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้จัดตั้งขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ ตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร สำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มรายได้หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหรือครอบครัวของเกษตรกร

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. มีดังนี้

๑. ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตรสำหรับการ
 - ๑.๑ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม
 - ๑.๒ ประกอบอาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้
 - ๑.๓ พัฒนาความรู้ในด้านเกษตรกรรมหรืออาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหรือครอบครัวของเกษตรกร
 - ๑.๔ ดำเนินกิจการตามโครงการที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบ เกษตรกรรม ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการ เพื่อเพิ่มรายได้หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหรือครอบครัวของเกษตรกร
๒. ประกอบธุรกิจอื่นอันเป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบเกษตรกรรม
๓. ดำเนินงานเป็นสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาชนบท โดยให้ความช่วยเหลือทางการเงินหรือการบริหารจัดการแก่บุคคล กลุ่มบุคคล ผู้ประกอบการ กองทุนหมู่บ้าน หรือชุมชน รวมทั้งองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในรูปแบบใด ที่มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการประกอบอาชีพของเกษตรกรหรือชุมชน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร หรือชุมชนให้มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การแปรรูป และการตลาด หรือเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจหรือเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
๔. ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ เพื่อใช้ดำเนินงานภายใต้ขอบเขตวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์

๑๐๐๐ ปี

บอกเล่าเรื่องราวสหกรณ์

เรื่องเล่าชาวสหกรณ์

Roadmap การพัฒนาสหกรณ์ ต้องขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ ๒ เครื่อง

ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องให้หรือหาเรียนแบบคำของคณะปฏิรูปการปกครอง เพื่อให้ชื่อเรื่องทันสมัย ทั้งนี้หวังให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้หันกลับมาพิจารณาทบทวนว่า การพัฒนาสหกรณ์ไทยตลอด ๑๐๐ ปีแรก เราพัฒนาสหกรณ์ไปอย่างไร เพียงใด เราพัฒนาเชิงปริมาณหรือคุณภาพ ข้อมูลที่เราแสดงต่อสังคม มีแต่ปริมาณสมาชิกสหกรณ์และปริมาณสหกรณ์ รวมทั้งปริมาณธุรกิจ แต่ไม่เคยให้สังคมรู้ว่า สมาชิกสหกรณ์ ๑๑ ล้านคนเศษ ณ วันที่สหกรณ์ มีอายุถึง ๑๐๐ ปีนั้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพียงใด และใช้วิถีสหกรณ์ในการดำรงชีวิต ที่เรียกว่า Cooperative ways of life เพียงใด รวมทั้งการชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์กับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก มีความแตกต่างในเรื่องเศรษฐกิจและสังคมเพียงใด ? จนมีคนสงสัยว่า ...แก่นหรือกระพี้ที่ได้รับการพัฒนา ??? นอกจากสงสัยในเรื่องนี้แล้วก็ยังมีคนสงสัยอีกว่า การที่รัฐบาลไทยจ้างคนกรมส่งเสริมสหกรณ์ประมาณ ๔ พันคน ด้วยเงินงบประมาณปีละหลายร้อยล้านบาท ให้ทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่สหกรณ์นั้น คุ่มค่าหรือเปล่ากับการที่เพียงตั้งร้านค้าขายของ ชื่อขายของกันเหมือนกับร้านค้าที่เขาทำกันทั่วไปเพื่อหากำไรองค์การให้กู้เงินเพื่อหากำไรจากดอกเบี้ย กู้เงิน ส่งเงิน ฟ้องร้องเรียกหนี้สินคืนกันเหมือนกับที่ธนาคารเขาทำกัน ฯลฯ สู้เอาเงินงบประมาณจำนวนนั้นไปทำอย่างอื่นดีกว่าไหม ??? ทั้งนี้เพื่อ สหกรณ์ในศตวรรษหน้าจะได้มีการปฏิรูปและกำหนดทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

สหกรณ์ = สห + กรณ์

ขอให้กลับมาพิจารณาความหมายของสหกรณ์ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ผู้แทนสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ตอนหนึ่งว่า

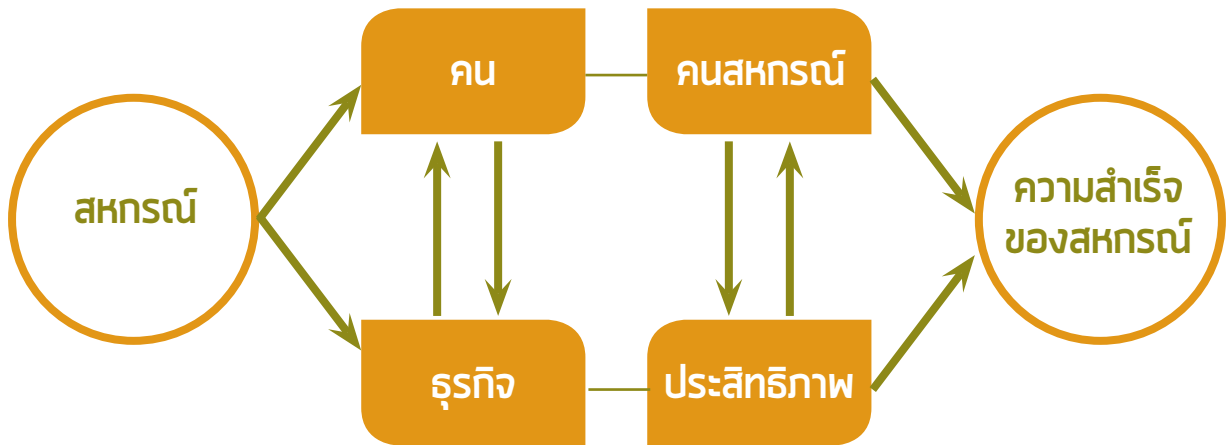
“....เคยพูดอยู่เสมอและขอย้ำด้วยว่าคำว่าสหกรณ์นี้มีความหมาย คำว่า “สห” ก็ด้วยกัน “กรณ์” การทำ ทำงาน ทำกิจการต่าง ๆ หมายความว่า “สหกรณ์” แปลว่าการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะว่าจะต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานการทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานการทำด้วยสมอง และงานการทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ ต้องพร้อม....”

จากพระราชดำรัสนี้จะเห็นได้ว่า พระองค์ทรงจะให้มองในมิติอันเป็นพื้นฐานของการร่วมมือกัน ทั้งร่างกาย แรงปัญญาและจิตใจ ทั้งคนกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ พระองค์ถึงกับทรงยกตัวอย่างการรวมกันสร้างฝายว่า สร้างฝายนั้นถ้าทำคนเดียวก็จะทำได้ไม่ใหญ่โต อาจมีน้ำไม่เพียงพอสำหรับการทำมาหากิน แต่ถ้าถ้ารวมกันทำ ก็สามารที่จะทำให้มีน้ำมาใช้ในการเพาะปลูกได้พอเพียง...นั่นแสดงว่า ได้ใช้วิธีการแบบสหกรณ์ในการแก้ปัญหา พระองค์มิได้ทรงเน้นมิติของการรวมกันเพื่อทำธุรกิจเท่านั้น

สหกรณ์ - มีเครื่องยนต์ขับเคลื่อน ๒ เครื่อง

สหกรณ์นั้นมี ๒ ส่วนประกอบกัน คือ คน และธุรกิจ เหมือนมีเครื่องยนต์ ๒ เครื่อง ซึ่งในการพัฒนา

ขับเคลื่อนสหกรณ์ จึงต้องพัฒนาทั้งคนและธุรกิจ ให้เครื่องยนต์ ๒ เครื่องนี้ ทำงานสมดุลกัน



ต้องยอมรับว่า สหกรณ์นั้นเป็นเครื่องมือที่เราเลือกในการพัฒนาคนและประเทศให้เข้มแข็ง การพัฒนาคนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง คนเข้มแข็งสหกรณ์ก็เข้มแข็ง สหกรณ์เข้มแข็งชุมชนก็เข้มแข็ง นั่นคือประเทศก็เข้มแข็งด้วย ที่ผ่านมาเราเน้นการพัฒนาคนแต่เรื่องการทำธุรกิจ ละเลยการพัฒนาคุณภาพคุณธรรมของคนและความเกี่ยวเนื่องกับสังคม สหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลี สร้างฐานรากที่แข็งแรงในหมู่สมาชิก เป็นเสมือน “ครอบครัวสหกรณ์” พ่อบ้านซึ่งเป็นเกษตรกร รวมกันเป็นกลุ่มผู้ผลิต (Farm Improvement Club) พวกแม่บ้านรวมกันเป็นกลุ่มแม่บ้านหรือกลุ่มสตรี (Women Club) ลูกสาวลูกชาย รวมกันเป็นกลุ่มเยาวชนสหกรณ์ (Youth Club) ทุกคนจึงมีบทบาทช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ทั้งสิ้น

สหกรณ์เหมือนก้อนน้ำแข็งที่ลอยน้ำอยู่ ก้อนน้ำแข็งนั้นมีทั้งส่วนจมน้ำและส่วนที่พ้นน้ำ สหกรณ์ก็มีทั้งส่วนที่ลอยน้ำที่เห็นง่ายคือ เรื่องเศรษฐกิจ การให้เงินกู้ การซื้อของขายของ ฯลฯ ที่มองเห็นแต่ส่วนที่อยู่ใต้น้ำ เป็นเรื่องของทางสังคม แต่เรามักจะละเลยส่วนที่อยู่ใต้น้ำคือส่วนที่เป็นสังคมและวัฒนธรรมคือการพัฒนาความคิดที่จะช่วยตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยร่วมมือกันทั้งร่างกาย แรงสมองและแรงใจ ดังพระราชดำรัสที่ได้กล่าวถึงข้างต้น

ระดับน้ำ

เรื่องเศรษฐกิจ

เรื่องสังคม ประชาธิปไตย

ถ้าสมาชิกสหกรณ์ซึ่งก็คือคนในสังคม มีความคิดช่วยตนเอง ไม่หวังแบมือขอ ร่วมมือกันสามัคคีกัน ก็จะเป็นเครื่องยนต์ขับเคลื่อนทางสังคมควบคู่ไปกับเครื่องยนต์ขับเคลื่อนทางธุรกิจเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่า สหกรณ์ เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาประเทศ เพราะสหกรณ์สอนคนให้ช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าบ้านเมืองของเราเต็มไปด้วยคนที่ช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้วไซ้ ประเทศชาติก็จะพัฒนารุ่งเรือง

สหกรณ์ต้องทำธุรกิจให้เป็น

บทความในหนังสือพิมพ์เกลิวยเชือก ที่เขียนโดยคุณประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ อดีตรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบกรมส่งเสริมสหกรณ์ เขียนไว้ตอนหนึ่งว่า “.....สหกรณ์เป็นรูปแบบหนึ่งในการดำรงชีวิตร่วมกันของสังคมมนุษย์ มีลักษณะกึ่งกิจกรรมทางสังคม กึ่งกิจกรรมทางการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ จุดมุ่งหมายสุดท้ายคือมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีสันติสุข โดยยึดมั่นวิธีการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นแนวทางที่สำคัญ.....” และ คุณประพัฒน์ได้สรุปตอนท้ายบทความอย่างน่าสนใจว่า “.....การดำเนินงานของสหกรณ์มีผลสัมฤทธิ์ตามที่มุ่งหมายไว้ สังคมหรือชุมชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีมิตรไมตรีต่อกัน เอื้ออาทรต่อกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม ยืนยันแข็งขันในการประกอบอาชีพ เพราะสหกรณ์สอนให้ช่วยตนเอง ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในวิชาสาขาต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ..... **เรื่องนี้แม้คุณประพัฒน์จะเน้นเรื่องความสำคัญของการพัฒนาคน ชุมชน สังคม แต่ก็ไม่ปฏิเสธการพัฒนาด้านการทำธุรกิจ และต้องพยายามให้สมดุลกันด้วย** ที่สำคัญคือ ต้องเป็นธุรกิจแบบสหกรณ์ คือสมาชิกเป็นเจ้าของร่วมและลูกค้ำร่วม และมีใช้เป็นการค้าขายหากำไรมาจำแนกกันในหมู่สมาชิก

สหกรณ์เป็นองค์การสันติสุขนำชุมชน สมบูรณ์ผลทรัพย์เพิ่ม ส่งเสริมธรรม ปัญญา

ในยุคแรกของการเผยแพร่สหกรณ์ บรรพชนสหกรณ์ได้ใช้สื่อเสียงเพลงมาประกอบ ในเนื้อเพลง มาร์ชสหกรณ์สมัยกระทรวงสหกรณ์ แต่งโดย อาจารย์สุภร ผลชีวิน เน้นให้เห็นว่า สหกรณ์นั้นมิใช่การสมบูรณ์ผลทรัพย์เพิ่ม อันหมายถึงเศรษฐกิจหรือธุรกิจรุ่งเรืองเท่านั้น แต่ต้อง ส่งเสริมธรรม ปัญญา นั่นคือการพัฒนาคนทั้งด้านความรู้และควบคู่ไปกับด้านคุณธรรมด้วย

Robert Owen ผู้ที่โลกยอมรับกันว่าเป็นผู้ให้กำเนิดการรวมกลุ่มกันแบบสหกรณ์ที่เรารู้จักกันในปัจจุบัน โอเวนให้คนงานตั้งชมรมหรือนิคมซัน (Owen Cooperative community) ในที่ดินที่เหมาะสม ทำการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภค เลี้ยงตัวเอง มีการปกครองกันแบบประชาธิปไตย มีความเสมอภาคกัน ช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน เป็นเจ้าของชมรมร่วมกัน

โอเวนเชื่อว่า สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมสร้างให้คนเป็นคนดีหรือคนเลว ทำให้นึกถึงนิทานโบราณเรื่อง ลูกนกแขกเต้า ๒ ตัว ที่ถูกลมพายุพัดตกจากรัง ตัวหนึ่งไปตกที่อาศรมของพระฤาษี กลายเป็นนกที่ประพฤติดี พุดจาไพเราะ อีกตัวหนึ่งไปตกที่อยู่ของพวกโจร กลายเป็นนกที่ประพฤติและพุดจาหยาบคายเหมือนพวกโจรทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ฉะนั้นโอเวนจึงพยายามสร้างสภาพแวดล้อมให้ดี

เต็มไปด้วยความเมตตาต่อคนงาน โดยเฉพาะเด็ก ฌรณรงค์การออกกฎหมายห้ามจ้างเด็กอายุ ๑๐ ขวบทำงาน โอเวนเห็นว่า นายทุนหรือทุนนิยมสร้างนิสัยความละโมภโภมาก ความสุรุษสุร่าย นายจ้างก็ถือว่า ลูกจ้างเป็นเครื่องมือ และการแข่งขันไม่ใช่ทางที่ก่อให้เกิดสุข เขาคัดค้านการแสวงหากำไร ราคาควรกำหนดอย่างยุติธรรมจากหน่วยแรงงานแทนมูลค่าเงินตรา เขามั่นใจว่า สหกรณ์คือการร่วมมือกันที่เขาริเริ่มขึ้นนี้ จะเป็นแนวทางใหม่ที่จะครอบคลุมทุกกิจกรรมของชีวิตมนุษย์ “It s unrestrained cooperation on the part of all, for every purpose of human life” (Economist ๒ August ๑๘๒๑) จะเห็นว่าผู้ริเริ่มสหกรณ์ครั้งแรกนั้น เน้นไปที่การพัฒนาคน การร่วมมือกัน มีเมตตากรุณาต่อกันเป็นสำคัญ



ที่มา : <http://oknation.nationtv.tv/blog/friendshelpingfriends/๒๐๐๘/๐๘/๑๔/entry-๒>

ความหวังของBSSWบนสหกรณ์ไทย

บรรพชนสหกรณ์ของเราเชื่อว่า สหกรณ์เป็นความหวังของผู้มีปัญหาทางเศรษฐกิจที่ยึดอุดมการณ์ การช่วยตนเอง โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การช่วยตนเองโดยผนึกกำลังกัน อันเป็นกระบวนการทางสังคม เศรษฐกิจ จากการจัดตั้งเป็นองค์การธุรกิจที่มีลักษณะคล้ายสมาคมหรือคล้ายบริษัท แต่มีแนวปรัชญาและหลักการ ดำเนินงานของตนอย่างเสรี การผนึกกำลังกันเข้าเป็นหมู่คณะนั้น ยึดคติ แต่ละคนเพื่อหมู่คณะ หมู่คณะเพื่อแต่ละคน (Each for all and all for each) ความเจริญทางเศรษฐกิจของชุมชน อันเกิดจากการสหกรณ์นั้น อาศัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมด้วยคุณธรรม ศีลธรรมและจรรยา ฉะนั้นความสำเร็จของสหกรณ์จึงก่อให้เกิด ความเจริญทั้งทางเศรษฐกิจและความเจริญทางสังคมไปพร้อม ๆ กัน

สหกรณ์เกิดขึ้นในยุคที่เงินตรามีอำนาจสูงสุด ในราวศตวรรษที่ ๑๙ เกิดชนชั้นนายทุนและชนชั้น กรรมกร ที่กลายเป็นปัญหาขัดแย้ง ได้มีความคิดในการต่อต้านนายทุนอย่างรุนแรง จนถึงขั้นบางสังคมมีความเห็นว่า จะไม่อาจแก้ปัญหาค่าได้หากปราศจากการต่อสู้ทางชนชั้นหรือปราศจากการครอบครองอำนาจทางการเมืองของ กรรมกรอาชีพ หรือปราศจากการโอนปัจจัยการผลิต (ซึ่งเป็นของนายทุน) มาอยู่ในมือของกรรมกรอาชีพ

แต่สหกรณ์ไม่เห็นด้วยกับความคิดเช่นนั้น และเห็นว่าวิธีที่ดีกว่าที่จะสามารถอุ้มชูหมู่ชนผู้มีทรัพย์สิน น้อยและมีความลำเค็ญทางเศรษฐกิจ ให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยอาศัยคุณธรรม เป็นแนวทางปฏิบัติที่ สำคัญ จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นทางแห่งสันติ ลัทธิสหกรณ์แม้จะแตกต่างจากลัทธินายทุนและลัทธิสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ก็ตาม แต่สหกรณ์สามารถเข้าได้กับลัทธินายทุน เพราะสหกรณ์ใช้วิธีสันติธรรม ไม่ทำลายคนมั่งมีและ เข้าได้กับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เพราะมีคนจนเป็นเป้าหมายเช่นเดียวกัน

ทางสายกลางของสหกรณ์ในระหว่างลัทธิทั้งสองนั้น ถ้าเปรียบเทียบกับทางสายกลางในทางพระพุทธ ศาสนา ซึ่งเป็นคติที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายึดถือและทำให้สามารถตรัสรู้ได้ ในทางพระพุทธศาสนาเปรียบ เทียบทางสายกลางเหมือนสายพิณที่ไม่ตึงไม่หย่อนเกินไป เช่นเดียวกับข้อปฏิบัติของบรรพชิตที่ไม่ปฏิบัติที่ท้อถอย หรือแก่กล้าเกินไปนัก จึงจะบรรลุธรรมวิเศษได้ เช่นเดียวกับที่ชาวตะวันตกกล่าวถึงลัทธิสหกรณ์ว่า เป็นทางสาย กลาง (Cooperative :The Middle Way)

ถ้ามาพิจารณาทางสายกลางในแง่เศรษฐกิจ ก็พบว่า ลัทธินายทุนนั้นเปรียบเสมือนทางปฏิบัติ ฝ่ายกามสุขัลลิกานุโยค คือปล่อยเสรี มือใครยาวสาวได้สาวเอา มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง จนคนจนเดือดร้อน ส่วนลัทธิสังคมนิยมคอมมิวนิสต์นั้น จะเปรียบเสมือนทางปฏิบัติของฝ่าย อัตตกลิมนถานุโยค คือรัฐควบคุมเคร่งครัด ไม่เน้นแข่งขัน แต่บีบบังคับให้คนอยู่ในกรอบ จนทำให้คนในสังคมเดือดร้อนเช่นกัน ลัทธิทั้งสองนี้อยู่ห่างไกลกัน คนละด้าน ความขัดแย้งในความคิดเห็นเรื่องลัทธิเศรษฐกิจมักก่อให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเป็นภัยต่อ สันติภาพของโลก ทางสายกลางที่เป็นทางประสานประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชน และทั้งป้องกันไม่ให้ผู้มีกำลังน้อยถูก บีบบังคับทางเศรษฐกิจ อันเป็นความหวังสุดท้ายของผู้ด้อยทางเศรษฐกิจ ที่จะรักษาเสรีภาพทางเศรษฐกิจของตนไว้ ได้ ระบบเศรษฐกิจแบบสหกรณ์ ยึดแนวทาง

ไม่กดขี่เบียดเบียน (ไม่เอาเปรียบกัน) หมั่นเพียรช่วยตน (พยายามช่วยตนเอง)

ร่วมมือกันทุกคน (ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) ประชาชนเป็นใหญ่ (ใช้วิธีประชาธิปไตย)

ไม่ใจสามัคคี (สามัคคีคือหัวใจสหกรณ์) ใช้วิธีสันติธรรม (ประนีประนอม)

พระบิดา - ทรงเห็น สหกรณ์เป็นราว Government ของหมู่บ้าน

หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี ได้นำจดหมายที่กรมหมื่นพิทยาลงกรณเขียนถึงหม่อมเจ้าหญิงพรพิมลพรรณ รัชนี เล่าถึงการไปตรวจงานสหกรณ์เมื่อ ๘๐ กว่าปี ใน **จดหมายของพ่อ** อดีตแห่งความดีงามของคนสหกรณ์ ที่พึงจดจำ ลงในหนังสือ **สหกรณ์ของพ่อ** เนื่องในโอกาส ๘๐ ปี สหกรณ์ไทย ขอแนะนำเหตุการณ์มาเพื่อเป็นอนุสติ ดังนี้

ลพบุรี

๒๖ ต.ค. ๒๖

.....วันนี้ลงเรือพายไปตรวจสหกรณ์ที่ฝั่งโน้นของท้องพรหมมาศ พายเรือราว ๔๕ นาที ฉันทั้งกลางเรือคนุ สมาชิกของสหกรณ์ ๒ คนพายเรือ แก้วว่าเรือนี้เบาจริง เรือมาด เรือพายม้าสู้ไม่ได้ทั้งนั้น พวกหลวง ๆ ไปเรือบด คนสหกรณ์พายเหมือนกัน และมีนายอำเภอ นายตำรวจเขาจัดเรือของเขา

สหกรณ์ที่ไปตรวจวันนี้อยู่ในบ้านลาว มาแต่เวียงจันทน์แต่โบรมโบราณ แก่จัดรับอย่างที่ดีดีในพม่าหรืออินเดีย ทางคลองที่ไปนั้นที่ไหนเขิน แก่ขุดให้ลึก ที่ไหนริมคลองรก แก่ถางให้เตียน เล่นเอาพวกเรือจ้างดีใจ พอฉันไปถึงแก่อ้นรับแน่น มีเสื่อปากองพรานหลวงคนหนึ่งด้วย ตามทางที่เดินไป ถ้าบ้านไหนเป็นพวกสหกรณ์ ก็ปักซุ่มทางมะพร้าวแลธงไตรรงค์ทองเอง ครั้นไปถึงวัด พบปรำมุงหน้าด้วยทางมะพร้าว มีธงเขียวเขียวเหลือง ฟันปูพรมบ้าง เสื่อบ้าง ตั้งโต๊ะตัวเดียว คนทั้งหลายนั่งพื้น นอกปรำ คือ โรงเรียนจัดเป็นที่เลี้ยง (วันนี้โรงเรียนปิด นักเรียนทั้งหลายหญิงชายไปเข้าแถวหมด) แก่เลี้ยงฉันกับพวกที่ไปด้วยกัน แล้วเลี้ยงพวกสหกรณ์พวกแกเองแลพวกอื่นอีก ๒ พวก ที่มารับตรวจในที่เดียวกัน ข้าเลี้ยงพระทั้งวัด แลเลี้ยงราษฎรอื่น ๆ อีกด้วย เพราะเป็นพวกเดียวกันทั้งนั้น

ได้ความว่าหมู่บ้านนี้ มีคนราว ๔๐๐ คน ในทางราชการมีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง แต่ตาผู้ใหญ่บ้านเป็นสมาชิกธรรมดาของสหกรณ์ ตัวนายใหญ่ในหมู่บ้านจริง ๆ นั้น คือ ประธานสหกรณ์ สหกรณ์เป็นราวกับ Government ของหมู่บ้าน มีงานอะไร สหกรณ์จัดทั้งสิ้นพวกสมาชิก ๕๐ คน เป็นหัวหน้าครอบครัว ๔๐ ครอบครัว แลคน ๔๐๐ นั้น ก็คงจะอยู่ในครอบครัวนี้ทั้งนั้น เหตุฉนี้ กรรมการสหกรณ์ก็คือกรรมการผู้แทนครอบครัวต่าง ๆ นั้นเอง เมื่อสหกรณ์ทำอะไร ก็ทำกันทั้งหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านจะทำอะไร ก็ต้องสหกรณ์ทำ.....หมายเหตุ ใช้คำ สมาชิก ตามต้นฉบับ

จากเหตุการณ์ครั้งนี้เชื่อว่า พระบิดาแห่งการสหกรณ์ไทย ประสงค์ให้สหกรณ์มีบทบาทขับเคลื่อนทางสังคมด้วยแม้แต่ทางการปกครอง มีบทบาททุกกิจกรรมของวิถีชีวิตของชุมชน มิใช่ขับเคลื่อนเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ

แท้จริงสหกรณ์นั้นเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยมาตั้งแต่ต้น และเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของสหกรณ์ ที่แตกต่างจากการบริหารระบบนายทุน จากเอกสารเผยแพร่เป็นรูปการ์ตูน เรื่อง The Cooperative Movement was started by some poor English workers เล่าถึง เหตุการณ์ในช่วงการจัดตั้งสหกรณ์รีโอเซล ในปี ค.ศ. ๑๘๔๔ ตอนหนึ่งระบุว่า “หลักการจัดการที่สำคัญที่สุดก็คือการบริหารแบบประชาธิปไตย สมาคมของนายทุนนั้นการจัดการขึ้นอยู่กับ ผู้มีหุ้นมาก อันถือว่าเป็นเผด็จการของทุน ส่วนในสหกรณ์นั้น สมาชิกแต่ละคนมีหนึ่งเสียง เมื่อมีการตัดสินใจ ก็เป็นเรื่องของตัวคน ไม่ใช่เงิน อันถือว่าเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ” ในระยะหลังมีนักสหกรณ์หลายท่านออกมาสนับสนุน ถึงกับกล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นหัวใจของสหกรณ์ ถ้าหัวใจนี้หยุดทำงานสหกรณ์ก็ตายหรือเสื่อมโทรม

จากเอกสารเผยแพร่ในงานฉลองสัปดาห์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๔ เรื่องอุดมการณ์สหกรณ์สู่ แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ตอนหนึ่ง กล่าวว่า “... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์ใช้สหกรณ์แก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม แม้ว่าการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจอาจมิได้หลายทาง แต่การแก้ปัญหาด้วยคุณธรรมเช่นสหกรณ์นี้ น่าจะเป็นทางที่ได้ผลดีและถาวร เพราะเมืองไทยเป็นเมืองพุทธ การสหกรณ์นั้นสอดคล้องกับคตินิยมทางพระพุทธ ศาสนาอยู่มาก เมล็ดพืชแห่งสหกรณ์ที่หว่านลงบนผืนแผ่นดินไทยซึ่งเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนานี้ย่อมเป็นที่หวังได้ว่า จะงอกงามไปบุปผายิ่งขึ้น ทั้งนี้ รวมไปถึงศาสนธรรมในศาสนาอื่นด้วย

นอกจากในแง่ของการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแล้ว ยังมีพระราชประสงค์ให้สหกรณ์เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ประชาธิปไตย เพราะสหกรณ์ถือเป็นโรงเรียนสอนประชาธิปไตย โรงฝึกประชาธิปไตย เป็นห้องทดลองและสนามปฏิบัติทางประชาธิปไตยอีกด้วย ประเทศชาติจะเป็นประชาธิปไตย มิใช่เพียงแต่ประชาชนรู้จักและอยากได้ประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ต้องมีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตยด้วย เหตุนี้ ในประเทศที่ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นเอกราช มักได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งสหกรณ์ขึ้นเพื่อฝึกความเป็นประชาธิปไตยให้แก่คนในชาตินั้น ๆ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ทรงให้ตั้งดุสิตธานีขึ้นเพื่อสอนประชาธิปไตยให้แก่คนในเมือง และในสมัยรัชกาลที่ ๗ ทรงให้ตั้งสหกรณ์ขึ้นเพื่อสอนประชาธิปไตยให้แก่คนในชนบท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้นำสหกรณ์ เมื่อ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ว่า “ควรที่จะมีการแพร่ขยายให้ใช้ระบบสหกรณ์ขึ้นทั่วประเทศ เนื่องจากวิธีการสหกรณ์นั้นเอง เป็นรากฐานที่ดีของประชาธิปไตยอย่างสำคัญ สอนให้คนรู้จักรับผิดชอบร่วมกัน มีการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปบริหารสหกรณ์ ตลอดจนให้รู้ถึงคุณค่าของประโยชน์อันจะได้ร่วมกัน”

เครดิตยูเนียน แบบอย่างของการพัฒนาคน

เครดิตยูเนียนบอกว่า สหกรณ์ มุ่งพัฒนาคนโดยเอาปัญหาเศรษฐกิจมาเป็นสื่อ ชักนำให้คนมารวมกลุ่มกัน เอาเงินมาเป็นอุปกรณ์สอนคนให้รู้จักประหยัด อดออม ซื่อสัตย์สุจริต เกิดวินัยประจำตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อนช่วยเพื่อน สร้างทรัพย์ภายใน เมื่อมีปัญหาที่ก่ออย่างฉลาด นำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ แล้วสงคินอย่างมีคุณธรรมเป็นเงินของเรา/ของเพื่อนเรา โดยไม่ได้แบมือขอใคร เป็นสมาคมของคนกำมือสู้ ไม่ใช่สมาคมของคนแบมือขอ

สหกรณ์เครดิตยูเนียนเน้นการปลูกฝังจิตตารมณ์ ๔ ประการคือ ความสนใจ ความห่วงใย การแบ่งปัน และการรับใช้ หล่อเลี้ยงด้วยคุณธรรม ๕ ประการ คือ ความซื่อสัตย์ การเสียสละ ความรับผิดชอบ เห็นใจกัน และวางใจกัน ซึ่งมีใช้เพียงเข้าใจ จำได้เท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติตามนั้นด้วย อาจารย์วรเทพ ไททวยวิโรจน์ นักสหกรณ์แห่งชาติ ให้ความเห็นใน น.ส.พ. เกลิยวเชือก ฉบับที่ ๒๗๖ วันที่ ๑๑ - ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ตอนหนึ่งว่า “.....ถ้าเราดำเนินนโยบายในการดำเนินงานสหกรณ์ โดยยึดหลักคุณธรรมเป็นตัวตั้งแล้ว เอาหลักจิตตารมณ์เป็นตัวเสริม ก็เชื่อได้ว่า งานสหกรณ์จะพัฒนาก้าวหน้าไปได้ ปรากฏการณ์ขณะนี้ มันกำลังจะเฉไฉออกไปนอกทิศทางนอกทาง ซึ่งเราจะต้องเรียกเขากลับมา โดยให้พิจารณาถึงเจตนารมณ์และจุดประสงค์ตั้งแต่แรกตั้งว่า จัดตั้งขึ้นมาเพื่ออะไร คุณทำตามได้หรือไม่ ถ้าทำตามไม่ได้แสดงว่าคุณเพี้ยนไปแล้ว ฉะนั้นคุณจำเป็นต้องเดินตามวัตถุประสงค์ให้ดีเสียก่อน ก่อนที่จะนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามา.....” ซึ่งขณะนี้ มีใช้เฉพาะสหกรณ์เครดิตยูเนียนเท่านั้น แต่ในสหกรณ์อื่นก็เพี้ยนไปมีใช้น้อย ในโอกาสร้อยปีถัดไปในการพัฒนาสหกรณ์น่าจะมามองจุดนี้ให้มากขึ้นด้วย

สหกรณ์เป็นทั้งวิธีการ (Means) และจุดมุ่งหมาย (Ends) ในการพัฒนาคน ชุมชนและประเทศชาติ

ความมุ่งหมายสุดท้ายของสหกรณ์ คือการพัฒนาคน ชุมชนและประเทศชาติ อันเป็นแก่นสารหลักหรือหัวใจที่สำคัญ สหกรณ์นั้นเป็นรูปแบบหนึ่ง ที่นำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติโดยรวมสหกรณ์จึงเป็นทั้ง Means และ Ends คุณอนันต์ ชาตรุประชีวิน ผู้จัดการชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด ได้เขียนบทความ “สหกรณ์ – แก่นหรือกระพี้ได้รับการพัฒนา” ในหนังสือที่ระลึกวันสหกรณ์แห่งชาติปี ๒๕๔๔ ตอนหนึ่งว่า “หากจะต้องพัฒนาชุมชน เราต้องเข้าใจว่า ชาวบ้านแต่ละคน เป็นองค์ประกอบรากฐานที่สำคัญที่สุดของชุมชน ดังนั้นจะพัฒนาชุมชนให้เกิดผลสำเร็จได้นั้น จะต้องเริ่มจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพก่อน คุณภาพที่ว่านั้นก็คือคุณสมบัติพื้นฐานของการรวมกลุ่ม ช่วยเหลือร่วมมือกัน ..” (กรณีเครดิตยูเนียนใช้คำว่า จิตตารมณ์ และคุณธรรม ๕ ประการ) สิ่งเหล่านี้ เป็นคุณธรรมที่จะสร้างคุณภาพให้แก่มวลสมาชิก อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติสืบไป

ในปี ๑๙๙๕ องค์กร ไอ ซี เอ กำหนด Cooperative values ณ บัดนี้กว่า ๒๐ ปีแล้ว ในวงการสหกรณ์ไทย ยังไม่ได้กำหนดค่าแปลให้เป็นเอกภาพ บางมหาวิทยาลัยแปลว่า ค่านิยม บางมหาวิทยาลัยแปลว่า คุณค่า กรมส่งเสริมสหกรณ์และสันนิบาตสหกรณ์ แปลว่าคุณค่า โดยยึดในคำภาษาอังกฤษ แต่ถ้าดูเนื้อหาของ Values ที่ องค์กรไอซีเอ กำหนด ก็ล้วนเป็นคุณธรรมซึ่งผู้เขียนขอใช้คำว่า คุณธรรมสหกรณ์ (Cooperative Values) เช่นเดียวกับที่เครดิตยูเนียนกำหนด เช่น การช่วยตนเอง ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ฯลฯ เหล่านี้ล้วน

แต่เป็นคุณธรรม (คุณธรรม แปลว่า คุณงามความดี) อันเป็นพฤติกรรมที่ต้องการในการพัฒนาคนในสหกรณ์ แม้ตัวสหกรณ์เอง ให้มีคุณธรรมของการช่วยตนเองมิใช่หวังพึ่งภายนอก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง คือการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกา ด้วยจิตสำนึกของตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย มีจิตใจที่จะรับฟังความเห็นของคนอื่นมิใช่เผด็จการหรือถูกครอบงำโดยคนอื่น ความเสมอภาคของทุกคน ความเท่าเทียมกัน เทียงธรรมในการแบ่งปัน ความเป็นเอกภาพสามัคคีกัน ความซื่อสัตย์สุจริตมิใช่ประพฤติดมิชอบ ทุจริตคดโกง รับผิดชอบต่อสังคม เป็นห่วงใยสังคม มิใช่เอาตัวรอด และความเอื้ออาทรคนอื่น มีใจกว้างไม่คับแคบ ย่อมได้มิตรไมตรี เหล่านี้ล้วนเป็นคุณธรรมทั้งสิ้น เพราะ Basic Values นั้นมีพื้นฐานมาจาก Basic Ideas, Basic ethics, Basic Principles สมาชิกและสหกรณ์ที่มีคุณธรรมเหล่านี้แหละจึงเป็นที่ต้องการของสังคม สหกรณ์จะมีคุณค่าต่อสังคมเพราะมีคุณธรรมเหล่านี้

เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสหกรณ์ไทยขณะนี้ สหกรณ์จะเน้นเฉพาะการพัฒนาธุรกิจ อันเป็นเครื่องยนต์เครื่องหนึ่งและจะละเลยการพัฒนาเครื่องอื่นอีกเครื่องหนึ่งคือ การพัฒนาคนและสังคม ปัญหาในชุมชนนั้น เป็นปัญหาที่มีการโยงใยสัมพันธ์กัน ซึ่งจะพัฒนาแก้ไขได้ด้วยความร่วมมือกันอย่างจริงจังในแต่ละระดับของสังคม ซึ่งสหกรณ์มีเครือข่ายเหล่านี้อยู่อย่างสมบูรณ์ สามารถเป็นได้ทั้ง วิธีการและจุดมุ่งหมายในการพัฒนา เพียงแต่ไม่ละเลยที่จะพัฒนาเครื่องยนต์เครื่องนี้ให้สมดุลกัน

คุณอนันต์ ชาตรุประชีวิน ได้สรุปว่า “หากเรามองว่า สิ่งทีกล่าวมาเป็นเรื่องนามธรรมหรืออุดมคติที่เพื่อฝันหรือจับต้องไม่ได้ก็เสมือนปฎิเสธการพัฒนาตัวแค้นที่แท้จริงใจกลางที่สำคัญ หันไปพัฒนากระดาษหรือเปลือกของสหกรณ์เท่านั้น....โดยมิได้ปฏิเสธความสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการธุรกิจของสหกรณ์ หากแต่ประสงค์ปลูกเตือนให้เห็นความสำคัญในการพัฒนาเชิงคุณภาพ คุณธรรม แนวคิด อุดมการณ์สหกรณ์พัฒนาคน ด้วยวิธีการสหกรณ์

โคกรัฟยัพีบขึ้นแต่คุณค่าของมนุษย์ชาติมิได้เพิ่มขี้นด้วย

Remi J. chasson,๑๙๖๓. กล่าวไว้ในหนังสือ Cooperative . The key to Better Communication. ว่าในบรรดาสถาบันทางเศรษฐกิจนั้น สหกรณ์เป็นสถาบันที่ยอมรับกันว่า มีค่าสูงยิ่งเพราะมิได้มุ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่มุ่งสร้างความเลอเลิศให้แก่มนุษยชาติ นั่นคือ การสร้าง “คนสหกรณ์” โดยการให้การศึกษาอบรมทางสหกรณ์ จะไม่ถึงว่าการให้การศึกษาอบรมเป็นเพียงวิธีการที่จะทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางธุรกิจของขบวนการสหกรณ์เท่านั้น แต่ยังมุ่งพัฒนาคุณภาพของคน ซึ่งไม่มีองค์การทางเศรษฐกิจอื่นใดดำเนินการเช่นนี้

การให้การศึกษาอบรมเป็นเป็นเป้าประสงค์ที่สำคัญในตัวมันเอง และขณะเดียวกันก็มุ่งหมายเป็นวิธีการพัฒนาคนสหกรณ์ขึ้นมาอีกด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การศึกษาอบรมเป็นทั้งวิธีการ (Means) เป้าประสงค์ (Ends) ด้วย และสิ่งที่ขบวนการสหกรณ์ต้องการคือ การพัฒนาคนจากชาวสหกรณ์ให้เป็น นักสหกรณ์ และพัฒนาไปสู่ความเป็น คนสหกรณ์ (The Cooperative Man) ในที่สุด ถ้าเปรียบเทียบกับการพัฒนาคนในทางพระพุทธศาสนา บุคคลจะได้รับการพัฒนาจากการเป็นชาวพุทธ เป็นอุบาสก อุบาสิกา / บรรพชิต และเป็นพระอรหันต์บุคคลในที่สุด อันเป็นเป้าหมายสุดท้ายของพระพุทธศาสนา (พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์) ที่เปรียบเทียบกับเช่นนี้เพียงแต่ต้องการชี้ให้เห็นชัดเจนว่า คำว่า คนสหกรณ์นั้น เป็นจุดประสงค์ของการพัฒนาคนขั้นสูงสุดในระดับโลกียะ เท่านั้น แม้ว่าจะเปรียบเทียบกับที่สูงเกินไปก็ตาม

Remi J. Chasson มีความเห็นต่อไปอีกว่า ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมไม่พิถีพิถัน หรือสนใจในการสร้างคุณค่าของคน หากแต่ปล่อยให้ไปไปตามกระแสความเป็นไปของมนุษย์ในโลกนั้นคือความละโมภ โลกมาก

การเอาเปรียบกัน การข่มเหงรังแกกัน การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวต้องการให้คนเหล่านั้น โน้มเอียงไปในการเอาตัวรอดและเอาเปรียบผู้อื่นมากกว่าที่เขาเป็นมาในอดีตด้วยซ้ำไป ซึ่งโดยธรรมชาติของคนเรา ย่อมจะถูกโน้มน้าวให้ยอมรับวิธีการหรือแนวความคิดดังกล่าวได้ง่าย ผลที่เกิดขึ้นก็คือ โภคทรัพย์เพิ่มขึ้นแต่คุณค่าของมนุษยชาติมิได้เพิ่มขึ้นด้วยเลย

ปัจจุบันกระแสการแข่งขันทางเศรษฐกิจ บีบบังคับให้ คนสหกรณ์ ต้องใช้เครื่องมือและสถาบันที่ระบบเศรษฐกิจนายทุนสร้างขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความอ่อนแอทางการเงิน ทำให้คนสหกรณ์ถูกบีบบังคับให้ต้องพึ่งพาภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนจากรัฐด้วย จะเป็นไปได้ไหมที่คนสหกรณ์จะพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์สหกรณ์ จริงอยู่ความสำเร็จในทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งพึงปรารถนาเพื่อความอยู่รอด แต่ความอยู่รอดนั้น จำเป็นต้องสละอุดมการณ์แล้วจะเป็นสิ่งคุ้มค่าหรือ เป็นไปได้ไหมว่า คนสหกรณ์จะหันมาเผชิญกับการทำลายโดยพยายามที่จะผสมผสานความอยู่รอดทางเศรษฐกิจกับความอยู่รอดของอุดมการณ์สหกรณ์ด้วย

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า หากยึดมั่นในหลักการเกินไปโดยไม่คำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เสียเลย จะทำให้ไม่สามารถแข่งขันในภาวะเศรษฐกิจแบบนายทุน ในแง่ประสิทธิภาพ คุณภาพและราคา แต่ขณะเดียวกัน หากคำนึงถึงประสิทธิภาพจนทำให้คุณลักษณะที่มีค่ายิ่งของขบวนการสหกรณ์เสียไปด้วย ก็ไม่เป็นสิ่งที่สมควร แท้จริงขบวนการสหกรณ์ต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดของขบวนการแต่ต้องยึดอุดมการณ์อย่างเพียงพอที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นสหกรณ์

Remi J. Chasson สรุปในตอนท้ายว่า จะเป็นการเปล่าประโยชน์หากติดยึดอยู่ในหลักการจนเกินไป เสียจนทำให้การดำเนินงานปราศจากประสิทธิภาพ แต่เป็นการไม่ถูกต้องเลย หากคำนึงถึงแต่ประสิทธิภาพจนปราศจากหลักการสหกรณ์

บทความนี้ ประสงค์ให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้มองสหกรณ์เหมือนมองน้ำแข็งที่ลอยน้ำให้เห็นทั้งก้อน คือทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม อย่างมองเฉพาะส่วนพินน้ำในเรื่องเศรษฐกิจเท่านั้น เริ่มศตวรรษใหม่ของการสหกรณ์ไทย มาปรับจูนเครื่องยนต์ทางสังคม ให้ทำงานสมดุลกับเครื่องยนต์ด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งการปรับแนวความคิดของผู้คนในขบวนการสหกรณ์ให้มีความคิดรวบยอดที่เป็นเอกภาพ เพื่อพัฒนาสหกรณ์ในศตวรรษที่สองให้รุ่งเรืองสืบไป

บทกรรม : ความหวังของมนุษย์เงินเดือน

ก่อนอื่น ต้องขอทำความเข้าใจเสียก่อนว่า ข้อเขียนนี้มีใช่เป็นการหาเสียงเพื่อการใด ๆ ไม่ใช่ต้องการตั้งแต่ประการใด มีใช่เป็นการอวดอ้างเพื่อยกย่องตนเองแต่ประการใด มีใช่เพื่อตัวเอง แต่ต้องการแสดงความรู้สึกสำนึกในบุญคุณของสภรณ์ของผมน ที่ทำให้ชีวิต มีความสุขหลังเกษียณอายุราชการมาแล้วเกือบ ๒๐ ปี โดยเขียนจากประสบการณ์ตรง ในการเลือกวิถีชีวิตตามแนวทางสภรณ์เป็นหลัก เพื่อหวังว่าข้อเขียนนี้อาจเป็นประโยชน์แก่คนรุ่นหลังบ้าง โดยยอมเปิดตัวเองเป็นกรณีศึกษา ที่อาจถูกวิจารณ์ทั้งบวกและลบ

ต่อไปนี้เป็นเรื่องราวของผม

บ้านเดิมผมอยู่ในชนบท ที่จังหวัดอุทัยธานี คุณพ่อเป็นสมาชิกสหกรณ์หาทุน โดยรวมกลุ่มกับญาติพี่น้อง ครอบครัวเรามีที่นา มรดกของแม่เพียงไม่กี่ไร่ เมื่อพ่อเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็กู้เงินมาซื้อที่นา แปลงแรก ผ่อนส่งอยู่หลายปี เมื่อชำระหนี้หมด พ่อก็ซื้อแปลงที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ และที่ ๖ โดยวิธีเดียวกัน พ่อตั้งใจเพื่อให้เป็นมรดกของลูก ๖ คน ที่นาเหล่านี้กลายเป็น แหล่งทุนสำหรับพวกเราได้เรียนหนังสือ ภายหลังพ่อผมตายตอนที่ท่านมีอายุเพียง ๔๗ ปี ยังส่งชำระหนี้สหกรณ์ไม่หมด ขณะนั้นน้องชายคนเล็กอายุเพียง ๒ ขวบ ส่วนผมอายุ ๑๕ ปี กำลังเรียนชั้นมัธยม ๖ ขาดพ่อทำให้ครอบครัวอยู่ในวิกฤติ แม่ผมเป็นสมาชิกสหกรณ์ ต่อมา อาศัยความเข้มแข็งของแม่ พวกเราจึงได้เรียนหนังสือกันจนจบ



ผมเรียนจบมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสหกรณ์ เพราะคำ สหกรณ์ มันคุ้นกับผมมาตั้งแต่เด็ก ๆ ตามที่เล่ามาแล้ว เมื่อจบก็ได้เข้า ทำงานที่กรมสหกรณ์ธนกิจ ในปี ๒๕๐๓ เงินเดือน ๑,๑๐๐ บาท โดย ไม่ได้รู้ซึ้งในเรื่องสหกรณ์สักเท่าใดนัก ผมสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์นี้ (สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด) เป็นคนที่ ๑๑๘๐ โดยรุ่นพี่ ๆ ดำเนิน การให้ทุกอย่าง เพราะเขาจะยืมมือผมกู้เงิน ช่วงนั้นผมยังระเรงชีวิตคน หนุ่มโสด เพิ่งก้าวออกจากรั้วมหาวิทยาลัย ใช้ชีวิตเสเพล ทั้งบุหรี่ สูบฝิ่น

กินเหล้า สารเสพติด แต่โชคดีที่รู้ตัวว่า นี่ไม่ใช่ทางของเรา

ชีวิตคนบางทีก็ไม่สามารถกำหนดเองได้ ผมพบเนื้อคู่เร็ว ได้กู้เงินสหกรณ์นี้แหละไปแต่งงาน ผมอยาก จะเรียกว่า เมียสหกรณ์ และเงินสหกรณ์นี้เป็นเงินที่ศักดิ์สิทธิ์มากเลย เพราะด้วยเงินนี้ เราอยู่กันผัวเดียวเมียเดียว มาเป็นปี ที่ ๕๔ เป็น Golden wedding แล้ว

ในช่วงแต่งงานใหม่ ๆ บ้านก็ไม่มีอยู่ ต้องอาศัยบ้านพี่สาวไปก่อน เพราะตอนเรียนหนังสือใน กรุงเทพฯ ผมเป็นเด็กวัด แต่เพื่อเตรียมการสำหรับ ลูกคนแรกที่จะเกิด จึงตัดสินใจปลูกกระท่อมในที่ดินเช่ากลาง ทุ่งนา แถวดินแดง เป็นบ้านหลังแรก

แน่นอนที่สุดก็คือบ้านสหกรณ์อีกนั่นแหละเพราะกู้เงินสหกรณ์มา ปลูกบ้าน ราคาประมาณหมื่นบาทเศษ

ผมดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่สมันโน้น ภรรยา ผมเป็นแม่บ้านไม่มีรายได้ และต้องเลี้ยงดูน้องชายที่เข้ามาเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ



อีก ๒ คนจึงบรรเทาปัญหาโดย ปลุกผักกาด ปลุกมะเขือ ผักบุ้ง ตกปลา เลี้ยงเป็ด กินสิ่งที่เอ็ด เอ็ดสิ่งที่กิน ลดรายจ่ายลง

เมื่อมีลูกคนแรกไปคลอดที่โรงพยาบาลมิชชั่น ก็อาศัยเงินกู้จากสหกรณ์เป็นค่าใช้จ่ายในการคลอด และเลี้ยงลูก ก็น่าจะเรียกลูกสหกรณ์ได้อีก ขณะเดียวกัน ผมก็มีความฝันถึงการมีบ้านในที่ดินของตนเอง ก็กัดฟัน ผ่อนส่งที่ดินแปลงหนึ่ง ที่ซอยพหลโยธิน ๖๗ สะพานใหม่ดอนเมือง เนื้อที่ ๖๗ ตารางวา ที่อยู่อาศัยในปัจจุบันนี้ ด้วย

ผมอยู่บ้านหลังแรกนี้ประมาณ ๑๐ ปี ระหว่างนั้นก็มีลูก เพิ่มขึ้นอีก รวมเป็น ๓ คน ได้ขยับขยายไปเช่าซื้ออาคารชุด ๘ ชั้นของการเคหะแห่งชาติที่ดินแดง

คราวนี้อยู่บ้านหลังใหญ่มาก มีเพื่อนบ้านถึง ๑,๐๐๐ ครอบครัว (ประมาณ ๓,๕๐๐ คน) กลายเป็นคนทันสมัยมากในยุคนั้น เพราะอยู่คอนโดมิเนียม ผมชอบรับใช้สังคม โดยใช้เงินที่สะสมบ้าง ภายหลังโดยใช้เงินที่สะสมได้เลยได้รับเลือกเป็นประธานกรรมการบริหารนิติบุคคลอาคารชุด ฯ

การที่ผมตัดสินใจอยู่อาศัยตรงนี้ เพราะที่นี้การคมนาคมสะดวกมาก ไม่ไกลจากที่ทำงานและที่สำคัญคือ ลูก ๆ ไปโรงเรียนได้ง่าย มีรถเมล์ผ่านหลายสาย ประหยัดการเดินทางไปได้มาก เมื่อเปรียบเทียบกับการปลูกบ้านบนที่ดินของตนเอง ที่สะพานใหม่ดอนเมือง แนนอนที่สุดการเช่าซื้อคอนโดมิเนียมคราวนี้ ก็ต้องอาศัย บริการเงินกู้จากสหกรณ์อีก เพื่อเป็นเงินค่างวด อาคารที่ต้องผ่อนส่งเป็นเวลา ๒๐ ปี



ผมเป็นข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่แสนจะธรรมดา มาก แต่ โชคดีที่แม่ไม่แก่แต่เฮง ตลอดชีวิตราชการ ได้มีโอกาสไปฝึกอบรม ไป ศึกษาดูงาน ไปประชุมในต่างประเทศ รวม ๑๙ ครั้ง แนนอนที่ทุกครั้งก็ ต้องมีดอลล่าร์พกติดตัวไปด้วย ก็อาศัยเงินกู้จากสหกรณ์ของผมนี้แหละ ติดตัวไป กะว่าเมื่อกลับเมืองไทยแล้ว จะเอาไปคืนสหกรณ์ แต่ก็ล้มเหลว ทุกที

จนในที่สุด เมื่อใกล้เกษียณ อายุราชการ และลูก ๆ ก็เรียนจบ ได้ทำงานและแต่งงาน จึงได้มีโอกาสไป ปลุกบ้าน บนที่ดินที่ไผ่ผืนไร่ ราคา ๑.๕ ล้านบาท โดยใช้เงินที่สะสมไว้บ้าง กู้จากสหกรณ์บ้าง ธนาคารอาคารสงเคราะห์ด้วย ผมเลยมีบ้าน ๒ หลังโดย ไม่ได้ตั้งใจ



จากประสบการณ์ตรงของผม คิดว่าถ้าลำพังแต่ด้านเศรษฐกิจ คือ เงินกู้ เงินฝาก สหกรณ์ไม่อาจช่วยผมแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีความสุขหลังเกษียณได้ แต่การดำเนินชีวิตโดยวิธีสหกรณ์ควบคู่กันไป ด้วยต่างหากที่ช่วยผม

คิดดูง่าย ๆ ถ้าผมกู้เงินไปแล้วใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายไม่ควบคุมตนเอง หมกมุ่นอยู่ในอบายมุข ประเภท ต้นเดือนกินไก่ปลายเดือนกินจับฉ่ายละก็ จะไม่สามารถแก้ปัญหาได้แน่นอน ตรงกันข้าม สหกรณ์กลับจะเป็นโทษแก่ผมเสียอีกคือทำให้มีหนี้สินไม่รู้จบ เหมือนกับที่ผมเห็นญาติพี่น้องในสหกรณ์เดียวกับพ่อผม ต้องขายที่ไร่ที่นาที่มีอยู่ใช้หนี้สหกรณ์ แทนที่จะมีที่นาเพิ่มขึ้นเหมือนพ่อผม คนจึงไปเล่าลือกันว่า สหกรณ์จะมายึดที่ไร่ที่นาของชาวบ้าน กรณีอย่างนี้ ถามว่าเป็นความผิดของใคร สหกรณ์ หรือ คน

ผมดำเนินชีวิตวิธีสหกรณ์ ซึ่งตรงกับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีใช้เพียงแต่พูด นั่นคือต้องปฏิบัติ ด้วย ต้องประหยัดอดออม ไม่กู้ยืมโดยไม่จำเป็น ไม่คิดแต่จะซื้อ รู้จักประมาณตน ฯลฯ ตามคำสอนของคนสมัยก่อน ให้นึกถึงคาถาหัวใจเศรษฐกิจ ที่สอน คือ อุ อา กะ สะ ซึ่งไม่ใช่เรื่องเหลวไหลเลย ผมจึงรอดได้

สหกรณ์สอนให้ช่วยตนเอง คือ ให้ขยัน ประหยัด พัฒนาตน หลีกพ้นอบาย

จง ขยันหมั่นหาทรัพย์ ในทางชอบ

จง รอบคอบเก็บทรัพย์ไว้ อย่าให้หาย

จง คบคนดีช่วยเหลือกันจนวันตาย

จง ใช้จ่ายให้พอดี มีสุขเอย

สอนให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ร่วมกันพัฒนา ให้ซื้อตรงต่อ กติกา ให้มีความเมตตารักใคร่กัน

เมื่อผมมีโอกาส ผมจะพร่ำอธิบายให้คนเข้าใจว่า ให้มองภาพสหกรณ์เหมือนก้อนน้ำแข็งที่ลอยน้ำ ต้องมองน้ำแข็งทั้งก้อน อย่ามองเฉพาะส่วนที่พ้นน้ำ เท่านั้นแล้วเราจะได้รับประโยชน์จากสหกรณ์อย่างเต็มที่ เหมือนที่ผมได้รับ

ส่วนพ้นน้ำ คือประโยชน์ที่เห็น เป็นรูปธรรม เช่น ได้รับเงินกู้ ได้ฝากเงินและได้รับบริการอื่นจาก สหกรณ์

ส่วนที่อยู่ใต้น้ำ คือประโยชน์จาก ปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์สหกรณ์ คุณธรรม สหกรณ์ ที่นำไปสู่วิถีชีวิตสหกรณ์

ก้อนน้ำแข็งลอยน้ำ

เศรษฐกิจ / รูปธรรม
(เงินกู้/เงินฝาก)



สังคม / นามธรรม
วิถีชีวิต / ประชาธิปไตย /
พฤติกรรมสหกรณ์

คุณค่า หรือคุณประโยชน์ หรือค่านิยม หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือ คุณธรรมสภรณ์ (แล้วแต่จะเรียก) **จะเป็นทั้ง Means และ Ends** ความประพฤติที่สภรณ์และสมาชิกใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ และความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์สุดท้ายของสภรณ์

สภรณ์จะมีคุณค่า หรือคุณประโยชน์ต่อสังคม ต้องการให้สมาชิกสภรณ์อยู่ดี กินดี มีสันติสุข ต้องประกอบด้วยคุณธรรมต่าง ๆ ดังนี้

(๑) มีความพยายามในการช่วยตนเอง [self help] (๒) มีความรับผิดชอบของตนเองในทุกเรื่อง [self responsibility] (๓) มีความเป็นประชาธิปไตย [democracy] (๔) ชอบความเที่ยงธรรม [equity] (๕) มีความเสมอภาค [equality] (๖) ความรักสามัคคี [solidarity] (๗) ความซื่อสัตย์สุจริต [honesty] (๘) ความเปิดเผย [openness] (๙) ความรับผิดชอบต่อสังคม [social responsibility] (๑๐) ความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น [cares for other]

อนึ่ง การดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสอนให้เดินสายกลาง ไม่แครง หรือย่อหย่อนเกินไป ซึ่งก็สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบสภรณ์และไม่แตกต่างไปจากวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงเลย

วิถีชีวิตแบบสภรณ์ [Cooperative ways of life] เป็นการใช้ชีวิตทวนกระแสสังคมเหมือนแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติ คนใช้วิถีชีวิตสภรณ์ เห็นว่า ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย แบบทุนนิยม ไม่ดี เราก็ไม่ไปตามกระแส เราไม่ได้ต้านกระแส คือไม่ไปต่อต้านคนอื่นเขา ใครจะอย่างไรก็ช่างเขา แต่เราจะทวนกระแส นั่นคือเรามีทางออกของเราหรือช่องทางของเราเอง เช่น เราประหยัด เราดออม เรามีเป้าหมายและมีวิธีการของเราเอง เรามีเงินออมของเราซึ่งอาจหักจากรายได้ ในรูปการถือหุ้น ฯลฯ เป็นต้น เมื่อเราได้ประโยชน์ เราก็เผยแพร่ เพิ่มแนวร่วม (คนที่เห็นด้วยกับเรา) ให้มากขึ้น จนกลุ่มทวนกระแสนี้ กลายเป็นกระแสหลักของสังคมในที่สุด อันเป็นภารกิจที่สำคัญของคนกรมส่งเสริมสภรณ์

แต่การพูดหรือการกระทำจะมีน้ำหนัก พูดได้อย่างเชื่อมั่น อย่างศรัทธา พูดได้อย่างเต็มปากเต็มคำ ก็ต่อเมื่อ เราได้ทำแล้ว เราทำได้ด้วยตัวของเราเอง และประการสำคัญ อย่าเอาการปฏิบัติไปปรับหลักการ ต้องให้การปฏิบัติเป็นไปตามหลักการ

ที่เขียนมาทั้งหมดนี้ ขออ้ออีกครั้งหนึ่งว่า ไม่ใช่เจตนาจะโอ้อวดว่า เป็นคนดีอย่างไม่มีที่ติแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องที่ พี่เล่าให้ฟังจากประสบการณ์ชีวิต หากพบสิ่งดีก็ขอให้น้อง ๆ เก็บแต่สิ่งดีไปเถิด แล้วจะได้รำลึกด้วยความเป็นสุขหลังเกษียณ

นี่แหละ สภรณ์ ความหวังของมนุษย์เงินเดือน ผมเองก็สมหวังในชีวิต เพราะสภรณ์ของผม
นี่แหละ

ปัญหาและที่มาของกฎหมาย (ลูก) ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการสหกรณ์เครดิตยูเนียน

มีเหตุการณ์หนึ่งในรอบหนึ่งร้อยปีสหกรณ์ไทยและเป็นเรื่องสำคัญอันเป็นเหตุให้ต้องออกกฎหมายเพื่อการฟื้นฟูกิจการสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งสมควรเรียบเรียงบันทึกไว้เพื่อการศึกษาค้นคว้าต่อไปในปัญหาดำเนินงานของสหกรณ์อันเป็นที่มาแห่งการออกกฎหมายและการดำเนินการตามกฎหมายฟื้นฟูกิจการสหกรณ์เครดิตยูเนียน กฎหมายฟื้นฟูกิจการสหกรณ์ที่กล่าวถึงนี้ คือ กฎกระทรวง “กำหนดให้นิติบุคคลอื่นเป็นลูกหนี้ ในกระบวนการฟื้นฟูกิจการและกำหนดหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการประกอบกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. ๒๕๕๗” รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (ผู้ปฏิบัติราชการแทนลงนาม) ให้ไว้เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๗ โดยมติอนุมัติของที่ประชุมใหญ่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) คราวประชุมครั้งที่ ๗/๒๕๕๗ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ กฎกระทรวงฉบับนี้ออกโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช ๒๔๘๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ มีสาระสำคัญ ๒ ข้อ ข้อแรกกำหนดให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นนิติบุคคลอื่นตามบทนิยามคำว่า “ลูกหนี้” ในมาตรา ๙๐/๑ ข้อที่สอง กำหนดให้กรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการประกอบกิจการของสหกรณ์เครดิตยูเนียนตามมาตรา ๙๐/๔ วรรคหนึ่ง (๖) กฎกระทรวงลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๑๓๑ ตอนที่ ๖๑ก วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๗ ต่อมาอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์อาศัยกฎกระทรวงฉบับนี้และอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลายได้ออกประกาศกรมส่งเสริมสหกรณ์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการขอความยินยอมเพื่อฟื้นฟูกิจการของสหกรณ์เครดิตยูเนียน เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๗ ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๑๓๑ ตอนพิเศษ ๑๕๘๗ วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๗ ตั้งนั้นตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นมา ทำให้สหกรณ์เครดิตยูเนียน (สหกรณ์ที่จดทะเบียนประเภทเครดิตยูเนียน) หรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยความยินยอมของกรมส่งเสริมสหกรณ์หรือกรมส่งเสริมสหกรณ์เองมีสิทธิยื่นคำร้องขอศาลล้มละลายกลางพิจารณาไต่สวนสั่งให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนฟื้นฟูกิจการได้ แต่ทั้งนี้กระบวนการฟื้นฟูกิจการจะต้องดำเนินการภายใต้บทบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ และพระราชบัญญัติล้มละลายที่แก้ไขเพิ่มเติม ส่วนที่ว่าด้วย “กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้” มาตรา ๙๐/๑ ถึงมาตรา ๙๐/๙๐ โดยอนุโลมด้วย ส่วนการพิจารณาให้ความยินยอมร้องขอฟื้นฟูกิจการของสหกรณ์เครดิตยูเนียน ตามประกาศกรมส่งเสริมสหกรณ์นั้น กรมส่งเสริมสหกรณ์จะพิจารณาเฉพาะเมื่อปรากฏว่าสหกรณ์เครดิตยูเนียนนั้นมีลักษณะและไม่มีข้อต้องห้ามโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือแสดงโดยชัดแจ้งดังนี้

(๑) มีหนี้สินส่วนตัวและเป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนรวมกันเป็นจำนวนแน่นอน ไม่น้อยกว่า ๑๐ ล้านบาท ไม่ว่าหนี้สินนั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

(๒) มีเหตุอันสมควรและมีช่องทางจะฟื้นฟูกิจการ

(๓) ไม่มีคำสั่งศาลพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

(๔) ไม่มีคำสั่งศาลหรือนายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้เลิกสหกรณ์ หรือมีเหตุอันยอมต้องเลิกตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์กำหนด

สหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด เป็นสหกรณ์แรกที่ได้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ โดยได้รับความยอมจากอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๗ และยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการ ต่อศาลล้มละลายกลางเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗ ศาลได้สวนและมีคำสั่งให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ฟื้นฟูกิจการเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๘ ขณะนี้อยู่ในกระบวนการที่สหกรณ์จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อขอความยินยอมจากที่ประชุมเจ้าหนี้และขอให้ศาลล้มละลายกลางพิจารณาให้ความเห็นชอบ สหกรณ์จะสำเร็จหรือไม่ ต้องติดตามศึกษากันไป

อันที่จริงแล้วการออกกฎหมายให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนสามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลายได้ สาเหตุก็มาจากปัญหาการบริหารกิจการสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด นั้นแหละ สหกรณ์มีหนี้สินล้นพ้นตัว ขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรงถึงขั้นต้องล้มละลาย หากปล่อยเป็นเช่นนี้คงจะเกิดความเสียหายแก่ระบบของสหกรณ์ของประเทศเป็นอันมากจึงต้องใช้ช่องทางทางกฎหมายมาแก้ไข สิ่งที่ต้องศึกษาคือสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด มีปัญหาการดำเนินงานกิจการอย่างไรจึงเข้าสู่วิกฤตและเป็นที่มาของการออกกฎหมายฟื้นฟูกิจการสหกรณ์เครดิตยูเนียน

จากการรายงานการตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลพบว่าเริ่มแต่ปี ๒๕๔๖ สหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ให้กู้เงินแก่บริษัทจำนวน ๙ ราย โดยหลักแล้วสหกรณ์ไม่มีสิทธิให้กู้ แม้จะได้สั่งให้แก้ไขเรียกให้ลูกหนี้คืนเงินกู้และห้ามสหกรณ์ให้เงินกู้บุคคลภายนอกอีก แต่สหกรณ์ยังเพิกเฉยและฝ่าฝืนคำสั่งมาโดยตลอด ทั้งยังปรากฏด้วยว่าให้เงินกู้แก่บริษัทหรือนิติบุคคลอื่นกระทำโดยไม่ชอบด้วยระเบียบสหกรณ์และข้อปฏิบัติของสหกรณ์

หลังจากปี ๒๕๕๒ สหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด รับสมาชิกและสมาชิกสมทบกระจายไปกว้างขวางด้วยการเชิญชวนให้ถือหุ้นและฝากเงินด้วยผลประโยชน์ตอบแทนที่สูง ปรากฏในปี ๒๕๕๖ มีสมาชิก ๒๖,๕๕๕ คน สมาชิกสมทบ ๒๖,๔๙๐ คน ถือหุ้นและฝากเงินรวมกันกว่า ๑๒,๔๕๐ ล้านบาท และยังมีสหกรณ์อื่นๆ ที่ฝากเงินกับสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด อีก ๗๗ สหกรณ์ เป็นเงินกว่า ๗,๔๒๒ ล้านบาท

การดำเนินงานสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ให้กู้เงินกับนิติบุคคล (บริษัทและอื่นๆ) รวม ๒๘ ราย เป็นเงิน ๑๑,๐๐๐ ล้านบาท ให้ยืมเงินทตรง ๓,๒๙๘.๓๔ ล้านบาท นำเงินไปบริจาคให้อีก ๙๓๗ ล้านบาท ชื้อหุ้นบริษัทประกันชีวิต ๓๐๐ ล้านบาท นอกจากนี้มีเงินสดขาดบัญชีกว่า ๒๗ ล้านบาท ลูกหนี้ของสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ผิดนัดชำระหนี้ ทำให้สหกรณ์ขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง สมาชิกเบิกถอนเงินไม่ได้ ได้ทยอยลาออก สหกรณ์ก็จ่ายคืนค่าหุ้นสมาชิกไม่ได้ ในที่สุดสหกรณ์ถูกฟ้องบังคับชำระหนี้จากสมาชิก ๑๐๖ ราย ศาลสั่งให้สหกรณ์ชำระหนี้จำนวนเงินกว่า ๕๓๓ ล้านบาท ในจำนวนนี้สหกรณ์ถูกอายัดเงินกว่า ๑๓๓ ล้านบาท ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของสหกรณ์ เกิดภาวะวิกฤตสหกรณ์หนัก สมาชิกเรียกร้องขอถอนเงินค่าหุ้นและเงินฝาก เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาพร้อมจะบังคับคดีตลอดเวลา

ถึงที่สุดนายทะเบียนสหกรณ์ก็สั่งให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์คลองจั่น จำกัด พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ แต่งตั้งคณะกรรมการชั่วคราวและประชุมใหญ่สามัญเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ชุดใหม่ เพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาวิกฤตสภาพคล่อง ด้วยการจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ แต่ติดขัดดำเนินการไม่ได้เพราะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอบังคับคดี สมาชิกที่ลาออกขอรับคืนค่าหุ้น และมีเจ้าหนีที่ยื่นฟ้องขอให้ศาลสั่งให้สหกรณ์เครดิตยูเนียน จำกัด ล้มละลาย เมื่อถึงตอนนี้เป็นเรื่องหนักใจมากของภาครัฐ เพราะหากล้มละลายจะเกิดความ

เสียหายแก่สมาชิกและสหกรณ์ผู้ฝากเงินกว่า ๒๐,๐๐๐ ล้านบาท กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงตัดสินใจเสนอรัฐบาลออกกฎหมายฟื้นฟูกิจการสหกรณ์เครดิตยูเนียนดังกล่าว ทำให้ผลดีระดับหนึ่ง เนื่องจากศาลมีคำสั่งให้สหกรณ์ฟื้นฟูกิจการหยุดเจ้าหนี้ทั้งหลาย (Automatic Stay) ไม่ให้มาบังคับหนี้สหกรณ์ มีผลให้สหกรณ์สามารถดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งกับผู้กระทำผิดและทำให้สหกรณ์เสียหายใช้สิทธิเรียกเงินคืนเป็นเงิน ๑๖,๗๒๕ ล้านบาท

แม้เวลานี้ศาลล้มละลายกลางจะมีคำสั่งให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนคล่องเงิน จำกัด ฟื้นฟูกิจการแต่จะสำเร็จเพื่อให้สหกรณ์กลับมาดำเนินการได้ปกติหรือไม่ ยังมีขั้นตอนตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการอีกยาวไกล ๕ - ๗ ปี ต่อจากนี้ไปและสหกรณ์ก็ยังมีความเสี่ยงอีกหลายขั้นตอนที่อาจนำไปสู่ศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งฟื้นฟูกิจการกลับไปสู่กระบวนการถูกสั่งให้ล้มละลายหรือถูกเจ้าหนี้ฟ้องล้มละลายกลางทางก็ได้ ในกระบวนการดำเนินการฟื้นฟูกิจการ ต้องเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะ สหกรณ์ต้องเสียสิทธิการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ เช่น ระหว่างการฟื้นฟูกิจการคณะกรรมการสหกรณ์จะไม่มีอำนาจหน้าที่บริหารงานสหกรณ์เพราะอำนาจการจัดการกิจการทั้งหมดจะตกไปเป็นของผู้ทำแผนหรือผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการ สิทธิของสมาชิก (ผู้ถือหุ้น) ตามที่กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์กำหนดจะถูกโอนไปเป็นสิทธิของผู้ทำแผนหรือผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการ เว้นแต่สิทธิได้รับเงินปันผล เป็นต้น

ที่ยกมากล่าวไว้เพื่อวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาและเป็นอุทาหรณ์ว่าการจัดการงานของสหกรณ์ต้องยึดถือการดำเนินการตามอุดมการณ์ หลักการ วิธีการสหกรณ์ อยู่ในขอบเขตกฎหมาย ข้อบังคับและระเบียบสหกรณ์ และวัตถุประสงค์สิทธิอำนาจหน้าที่ของสหกรณ์โดยเคร่งครัด อย่ากระทำโดยมุ่งหวังผลประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่นโดยไม่ชอบ ไม่สุจริต สหกรณ์เป็นเอกชนก็จริงแต่ถ้าเกิดความเสียหายขึ้นจะกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของสมาชิก หนีไม่พ้นเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลสหกรณ์ เพราะกฎหมายกำหนดไว้เช่นนั้น

สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตรายการ: สหกรณ์ต้นแบบของสหกรณ์การเกษตรยุคปัจจุบัน

ในวงการสหกรณ์ยกย่องให้ สหกรณ์ที่จัดตั้งและดำเนินงานโดยคนงานโรงงานทอผ้า แห่งเมืองร็อดเดล ประเทศอังกฤษ ในปี ๒๓๘๗ ชื่อ สหกรณ์ของผู้นำอันเที่ยงธรรมแห่งร็อดเดล (The Rochdale Society of Equitable Pioneers) เป็นสหกรณ์แห่งแรกในโลก โดยกลุ่มคนงานเหล่านี้ได้รับอิทธิพลทางความคิดจาก Robert Owen และ Dr. William King

สหกรณ์เครดิตชนิดไม่จำกัดสินใช้ หรือที่เราเรียกว่า สหกรณ์หาทุน ที่นำมาใช้ในประเทศไทย ก็ได้เรียนรู้หรือลอกเรียนมาจากสหกรณ์เครดิต แบบไรไฟเซนจากประเทศเยอรมัน ผ่านมาทางประเทศอินเดียและพม่า โดยได้นำมาจัดตั้งเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ที่จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๙ ชื่อ สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้ เป็นสหกรณ์ขนาดเล็กระดับหมู่บ้านหรือตำบล ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์เพิ่มขึ้นจนมีสหกรณ์เกือบหมื่นสหกรณ์ ภายหลังจากมีพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ สหกรณ์หาทุนเหล่านั้นได้ควบเข้ากันเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ พันเอกสุรินทร์ ชลประเสริฐ อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้เขียนไว้ในบทความ ชื่อ การควบสหกรณ์เข้าด้วยกัน ในหนังสือ บางเรื่อง บางสหกรณ์ (๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗) ว่า “การควบสหกรณ์หาทุนเข้าด้วยกันเป็นสหกรณ์การเกษตรนี้ ความจริงได้อาศัยแบบอย่างของ สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตรายการ (Production credit) ที่กรมสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจ กำลังทดลองจัดตั้งอยู่ ๑๐ สหกรณ์ และได้ผลดี เป็นสหกรณ์ระดับอำเภอ....”

สหกรณ์อำเภอปีไหนสหกรณ์ ???

ในสมัยผู้เขียนเป็นนิสิตชั้นปีที่ ๓ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ก็ไม่ได้พบเห็นอะไร นอกจากชาวบ้านสูงอายุ มานั่งฟังเสาศาลาวัด อันเป็นสถานที่ประชุม สมุดบัญชี สมุดรายงานการประชุม ใบเสร็จรับเงินและเอกสารต่าง ๆ ของสหกรณ์ก็บรรจุอยู่ในกล่องสังกะสีขนาดใหญ่ เก็บไว้ที่สำนักงานสหกรณ์อำเภอ หรือบ้านประธาน เวลาประชุม ก็นำโดยสหกรณ์อำเภอ ซึ่งจะบอกกล่าวทุกอย่าง ให้บรรดาสมาชิกผู้ ชาวบ้านคงคิดว่า สหกรณ์อำเภอนี้แหละ สหกรณ์ ขนาดผู้เขียนเองเรียนชั้นปีที่ ๓ แล้วก็ยังไม่ออกว่าสหกรณ์หน้าตาเป็นอย่างไร เพราะไม่เห็นอะไรเลย



ประเทศไทยของเรา ใช้เวลาสำหรับสหกรณ์หาทุนลักษณะนี้ กว่า ๔๒ ปี (๒๔๕๙ - ๒๕๐๒) ในระหว่างนั้นก็ยังมีสหกรณ์รูปแบบอื่น เช่น สหกรณ์ขายข้าว สหกรณ์ประมง สหกรณ์บริการ สหกรณ์บำรุงที่ดิน เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกได้กว้างขวางและดียิ่งขึ้น

ช่วงปลายของยุคสหกรณ์หาทุน ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเปลี่ยนแปลงไป มืองค์การระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการประชุมสัมมนาระหว่างประเทศ ข้าราชการซึ่งเป็นผู้นำทางสหกรณ์ในประเทศกำลังพัฒนา ได้ไปศึกษาดูงานในต่างประเทศ ทั้งใน ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน ในยุโรป สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สหรัฐอเมริกา นั้น กลุ่มข้าราชการที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาสหกรณ์ใน ยุคนั้น ได้ไปศึกษาดูงานด้านสินเชื่อการเกษตรที่สหรัฐอเมริกา โดยการสนับสนุนของยูซอม (USOM) และเห็นว่า สมาคมสินเชื่อ



(คณะผู้วางโครงการจัดตั้งสหกรณ์ปากช่อง จำกัด สิ้นใช้)

เพื่อการผลิตอันเป็นระบบการให้สินเชื่อ แก่เกษตรกรขนาดเล็ก(Production Credit Association PCA.) เป็นแบบที่น่าจะใช้ได้ดีในประเทศไทย แทนสหกรณ์เครดิตไม่จำกัดสิ้นใช้หรือสหกรณ์หาทุนที่มีอยู่เกือบหมื่นสหกรณ์ในขณะนั้น

สหกรณ์ปากช่อง จำกัด สิ้นใช้ ได้จัดตั้งขึ้นในปี ๒๕๐๒ โดยกลุ่มผู้วางโครงการจัดตั้ง นำโดย นาย บันเทิง ณ พัทลุง หัวหน้ากองจัดตั้งและตรวจสอบสหกรณ์ ธนกิจ กรมสหกรณ์ ธนกิจและคณะ ในขณะนั้น ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๒ ยูซอมได้ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และเงินทุนประเดิม เป็นข้อตกลงต่อเนื่อง จากการส่งคนไปศึกษาดูงานระบบสินเชื่อที่สหรัฐอเมริกา การที่เลือกทดลองจัดตั้งขึ้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เพราะเป็นพื้นที่ที่บุกเบิกใหม่อันเป็นผลจากการก่อสร้างถนนมิตรภาพสายสระบุรี-นครราชสีมา มีเกษตรกรรุ่นใหม่ ประเภท “ขับแทรกเตอร์ ทุ่งยืน

สวมหมวกควาบอย” ต้องการเงินทุนเพื่อการทำไร่ ส่วนใหญ่เป็นข้าวโพด มากกว่าการกู้เงินระยะยาวเหมือนเกษตรกรทำนาทั่ว ๆ ไป

เมื่อประมาณ ๕๐ ปีก่อน พุดกันในงานการสหกรณ์ไทยว่า ...ถนนทุกสายมุ่งไปปากช่อง..เพื่อการศึกษา ดูงานสหกรณ์เครดิตจำกัดสิ้นใช้ ที่ชื่อ สหกรณ์ปากช่อง จำกัด สิ้นใช้ ถือเป็นต้นแบบแห่งการเปลี่ยนแปลงของสหกรณ์การเกษตรในยุคปัจจุบัน



(สำนักงานสหกรณ์หลังเดิม)

ไว้ระ:UU Supervised credit

สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตรายการ เป็นสหกรณ์เครดิตจำกัดสินใช้ที่ดั่งขึ้นระดับอำเภอ มีส่วนที่แตกต่างไปจากสหกรณ์หาทุนเดิมอยู่หลายประการ เช่น การนำระบบสินเชื่อโดยกำกับแนะนำ มาปรับใช้ การสอบสวนคัดเลือกสมาชิกอย่างพิถีพิถัน การทำแผนงานเกษตร การควบคุมแนะนำการใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การให้คำแนะนำทางวิชาการเกษตร

สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตรายการกำหนดให้สมาชิกถือหุ้นในสหกรณ์เพิ่มขึ้นตามลำดับตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกทำกับสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกมีส่วนเพิ่มทุนในสหกรณ์มีใช้หวังพึ่งพาการเงินจากภายนอก สหกรณ์จะให้เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตชั่วคราวเป็นส่วนใหญ่ และให้เงินกู้ระยะปานกลางสำหรับการบุกเบิกปรับปรุงที่ดิน ซ่อมสัตว์พาหนะ เครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องจักรกลการเกษตร เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น โดยชำระคืนเป็นงวด ไม่เกิน ๓ ปี

เรื่องที่เป็นจุดเด่นของสหกรณ์ประเภทนี้คือการทำแผนงานเกษตร การทำแผนการใช้เงินกู้สหกรณ์จะไม่อนุญาตให้สมาชิกรับเงินทั้งหมดครั้งเดียวแต่จะจ่ายให้เป็นงวด ๆ ตามแผนงานที่กำหนดไว้เพื่อประหยัดดอกเบี้ย(สหกรณ์คิดดอกเบี้ยเป็นรายวัน) ส่วนหลักประกันเงินกู้นั้น เปลี่ยนจากการเพงเล็งในเรื่องการจำนองที่ดินเป็นหลัก ที่เรียกว่าเป็นเงินกู้ที่ปลอดภัย (SAFE LOAN) คือ พิจารณาเรื่องหลักประกันเป็นอันดับแรก ส่วนแผนงานเกษตรเป็นลำดับถัดมา และคุณสมบัติผู้กู้เป็นลำดับหลัง) มาเป็นเพงเล็งในเรื่องการคัดเลือกสมาชิกและ แผนงานเกษตรกรรมของสมาชิกเป็นหลัก เป็นลักษณะการให้เงินกู้ที่ดี (SOUND LOAN) ที่พิจารณาคุณสมบัติของผู้กู้เป็นหลัก ทำให้ผู้กู้แม้เป็นผู้เช่า ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองก็สามารถกู้เงินไปประกอบอาชีพได้ แต่ปัจจุบันสหกรณ์การเกษตร กลับไปใช้วิธีการจำนองที่ดินเป็นประกันแบบสหกรณ์หาทุนเสียเป็นส่วนใหญ่

สหกรณ์จะให้สมาชิกทุกคน ทำทะเบียนเกษตรกรรม (FARM RECORD) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความก้าวหน้าในการประกอบการเกษตรและเป็นข้อมูลในการพิจารณาให้เงินกู้และส่งเสริมอาชีพสมาชิก

กลุ่มสมาชิก

เนื่องจากสหกรณ์แบบนี้มีสมาชิกมาก มีท้องที่ดำเนินงานมากกว่าสหกรณ์หาทุน จึงกำหนดให้สมาชิกทุกคนต้องสังกัดกลุ่มสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งตั้งโดย รวมสมาชิกที่อยู่ใกล้เคียงกัน และมีลักษณะงานเกษตรกรรมทำนองเดียวกันเข้าด้วยกัน แต่ละกลุ่มจะเลือกตั้งประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มและบริหารกลุ่มของตน

กลุ่มสมาชิกจะทำหน้าที่ กลั่นกรองรับรองผู้สมัครมาก่อน เพื่อกรรมการดำเนินการคัดเลือกอีกชั้นหนึ่ง กลุ่มทำหน้าที่ เป็นสื่อกลางในการให้การศึกษาอบรมทางสหกรณ์และความรู้ในการทำการเกษตร และอื่น ๆ รวมทั้งการสอบสวนการใช้เงินกู้ของสมาชิกอันเป็นการควบคุมกันเองด้วย กลุ่มสมาชิกนี้เป็นกลุ่มภายในของสหกรณ์ ไม่เกี่ยวข้องกับการเงินการบัญชีของสหกรณ์แต่อย่างใด

พนักงานสหกรณ์ผู้ควบคุม

สหกรณ์มีคณะกรรมการดำเนินการ ที่เลือกตั้ง โดยสมาชิกในที่ประชุมใหญ่เป็นผู้บริหารสหกรณ์ จัดจ้างผู้จัดการ ให้ดำเนินกิจการประจำวันของสหกรณ์ พนักงานสหกรณ์ผู้ควบคุม (Cooperative Supervisor) ทำหน้าที่ให้การศึกษาอบรม ช่วยเหลือแนะนำการคัดเลือกสมาชิก ตรวจสอบความถูกต้องทางบัญชีและเงินสดคงเหลือของสหกรณ์ (ในสมัยนั้น)

คุณสมุท วิกิตานนท์ ผู้ทำหน้าที่พนักงานสหกรณ์ผู้ควบคุม สหกรณ์ปากช่อง จำกัด ในระยะบุกเบิก ได้เล่าว่า สหกรณ์ปากช่องสมัยแรก ๆ ได้เช่าห้องแถวเอกชนบริเวณตลาดปากช่องเป็นสำนักงาน กรรมการผลัดเปลี่ยนกันมาดูแลควบคุมการดำเนินงาน ภายหลังสหกรณ์ได้สร้างสำนักงานเป็นของตนเองบริเวณหลังการประปาอำเภอปากช่อง

ผลงานของสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม ได้เป็นที่ยอมรับทั่วไป ได้รับคำชมเชยจากชุมชน และสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ คณะกรรมการสินเชื่อการเกษตรแห่งชาติ ต่างก็พอใจในการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรในรูปแบบนี้ เป็นส่วนสำคัญในการได้รับการสนับสนุนให้ขยายงานนี้ต่อไป

เมื่อสหกรณ์ปากช่อง ๆ ได้ผ่านการทดลองไประยะหนึ่ง กรมสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจ ได้ดำริปรับปรุงงานสหกรณ์แบบนี้ให้เป็นสหกรณ์ต้นแบบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ใช้ได้กับสภาพพื้นที่การเกษตรทั่วไป ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์เครดิตชนิดจำกัด เพื่อเป็นแหล่งทดลองอีกแห่งหนึ่ง ปรับใช้กับพื้นที่ของเกษตรกรทำนา ทำสวน ที่อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เรียกชื่อให้ต่างไปว่าสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม ซึ่งได้ปรับปรุงจากเดิมให้เหมาะสม สหกรณ์นี้ได้ดำเนินการเป็นผลดีเช่นเดียวกัน กรมสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจจึงขยายการจัดตั้งไปในจังหวัดต่าง ๆ รวม ๑๐ จังหวัดตามแผนงานของกรม

ภายหลังเมื่อ พระราชบัญญัติสหกรณ์ปี.พ.ศ. ๒๕๑๑ อนุญาตให้สหกรณ์สามารถควบกันได้ จึงมีการควบสหกรณ์หาทุนและสหกรณ์รูปอื่น ๆ ในพื้นที่เข้าด้วยกัน สหกรณ์ใหม่ที่เรียกว่าสหกรณ์การเกษตรนั้น ก็ปรับปรุงให้มีขนาดใหญ่ขึ้น มีธุรกิจกว้างขวางขึ้น ตามแบบของ สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม และแม้สหกรณ์ภาคการเกษตรที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังก็ใช้รูปแบบนี้เช่นเดียวกัน



คุณสมุท วิกิตานนท์ พนักงานสหกรณ์ผู้ควบคุม



สำนักงานสหกรณ์ปัจจุบัน



ตลาดกลางของสหกรณ์



ผู้จัดการสหกรณ์
คุณชูชีพ วีระพงษ์สุชาติ



คุณถวัลย์ บุรีรักษ์ อดีต
พนักงานสหกรณ์ผู้ควบคุม
อดีตเลขานุการคณะกรรมการฯ

สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรมปากช่อง หรือสหกรณ์
การเกษตรปากช่อง จำกัด จนถึงวันนี้ (ปี ๒๕๕๑) เจริญก้าวหน้า
ไปมาก มีอุปกรณ์การดำเนินธุรกิจพร้อมตลาดกลาง มีสมาชิก
๒,๓๒๕ คน ๘๒ กลุ่ม พนักงานสหกรณ์ ๑๙ คน สินทรัพย์
๒๗๓.๐๖ ล้านบาท มีหุ้น ๗๐.๙ ล้านบาท เงินทุนสำรอง ๑๙.๗
ล้านบาท กำไรสุทธิประจำปี ๓ ล้านบาท



การสร้างทีมแบบตอกกิ่งเพื่อขยายงาน

งานริเริ่มใหม่เช่นนี้ การสร้างทีมงานเพื่อการขยายงานเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง ต้องชื่นชมความคิดของ
ผู้บริหารกรมสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจสมัยนั้น ได้สร้างทีมงานโดยให้ข้าราชการที่เตรียมไว้ไปเรียนรู้ และฝึกงาน
กับทีมงานของสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรมปากช่องนครราชสีมา แล้วแตกตัวไปจัดตั้งสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม
ในโครงการอื่นของกรม ที่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ผู้เขียนมีโอกาสไปเข้าร่วมทีม เพื่อเรียนรู้และฝึกงานที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ราวปี ๒๕๐๕
ทีมประกอบด้วยหัวหน้าทีมและลูกทีมอีก ๓ คน พาหนะรถยนต์ที่ทีมขอนแก่นใช้นั้น ฝรั่งยูเอมเอมอเมริกันจัดหาให้
ยี่ห้ออินเตอร์เนชั่นแนล รุ่น Scout เป็นกระบะหลังคาแข็งตัดแปลงเจาะด้านข้างใส่กระจกหน้าต่าง สมัยก่อนนับว่า
ดีมากแล้ว เพราะส่วนราชการจะมีรถยนต์ใช้ไม่ใช่ง่าย แต่ละทีมสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม จะมีรถยนต์ประจำ
ในทุกโครงการ ภารกิจของเรา คือการออกไปจัดตั้งสหกรณ์ทำตามที่กรมกำหนด จนกว่าจะได้รับการจดทะเบียน
สหกรณ์ หลังจากจัดตั้งแล้วต้องช่วยสหกรณ์ทุกอย่าง เช่น หาสำนักงานสหกรณ์ซึ่งส่วนใหญ่เช่า จัดจ้างผู้จัดการ
และพนักงาน สอนงานให้ ฝึกกรรมการดำเนินการ กรรมการเงินกู้ อบรมสมาชิก สมัยนั้นกรมสั่งให้ทีมคอยช่วย
เหลือแนะนำสหกรณ์ในระยะแรกอย่างใกล้ชิด ในฐานะพนักงานสหกรณ์ผู้ควบคุม (Cooperative supervisor) ยัง
ไม่ได้มอบสหกรณ์ให้สหกรณ์จังหวัดดูแล ในโครงการสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรมจะมีลักษณะเช่นนี้ทุกโครงการ
ภายหลังทีมงานก็แตกตัวออกไปอีกเพื่อจัดตั้งสหกรณ์ในโครงการอื่นต่อไป การสร้างทีมงานลักษณะเช่นนี้ เหมือน
การตอกกิ่งไม้ ทำให้ได้ทีมงานที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานเดียวกันทุกโครงการ

ประสบการณ์ที่มีค่า

ขอเล่าให้คนรุ่นหลังได้รู้ ถึงสภาพการทำงานสมัยก่อน เวลาจะไปจัดตั้งสหกรณ์ก็ต้องไปพบกำนันผู้ใหญ่บ้าน ขอนัดประชุมชาวบ้านเพื่อให้การศึกษาอบรม พวกเราก็บรรยายเรื่องสหกรณ์และธุรกิจสหกรณ์ให้เขาฟัง กระตุ้นเขาให้สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่จะตั้งขึ้น บอกเขาว่าจะต้องทำอะไรบ้างถ้าอยากเป็นสมาชิกสถานที่ประชุมก็อาจเป็นศาลาวัด โรงเรียน หรือบ้านกำนันผู้ใหญ่บ้าน บางแห่งเวลากลางวันชาว



บ้านไม่ว่างเพราะต้องทำนา ทำไร่ ขอให้หันกลางคืนก็เคยมี เราก็มักไม่เคยขัดข้อง ครั้งหนึ่งที่อำเภอเมืองขอนแก่น ชาวบ้านมาประชุมกับเรา บ้านไม่มีคนอยู่ ควายที่บ้านถูกขโมยลักไป ตั้งแต่นั้นมา เราเลยเลิกการนัดประชุมกลางคืน

สภาพถนนหนทางในอีสานสมัยก่อน ก็เป็นถนนลูกรัง ฝุ่นสีน้ำตาลแดงคลุ้งคนนั่งหัวแดงเป็นฝรั่งเขียวและถนนเป็นลูกคลื่น ขับรถก็ต้องขับตัดคลื่น มิฉะนั้นจะสะเทือนมาก รถเมืองฝรั่ง ของเรา สู้อาณาเขตไทยไม่ไหว ถึงขนาด น็อตแท่นเครื่องยนต์ของเราขาดไปก็ตั้งหลายครั้ง บางครั้งก็ต้องขับไปตามทางเกวียนเป็นทรายเป็นหล่ม เป็นโคลน ในวัยหนุ่มถือเป็นเรื่องสนุก บุกงานกันเต็มที่

ใบสมัครและระเบียบเกษตรกรรวมตัวไปทำที่บ้าน

พูดถึงงานสมัยสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตรถยนต์ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการรับสมัครก่อนข้างพิธีพิธีกันในการคัดเลือกสมาชิกมาก เราจะต้องออกไปทำใบสมัครและทำทะเบียนเกษตรกร (Farm record) ซึ่งเป็นการจดบันทึกรวบรวมข้อมูลของสมาชิก โดยต้องนัดหมายสมาชิกเป็นจุด ๆ ให้นำพาไปที่บ้านเรือนของแต่ละคนโดยมีบุตรภรรยาอยู่ร่วมด้วย ที่ต้องไปยังบ้านเรือนเพราะต้องดูสภาพบ้าน เป็นบ้านไม้หรือตึก ก็ขึ้น หลังคาทำด้วยอะไร กว้างยาวเท่าไร ราคาประเมินเท่าใด มีทรัพย์สินอะไรบ้าง วัวควาย เครื่องมือเกษตรกร จักรยานยนต์ รถไถนา มีที่ดินกี่แปลง เนื้อที่เท่าไร อยู่ที่ไหน ต้องจดหน้าโฉนด นส. ๓ สค. ๑ ไปด้วย เหล่านี้เป็นทรัพย์สินของสมาชิก วันสมัคร มีหนังสือใหม่ รายได้รายจ่ายปีที่แล้วประมาณเท่าใด รวมถึงมีลูกกี่คน เวลาเราไปบ้านสมาชิกก็มักจะมีเพื่อนบ้านมาล้อมวงคุย เราก็ถือโอกาสอธิบายเรื่องสหกรณ์ให้เขาได้ด้วย

เรื่องนี้ต้องอธิบายกันนานกว่าสมาชิกจะเข้าใจ ชาวบ้านประเภทหัวหมอกก็มี บางคนก็สงสัยว่า เราเตรียมจะไปยึดไร้ยึดที่นาเขาหรืออย่างไร จึงต้องถามละเอียดขนาดนี้ บางคนก็อึดเอื้อนที่จะให้ข้อมูล บางคนก็บอกว่าดี จะได้ว่าเรามีทรัพย์สินอะไรบ้าง ส่วนใหญ่ก็ดีใจที่พวกเราไปบ้านเขา ต้อนรับขับสู้พูดคุยกัน ทำให้ต้องใช้เวลามาก ใช้เวลากรอกนานแต่ละบ้านเกือบชั่วโมง ทำให้เหนื่อยที่ต้องซักถาม วันหนึ่ง ๆ จึงทำได้ไม่กี่คน แลกลับมาก็ต้องจัดทำข้อมูลเมื่ออยู่ในสนามซึ่งก็เพียงโน้ต ๆ ไว้มาทำสมบูรณ์ในช่วงกลางคืน ก่อนจะไปทำใหม่ในวันรุ่งขึ้น มิเช่นนั้นงานก็จะสะสมค้างค้ำเป็นดินพอกหางหมู นานเข้าก็จะลืมข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมา วิธีการยกเมฆข้อมูลก็จะตามมา

ข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์มาก ทั้งแก่เราและแก่สมาชิกเอง เพราะเราจะรู้ข้อมูลที่สำคัญ ๆ ของสมาชิกหมด รู้จักบ้านสมาชิก ครอบครัวสมาชิก จำชื่อสมาชิกได้ เจอกันที่ตลาดหรือที่ไหน ๆ ก็ทักทายกัน เราก็บสมาชิก จึงใกล้ชิดคุ้นเคยกันมาก เวลาเขาไปที่สหกรณ์ก็มีของมาฝาก เมื่อเวลาสมาชิกมาทำธุรกิจกับสหกรณ์ เช่น มาทำคำขอกู้เพื่อทำนาหรือบุกเบิกที่ดิน เราก็จะรู้เลยว่า ทำนาแปลงไหน บุกเบิกที่ดินแปลงไหน สมัยนั้นเรารู้จักสมาชิกเกือบทั้งหมด พอเอ่ยชื่อนายคนนี้ ก็จะนึกหน้าออก รู้ว่าอยู่ที่ไหน บ้านช่องเป็นอย่างไร เพราะเราเคยไปบ้านเขามาแล้ว

ต้องให้เครดิต อาจารย์จำเนียร สารนาค ที่ออกแบบใบสมัครและระเบียบเกษตรกรรม ที่ละเอียดลออที่ต้องให้พวกเราไปถึงบ้านเรือนสมาชิก แต่คนรุ่นหลังที่ไม่เข้าใจและไม่ตระหนักในเรื่องนี้ไม่เห็นคุณค่า แทนที่จะไปทำที่บ้านเรือนสมาชิก ก็ทำเสียที่ศาลาวัดที่นัดประชุม จึงไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ต้องการและใช้ข้อมูลนี้ในการวัดความเจริญก้าวหน้าของสมาชิกไม่ได้ และข้อมูลดังกล่าวจะต้องมีการสำรวจทุกปีเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงตัวอย่างจากรายงานของกรมสหกรณ์พาณิชย์และ ธกษ. (กพร.) ตอนหนึ่งว่า “..จะขอยกเอาฐานะการเงินของสมาชิกรุ่นแรกในสหกรณ์เครดิตเกษตรกรรมเมืองฉะเชิงเทรา จำกัด มาเป็นตัวอย่าง เมื่อแรกเข้าเป็นสมาชิกในปี ๒๕๐๓ สมาชิกมีสินทรัพย์สุทธิ (net worth) เฉลี่ยต่อหนึ่งคน ๔๕,๑๐๙ บาท ๕ ปีต่อมาคือ ๓๐ เมษายน ๒๕๐๘ สินทรัพย์เฉลี่ยต่อหนึ่งคนเพิ่มเป็น ๕๓,๓๗๕ บาท เฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ ๑,๖๓๕ บาท ..” เป็นต้น

สหกรณ์การเกษตรสมัยนี้ ไม่สามารถวัดการพัฒนาของสมาชิกได้ ไม่อาจรู้ว่าเมื่อตั้งสหกรณ์แล้วสมาชิกจำเจริญทรัพย์ จำเจริญธรรมไปเพียงใด เพราะไม่มีเครื่องมือชี้วัด จะแสดงแต่ INPUTS ไม่ได้แสดง OUTPUTS แสดงแต่ยอดสมาชิกเป็นหนี้ ไม่ได้แสดงว่าจากเงินกู้เหล่านี้ สมาชิกไปทำผลผลิตเพิ่มขึ้นเพียงใด

วิธกรรมของพวกเรา – ถูกกล่าวหาว่าเป็นแก๊งต้มตุ๋น

ที่จังหวัดขอนแก่น ประมาณปี ๒๕๐๖ หลังจากสมาชิกทำใบสมัคร ชำระค่าหุ้นค่าธรรมเนียมแรกเข้าแล้วก็ทำคำขอกู้ แต่เนื่องจากมีปัญหาทางธนาคาร สหกรณ์ยังไม่สามารถเบิกเงินมาจ่ายแก่สมาชิกได้ ครึ่งเดือนก็แล้ว เดือนหนึ่งก็แล้ว สมาชิกที่กู้เงินไว้ก็ยังไม่ได้รับเงิน วันหนึ่ง รถยนต์ของเราไปในหมู่บ้านเพื่อนัดประชุมกรรมการ ระหว่างทางมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งมาโบกรถ เขาเห็นรถเราเขาจำได้ ก็รูดกันเข้ามาสี่ห้าคน ต่างถือมีด ไม่จอบ พวกเราก็พากันตกใจ นึกว่าแยءแล้วเรา แต่พอเข้ามาใกล้กลุ่มคนเหล่านั้นต่างก็ยกมือไหว้...เฮ้อ โลงอกไปได้ เขามาสอบถามว่า เงินกู้เขาเมื่อไหร่จะได้ซักที !!!! เพราะบางคนก็กล่าวหาว่าพวกเราเป็นพวกต้มพวกตุ๋น ก็ต้องใช้เวลาชี้แจงทำความเข้าใจกัน

พาดนักเลง

เมื่อผู้เขียนเรียนรู้งานที่ขอนแก่นจนมีความรู้ความชำนาญพอแล้ว ผู้เขียนก็ถูกส่งตัวไปร่วมจัดตั้งสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรมที่อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอำเภอที่พื้นที่ป่าเปิดใหม่ จึงมีผู้คนอพยพมาจาก ๕๐ จังหวัด ปลุกข้าวโพดเป็นพืชหลัก โดยปกติคนทั่วไปนั้นจะรักถิ่นไม่ค่อยยกย้ายอพยพไปอยู่ที่อื่น คนที่กล้าอพยพจะมีความใจกล้าหาญเป็นพิเศษ ที่นี้จึงพุกป็นกันเป็นปกติถ้าใครไม่พุกป็นถือว่าเป็นนักเลงเสียอีก... เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอที่นี้บอกว่า ไม่ค่อยได้รักษาคนป่วยมีแต่งงานพิสูจน์พลิกศพ..เป็นไข้ไปง หรือถูกงูกัดตาย

สมัยนั้นรถยนต์หายาก นาน ๆ จะมีรถมา ปกติเราก็วิ่งรถปฏิบัติงานอยู่แถวนี้ ก็ทำการสังคมนาฬิกาด้วย มีหลายครั้งเรานำคนถูกงัดบ้างหรือรับพิษจากการฉีดสารเคมี โดยเฉพาะยาฆ่าแมลงดีดีทีในไร่ข้าวโพด พาไปหาหมอที่โรงพยาบาลในตัวจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อช่วยชีวิตไว้

ในสภาพของอำเภอเปิดใหม่ทุกอย่างก็ไม่พร้อม มีโรงแรมไม่โรงแรมเดียว ไฟฟ้าเครื่องดีเซลปิดแค่สี่ทุ่ม ดึกกว่านั้นใช้ตะเกียงน้ำมัน น้ำใช้โรงแรมขนมาจากคลองธรรมชาติ ห้องอาบน้ำรวม เราใช้เป็นที่พักและที่ทำงานของทีมด้วย ซึ่งก็น่าจะเหมาะสมกับค่าที่พักคืนละ ๒๕ บาท(ค่าเบียร์เย็นวันละ ๑๖ บาท) ที่นี้ยังไม่มีธนาคารเลย ทำให้เกิดวีรกรรมอีกเรื่องหนึ่งซึ่งเสี่ยงมาก สมัยก่อนข้าราชการมีบทบาทในสหกรณ์สูงมาก แม้แต่การเบิกจ่ายเงินของสหกรณ์จากธนาคารมาให้สมาชิกก็ ต้องไปเบิกที่ธนาคารในตัวจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งห่างไป ๖๐ กม. เมื่อจะไปเบิกเงินธนาคาร ต้องขับรถแลนด์โรเวอร์ของโครงการ (ช่วงสั้น หลังคาผ้าใบ) ไป ซึ่งกรณีนี้ต้องเก็บเป็นความลับสุดยอดไม่ให้ใครรู้ เพื่อความปลอดภัย เราก็รู้ว่าต้องเสี่ยงมากเกินความจำเป็น แต่ก็ต้องแก้ปัญหา เงินที่เบิกจากธนาคารจำนวนหลายหมื่นบาท ก็ต้องแอบซุกซ่อนไว้ในรถ ในที่ที่เราคิดว่าปลอดภัย ตอนนั้นไม่ค่อยกลัว มาจนถึงวันนี้ คิดว่าถ้าเกิดรถคว่ำ หรือคนรู้แถวตักปล้นระหว่างทางที่แสนเปลี่ยว ถนนดินที่ขรุขระ จะทำยังไง คงมีแต่คนสมน้ำหน้า ว่าไปเสี่ยงไม่เข้าท่า...

จะว่าไป เรื่องการเสี่ยงเช่นนี้ในสมัยก่อน ในช่วงที่มีการค้าขายข้าวโพดกัน ระหว่างสหกรณ์ไทยกับสหกรณ์ญี่ปุ่น ที่ทำได้เป็นผลสำเร็จเป็นอย่างดีก็เพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์นี้แหละ คนเก่าเล่าว่า บางครั้งต้องเดินทางเข้ากรุงเทพเพื่อรับเงินค่าข้าวโพดให้สหกรณ์ เป็นเงินสดหลักแสนบาทใส่มาในรถยนต์ราชการก็มีบ่อยครั้ง แต่โชคดีที่ปลอดภัยกันทุกคน ภัยอันตรายจากภายนอกไม่มี มีแต่ภัยอันตรายจากภายในเอง คือ ความโลภ ไม่มองเห็นเงินคนอื่นเป็นเพียงเศษกระดาษ

การตรวจสอบการใช้เงินกู้

การตรวจสอบการใช้เงินกู้ถือเป็นเรื่องสำคัญ เป็นขั้นตอนหนึ่งของการให้เงินกู้แบบกำกับแนะนำ เนื่องจากพวกเรารู้จักตัวสมาชิก บ้านช่อง ไร่นา เป็นอย่างดี เมื่อสมาชิกรับเงินกู้ไประยะหนึ่ง เราก็ตามไปเยี่ยมเยียนถามถึงผลของการทำมาหากินตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้เงินไป ว่าได้ผลดี ไม่ดี มีปัญหาอะไร ได้ใช้เงินไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ กรณีขอผ่อนผันการชำระหนี้ก็จะมีหลักฐานมิใช่พูดกันลอย ๆ การกู้เงินเพื่อบุกเบิกปรับปรุงที่ดินก็จะไปดูว่าได้ตามที่กู้หรือไม่ ทำในแปลงใด รู้ได้จากทะเบียนเกษตรกรที่ทำ ตอนสมัครเข้าเป็นสมาชิกวิธีการเช่นนี้ ทำให้สหกรณ์ได้รับการชำระหนี้เงินกู้ได้ในอัตราที่สูงมาก

ความสำคัญในประวัติศาสตร์

ในโลกของการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่เหมาะสมและถูกต้องในอดีตอาจไม่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต ย่อมเป็นบทเรียนที่มีคุณค่า ต่อปัจจุบันและอนาคต ความสำคัญในประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ



คณะผู้ริเริ่มและกรรมการ สภกรณ์รุ่งนุกเบิก

If you don't know the history, you don't know anything, you are a leaf that does not know it's part of tree. เราไม่สำนึกในประวัติศาสตร์ของเรา ..เราก็มเหมือนใบไม้ที่ไม่รู้ตัวว่าเป็นส่วนหนึ่งของต้นไม้...

ประธานาธิบดีบารัค โอบามา กล่าวสุนทรพจน์ในพิธีสาบานตนเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ตอนหนึ่งเน้นย้ำว่า ... We the people have remained faithful to the idea of our forbear, and true to our founding document..... เราจะต้องศรัทธาเชื่อมั่นในอุดมการณ์หลักการของบรรพชนของเรา

คนในขบวนการสหกรณ์การเกษตรปัจจุบัน จะมีสักกี่คนที่รู้เรื่องราวแห่งของตัวเอง คนรุ่นหลังหลายท่านไม่เคยได้ยินชื่อสหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม ว่าเป็นอย่างไร มีความสำคัญเพียงใด และที่ยิ่งไปกว่านั้น ก็ยังสงสัยอยู่เหมือนกันว่า กรรมการและสมาชิกสหกรณ์การเกษตรปากช่อง จำกัด เอง มีความภาคภูมิใจ ในการเป็นสหกรณ์เครดิตชนิดจำกัดสินใช้ เป็นสหกรณ์แรกของประเทศไทย และพยายามรักษาความเป็นสหกรณ์ต้นแบบของสหกรณ์การเกษตร ไว้ได้ เพียงใด

ขบวนการสหกรณ์การเกษตร ต้องเป็นหนี้บุญคุณหัวหน้ากองบันเทิง ณ พัทลุง หัวหน้ากองจัดตั้งและตรวจสหกรณ์ธกษ กรมสหกรณ์พาณิชย์และธกษ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติในขณะนั้น พร้อมด้วยคณะที่ล้วนเป็นบุคคลผู้มีคุณูปการแก่วงการสหกรณ์การเกษตรของไทย ที่ขอเอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ มี คุณสมุท วิมุขตานนท์ คุณณรงค์ ศิลปสุขุม คุณจินต์ มาลากุล ณ อยุธยา คุณสุภาพ เศรษฐสาสัย คุณสว่าง ศิริวัฒน์ รวมทั้ง ผู้เชี่ยวชาญยูซอม คุณวอลเลซ เจ แมดดอก และ คุณเชน กัลยาณมิตร ผู้ประสานงานของยูซอม ซึ่งล้วนเป็นกลุ่มผู้ริเริ่ม



หัวหน้ากองบันเทิง ณ พัทลุง

เป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง ที่ไม่สามารถหาประวัติและผลงานของหัวหน้ากองบันเทิง ณ พัทลุง หัวหน้าทีมผู้วางโครงการและแผนการจัดตั้ง สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม มานำเสนอเพื่อให้เกิดเกียรติและเทิดทูนท่าน ในฐานะบรรพชนสหกรณ์ ที่พลิกประวัติศาสตร์ของสหกรณ์ เปลี่ยนจากสหกรณ์หาทุนมาเป็นสหกรณ์การเกษตรในปัจจุบัน

การเริ่มธุรกิจประกันชีวิต ของขบวนการสหกรณ์

ทำไมจึงต้องนำเรื่องการเริ่มธุรกิจประกันชีวิตของสหกรณ์มาบันทึกไว้

สหกรณ์สามารถทำธุรกิจได้หลากหลาย เพียงแต่กำหนดวัตถุประสงค์ในข้อบังคับของแต่ละสหกรณ์ โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ก็จะเริ่มธุรกิจนั้น ๆ ได้ แต่สำหรับธุรกิจประกันภัยสหกรณ์ต้องใช้เวลารั้ง ๒๐ ปี นับตั้งแต่เริ่มศึกษาครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้สหกรณ์ดำเนินธุรกิจได้ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ อาจจะมีคำถามว่าทำไมต้องขออนุมัติคณะรัฐมนตรี ดูจะเป็นเรื่องใหญ่เหลือเกิน ต้องติดตามรายละเอียดในเอกสารต่อไป ยิ่งกว่านั้น ท่านคงไม่ทราบว่าในช่วงเวลา ๒๐ ปี ของความพยายามนี้ ท่านอธิบดีของกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่รับผิดชอบในการขออนุมัติดำเนินธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ รวมแล้วถึง ๖ ท่าน ดำรงตำแหน่ง ๗ สมัย ท่านเหล่านั้น คือ

๑. พันเอกสุรินทร์ ชลประเสริฐ	พ.ศ. ๒๕๑๕ – ๒๕๒๐
๒. นายอดุลย์ นิยมวิภาต	พ.ศ. ๒๕๒๐ – ๒๕๒๒
๓. พันเอกสุรินทร์ ชลประเสริฐ	พ.ศ. ๒๕๒๒ – ๒๕๒๖
๔. นายเชิญ บำรุงวงศ์	พ.ศ. ๒๕๒๖ – ๒๕๓๐
๕. นายทรงยศ นาคชำนาญ	พ.ศ. ๒๕๓๐ – ๒๕๓๒
๖. นายเสงี่ยม มาหมื่นไวย	พ.ศ. ๒๕๓๒ – ๒๕๓๖
๗. นายอวยผล กนกวิจิตร	พ.ศ. ๒๕๓๖ – ๒๕๓๘

ผู้เขียนขอบันทึกชื่อของท่านอธิบดีทั้ง ๖ ท่านไว้เพื่อให้พวกเราชาวสหกรณ์ได้ระลึกถึงท่าน และคารวะในความพยายามของท่านที่ได้สานต่อโครงการอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จในการได้รับอนุมัติให้สหกรณ์ดำเนินธุรกิจประกันชีวิตได้ รวมทั้งแสดงความชื่นชมข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์และชาวสหกรณ์ในขบวนการสหกรณ์ทุกท่านที่ดำเนินงานอยู่ในช่วงเวลา พ.ศ. ๒๕๑๘ – ๒๕๓๘ ที่ได้ทุ่มเททำงานเพื่อความสำเร็จในการตั้ง บริษัท สหประกันชีวิต จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทของสหกรณ์ สำหรับอนาคตของบริษัท สหประกันชีวิต จำกัด จะเจริญรุ่งเรืองหรือไม่ขึ้นอยู่กับข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานสหกรณ์และสหกรณ์ทั้งที่เป็นผู้ถือหุ้น บริษัท สหประกันชีวิต จำกัด และยังไม่ได้ถือหุ้น จะพิจารณาให้ความสนับสนุนบริษัทของสหกรณ์อย่างจริงจังหรือไม่ ผู้เขียนได้พิจารณาเห็นว่าการเล่าเรื่องราวในอดีตให้ผู้ที่ไม่ทราบความเป็นมาของบริษัท สหประกันชีวิต จำกัด น่าจะเป็นประโยชน์แก่คนรุ่นหลังให้เข้าใจถึงความยากลำบากที่กว่าจะมาเป็น บริษัท สหประกันชีวิต จำกัด และเห็นถึงความตั้งใจของท่านผู้บริหารกรมส่งเสริมสหกรณ์ในอดีต ที่ได้พยายามส่งเสริมให้สหกรณ์ดำเนินธุรกิจประกันชีวิตเพื่อสะสมเงินทุนไว้ในขบวนการสหกรณ์ เหมือนอย่างขบวนการสหกรณ์ในประเทศสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศดำเนินการประสบความสำเร็จมาแล้ว หากขบวนการสหกรณ์หันมาช่วยกันสนับสนุนบริษัทของสหกรณ์ให้เจริญรุ่งเรือง โดยการทำธุรกิจกับ บริษัท สหประกันชีวิต จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิก สหกรณ์และขบวนการ

สหกรณ์ทั้งหมด ก็จะส่งผลให้สมาชิกสหกรณ์และขบวนการสหกรณ์มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นตลอดไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสืบทอดความตั้งใจดีของบรรพชนที่มีต่อขบวนการสหกรณ์

ทำไมสหกรณ์จึงต้องทำธุรกิจประกันภัย

สหกรณ์ เป็นองค์กรที่ดำเนินธุรกิจและให้บริการเพื่อพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สหกรณ์ดำเนินธุรกิจหลายประการ เช่น การจัดหาสินเชื่อให้สมาชิกกู้ยืม การจัดหาและจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภค วัสดุการเกษตร การตลาด ผลิตผลการเกษตร การส่งเสริมการออมทรัพย์ ตลอดจนการให้บริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของสมาชิกทั้งในชนบทและในเมือง

สมาชิกของสหกรณ์ส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอ่อนแอ มีปัญหาในการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพการเกษตร การประมง อาชีพการให้บริการ และมีปัญหาในการดำรงชีพให้อยู่ได้อย่างเหมาะสม โดยมีที่อยู่อาศัย ได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย บุตรหลานได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกสุขอนามัยและได้รับการศึกษาที่เหมาะสม บุคคลเหล่านี้มีความต้องการจะแก้ไขปัญหามาด้วยการร่วมมือกันตามวิธีสหกรณ์ แต่สหกรณ์ต้องประสบปัญหาหลายประการ ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การขาดแคลนเงินทุน สมาชิกของสหกรณ์เป็นผู้มีรายได้น้อย ไม่สามารถสะสมเงินทุนของสหกรณ์จากการออมเงินของสมาชิกได้อย่างเพียงพอ เงินทุนของสหกรณ์ที่ได้จากทุนเรือนหุ้น เงินสำรอง ทุนสะสม และกำไรจากการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นจำนวนที่ไม่เพียงพอ สหกรณ์จำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนภายนอกมาดำเนินการด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ทุนดำเนินงานของสหกรณ์ทั้งหมดคิดเป็นมูลค่า ๘๒,๑๔๔ ล้านบาท คิดเป็นทุนของสหกรณ์เองร้อยละ ๖๓ และเป็นทุนจากภายนอกร้อยละ ๓๗ ในจำนวนเงินทุนดำเนินงานทั้งหมดนี้เป็นทุนดำเนินงานของสหกรณ์นอกภาคเกษตร ร้อยละ ๘๐ และเป็นทุนดำเนินงานของสหกรณ์ภาคการเกษตรเพียงร้อยละ ๒๐ เท่านั้น สหกรณ์ภาคการเกษตรสะสมเงินทุนของสหกรณ์ได้ในอัตราที่ต่ำกว่าสหกรณ์นอกภาคการเกษตร นั่นคือ สะสมได้ร้อยละ ๔๐ และต้องกู้ยืมมาใช้ดำเนินงานถึงร้อยละ ๖๐ แหล่งเงินทุนที่สำคัญของสหกรณ์ภาคการเกษตร คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ส่วนสหกรณ์นอกภาคการเกษตร ในช่วงเวลานั้นต้องพึ่งพาธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ สำหรับสหกรณ์ภาคการเกษตรที่สามารถใช้บริการสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ได้ก็มีเพียงบางส่วนเท่านั้น ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๕ สหกรณ์ภาคการเกษตรเพียงร้อยละ ๓๓ ของสหกรณ์ทั้งหมด ที่สามารถกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ได้ สหกรณ์อีกร้อยละ ๖๗ ไม่ได้กู้เงินจาก ธ.ก.ส. ด้วยสาเหตุประการหนึ่งคือ สหกรณ์ขาดคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่ ธ.ก.ส. ได้กำหนดไว้ในขณะนั้น ทั้งนี้เพราะ ธ.ก.ส. พิจารณาเห็นว่า การให้เงินกู้แก่สหกรณ์ยังมีความเสี่ยงสูงจึงต้องกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เข้มงวด

การดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ของสหกรณ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสี่ยงภัยหลายประการ ทรัพย์สินของสหกรณ์ เช่น ยุ้งฉาง โรงสี อาคารโรงเรือน เครื่องจักรกล อุปกรณ์ สินค้าและผลผลิต เป็นต้น อาจเกิดความเสียหายจากอัคคีภัย อุทกภัย โจรภัยหรือภัยอื่น ๆ หรือกรณีสมาชิกไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อตกลงที่ให้ไว้กับสหกรณ์ หรือกรรมการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ กรณีสมาชิกถึงแก่กรรม แต่ยังมีหนี้สินค้างชำระต่อสหกรณ์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นภัยที่อาจเกิดขึ้นกับสหกรณ์ได้ทั้งสิ้น นอกจากสหกรณ์จะมีภัยรอบด้านแล้ว สมาชิกสหกรณ์ก็ยังมีภัยเช่นกัน เช่น อาจเจ็บไข้ได้ป่วย ประสบอุบัติเหตุ ทำให้ทุพพลภาพหรือ

ถึงแก่กรรมโดยมิได้คาดคิด การประกอบอาชีพการเกษตรอาจประสบภัยธรรมชาติทำให้พืชผลเสียหาย เนื่องจากทั้งสหกรณ์และสมาชิกต่างมีความเกี่ยวข้องและพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ภัยที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ย่อมมีผลกระทบต่อการให้บริการกับสมาชิก ในทำนองเดียวกันภัยที่เกิดขึ้นกับสมาชิกก็ย่อมมีผลกระทบต่อฐานะการเงินของสหกรณ์

ในช่วงเวลาก่อนปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ได้ดำเนินธุรกิจประกันภัยในขบวนการสหกรณ์แล้ว รวมถึงขบวนการสหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่นซึ่งประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ทำให้สหกรณ์มีแหล่งเงินทุนของตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาเงินทุนจากภายนอก สหกรณ์มีความเข้มแข็งมั่นคง ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ กรมส่งเสริมสหกรณ์ร่วมกับสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยได้ขอความช่วยเหลือจาก Volunteer Development Corps (VDC) ประเทศสหรัฐอเมริกา มาศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินธุรกิจประกันภัยในสหกรณ์ ผลการศึกษาปรากฏว่ามีปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญจาก VDC ได้เสนอให้แก้ไขกฎหมายประกันภัยดังกล่าว เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจประกันภัยได้โดยไม่ต้องเป็นบริษัทจำกัด แต่การแก้ไขกฎหมายในประเทศไทยเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลานานมาก และการแก้ไขกฎหมายที่ยอยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก กรมส่งเสริมสหกรณ์และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยจึงพิจารณาเห็นควรศึกษาหาแนวทางอื่น

พระราชบัญญัติประกันภัย

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐ และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๑๐ อนุญาตให้ดำเนินธุรกิจประกันภัยได้ในรูปบริษัทจำกัดเท่านั้น และในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย โดยให้ตราพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐ แต่ใน พรบ. ฉบับปี ๒๕๓๕ ก็ยังคงให้ดำเนินธุรกิจประกันชีวิตในรูปบริษัทจำกัดเท่านั้น ยกเว้นการดำเนินธุรกิจแบบสวัสดิการสงเคราะห์ของธนาคารออมสิน ทั้งนี้เพราะธนาคารออมสินมีกฎหมายว่าด้วยธนาคารออมสิน ซึ่งได้กำหนดให้มีการประกันชีวิตแบบสวัสดิการสงเคราะห์แก่ลูกค้าของธนาคารก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติประกันชีวิต

หลังจากได้มีการประกาศเป็นกฎหมาย กำหนดให้ผู้ที่ประกอบธุรกิจประกันภัยต้องขอรับอนุญาตในการที่จะจัดตั้งเป็นบริษัทจำกัดแล้ว ได้มีบริษัทเข้าขอรับอนุญาตจัดตั้งรวมทั้งสิ้น ๒๖ บริษัท เป็นบริษัทประกันชีวิต ๕ บริษัท แต่ทั้งหมดก็เป็นบริษัทของต่างประเทศทั้งสิ้น ในเวลาต่อมา มีบริษัทประกันชีวิตเปิดดำเนินกิจการเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่ง ทั้งที่เป็นบริษัทของคนไทยและของต่างประเทศ จนกระทั่งรัฐบาลต้องสั่งห้ามมิให้มีการจัดตั้งบริษัทประกันชีวิตขึ้นอีก ต่อมาเมื่อมีบริษัทประกันชีวิตประสบภาวะขาดทุน ขาดเสถียรภาพทางการเงินและต้องถูกฟ้องล้มละลายในที่สุด ทำให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจในกิจการประกันชีวิต อันส่งผลกระทบต่อจำนวนผู้ถือกรมธรรม์ ตลอดจนเงินเอาประกัน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดในด้านการบริหารงาน การขายกรมธรรม์ และด้านการลงทุนด้วย ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐบาลได้อนุญาตให้มีบริษัทประกันชีวิตเพิ่มขึ้นอีกเพียงบริษัทเดียว หลังจากนั้นก็ได้มีบริษัทประกันชีวิตได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการประกันชีวิตในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอีกเลย

การศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินธุรกิจประกันภัยของขบวนการสหกรณ์

แนวความคิดในการริเริ่มธุรกิจประกันภัยในขบวนการสหกรณ์ได้หยุดชะงักไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ กรมส่งเสริมสหกรณ์และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ได้ติดต่อขอความสนับสนุนจากมูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท (Friedrich Ebert Stiftung : FES) จากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ให้ช่วยเหลือในการศึกษาหาช่องทางดำเนินธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ ผู้อำนวยการมูลนิธิ FES ประจำประเทศไทยในขณะนั้นคือ Mr. Hofman ได้พิจารณาเห็นว่าการดำเนินธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์น่าจะเป็นประโยชน์ต่อขบวนการสหกรณ์โดยรวม จึงได้สนับสนุนแนวความคิดนี้ โดยเสนอให้มีการศึกษาดูงานธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งสหกรณ์ได้ดำเนินธุรกิจประกันภัยในรูปบริษัทจำกัด โดยมีสหกรณ์เป็นเจ้าของบริษัท คณะผู้ดำเนินงานประกอบด้วยผู้แทนจากขบวนการสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย กรมการประกันภัย และผู้แทนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ นอกจากนี้ มูลนิธิยังได้ส่งผู้เชี่ยวชาญจากบริษัท ประกันภัยของสหกรณ์ VOLKSFURSORGE มาศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์ด้วย

ผลการศึกษาความเป็นไปได้

Mr. Herbert Fronert ผู้เชี่ยวชาญจาก VOLKSFURSORGE ซึ่งเป็นผู้ศึกษา ได้รายงานว่าการทำธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์มีช่องทางเป็นไปได้ ตลาดของธุรกิจประกันชีวิตยังขยายได้อีกมาก เพราะมีประชากรทำประกันชีวิตเพียงร้อยละ ๗ ของประชากรทั้งประเทศในปีที่ทำการศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่ต่ำมาก เนื่องจากสถาบันด้านสวัสดิการทางสังคมในประเทศไทยในขณะที่ยังดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง ประชาชนส่วนใหญ่ต้องรับผิดชอบตนเองในวัยชราและรับผิดชอบครอบครัวด้วย ในด้านอุตสาหกรรมมีการพัฒนาและเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่เมืองมากขึ้น สมาชิกในครอบครัวจะกระจุกกระจายมากขึ้น เหตุการณ์เหล่านี้จะทำให้ประชาชนแต่ละคนต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้น รวมทั้งการเตรียมการในวัยชราและการดูแลครอบครัว ซึ่งเป็นเหตุผลสนับสนุนให้มีการดำเนินธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ เพราะสหกรณ์สามารถเก็บเบี้ยประกันในอัตราต่ำได้ ทำให้กลุ่มคนที่มีความฐานะทางสังคมอ่อนแอสามารถทำประกันชีวิตเพื่อเตรียมการสำหรับตนเองและครอบครัว ข้อได้เปรียบของสหกรณ์ในการดำเนินธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ คือ

๑. ลดค่าใช้จ่ายในการสร้างสำนักงานและจ้างบุคลากร

สหกรณ์ต่าง ๆ มีสำนักงานอยู่ทั่วประเทศ ทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ มีพนักงานสหกรณ์ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงาน โดยเฉลี่ยสหกรณ์หนึ่งจะมีพนักงาน ๔ คน เมื่อตั้งบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ บริษัทจะใช้อาคารสถานที่และบุคลากรของสหกรณ์ที่มีอยู่แล้ว สำนักงานสหกรณ์ที่มีอยู่ทั่วประเทศจะเป็นที่ทำการของสำนักงานสาขาของบริษัท บริษัทจะจัดฝึกอบรมพนักงานของสหกรณ์ให้มีความรู้ในการขายประกันด้วย บริษัทก็จะเสียค่าใช้จ่ายน้อยลงทำให้สามารถคิดเบี้ยประกันได้ในอัตราที่เหมาะสมกับรายได้ของสมาชิก

๒. ลดค่าใช้จ่ายค่านายหน้าของตัวแทนประกันชีวิต

ค่านายหน้าในตลาดการขายประกันชีวิตทั่วไปสูงถึง ๕๐% ในส่วนของสหกรณ์ซึ่งจะให้พนักงานสหกรณ์เป็นผู้แทนขายประกัน จะเสียค่านายหน้าต่ำกว่าบริษัททั่วไป เพราะเป็นพนักงานของสหกรณ์อยู่แล้ว ย่อมจะต้องช่วยเหลือสนับสนุนสหกรณ์ให้เสียค่าใช้จ่ายน้อยเพื่อช่วยเหลือสมาชิกให้เสียเบี้ยประกันถูกลง

๓. ลดอัตราการขาดอายุประกัน

ตัวเลขการขาดอายุประกันในตลาดประกันชีวิตแบบอุตสาหกรรมสูงถึง ๖๐% สำหรับบริษัทของ สหกรณ์คาดว่า การขาดอายุประกันจะต่ำกว่ามาก ทั้งนี้เพราะ

- ๑) ใช้สำนักงานสหกรณ์เป็นศูนย์กลางในการติดต่อสมาชิก ซึ่งลูกค้าผู้ซื้อประกันคุ้นเคยกับ สำนักงานสหกรณ์อยู่แล้ว ย่อมมาติดต่อจ่ายค่าเบี้ยประกันได้ตลอดเวลา
- ๒) สหกรณ์จะคอยดูแล ติดตามให้สมาชิกจ่ายเบี้ยประกันตามเวลาเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก อันจะเป็นผลกระทบมาถึงความมั่นคงของสหกรณ์ด้วย
- ๓) ในกรณีที่สมาชิกไม่อาจหาเงินมาจ่ายเบี้ยประกันได้ตามกำหนดเวลา สหกรณ์สามารถช่วยเหลือโดยการให้กู้ยืมเงินไปชำระก่อน โดยพิจารณาเหตุผลและความจำเป็นของสมาชิกเป็นสำคัญ

๔. การสนับสนุนทางด้านวิชาการและการปฏิบัติงาน

หน่วยงานของรัฐที่ให้การสนับสนุน คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการประกันภัยและกรมตรวจบัญชี สหกรณ์ มูลนิธิฟรีดริช เอแบรท และบริษัทประกันภัยของสหกรณ์ในเยอรมนีที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานประกันภัย ให้ความสนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยได้ส่งผู้เชี่ยวชาญด้านประกันชีวิตมาช่วย วางแผนและวิธีดำเนินการ

๕. ด้านการบริหาร

- ๑) ดำเนินการในรูปบริษัทจำกัด บริหารงานโดยคณะกรรมการบริหารที่แต่งตั้งตามจำนวนหุ้น ที่ถือ สหกรณ์ที่ถือหุ้นมากก็จะมีโอกาสเข้าไปบริหารงานบริษัท
- ๒) มีการจัดจ้างผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินธุรกิจประกันภัย
- ๓) ผู้ถือหุ้นของบริษัทประกอบด้วยสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ ประกันชีวิตต่าง ๆ ในการขาย กรมธรรม์ ส่วนบริษัทของสหกรณ์ก็จะเน้นหนักการขายกรมธรรม์อยู่ในกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ เพื่อสร้างหลักประกัน ให้แก่สมาชิกและครอบครัว
- ๔) การจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์ จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการแย่งธุรกิจจากบริษัท ประกันชีวิตที่มีอยู่แล้ว เพราะจำนวนผู้เอาประกันทั้งหมดในขณะนั้นมีอยู่เพียงร้อยละ ๗ ซึ่งตลาดธุรกิจประกัน ชีวิตยังมีศักยภาพเพียงพอสำหรับบริษัท

ประโยชน์ที่ขบวนการสหกรณ์จะได้รับ

การดำเนินธุรกิจประกันชีวิตในขบวนการสหกรณ์นั้น จะทำให้เกิดประโยชน์ในทุกๆระดับของ ขบวนการสหกรณ์ทั้งแก่สหกรณ์และตัวสมาชิก

ขบวนการสหกรณ์

- ๑) เสริมสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นให้แก่ขบวนการสหกรณ์โดยการสร้างสมเงินทุนจากบริษัท ประกันชีวิตของสหกรณ์ไว้ในขบวนการสหกรณ์
- ๒) เป็นการระดมทุนในขบวนการสหกรณ์เพื่อไม่ต้องพึ่งพาสถาบันการเงินอื่น และสามารถที่จะ สนับสนุนให้สหกรณ์มีทุนดำเนินธุรกิจได้
- ๓) ทำให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อขบวนการสหกรณ์

สหกรณ์

- ๑) สหกรณ์ลดความเสี่ยงภัยในการให้สมาชิกกู้ยืม ซึ่งจะทำให้สหกรณ์มีฐานะการเงินมั่นคง
- ๒) เป็นหลักประกันเงินกู้ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งแก่สหกรณ์และสมาชิกผู้กู้
- ๓) มีแหล่งกู้ยืมเงินทุนอย่างเพียงพอ ทำให้สหกรณ์สามารถให้บริการสมาชิกได้ตามวัตถุประสงค์

มากยิ่งขึ้น

สมาชิก

- ๑) ทำให้เกิดความมั่นคงในครอบครัวของสมาชิก โดยสมาชิกจะได้รับประโยชน์ในวัยชรา ตลอดจนช่วยสร้างหลักประกันในการดำเนินชีวิตของครอบครัวเมื่อหัวหน้าครอบครัวชราภาพหรือเสียชีวิต
- ๒) สมาชิกจะเสียค่าเบี้ยประกันถูกกว่าบริษัทประกันชีวิตทั่วไป เนื่องจากจำนวนสมาชิกสหกรณ์นั้นมีมากและบริษัทของสหกรณ์ลดค่าใช้จ่ายลงได้โดยการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของสหกรณ์ที่มีอยู่แล้ว
- ๓) เสริมสร้างนิสัยประหยัดในหมู่สมาชิกให้มีการสะสมทรัพย์โดยซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตไว้กับบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์

การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยของรัฐ

เนื่องจากธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่กระทบกระเทือนต่อความปลอดภัยและความผาสุกของประชาชน เป็นสถาบันที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐโดยกรมการประกันภัยจึงได้ดำเนินการกำกับธุรกิจภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งได้มีการกำหนดกฎกระทรวง ประกาศกระทรวง และประกาศนายทะเบียนออกมาเพื่อใช้กำกับให้ธุรกิจดำเนินการให้เกิดความปลอดภัยต่อประชาชน ให้ประชาชนมีความมั่นใจและเชื่อถือธุรกิจประกันภัยมากยิ่งขึ้น

การเตรียมการก่อตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์

นับตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้นมา รัฐบาลไม่อนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทประกันชีวิตอีกเลย การที่ขบวนการสหกรณ์จะดำเนินธุรกิจประกันชีวิตจึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการเตรียมการเพื่อทำความเข้าใจกับสหกรณ์ต่างๆ ซึ่งจะเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ และต้องชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือต่อรัฐบาลในการขออนุญาตดำเนินธุรกิจประกันชีวิตในครั้งนี้ โดยต้องเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่อเป็นมติคณะรัฐมนตรีแล้วก็จะมีความผูกพันได้ตลอดไปจนกว่าจะมีการยกเลิกมติดังกล่าว ดังนั้น เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้เสนอผลการศึกษาความเป็นไปได้แล้ว กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงได้ร่วมกับสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเพื่อให้การเตรียมการมีประสิทธิภาพ

๑. บทบาทของขบวนการสหกรณ์

๑.๑ ประชุมชี้แจงผู้นำสหกรณ์ระดับสูง

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย โดยความสนับสนุนของมูลนิธิฟรีดริช เอแบรท ได้จัดประชุมสัมมนาผู้นำสหกรณ์ทุกประเภทเพื่อเผยแพร่แนวความคิดและผลการศึกษาค้นคว้าที่เป็นไปได้ของการดำเนินธุรกิจประกันภัยในรูปบริษัทจำกัด โดยในขั้นต้นจะดำเนินการด้านประกันชีวิตก่อน เพราะจัดบริการได้ง่ายกว่า และจะเกิดประโยชน์แก่สมาชิกโดยตรง

๑.๒ จัดตั้งคณะทำงานเตรียมการจัดตั้งบริษัท

คณะทำงานประกอบด้วย ผู้แทนจากขบวนการ ๓ คน จากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสหกรณ์ ๓ คน และจากหน่วยงานที่เกี่ยวกับการประกันภัย ๑ คน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญจาก Volkfursorge สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี ๑ คน คณะทำงานจะดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

๑.๒.๑ จัดสัมมนาผู้แทนสหกรณ์ ๔ ภาค เพื่อเผยแพร่แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์ รวมทั้งการจัดประชุมชี้แจงผู้แทนสหกรณ์และข้าราชการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ

๑.๒.๒ คณะทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญเยอรมันศึกษาขั้นตอนในการดำเนินธุรกิจประกันภัยตามพระราชบัญญัติประกันชีวิตและประกันวินาศภัย พ.ศ.๒๕๑๐

๑.๒.๓ จัดทำโครงการจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์ ชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นตลอดจนประโยชน์ที่ขบวนการสหกรณ์จะได้รับ นำเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี

๑.๒.๔ จัดเตรียมหนังสือบริคณห์สนธิ จัดทำเอกสารเผยแพร่เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ

๑.๒.๕ ผู้เชี่ยวชาญเยอรมันออกแบบกรรมธรรม์ คำนวณอัตราเบี้ยประกันชีวิตแบบต่างๆ

๑.๒.๖ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในภาครัฐ และรณรงค์ให้สหกรณ์ต่างๆแสดงความจำนงขอถือหุ้นในบริษัท รับเงินค่าหุ้น และจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้ถือหุ้น

๑.๒.๗ ติดต่อประสานงาน ทำความเข้าใจกับรัฐบาลในเรื่องการจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์

๒. บทบาทของรัฐ

กรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นหน่วยงานของราชการที่รับผิดชอบโดยตรงในการส่งเสริมโครงการจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์ โดยประสานงานกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ในการที่จะช่วยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้โครงการได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี โดยจะมีบทบาทในเรื่องต่อไปนี้

๒.๑ ชี้แจงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ถึงแนวทางการส่งเสริมธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ รวมทั้งจัดสัมมนาเผยแพร่ความรู้และทำความเข้าใจในโครงการจัดตั้งบริษัทประกันภัยและประโยชน์ของการดำเนินธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ และบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ต่อโครงการ

๒.๒ ขอความร่วมมือสหกรณ์ในการถือหุ้น ให้คำแนะนำการถือหุ้นในฐานะนายทะเบียนสหกรณ์ สหกรณ์จะถือหุ้นได้โดยไม่ต้องขออนุญาตนายทะเบียน ตามความในมาตรา ๒๑(๘)แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑

๒.๓ เสนอโครงการจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์มีหน้าที่เสนอโครงการต่อปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรายงานความเป็นมาของโครงการ ตลอดจนผลดีที่ขบวนการสหกรณ์จะได้รับ เพื่อขอความสนับสนุนให้พิจารณานำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติต่อไป

๒.๔ ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ที่แจ่งและให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสหกรณ์แก่กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรีและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ ประชาสัมพันธ์โครงการ จัดทำโครงการประชาสัมพันธ์การจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์จัดทำเอกสารเผยแพร่ให้แก่สหกรณ์ทั่วประเทศ เพื่อสนับสนุนสหกรณ์ให้มีการกระจายข่าวสารให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการจัดตั้งบริษัทและการเริ่มดำเนินธุรกิจประกันชีวิต

ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๗ กำหนดไว้ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๘ การประกอบธุรกิจประกันชีวิต จะกระทำมิได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัด ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด และโดยได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต จากรัฐมนตรี โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี “ ดังนั้น การขออนุญาตดำเนินธุรกิจประกันชีวิต จะต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. จัดทำโครงการขอจัดตั้งบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
๒. เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการ รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์จะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติ
๓. ดำเนินการขอจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ตามระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัด
๔. เมื่อดำเนินการจัดตั้งบริษัทเสร็จเรียบร้อยแล้ว บริษัทจะต้องวางหลักทรัพย์ประกันไว้กับนายทะเบียนประกันชีวิต มูลค่าสองล้านบาท พร้อมทั้งบริษัทต้องดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนไม่น้อยกว่าห้าสิบล้านบาท
๕. เมื่อดำเนินการจดทะเบียนเป็นบริษัทแล้ว ให้บริษัทยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ภายใน ๖ เดือน นับแต่วันที่ได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด

การขออนุญาตดำเนินธุรกิจประกันชีวิตของสหกรณ์ ต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่เนื่องจากในช่วงเวลานั้น กระทรวงพาณิชย์มีนโยบายไม่ให้เกิดบริษัทประกันชีวิตใหม่ บริษัทสุดท้ายที่ได้รับอนุญาต คือบริษัทไทยพาณิชย์ประกันชีวิต จำกัด ได้ใบอนุญาตเมื่อปี ๒๕๑๙ ดังนั้น การขอใบอนุญาตประกันชีวิตของสหกรณ์ จึงเป็นเรื่องที่ยากมาก กรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการขออนุมัติโครงการต่อคณะรัฐมนตรี จึงต้องใช้ความพยายามในการชี้แจงข้อสังเกตต่างๆของกระทรวงพาณิชย์และของคณะรัฐมนตรี และต้องคอยติดตามเรื่องอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี ๒๕๒๙ เริ่มเสนอโครงการ จนถึงปี ๒๕๓๖ จึงได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี

รายละเอียดการพิจารณาและข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรี

ปี ๒๕๒๙ เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ความเห็นชอบโครงการแล้วและได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติในหลักการ กระทรวงพาณิชย์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการประกันภัยต้องพิจารณาให้ความเห็นก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรี กระทรวงพาณิชย์มีข้อสังเกต ๔ ประการ คือ

๑. ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกสหกรณ์
๒. รายได้ที่ต่ำและไม่แน่นอนของสมาชิก
๓. ผู้บริหารของบริษัท
๔. การแข่งขันของธุรกิจประกันภัย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ชี้แจงว่า สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยได้ประชุมชี้แจงผู้นำสหกรณ์ทั่วประเทศให้เข้าใจถึงวิธีการและประโยชน์ของการดำเนินธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ ซึ่งจะคิดเบี้ยประกันในอัตราที่ต่ำกว่าเพราะสามารถใช้สิ่งอำนวยความสะดวกของสหกรณ์ที่มีอยู่แล้ว ธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์จะดำเนินงานอยู่เฉพาะในหมู่สมาชิกสหกรณ์ และบริษัทของสหกรณ์จะบริหารโดยผู้บริหารมืออาชีพที่มีประสบการณ์

ปี ๒๕๓๐ กระทรวงพาณิชย์แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาโครงการจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์

ปี ๒๕๓๑ ผลการพิจารณาของคณะทำงานแจ้งว่า ไม่ขัดข้องในการขอจัดตั้งบริษัทประกันภัยของสหกรณ์ แต่มีเงื่อนไข ๓ ประการ คือ

๑. อนุญาตให้เฉพาะใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตเท่านั้น
๒. ทุนจัดตั้งบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ ๑๐๐ ล้านบาท และเรียกชำระเมื่อจดทะเบียนเต็มจำนวน
๓. ผู้ถือหุ้น ให้เน้นสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ของจำนวนหุ้น สำหรับเงื่อนไขอื่น ๆ ในการจัดตั้งบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ ต้องเป็นไปตามที่กระทรวงพาณิชย์กำหนด

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตอบรับเงื่อนไขของกระทรวงพาณิชย์ทั้ง ๓ ข้อ และได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่าจะเน้นให้สหกรณ์การเกษตรเป็นผู้ถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่ และจำนวนหุ้นที่ถือโดยสหกรณ์ทุกประเภทรวมกันจะได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ของจำนวนหุ้นทั้งหมด แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้ง

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมคือ ให้สหกรณ์ทุกประเภทเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ทั้ง ๑๐๐% กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ตอบยืนยันว่า

- สหกรณ์ทุกประเภทจะเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัททั้ง ๑๐๐%
- หุ้นของบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ห้ามโอนหรือขายให้แก่บุคคลภายนอก จะโอนหรือขายได้ในระหว่างสหกรณ์ด้วยกันเท่านั้น

ระหว่างปี ๒๕๓๒ - ๒๕๓๕ ยังไม่มีการพิจารณาใด ๆ จากกระทรวงพาณิชย์ ในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ แต่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้พยายามทำหนังสือถึงกระทรวงพาณิชย์ ขอให้พิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการเพื่อจะนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้ง

๑๘ มีนาคม ๒๕๓๖ กระทรวงพาณิชย์ตอบหนังสือให้ความเห็นชอบในหลักการ พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไข ๖ ประการ ได้แก่

๑. บริษัทที่จะจัดตั้งจะต้องทำธุรกิจประกันชีวิตเท่านั้น
๒. บริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ ต้องจัดตั้งเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
๓. ทุนจดทะเบียนการจัดตั้งบริษัท ต้องชำระเต็มไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ล้านบาท โดยแบ่งทุนเป็นหุ้น มีมูลค่าหุ้นเท่าๆกัน หุ้นละ ๑๐ บาท แต่ถ้าสหกรณ์แสดงความจำนงจะถือหุ้นมากกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ให้จดทะเบียนตามที่ประสงค์นั้น สหกรณ์เท่านั้นเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด ยกเว้นในการเป็นผู้เริ่มก่อการและเมื่อจัดตั้งบริษัทจำกัดเสร็จแล้ว ให้ผู้เริ่มก่อการโอนหุ้นให้แก่สหกรณ์ต่อไป

๔. ผู้เอาประกันชีวิตต้องเป็นบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น
๕. เงื่อนไขอื่นๆ นอกจากที่กล่าวข้างต้นให้อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ รวมทั้งประกาศและกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว

๒๐ กันยายน ๒๕๓๖ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตอบยืนยันการปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้ง ๖ ประการ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๓๖ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบโครงการจัดตั้งบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ และอนุมัติให้ดำเนินการต่อไปได้ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกระทรวงพาณิชย์ทั้ง ๖ ข้อ โดยไม่ให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเงื่อนไขดังกล่าวในข้อหนึ่งข้อใดทั้งสิ้นในอนาคต สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ คณะรัฐมนตรี มีข้อสังเกตว่า

“ผู้บริหารของบริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ ไม่ได้ลงทุนและไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการ จึงมิได้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลกำไรขาดทุน ของบริษัท ประกอบกับธุรกิจประกันชีวิตเป็นธุรกิจที่ต้องอาศัยหลักวิชาการเฉพาะด้าน ดังนั้น การคัดเลือกบุคคลในระดับบริหารหรือผู้จัดการ จึงควรสรรหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความชำนาญในด้านธุรกิจประกันชีวิตในลักษณะมืออาชีพ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และกิจการของบริษัทดำเนินงานไปด้วยดี และต้องเป็นบุคคลที่ซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งมีระบบควบคุมดูแลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการทุจริตด้วย จึงมีมติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวไปพิจารณาดำเนินการ ในการจัดเตรียมบุคลากรของบริษัทต่อไป”

เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีแล้ว กรมส่งเสริมสหกรณ์ร่วมกับสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ได้กำหนดตัวผู้เริ่มก่อการจำนวน ๘ คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากส่วนราชการ ๓ คน คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ๒ คน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ๑ คน และผู้แทนจากขบวนการสหกรณ์ และผู้แทนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ๔ คน ผู้เริ่มก่อการทั้ง ๘ คนลงนามในบริคณห์สนธิเพื่อนำไปจดทะเบียน และได้ขอตั้งชื่อบริษัทว่า “บริษัทสหประกันชีวิต จำกัด”

ผู้เริ่มก่อการตั้งบริษัท รับผิดชอบดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้
๑. จัดทำข้อบังคับของบริษัท สหประกันชีวิต จำกัด
๒. ประสานงานกับสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อแจ้งให้สหกรณ์ต่าง ๆ จองหุ้นของบริษัทให้ครบ ๒๐๐ ล้านบาท

๓. นัดประชุมตั้งบริษัท โดยทำหนังสือถึงสหกรณ์ผู้จองหุ้นทั้งหมด ๒,๒๕๔ สหกรณ์ และสหกรณ์ผู้ถือหุ้นเหล่านี้เป็นนิติบุคคล จะต้องมีการมอบหมายตัวแทนของสหกรณ์ โดยคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์จะต้องประชุมเพื่อแต่งตั้งตัวแทนมาทำหน้าที่แทนสหกรณ์ ดังนั้น การนัดประชุมตั้งบริษัทจึงต้องแจ้งสหกรณ์ผู้ถือหุ้นล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ เดือน เพื่อให้สหกรณ์ได้ประชุมแต่งตั้งตัวแทน

๔. การประชุมตั้งบริษัท เพื่อพิจารณา

- จัดทำบัญชีรายชื่อ ฐานะ และที่อยู่ของผู้ถือหุ้น
- จัดทำข้อบังคับของบริษัท
- ให้สัตยาบันแก่บรรดาสัญญาซึ่งผู้เริ่มก่อการได้ทำไว้ และค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไปในการเริ่มตั้ง

บริษัท

- เลือกตั้งคณะกรรมการ
- แต่งตั้งผู้สอบบัญชี
- มอบหมายให้กรรมการทำการแทนบริษัท

๕. เมื่อมีคณะกรรมการแล้ว ผู้เริ่มก่อการมอบหมายกิจการให้คณะกรรมการ และผู้เริ่มก่อการจะต้องถือหุ้นอย่างน้อยคนละ ๑ หุ้น และเรียกเก็บเงินจากสหกรณ์ผู้จองหุ้นให้ครบ ๒๐๐ ล้านบาท แล้วดำเนินการจดทะเบียนบริษัทภายใน ๓ เดือน นับแต่ วันประชุมใหญ่

บริษัท สหประกันชีวิต จำกัด ได้จดทะเบียนเป็นบริษัท เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๓๗ มีทุนจดทะเบียน ๒๐๐ ล้านบาท แบ่งเป็นหุ้นจำนวน ๒๐,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น มูลค่าหุ้นละ ๑๐ บาท บริษัทได้วางหลักทรัพย์จำนวน ๒ ล้านบาท ตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยเปิดบัญชีเงินฝากประจำในนามนายทะเบียนประกันชีวิต และนำสมุดเงินฝากพร้อมทั้งเอกสารจากธนาคารไปวางไว้ที่นายทะเบียน และดำรงเงินกองทุนจำนวน ๕๐ ล้านบาท ตามมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิตเรียบร้อยแล้ว จึงได้ยื่นหนังสือขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ โดยต้องชำระค่าธรรมเนียมค่าขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจ เป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้อนุญาตให้บริษัท สหประกันชีวิต จำกัด ดำเนินธุรกิจประกันชีวิตได้ เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๘ บริษัท สหประกันชีวิต จำกัด เป็นบริษัทที่ ๑๓ ของประเทศไทย ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต มีสหกรณ์ทั้ง ๖ ประเภท ถือหุ้นอยู่ในบริษัท จำนวน ๒,๒๕๔ สหกรณ์ จำนวนหุ้น ๒๐,๘๐๖,๖๑๕ หุ้น มูลค่าหุ้นทั้งหมด ๒๐๘,๖๖๑,๕๐๐ ล้านบาท ซึ่งแต่ละสหกรณ์จะถือหุ้นได้ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ หุ้น เป็นมูลค่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท หรือร้อยละ ๐.๑ ของจำนวนมูลค่าหุ้นทั้งหมด

สหกรณ์ทั้ง ๖ ประเภทที่ถือหุ้นในบริษัทสหประกันชีวิต จำกัด ณ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๘

การถือหุ้นแยกตามประเภทสหกรณ์ (สัดส่วน)	จำนวนสหกรณ์ (สหกรณ์)	จำนวนหุ้น (หุ้น)	มูลค่าหุ้น (บาท)	
สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ ๕๑.๕๗	๑,๒๗๓	๑๐,๗๒๙,๗๕๙	๑๐๗,๒๒๙,๕๕๙	
สหกรณ์ออมทรัพย์ ร้อยละ ๓๗.๓๗	๖๑๕	๗,๗๗๕,๑๐๐	๗๗,๗๕๑,๐๐๐	
สหกรณ์บริการ ร้อยละ ๔.๘๖	๑๖๖	๑,๐๑๐,๒๐๖	๑๐,๑๐๒,๐๖๐	
สหกรณ์ร้านค้า ร้อยละ ๓.๒๔	๑๒๒	๖๗๕,๐๕๐	๖,๗๕๐,๕๐๐	
สหกรณ์นิคม ร้อยละ ๒.๖๐	๖๑	๕๔๑,๐๐๐	๕,๔๑๐,๐๐๐	
สหกรณ์ประมง ร้อยละ ๐.๓๖	๑๗	๗๕,๕๐๐	๗๕๕,๐๐๐	
รวม	ร้อยละ ๑๐๐.๐๐	๒,๒๕๔	๒๐,๘๐๖,๖๑๕	๒๐๘,๖๖๑,๕๐๐

จากตารางการถือหุ้น จะเห็นได้ว่าสหกรณ์การเกษตร ถือหุ้นเป็นจำนวน ถึงร้อยละ ๕๑.๕๗ ทั้งนี้เพราะ คณะรัฐมนตรีมีมติให้สหกรณ์ถือหุ้นได้ไม่เกินสหกรณ์ละ ๒๐๐,๐๐๐บาท และเนื่องจากสหกรณ์การเกษตรมี จำนวนมากกว่าสหกรณ์ประเภทอื่น สหกรณ์การเกษตรจึงเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ซึ่งหมายความว่าผู้แทนของ สหกรณ์การเกษตรจะมีสิทธิ์ได้รับเลือกเข้ามาเป็นกรรมการของบริษัทมากกว่าผู้แทนของสหกรณ์ประเภทอื่น เพราะถือจำนวนการถือหุ้นเป็นหลัก ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารงานของบริษัทจำกัด ที่แตกต่างจากการดำเนินงาน โดยวิธีสหกรณ์

เนื่องจากธุรกิจประกันชีวิตเป็นเรื่องใหม่ของสหกรณ์ การดำเนินงานในรูปบริษัทจำกัดก็แตกต่างจาก การดำเนินงานโดยวิธีสหกรณ์ กรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาบริหารบริษัท ก็ยังไม่เคยเรียนรู้เรื่องธุรกิจ ประกันชีวิตมาก่อน ดังนั้น ในระยะ ๕ ปีแรก รัฐจึงจำเป็นต้องเข้าไปช่วยเหลือในการบริหารงานในบริษัท โดยมีกรรมการที่เป็นผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปร่วมบริหารงาน ได้แก่ผู้แทนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ กรม ควบคุมบัญชีสหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ โดยการแต่งตั้งร่วมกับกรรมการที่มาจากกรรมการเลือกตั้งจากผู้แทนสหกรณ์ผู้ถือหุ้น การบริหารงานของ บริษัทได้ดำเนินการเหมือนบริษัทเอกชนทั่วไป มีการจัดจ้างผู้จัดการและพนักงานในอัตราเงินเดือนที่สูง เพื่อให้ได้ผู้ที่มีความสามารถและเป็นนักบริหารมืออาชีพ

การดำเนินธุรกิจนี้ นับว่าเป็นการดีกับขบวนการสหกรณ์ เพราะมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อ บังคับต่างๆที่เข้มงวดและรัดกุม มีหน่วยราชการคือ กรมการประกันภัยดูแลกำกับให้ดำเนินการไปตามกฎหมาย และระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะทำให้บริษัทประกันชีวิตของสหกรณ์ดำเนินการไปได้ด้วยความมั่นคง อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจประกันชีวิตของสหกรณ์ ถึงแม้จะดำเนินการในรูปบริษัทจำกัด แต่ก็ยึดหลักการ สหกรณ์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ธุรกิจประกันชีวิตของสหกรณ์จึงเป็นลักษณะ Mutual Insurance กล่าว คือ บริษัทดำเนินธุรกิจกับสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทในฐานะผู้ถือหุ้น จึงไม่มุ่งหวังกำไรสูงสุด แต่มี จุดประสงค์ที่จะให้สมาชิกได้รับบริการที่ดีที่สุด ในขณะที่เดียวกันสมาชิกก็ต้องมาทำธุรกิจกับบริษัท เพื่อให้บริษัทมี ปริมาณธุรกิจเพียงพอที่จะสามารถให้บริการที่ดี และมีผลกำไรแบ่งคืนให้ผู้ถือหุ้นได้

การมีสหกรณ์จำนวนมากเป็นผู้ถือหุ้น ถือว่าเป็นจุดแข็งของบริษัท ซึ่งหมายถึงการมีเจ้าของจำนวนมาก และบริษัทสามารถคาดหวังได้ว่าเจ้าของบริษัทย่อมจะต้องอุดหนุนบริษัทของตนเอง และเจ้าของบริษัทเหล่านี้ ประกอบด้วยสมาชิกรายบุคคล ก็ย่อมจะต้องซื้อประกันในบริษัทที่ตนเป็นเจ้าของ เพราะตนเองสามารถจะเสนอ ความต้องการให้บริษัทตอบสนองได้ ดังนั้น สหกรณ์และสมาชิกจึงเป็นฐานของการดำเนินธุรกิจเท่ากับว่า บริษัท มีกลุ่มสนับสนุนกลุ่มใหญ่เพียงพอในการดำเนินธุรกิจภายในกลุ่มของตนเอง ไม่ต้องแข่งขันกับตลาดภายนอก

ณ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โครงการการถือหุ้นของสหกรณ์ในบริษัทสหประกันชีวิต จำกัด ได้เปลี่ยนแปลงไปจากปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ดังนี้

ประเภท	จำนวนสหกรณ์ (สหกรณ์)	จำนวนหุ้น (หุ้น)	มูลค่าหุ้น (บาท)	ร้อยละ
สหกรณ์การเกษตร	๑,๒๔๑	๑๑,๖๘๗,๖๗๑	๑๑๖,๘๗๖,๗๑๐.๐๐	๑๐.๘๙
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	๙๔	๕๑,๑๑๐,๕๗๘	๕๑๑,๑๐๕,๗๘๐.๐๐	๔๗.๖๓
สหกรณ์นิคม	๗๓	๖๘๑,๖๐๐	๖,๘๑๖,๐๐๐.๐๐	๐.๖๔
สหกรณ์บริการ	๑๕๐	๘๕๒,๙๐๖	๘,๕๒๙,๐๖๐.๐๐	๐.๗๙
สหกรณ์ประมง	๑๔	๘๓,๑๐๐	๘๓๑,๐๐๐.๐๐	๐.๐๘
สหกรณ์ร้านค้า	๑๐๑	๕๘๐,๔๐๑	๕,๘๐๔,๐๑๐.๐๐	๐.๕๔
สหกรณ์ออมทรัพย์	๕๓๕	๔๒,๒๘๒,๕๑๔	๔๒๒,๘๒๕,๑๔๐.๐๐	๓๙.๔๑
อื่นๆ (บุคคล)	๓	๑๗,๕๐๐	๑๗๕,๐๐๐.๐๐	๐.๐๒
รวม	๒,๒๑๑	๑๐๗,๒๙๖,๒๗๐	๑,๐๗๒,๘๖๒,๗๐๐.๐๐	๑๐๐

สืบเนื่องจากการได้มีการขออนุมัติเปลี่ยนแปลงมติคณะกรรมการที่กำหนดให้แต่ละสหกรณ์ถือหุ้นได้ไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เปลี่ยนเป็นไม่จำกัดจำนวนหุ้นที่แต่ละสหกรณ์จะถือ บริษัทสามารถขายหุ้นและขายประกันให้แก่บุคคลที่ไม่ได้เป็นสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการของบริษัท ในระหว่างเวลาที่ผ่านมามีสหกรณ์จำนวนหนึ่งไม่สามารถดำเนินกิจการสหกรณ์ต่อไปได้ สหกรณ์ต้องเลิกกิจการ และต้องชำระบัญชี และโอนหุ้นขายให้สหกรณ์อื่น ทำให้จำนวนสหกรณ์ผู้ถือหุ้นในบริษัทมีจำนวนลดน้อยลง แต่มูลค่าหุ้นมิได้ลดลง ประเภทสหกรณ์ที่ลดจำนวนลง คือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์บริการและสหกรณ์ร้านค้า แต่สหกรณ์นิคมมีจำนวนสหกรณ์ถือหุ้นเพิ่มขึ้น ส่วนสหกรณ์ออมทรัพย์มีจำนวนลดลงเพราะได้มีการกำหนดให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นสหกรณ์อีกประเภทหนึ่ง จึงได้แยกตัวออกจากสหกรณ์ออมทรัพย์ หากรวมสหกรณ์ ๒ ประเภทนี้แล้ว ก็นับได้ว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งตรงกับเจตนารมณ์ครั้งแรกที่เริ่มก่อตั้งบริษัท ที่ต้องการให้สหกรณ์ออมทรัพย์ถือหุ้นมากกว่าสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ครูอาจารย์ บริษัทเอกชน เป็นต้น น่าจะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องธุรกิจประกันภัยมากพอที่จะเข้าไปเป็นกรรมการบริหารบริษัทได้ และสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสหกรณ์ที่สมาชิกมีรายได้ประจำที่แน่นอน สหกรณ์จึงมีทุนเรือนหุ้นจำนวนมาก สหกรณ์ย่อมมีฐานะมั่นคง สามารถจะถือหุ้นในบริษัทได้มาก ซึ่งจะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์มีผู้แทนเข้าไปเป็นกรรมการบริหารบริษัทมากขึ้น แต่ด้วยเงื่อนไขของคณะกรรมการที่อนุญาตให้ทุกสหกรณ์ถือหุ้นได้ไม่เกินสหกรณ์ละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท จึงทำให้กรรมการส่วนใหญ่มาจากสหกรณ์การเกษตรซึ่งมีจำนวนสหกรณ์มากกว่าสหกรณ์ประเภทอื่นๆ จึงเป็นสหกรณ์ที่ถือหุ้นมากที่สุดในปัจจุบันนี้ เงื่อนไขต่าง ๆ ได้ยกเลิกไปแล้ว สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนได้เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ มีผู้แทนเข้าไปเป็นกรรมการบริหารบริษัทมากขึ้น ซึ่งพอจะคาดหวังได้ว่าบริษัทสหประกันชีวิต จำกัด จะสามารถดำเนินกิจการไปได้ด้วยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม บริษัทสหประกันชีวิต จำกัด เป็นบริษัทที่ตั้งขึ้นเพื่อให้บริการและทำธุรกิจกับสหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์เป็นสำคัญ ปัจจุบันนี้ สหกรณ์เป็นเจ้าของบริษัทอยู่ ๒,๒๑๑ สหกรณ์ แต่มีสหกรณ์ทำธุรกิจกับบริษัทอยู่เพียง ร้อยละ ๒๐ เท่านั้น หากสหกรณ์ทุกประเภท ในทุกระดับ ให้ความสนับสนุนโดยทำธุรกิจกับบริษัทที่สหกรณ์เป็นเจ้าของ เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ ร้อยละ ๕๐ ของสหกรณ์ผู้ถือหุ้นบริษัทก็จะมีความเข้มแข็งมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้สหกรณ์และสมาชิกได้รับประโยชน์จากบริษัทมากขึ้น ยิ่งกว่านั้น ยังเป็นการสร้างแหล่งเงินทุนให้แก่ขบวนการสหกรณ์ เพื่อใช้ในการให้บริการแก่สหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์ การเพิ่มจำนวนสหกรณ์ให้ทำธุรกิจกับบริษัทมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจกับคณะกรรมการของสหกรณ์ถึงความตั้งใจและวัตถุประสงค์ในการตั้งบริษัทสหประกันชีวิตอย่างสม่ำเสมอ ในขณะเดียวกัน กรรมการของบริษัทจะต้องยึดมั่นในนโยบายที่จะให้บริการที่ดีที่สุดแก่สหกรณ์และสมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของและเป็นลูกค้าของบริษัท การคิดเบี้ยประกันและผลตอบแทนต้องดีกว่าของบริษัทอื่น ๆ วิธีการชำระเบี้ยประกันต้องสะดวกและไม่ยุ่งยาก ระยะเวลาและเงื่อนไขในการชำระเบี้ยประกันควรกำหนดให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพ และช่วงเวลาที่ผู้เอาประกันจะมีรายได้

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เจ้าหน้าที่ของบริษัทที่จะไปพบกับคณะกรรมการหรือสมาชิกของสหกรณ์ จะต้องมีความรู้และความเข้าใจทั้งในเรื่องสหกรณ์และธุรกิจประกันชีวิตของบริษัทสหประกันชีวิต จำกัด เป็นอย่างดี เพื่อชี้แจงและเชิญชวนให้สหกรณ์และสมาชิกเข้าใจและมองเห็นประโยชน์ในการทำประกันกับบริษัทของสหกรณ์ การชี้แจงและประชาสัมพันธ์ให้ถึงตัวสมาชิกสหกรณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะทำให้สมาชิกสหกรณ์รู้บทบาทหน้าที่ และความสำคัญของตนเอง อันจะส่งผลให้ตัวแทนขายประกันไม่สามารถขายประกันของบริษัทประกันชีวิตอื่น ๆ ได้ แต่จะทำให้สมาชิกทำประกันกับบริษัทที่ตนเองเป็นเจ้าของมากขึ้น

ภาคผนวก

๑๐๐ ปี

บันทึกอันทรงเกียรติ

สหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ

(ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๕๙)

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๓ เห็นชอบโครงการขอรับพระราชทานรางวัลสำหรับสหกรณ์ที่มีผลงานดีเด่น และระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการขอรับพระราชทานรางวัลสำหรับสหกรณ์ที่มีผลงานดีเด่น พ.ศ. ๒๕๑๓ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินการตามมตินี้ โดยแต่ละปีให้มีการคัดเลือกสหกรณ์ที่มีผลงานดีเด่นแต่ละประเภทสหกรณ์ และจัดเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ

ต่อมา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกประกาศเรื่อง การคัดเลือกเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ โดยใช้แทนระเบียบปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยกำหนดหลักเกณฑ์กลางในการคัดเลือก ทั้งนี้ ได้มีการประกาศออกมาหลายครั้ง เนื่องจากเห็นควรปรับปรุงหลักเกณฑ์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในช่วงเวลานั้น ๆ

รายชื่อสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๕๙

ปี	สหกรณ์	จังหวัด	ประเภทสหกรณ์
๒๕๑๓	สหกรณ์การเกษตรสูงเนิน จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสุรินทร์ จำกัด	สุรินทร์	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์กรุงเทพฯ จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๑๔	สหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด	เพชรบุรี	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสุโขทัย จำกัด	สุโขทัย	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์พระนคร จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๑๕	สหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเพชรบุรี จำกัด	เพชรบุรี	สหกรณ์ออมทรัพย์
๒๕๒๐	สหกรณ์การเกษตรสันกำแพง จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ออมทรัพย์
๒๕๒๑	สหกรณ์การเกษตรศรีประจันต์ จำกัด	สุพรรณบุรี	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชุมพร จำกัด	ชุมพร	สหกรณ์ออมทรัพย์
๒๕๒๒	สหกรณ์การเกษตรพนมทวน จำกัด	กาญจนบุรี	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมสันทราย จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ จำกัด	ชัยภูมิ	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์สนามคลี จำกัด	อุดรดิตถ์	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๒๓	สหกรณ์การเกษตรบ้านไธสง จำกัด	ลำพูน	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูราชบุรี จำกัด	ราชบุรี	สหกรณ์ออมทรัพย์
๒๕๒๔	สหกรณ์การเกษตรสีคิ้ว จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิษณุโลก จำกัด	พิษณุโลก	สหกรณ์ออมทรัพย์

ปี	สหกรณ์	จังหวัด	ประเภทสหกรณ์
๒๕๒๕	สหกรณ์การเกษตรนิคมฯ ลำน้ำน่าน จำกัด	อุดรดิตถ์	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมการเข้าซื้อที่ดินวังพระธาตุ จำกัด	กำแพงเพชร	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพุมธานี จำกัด	พุมธานี	สหกรณ์ออมทรัพย์
๒๕๒๖	สหกรณ์การเกษตรเดิมบางนางบวช จำกัด	สุพรรณบุรี	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูน่าน จำกัด	น่าน	สหกรณ์ออมทรัพย์
๒๕๒๗	สหกรณ์การเกษตรสันทราย จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูมหาสารคาม จำกัด	มหาสารคาม	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์นครสวรรค์ จำกัด	นครสวรรค์	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๒๘	สหกรณ์การเกษตรแม่จัน จำกัด	เชียงราย	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมการเข้าซื้อที่ดินหนองเสือ จำกัด	สระบุรี	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูปัตตานี จำกัด	ปัตตานี	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์บางแสน จำกัด	ชลบุรี	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๒๙	สหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด	เชียงราย	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมท่ามะแซ จำกัด	ชุมพร	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยซาร์โก้ จำกัด	ภูเก็ต	สหกรณ์ออมทรัพย์
๒๕๓๐	สหกรณ์การเกษตรมโนรมย์ จำกัด	ชัยนาท	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมหลังสวน จำกัด	ชุมพร	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการโรงพยาบาลสุรินทร์ จำกัด	สุรินทร์	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์กองทัพภาคที่ ๔ จำกัด	นครศรีธรรมราช	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๓๑	สหกรณ์การเกษตรคลองขลุง จำกัด	กำแพงเพชร	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมการเข้าซื้อที่ดินวังพระธาตุ จำกัด	กำแพงเพชร	สหกรณ์นิคม
	ร้านสหกรณ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำกัด	ขอนแก่น	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๓๒	สหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด	น่าน	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมสวรรคโลก จำกัด	สุโขทัย	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครราชสีมา จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์กองบิน ๔ จำกัด	นครสวรรค์	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๓๓	สหกรณ์การเกษตรพิมาย จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครปฐม จำกัด	นครปฐม	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์พนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๓๔	สหกรณ์การเกษตรบางคล้า จำกัด	ฉะเชิงเทรา	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ประมงแม่กลอง จำกัด	สมุทรสงคราม	สหกรณ์ประมง
	สหกรณ์นิคมแม่แจ่ม จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุทัยธานี จำกัด	อุทัยธานี	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จำกัด	นนทบุรี	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์บริการเดินรถแม่สอด จำกัด	ตาก	สหกรณ์บริการ
๒๕๓๕	สหกรณ์การเกษตรสีคิ้ว จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมอ่าวลึก จำกัด	กระบี่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูแม่ฮ่องสอน จำกัด	แม่ฮ่องสอน	สหกรณ์ออมทรัพย์

ปี	สหกรณ์	จังหวัด	ประเภทสหกรณ์
	ร้านสหกรณ์กองบิน ๑ จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์บริการเดินรถอุดรธานี จำกัด	อุดรธานี	สหกรณ์บริการ
๒๕๓๖	สหกรณ์การเกษตรเมืองตราด จำกัด	ตราด	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมปลายพระยา จำกัด	กระบี่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ จำกัด	ลพบุรี	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์ผู้ปฏิบัติงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด	นนทบุรี	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์บริการแท็กซี่กรุงเทพ จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์บริการ
๒๕๓๗	สหกรณ์การเกษตรทางดง จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ประมงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบ้านกอนาง จำกัด	หนองคาย	สหกรณ์ประมง
	สหกรณ์นิคมสวรรคโลก จำกัด	สุโขทัย	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ศรีสุทนต์ จำกัด	สตูล	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์โรงพยาบาลเบตง จำกัด	ยะลา	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์บริการเดินรถนครเชียงใหม่ จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์บริการ
๒๕๓๘	สหกรณ์การเกษตรไร่ซา จำกัด	สุราษฎร์ธานี	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด	ราชบุรี	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์ประมงคู้งกระเบน จำกัด	จันทบุรี	สหกรณ์ประมง
	สหกรณ์นิคมปากน้ำ จำกัด	กระบี่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ศรีพิจิตร จำกัด	พิจิตร	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านค้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์บริการแท็กซี่สยาม จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์บริการ
๒๕๓๙	สหกรณ์การเกษตรกันทรลักษ์ จำกัด	ศรีสะเกษ	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมบ้านบึง จำกัด	ชลบุรี	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์ประมงกระบี่ จำกัด	กระบี่	สหกรณ์ประมง
	สหกรณ์นิคมห้างฉัตร จำกัด	ลำปาง	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จำกัด	สุราษฎร์ธานี	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์บริการรถยนต์โดยสารรอบเมืองปัตตานี จำกัด	ปัตตานี	สหกรณ์บริการ
๒๕๔๐	สหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด	น่าน	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมมวกเหล็ก จำกัด	สระบุรี	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านโคกหม้อ จำกัด	อุดรดิตถ์	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ
	สหกรณ์ออมทรัพย์ศรีเชียงใหม่ จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์เกษตรศาสตร์ จำกัด	นครปฐม	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์บริการเดินรถนครราชสีมา จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์บริการ
	สหกรณ์เครดิตยูเนียนศูนย์กลางเทวา จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์เครดิตยูเนียน
๒๕๔๑	สหกรณ์การเกษตรพิมาย จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด	สระแก้ว	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีฯ ท่าโพธิ์ศรี จำกัด	อุบลราชธานี	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ

ปี	สหกรณ์	จังหวัด	ประเภทสหกรณ์
	สหกรณ์นิคมนครชุม จำกัด	กำแพงเพชร	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสระบุรี จำกัด	สระบุรี	สหกรณ์ออมทรัพย์
	สหกรณ์บริการแท็กซี่รวมมิตร จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์บริการ
	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนนงกัญญาเปโตร จำกัด	นครปฐม	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน
๒๕๔๒	สหกรณ์การเกษตรสารภี จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมพัทลุง จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์ประมงผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโกสมพิสัย จำกัด	มหาสารคาม	สหกรณ์ประมง
	สหกรณ์นิคมปลายพระยา จำกัด	กระบี่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ออมทรัพย์
๒๕๔๓	สหกรณ์การเกษตรสามชุก จำกัด	สุพรรณบุรี	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมวาริชภูมิ จำกัด	สกลนคร	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบก จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์ยูเนี่ยนบางปู จำกัด	สมุทรปราการ	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนบ้านดุงสามัคคี จำกัด	อุดรธานี	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน
๒๕๔๔	สหกรณ์การเกษตรดอนเจดีย์ จำกัด	สุพรรณบุรี	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านทางเกวียน จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา
	สหกรณ์ประมงแม่กลอง จำกัด	สมุทรสงคราม	สหกรณ์ประมง
	สหกรณ์นิคมปากน้ำ จำกัด	กระบี่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขนครราชสีมา จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์สิงห์บุรี จำกัด	สิงห์บุรี	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๔๕	สหกรณ์การเกษตรวิเศษชัยชาญ จำกัด	อ่างทอง	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมบ้านบึง จำกัด	ชลบุรี	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์นิคมอ่าวลึก จำกัด	กระบี่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น จำกัด	ขอนแก่น	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์ไทยออยล์ จำกัด	ชลบุรี	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๔๖	สหกรณ์การเกษตรสูงเนิน จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมชัยบาดาล จำกัด	ลพบุรี	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์นิคมนครชุม จำกัด	กำแพงเพชร	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำกัด	สงขลา	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์บริการเดินรถนครเชียงใหม่ จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์บริการ
๒๕๔๗	สหกรณ์การเกษตรนิคมลำตะคอง จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมปากช่อง จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์นิคมศรีสำโรง จำกัด	สุโขทัย	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขอุดรธานี จำกัด	อุดรธานี	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์กองทัพภาคที่ ๒ จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์บริการเดินรถพัทธา จำกัด	ชลบุรี	สหกรณ์บริการ

ปี	สหกรณ์	จังหวัด	ประเภทสหกรณ์
	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนนักบุญเปโตร จำกัด	นครปฐม	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน
๒๕๔๘	สหกรณ์การเกษตรวิเชียรบุรี จำกัด	เพชรบุรี	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ยางพาราผู้ผลิตยางพาราบ้านห้วยไต่ จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี จำกัด	อุบลราชธานี	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์โรงพยาบาลมหาราช จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๔๙	สหกรณ์การเกษตรวิสัย จำกัด	ร้อยเอ็ด	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์วิชัยพยาบาล จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านค้ามหาวิทยาลัยกรุงเทพ จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนบ้านแสงอรุณ จำกัด	ประจวบคีรีขันธ์	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน
๒๕๕๐	สหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด	น่าน	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมวังพระธาตุ จำกัด	กำแพงเพชร	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์กรมป่าไม้ จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ออมทรัพย์
	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนบ้านพุทะแบกพัฒนา จำกัด	ประจวบคีรีขันธ์	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน
๒๕๕๑	สหกรณ์การเกษตรระเทศไหมด จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดน	นครศรีธรรมราช	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ค่ายศรีนครินทร์รา จำกัด		
๒๕๕๒	สหกรณ์การเกษตรพนมวังก จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมในเขตปฏิรูปที่ดินลำพญากลาง จำกัด	สระบุรี	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนหมากพัฒนา จำกัด	สงขลา	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา
	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านท้ายวัด	อุดรดิตถ์	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ
	พญาปิ่นแดน จำกัด		
	สหกรณ์นิคมอ่าวลึก จำกัด	กระบี่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลราชวิถี จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์สิงห์บุรี จำกัด	สิงห์บุรี	สหกรณ์ร้านค้า
๒๕๕๓	สหกรณ์การเกษตรบางน้ำเปรี้ยว จำกัด	ฉะเชิงเทรา	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์กองทุนสวนยางในเขตปฏิรูปที่ดินบ้านทางเวียน จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา
	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำมะกอกเหนือ จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ
	สหกรณ์นิคมท่าแซะ จำกัด	ชุมพร	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกาฬสินธุ์ จำกัด	กาฬสินธุ์	สหกรณ์ออมทรัพย์
	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนนักบุญเปโตร จำกัด	นครปฐม	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน
๒๕๕๔	สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด	อุดรดิตถ์	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมนครปฐม จำกัด	นครปฐม	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านโคกพญา จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา
	สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลหาดใหญ่ จำกัด	สงขลา	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา จำกัด	นครราชสีมา	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์สี่ล้อเล็กภูเก็ต จำกัด	ภูเก็ต	สหกรณ์บริการ
	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนไทยฮอนด้า จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

ปี	สหกรณ์	จังหวัด	ประเภทสหกรณ์
๒๕๕๕	สหกรณ์การเกษตรเวียงสา จำกัด	น่าน	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ก พัฒนานิคม จำกัด	ลพบุรี	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์นิคมนครชุม จำกัด	กำแพงเพชร	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์โรงพยาบาลวชิระภูเก็ต จำกัด	ภูเก็ต	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์เดินรถเพชรบูรณ์ จำกัด	เพชรบูรณ์	สหกรณ์บริการ
	สหกรณ์เครดิตยูเนียนหนองห้าง จำกัด	กาฬสินธุ์	สหกรณ์เครดิตยูเนียน
๒๕๕๖	สหกรณ์การเกษตรหนองหญ้าไซ จำกัด	สุพรรณบุรี	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ก (มิตรภาพ) จำกัด	สระบุรี	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์กองทุนสวนยางไสกรูดการเกษตร จำกัด	นครศรีธรรมราช	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา
	สหกรณ์นิคมวังพระธาตุ จำกัด	กำแพงเพชร	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ออมทรัพย์อนามย์สุรินทร์ จำกัด	สุรินทร์	สหกรณ์ออมทรัพย์
	ร้านสหกรณ์เกษตรศาสตร์ จำกัด	นครปฐม	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์เครดิตยูเนียน เอ็น เอช เค สปริง จำกัด	สมุทรปราการ	สหกรณ์เครดิตยูเนียน
๒๕๕๗	สหกรณ์การเกษตรบ้านตาก จำกัด	ตาก	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมวังทอง จำกัด	พิษณุโลก	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์กองทุนสวนยางไสตประชา จำกัด	นครศรีธรรมราช	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา
	สหกรณ์หมู่บ้านสหพร จำกัด	นครปฐม	สหกรณ์บริการ
	ร้านสหกรณ์จังหวัดตราด จำกัด	ตราด	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจสุราษฎร์ธานี จำกัด	สุราษฎร์ธานี	สหกรณ์ออมทรัพย์
	สหกรณ์เครดิตยูเนียนหมอสมวังแก้ว จำกัด	ลำปาง	สหกรณ์เครดิตยูเนียน
๒๕๕๘	สหกรณ์การเกษตรสบปราบ จำกัด	ลำปาง	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมห้างฉัตร จำกัด	ลำปาง	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก ก.น.ช. หนองรี จำกัด	ลพบุรี	สหกรณ์โคนม
	สหกรณ์กองทุนสวนยางในเขตปฏิรูปที่ดินบ้านโคกม่วง จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา
	ร้านสหกรณ์โรงพยาบาลลำปาง จำกัด	ลำปาง	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูศรีสะเกษ จำกัด	ศรีสะเกษ	สหกรณ์ออมทรัพย์
	สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านทุ่งเสียว จำกัด	พัทลุง	สหกรณ์เครดิตยูเนียน
๒๕๕๙	สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคขุนในเขตปฏิรูปที่ดินปางศิลาทอง จำกัด	กำแพงเพชร	สหกรณ์การเกษตร
	สหกรณ์นิคมแม่แตง จำกัด	เชียงใหม่	สหกรณ์นิคม
	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา จำกัด	บุรีรัมย์	สหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา
	สหกรณ์เดินรถระพีบุรินทร์ จำกัด	สมุทรสาคร	สหกรณ์บริการ
	ร้านสหกรณ์โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช จำกัด	นครศรีธรรมราช	สหกรณ์ร้านค้า
	สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลตำรวจ จำกัด	กรุงเทพมหานคร	สหกรณ์ออมทรัพย์
	สหกรณ์เครดิตยูเนียนเขื่อนเพชรไค่งข่อย จำกัด	เพชรบุรี	สหกรณ์เครดิตยูเนียน

แถลงการณ์สหกรณ์

พระพุทธศักราช ๒๕๖๓

พิมพ์ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเป็นที่ระลึก
โอกาสที่ลมาชิกสหกรณ์เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
คราวเสด็จเลียบมณฑลฝ่ายเหนือพ.ศ. ๒๕๖๓

ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ประทับแรมหลายราตรีที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นจังหวัดแรกในระยยะทางเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ได้ทรงพระอนุสรถึงการสหกรณ์ซึ่งสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระทานพระบรมราชวโรกาสให้สมาชิกสหกรณ์บ้านดอน ไม่จำกัด สิ้นใช้ แลกรรมการอำนวยการซึ่งเป็นผู้แทนสหกรณ์ในจังหวัดนี้ทุกสมาคม (๒๕ สมาคม) เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในวันที่ ๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๓

สหกรณ์บ้านดอน ไม่จำกัดสิ้นใช้ ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อต้น พ.ศ. ๒๕๖๓ ใช้ความเชื่อในทางธรรมะเป็น หลักประกัน สำนักของสหกรณ์ตั้งอยู่ในตำบลท่าทอง ใต้จังหวัดลงไปตามลำแม่น้ำน่านในระยยะทางประมาณ ๕ กิโลเมตร เมื่อแรกตั้งมีสมาชิก ๑๕ คน ต่อมารับสมัครใหม่เพิ่มขึ้น ๘ คน แลสมาชิกเก่าลาออกเสีย ๑ คน เพราะ ย้ายไปอยู่นอกแดนสหกรณ์ คงมีสมาชิกเมื่อวันสิ้น พ.ศ. ๒๕๖๘ รวม ๒๒ คน ราษฎรที่สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ นี้ เป็นชวานาแลมีหนี้สินติดตัวมาแล้วแทบทุกคน บางคนเป็นหนี้มานานปี เมื่อเป็นสมาชิกแล้ว ได้กู้เงินไปจ่ายหนี้ สิ้นเก่า ๆ จนสิ้น คงเป็นหนี้สหกรณ์แต่แห่งเดียว

เมื่อแรกตั้ง สหกรณ์กู้เงินจากแบงก์สยามกัมมาจล เป็นทุน ๓,๑๐๐ บาท แลได้จ่ายให้สมาชิกกู้ไปใช้ จ่ายเพื่อประโยชน์ ดังต่อไปนี้

ซื้อข้าวรับประทานและทำพันธ์	๑,๑๘๕ บาท
ใช้หนี้เก่า	๑,๐๕๕ บาท
ซื้อสัตว์พาหนะและเครื่องมือทำนา	๘๖๐ บาท
รวม	๓,๑๐๐ บาท

ต่อมาในปีหลัง ๆ สหกรณ์กู้เพิ่มเติมเพื่อจ่ายให้สมาชิกเก่าและใหม่อีก รวมเงินกู้ทั้งสิ้นแต่แรกตั้ง สหกรณ์มาจนสิ้น พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นจำนวนเงินถึง ๗,๔๒๐ บาท ในจำนวนเงินนี้ สหกรณ์ผ่อนส่งใช้หนี้แบงก์ได้ ทุก ๆ ปี ปีละมากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ผลแห่งการทำนาของสมาชิกในปีนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ รวมจำนวนเงินที่สหกรณ์ ส่งคืนแบงก์จนถึงวันสิ้น พ.ศ. ๒๕๖๘ เป็นเงิน ๔,๖๐๗ บาท ๖๙ สตางค์ หรือ ๖๒.๐๙ เปอร์เซ็นต์ของเงินกู้ทั้งหมด แลสหกรณ์คงเป็นหนี้แบงก์สยาม ฯ เมื่อวันสิ้น พ.ศ. ๒๕๖๘ เป็นเงิน ๒,๘๑๒ บาท ๓๑ สตางค์ ทั้งนี้จะเห็นได้ ว่าหนี้ของสหกรณ์มิได้ลดลงกว่าเมื่อแรกตั้งเท่าที่ควร ที่เป็นเช่นนี้เพราะในระหว่างปีที่แล้วมา สหกรณ์ได้รับสมาชิก ใหม่เพิ่มเติมอีก ๘ คน จึงต้องจ่ายเงินให้สมาชิกกู้มากขึ้น

เงินที่กั๊มารวมทั้งสำรองของสหกรณ์ สหกรณ์ได้จ่ายให้สมาชิกกั๊ไปเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนเส้นสถิติสำแดงประโยชน์เงินกั๊ของสมาชิกเป็นรายปีนั้นแล้ว

ตามงบลของสหกรณ์บ้านดอน เมื่อสิ้น พ.ศ. ๒๖๔๘ ปรากฏว่าสหกรณ์ ใช้ทุนอยู่ ๔,๑๒๙ บาท ๙๖ สตางค์ ในจำนวนนี้เป็นเงินสำรองของสหกรณ์เสีย ๑,๓๘๐ บาท ๖๕ สตางค์ หรือ ๓๒.๙๒ เปอร์เซ็นต์ ของทุนทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นเงินที่กั๊มาจากแบงก์ ดังแผนเส้นสถิติสำแดงเงินทุนของสหกรณ์บ้านดอนนั้นแล้ว

เวลานี้สมาชิกของสหกรณ์หลายคนได้ส่งคืนเงินที่กั๊ไปจากสหกรณ์ในคราวแรกหมดแล้ว แลเริ่มขยายฐานะให้กว้างขวางออกไปโดยกลับกั๊เงินใหม่ เพื่อซื้อที่นาแลสัตว์พาหนะเป็นต้น พยานที่สนับสนุนความที่กล่าวมานี้ก็คือ รายการแสดงหลักทรัพย์ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้สำรวจเมื่อเดือนธันวาคมที่แล้วมา ปรากฏว่าที่เป็นสมาชิกอยู่ในสหกรณ์ได้มีสมบัติเพิ่มขึ้นแทบทุกคนแลเมื่อรวบรวมทั้งสหกรณ์ได้ผลดังนี้

ที่	รายการ	แรกตั้ง	วันที่สำรวจ	เพิ่มขึ้น (บาท)
๑	ที่ดิน	มี ๑,๐๗๒ ไร่ ราคา ๑๒,๗๙๐	มี ๑,๐๗๒ ไร่ ราคา ๑๒,๗๙๐	๑๒,๗๖๐
๒	ทรัพย์อื่น ๆ	๖,๖๗๐	๑๒,๒๓๐	๕,๕๖๐
	รวม	๑๙,๔๖๐	๓๗,๗๘๐	๑๘,๓๒๐

หมายเหตุ ปี ๒๕๖๙ ทองคำแห่ง บาทละ ๔๐๐ บาท

จำนวนสมบัติที่มีเพิ่มขึ้น เทียบเท่ากับ ๙๔.๑๔ เปอร์เซ็นต์ของสมบัติเดิมซึ่งถ้าคิดถัวรายตัวสมาชิก จะเห็นได้ว่าสมาชิกมีสมบัติเพิ่มขึ้น คนละ ๘๓๒ บาท ๗๒ สตางค์ หรือคนละ ๑๓๘ บาท ๗๙ สตางค์ ต่อเวลา ๑ ปี อนึ่งมีข้อที่น่าเสียดายซึ่งกล่าวไว้ในที่นี้ด้วยว่าเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๘ สมาชิกได้ประสบเหตุสุตวิสัยซึ่งกระทำให้ฐานะแห่งความจำริญทรัพย์ของสมาชิกลดหย่อนไป คือในต้นปีนั้นสัตว์พาหนะของสมาชิกเกิดโรคระบาด ล้มตายเสียเป็นอันมาก ถ้าไม่มีเหตุสัตว์พาหนะล้มตายเช่นนี้แล้ว ทรัพย์สมบัติของสมาชิกจะมีจำนวนสูงยิ่งกว่านี้

ตามที่ได้เปรียบเทียบกับให้เห็นความจำริญทางทรัพย์ของสมาชิกในเวลานี้กับเมื่อแรกเข้ามาเป็นสมาชิก สหกรณ์แล้ว อาจกล่าวได้อย่างแน่นอนแพ้ว่าการสหกรณ์ได้ช่วยผดุงฐานะของสมาชิกเป็นอย่างดี ดังมีตัวอย่างซึ่งได้เห็นมาแล้วคือเมื่อพ.ศ. ๒๕๖๓ ชาวนาเกิดความอดคัดขาดแคลนเนื่องด้วยการทำนาใน พ.ศ. ๒๕๖๒ ไม่ได้ผล เพราะผ่านฝนแล้งจนถึงกับรัฐบาลต้องแจกจ่ายข้าวให้ยืมไปรับประทานแลทำพันธุ์ คนพวกนี้ก่อนควบคุมกันขึ้นเป็นสหกรณ์ก็ได้รับทุกข์เช่นเดียวกัน ถ้าไม่ได้พึ่งสหกรณ์แล้วคงจะยังไม่มีฐานะเท่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ อนึ่งเพราะเหตุที่สหกรณ์นี้ตั้งต้นด้วยสมาชิกที่ตกอยู่ในความแร้นแค้นดุจกล่าวแล้ว เมื่อสหกรณ์ตั้งขึ้นใหม่ ๆ จึงต้องจ่ายเงินที่กั๊มาจากแบงก์ให้สมาชิกกั๊ไปซื้อข้าวรับประทานแลทำพันธุ์ เสีย ๔๐.๔๘ เปอร์เซ็นต์ของเงินกั๊ครั้งแรก

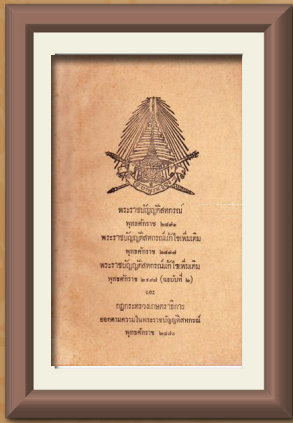
ถ้ากล่าวส่วนคุณสมบัติของสหกรณ์ ก็พอจะยกเรื่องราวที่เป็นไปแล้วมาสำแดงให้เห็นได้คือ ใน พ.ศ. ๒๕๖๖ สหกรณ์รับสมาชิกเข้าใหม่ ๑ นาย ที่ไม่มีหลักทรัพย์แต่อย่างใดเลย ที่สุดจนเรือนที่อยู่ก็หาราคามีได้ นับว่าเป็นสมาชิกโดยมือเปล่าแท้ ๆ แต่เพราะอาศัยที่ว่าพวกสมาชิกทั้งหลายต่างรู้จักดี เชื่อมั่นในความประพฤดิอันเรียบร้อย แลความขยันต่อการทำมาหาเลี้ยงชีพ จึงยอมรับไว้ ในการสำรวจหลักทรัพย์เมื่อเดือนธันวาคมที่แล้วมา ปรากฏว่าสมาชิกผู้นั้นมีนาเป็นสมบัติของตนเองถึง ๒๕ ไร่ ราคาประมาณ ๓๐๐ บาท แลมีที่บ้านอีก ๔ ไร่ ราคาราว ๑๐๐ บาท การที่เหล่าสมาชิกสหกรณ์บ้านดอนรอดพ้นความยากเข็ญแลได้รับความร่มเย็นเป็นสุขสบาย เขียวฐานะขึ้นได้เท่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ก็เพราะ สหกรณ์โดยแท้

คณะกรรมการจัดทำหนังสือ ครอบคลุม ๑๐๐ ปี สหกรณ์ไทย

๑. รองอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ (นายปริญญา เฟื่องสมบัติ) ที่ปรึกษา
๒. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์ (นายประยูร อินสกุล) ประธานกรรมการ
๓. ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจข้าวของสหกรณ์ (นางสาวรุ่งนภา เจริญรัตน์) กรรมการ
๔. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาธุรกิจสหกรณ์ (นายอุดม นวลหนูปล้อง) กรรมการ
๕. ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาธุรกิจสหกรณ์ออมทรัพย์ (นางเยาวลักษณ์ ทาญวรวงศ์ชัย) กรรมการ
๖. ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาธุรกิจโคนมของสหกรณ์ (นายสุพิทยา พุกจินดา) กรรมการ
๗. ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการเงินสหกรณ์ (นางอารีย์ ฉายไธวัน) กรรมการ
๘. ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมงานสหกรณ์ (นายทศเทพ เทศวานิช) กรรมการ
๙. ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการสหกรณ์ (นางสาวกรรณา ชัยวัฒน์) กรรมการ
๑๐. ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาระบบการตรวจการสหกรณ์ (นายเกียรติพงศ์ เพ็ญพุ่ม) กรรมการ
๑๑. หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม (นายนารองศ์ สุนทรนนท์) กรรมการ
๑๒. ผู้แทนกองพัฒนาสหกรณ์ด้านการเงินและร้านค้า กรรมการ
๑๓. ผู้แทนกองพัฒนาสหกรณ์ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกร (นางราตรี ภูมิฐานนท์) กรรมการ
๑๔. ผู้แทนกองพัฒนาระบบสนับสนุนการสหกรณ์ (นางพิศวาส ถึงแสง) กรรมการ
๑๕. ผู้แทนเลขานุการกรม (นางสาววิลาวัลย์ ศรีประเสริฐ) กรรมการ
๑๖. ผู้แทนกองการเจ้าหน้าที่ (นายสาธิต ปานขำ) กรรมการ
๑๗. ผู้แทนกองคลัง (นางวิไลลักษณ์ ศรีถนอมวงศ์) กรรมการ
๑๘. ผู้แทนกองแผนงาน (นายอาทิตย์ สุกเหลือ) กรรมการ
๑๙. ผู้แทนศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (นางทิพวรรณ ฤทธาภัย) กรรมการ
๒๐. ผู้แทนสำนักนายทะเบียนและกฎหมาย (นายอดิศร ธีระนันท์) กรรมการ
๒๑. ผู้แทนสถาบันพัฒนาเครื่องจักรกลและพื้นที่สหกรณ์ (นายนภดล ไผ่รอด) กรรมการ
๒๒. ผู้แทนกลุ่มตรวจสอบภายใน (นางสาธิตี สุขอิตตะ) กรรมการ
๒๓. ผู้แทนกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (นางวนิดา รุ่มโรย) กรรมการ
๒๔. นายสุรศักดิ์ นาคสวัสดิ์ (ข้าราชการบำนาญ) กรรมการ
๒๕. นายดำรงค์ ปั้นประณต (ข้าราชการบำนาญ) กรรมการ
๒๖. นายสอาด แก้วเกษ (ข้าราชการบำนาญ) กรรมการ
๒๗. ผู้แทนสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย (นายเกรียงไกร ขำอินทร์) กรรมการ
๒๘. ผู้แทนชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด (นายโชคดี ออสุวรรณ) กรรมการ
๒๙. ผู้แทนชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด กรรมการ
๓๐. ผู้แทนชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด (นายมานะ สุดสงวน) กรรมการ
๓๑. ผู้แทนชุมนุมร้านค้าสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด กรรมการ
๓๒. ผู้แทนชุมนุมสหกรณ์บริการเดินรถแห่งประเทศไทย จำกัด กรรมการ
๓๓. ผู้อำนวยการกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ (นายอนรรักษ์ พัฒนศรี) กรรมการ และเลขานุการ
๓๔. นักวิชาการเผยแพร่ปฏิบัติการ (นายฤทธิธรม์ คงเมือง) ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน หนังสือ ๑๐๐ ปี สหกรณ์ไทย

๑. นางวรรณิ	รัตนวราหะ	อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์
๒. นายสุรศักดิ์	นาคสวัสดิ์	อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์
๓. นายสอาด	แก้วเกษ	อดีตผู้อำนวยการกองฝึกอบรม กรมส่งเสริมสหกรณ์
๔. นายดำรงค์	ปิ่นประณต	อดีตผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านเศรษฐกิจสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์
๕. นายนารถพงศ์	สุนทรนนท์	ผู้ตรวจราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์
๖. นางเยาวลักษณ์	หาญวรวงศ์ชัย	ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจสหกรณ์ออมทรัพย์
๗. นายเกียรติพงศ์	เฟื่องฟุ้ง	ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาระบบการตรวจการสหกรณ์
๘. นางสาวกรรณา	ชัยวัฒน์	ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการสหกรณ์
๙. นางทิพวรรณ	ฤทธาภย์	ผู้อำนวยการกลุ่มฐานข้อมูลสารสนเทศ
๑๐. นางกัญจนา	ภัทรวนาคุปต์	ผู้อำนวยการกลุ่มแผนพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
๑๑. นายอาทิตย์	สุกเหลือ	ผู้อำนวยการกลุ่มติดตามและประเมินผล
๑๒. นางกัญญา	กิริติพงษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีด้านธุรกิจสหกรณ์
๑๓. นายโชคดี	ออสวรรณ	ผู้แทนชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
๑๔. นายมานะ	สุดสงวน	ผู้แทนชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด
๑๕. นายชินชัย	สิทธิยากร	ผู้แทนสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย



វិទ្យាសាស្ត្រ